वार्षिक अहवाल
२०२३-२४

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ
नागपूर

मार्गदर्शक

डॉ. नितीन पाटील

कुलगुरू, मपमविवि, नागपूर

संपादक

डॉ. अनिल भिकाने

संचालक विस्तार शिक्षण, मपमविवि, नागपूर

सल्लागार मंडळ

डॉ. शिरिष उपाध्ये
संचालक शिक्षण तथा अधिष्ठाता (पशुविज्ञान)
मपमविवि, नागपूर

डॉ. नितीन कुरकुरे
संचालक संशोधन, मपमविवि, नागपूर

डॉ. सचिन बोंडे
अधिष्ठाता, मत्स्यविज्ञान आणि अधिष्ठाता, निम्नशिक्षण,
मपमविवि, नागपूर

डॉ. प्रशांत वासनिक
अधिष्ठाता (दुग्धतंत्रज्ञान) मपमविवि, नागपूर

श्रीमती मोना ठाकुर
कुलसचिव, मपमविवि, नागपूर

श्रीमती मनिषा शेंडे
नियंत्रक, मपमविवि, नागपूर

सल्लागार मंडळ

डॉ. गितांजली तुमे
तांत्रिक अधिकारी, विस्तार शिक्षण संचालनालय
मपमविवि, नागपूर

डॉ. सारीपुत लांडगे
प्राध्यापक आणि तांत्रिक अधिकारी,
विस्तार शिक्षण संचालनालय, मपमविवि, नागपूर

डॉ. अतुल ढोक
प्राध्यापक आणि तांत्रिक अधिकारी
मा. कुलगुरू महोदय यांचे कार्यालय, मपमविवि, नागपूर

डॉ. महेश जावळे
सहाय्यक प्राध्यापक, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर

डॉ. क्रांती खारकर
सहाय्यक प्राध्यापक, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर

श्री. प्रविण बागडे
लघुलेखक (उच्चश्रेणी), मपमविवि, नागपूर

- प्रकाशक -

विस्तार शिक्षण संचालनालय

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर-४४० ००१

फोन नं. : 0712-2511273 ई-मेल : registrar@mafsu.ac.in वेब: www.mafsu.ac.in

टोल फ्री क्रमांक - १८००-२३३-३२६८

प्रस्तावना

डॉ. नितीन व्ही. पाटील
कुलगुरू

महाराष्ट्र पशु आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ (माफसू) च्या २०२३-२४ या वर्षासाठी शिक्षण, संशोधन आणि विस्तार क्षेत्रातील प्रमुख उपक्रमांचा सारांश सादर करताना मला आनंद होत आहे. पशुवैद्यकीय आणि पशुसंवर्धन, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्य विज्ञान क्षेत्रात प्रशिक्षित मनुष्यबळ निर्माण करण्याच्या शिक्षणाच्या अधिकारासह, विद्यापीठ राज्यातील या क्षेत्रांच्या विकासाला पाठिंबा देण्यासाठी कठोर परिश्रम करत आहे आणि त्याद्वारे राष्ट्रीय विकासात योगदान देत आहे. याशिवाय विद्यापीठ संपूर्ण राज्यात या क्षेत्रांमधील प्रत्यक्ष क्षेत्रीय कार्यासाठी त्यांचे कौशल्य आणि वेळोवेळी त्यांचे मनुष्यबळ सतत वाढवत आहे.

महाराष्ट्र पशु आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ हे पाच पशुवैद्यकीय महाविद्यालये, एक स्नातकोत्तर पशुवैद्यक आणि पशु विज्ञान संस्था, दोन दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालये, दोन मत्स्य विज्ञान महाविद्यालये, एक वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, तीन कृषि विज्ञान केंद्रे, ८ पशुधन प्रक्षेत्र, २ मत्स्य प्रक्षेत्र, २ दुग्ध संयंत्रे आणि पशुधन व्यवस्थापन आणि दुग्ध उत्पादन (LMDP) मध्ये पदविका देणाऱ्या १०५ मान्यताप्राप्त शाळा असलेले सर्वात मोठे विद्यापीठ आहे.

सन २०२३-२४ मध्ये विद्यापीठाच्या पशुवैद्यकीय विज्ञान शाखेत बी.व्ही.एससी आणि ए.एच. अभ्यासक्रमात एकूण ४१५, एम.व्ही.एससी अभ्यासक्रमात १९३ आणि पीएच.डी. अभ्यासक्रमात ८ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला. सन २०२३-२४ मध्ये बी.टेक दुग्ध तंत्रज्ञान शाखेत प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या ६१ होती तर मत्स्य विज्ञान विद्याशाखेत ५४ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला आणि एलएमडीपी डिप्लोमा अभ्यासक्रमात एकूण ५७१९ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला. माफसूसाठी हा अभिमानाचा क्षण आहे की आयसीएआर-एनटीएस राष्ट्रीय प्रतिभा शिष्यवृत्ती अंतर्गत १० विद्यार्थ्यांना पदव्युत्तर आणि डॉक्टरेट पदवी मिळविण्यासाठी ज्युनियर रिसर्च फेलोशिप देण्यात आली तर ६ संशोधन विद्वानांनी आयसीएआर-नेट परीक्षा उत्तीर्ण केली. या वर्षी एकूण ५१२ विद्यार्थ्यांना बॅचलर पदवी प्रदान करण्यात आली, १४६ जणांनी पदव्युत्तर पदवी पूर्ण केली आणि १० संशोधन विद्वानांनी विद्यापीठातून पीएच.डी. पदवी पूर्ण केली.

विद्यापीठाची संशोधनातील कामगिरी उल्लेखनीय आहे ज्यामध्ये विविध संस्था आणि राज्य सरकारद्वारे प्राप्त निधीतून रुपये १८९६.९४ लाखांचे एकूण १७ प्रायोजित संशोधन प्रकल्प राबविले जात आहेत आणि २०२३-२४ दरम्यान १७३४.७१ लाख रुपये किमतीचे २ संशोधन प्रकल्प पूर्ण झाले आहेत. शिवाय, ५८.०८ लाख रुपये किमतीचे २० संस्था-उद्योग प्रकल्प पूर्ण झाले आहेत आणि ९२.६० लाख रुपये अनुदानासह १६ प्रकल्प सुरू आहेत आणि संशोधकाने समकक्ष पुनरावलोकन केलेल्या राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय जर्नल्समध्ये ३६२ संशोधन प्रकाशने प्रकाशित केली आहेत आणि संशोधन प्रकल्पांमधून ३६ संशोधन शिफारसी समोर आल्या आहेत आणि एक पेटंट मंजूर करण्यात आले आहे.

राज्य विभागाने विविध योजनांमध्ये ८०९.७६ लाख रुपयांचे क्षमता बांधणी प्रकल्प प्रायोजित केले आहेत, ज्यांची अंमलबजावणी विस्तार शिक्षण संचालनालयामार्फत केली जात आहे. विद्यापीठाने एकूण ७,३१०

प्रशिक्षणार्थींना प्रशिक्षण दिले ज्यामध्ये शेतकरी, तरुणी, महिला आणि व्यावसायिकांचा समावेश होता. शिवाय, विद्यापीठ आपल्या सल्लागारांद्वारे २६.७१ लाख भागधारकांपर्यंत पोहोचले आहे आणि विद्यापीठाच्या कॅम्पसमध्ये ४,४९९ प्रात्यक्षिके, कार्यशाळा, क्षेत्रभेटी आणि शेतकरी भेटी घेतल्या आहेत. स्थानिक मुद्रित माध्यमांमध्ये एकूण ३३ माहितीपूर्ण पत्रके, ६३ पुस्तके, ३९५ लोकप्रिय लेख प्रकाशित झाले आहेत, तर १०८ रेडिओ कार्यक्रम आणि १३ दूरदर्शन कार्यक्रमांनी विद्यापीठाच्या पोहोच क्रियाकलापांना समृद्ध केले आहे. विद्यापीठाच्या प्राध्यापकांनी एकूण १,८१,७७८ प्राण्यांवर उपचार केले आहेत आणि पशुपालकांच्या फायद्यासाठी ६,८९१ रोग निदान सेवा देण्यात आल्या आहेत. विद्यापीठाने उन्नत भारत अभियानांतर्गत १५ लाखांच्या बजेटसह ३० गावे दत्तक घेतली आहेत, ज्यामध्ये विद्यापीठातील तज्ञ-विद्यार्थी गावांना एकत्रित करुन त्यांचा समग्र समावेशक शाश्वत विकास साधणार आहे.

'रेड कंधारी' या राज्यातील महत्त्वाच्या जातीच्या गायींचे संवर्धन करण्याच्या प्रयत्नात, माफसू अंतर्गत पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथील रेड कंधारी संशोधन आणि सूचना प्रक्षेत्राला आयसीएआर-एनबीएजीआर, कर्नाल, हरियाणा कडून प्रतिष्ठित राष्ट्रीय 'ब्रीड संवर्धन पुरस्कार-२०२३' मिळाला आहे आणि राज्य सरकारने वरुड (पुसद) येथील दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालयाला उत्कृष्टता केंद्र म्हणून मान्यता दिली आहे. याशिवाय विद्यापीठाने ४८२.२१ लाख रुपयांची विकास कामे यशस्वीरित्या पूर्ण केली आहेत आणि पायाभूत सुविधांच्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी २०३८७.४३ लाख रुपयांचे काम हाती घेतले आहे. विद्यापीठाच्या शैक्षणिक, संशोधन आणि विस्तार आदेशांच्या संदर्भात महत्त्वपूर्ण कामगिरी अधोरेखित करणारा हा अहवाल पशुपालक, शेतकरी, उद्योग आणि धोरणकर्त्यांच्या अपेक्षा पूर्ण करण्याच्या दिशेने यशस्वीरित्या वाटचाल करत आहे अशी मला आशा आहे.

(डॉ. नितीन व्ही. पाटील)

अनुक्रमणिका

१. संक्षिप्त अहवाल	१
२. विद्यापिठ प्रशासन	४
२.१ विद्यापीठाचे मिशन	४
२.२ विद्यापीठाचे आदेश	४
२.३ विद्यापिठाची उद्दिष्टे	४
२.४ कायदे आणि नियम	५
२.५ विद्यापिठाची प्राधिकरणे	६
२.६ आस्थापना	१८
२.७ सहाय्यक घटक	२२
२.८ घटक महाविद्यालये/ संस्था	२२
२.९ संकेतस्थळ	२३
३. शिक्षण	२५
३.१ उच्च शिक्षण	२५
३.२ निम्न शिक्षण विद्याशाखा	३८
३.३ मनुष्यबळ विकास	३८
४.विद्यार्थी विकास	४२
४.१ विद्यार्थी समुपदेशन	४२
४.२ शिष्यवृत्ती/फेलोशिप	४२
४.३ अखिल भारतीय प्रवेश परीक्षेत विद्यार्थ्यांची कामगिरी	४२
४.४ विद्यार्थी नियुक्ती कक्ष	४३
४.५ क्रीडा आणि सांस्कृतिक उपक्रम	४४
४.६ राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रम	४५
४.७ राष्ट्रीय छात्र सेना उपक्रम	४८
५. संशोधन	५०
५.१ बाह्य संस्था पुरस्कृत संशोधन प्रकल्प	५०
५.२ पदव्युत्तर संशोधन प्रकल्प	६६
५.३. खाजगी संस्था प्रकल्प - संस्था-उद्योग सहयोग	६७
५.४ संशोधन शिफारशी	६८
५.५ प्रसिध्द केलेले संशोधन लेख	८०
५.६ प्रदान केलेले पेटंट्स	८२
५.७ विशेष प्रयोगशाळा	८३

६.प्रक्षेत्रातील उपक्रम	८५
६.१ पशु धन प्रक्षेत्र	८५
६.२ मत्स्य प्रक्षेत्र	९४
६.३ दुग्ध शाळा	९५
७.विस्तार	९७
७.१ मंजूर प्रकल्प	९७
७.२ आयोजित प्रशिक्षण	१०२
७.३ कार्यशाळा/सेमिनार/वेबिनार/शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन	१०९
७.४ शेतकरी आणि अधिकाऱ्यांसाठी प्रात्यक्षिके आयोजन	११४
७.५ एम-किसान पोर्टलवर माफसू सल्ला	११७
७.६ प्रदर्शनी आयोजन/सहभाग	११७
७.७ पशुधन प्रदर्शनीमध्ये सहभाग	१२०
७.८ उत्सव	१२१
७.९ शास्त्रज्ञांच्या प्रक्षेत्रावर भेटी	१२५
७.१० शेतकऱ्यांच्या महाविद्यालयास भेटी	१२६
७.११ विस्तार प्रकाशने	१२७
७.१२ रेडीओ आणि दुरदर्शन कार्यक्रम	१२९
७.१३ उन्नत भारत अभियान	१२९
७.१४ पशू आरोग्य शिबिरे	१३२
७.१५ रूग्णालयातील उपक्रम	१३३
७.१६ प्रयोगशाळेमार्फत रोगनिदान सेवा	१३३
७.१७ वंध्यत्व जागृती मोहीम	१३४
७.१८ लम्पी त्वचा रोग नियंत्रण मोहीम	१३४
७.१९ माफसू संग्रहालयाची स्थापना	१३५
८. मपमविवि, नागपूरद्वारे स्वाक्षरी केलेले सामंजस्य करार	१३७
९. पुरस्कार/सन्मान/पदके	१४१
९.१ विद्यापीठ/संस्था पुरस्कार	१४१
९.२ शिक्षकवर्गीय अधिकारी पुरस्कार	१४१
९.३ विद्यार्थी पुरस्कार	१५०
१०. महत्वाच्या व्यक्तिंच्या भेटी	१५३
११. बांधकामे	१५९
१२. लेखा व वित्त	१६३

१ . संक्षिप्त अहवाल

महाराष्ट्र पशु आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ (माफसू) ची स्थापना ३ डिसेंबर २००० रोजी राज्य कायदा १९९८ (MAH.XVII of 1998) अंतर्गत झाली. त्याचे मुख्यालय नागपूर येथे आहे. हे विद्यापीठ राज्यातील समृद्ध आणि वैविध्यपूर्ण प्राणी आणि मत्स्य संसाधनांचे शाश्वत व्यवस्थापन, संवर्धन आणि वाढीसाठी काम करत आहे.

महाराष्ट्र पशु आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठात पाच पशुवैद्यकीय महाविद्यालये, एक पदव्युत्तर पशुवैद्यकीय आणि पशु विज्ञान संस्था, दोन दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालये, दोन मत्स्य विज्ञान महाविद्यालये, एक वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र आणि तीन कृषी विज्ञान केंद्रे आहेत आणि पशुधन व्यवस्थापन आणि दुग्ध उत्पादन (LMDP) मध्ये पदविका देणारे १०५ मान्यताप्राप्त विद्यालये आहेत. विद्यापीठ पशुवैद्यकीय, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्य विज्ञान या विषयात पदवी कार्यक्रम देत आहे. पशुवैद्यकीय आणि दुग्ध तंत्रज्ञानासाठी पदव्युत्तर पदवी उपलब्ध आहे तर पशुवैद्यकीय विद्यार्थ्यांसाठी पीएच.डी. पदवी दिली जाते. विद्यापीठाच्या निम्न शिक्षण विद्याशाखा विद्यापीठाने मान्यता दिलेल्या १०५ डिप्लोमा विद्यालयांद्वारे उद्योजकतेला प्रोत्साहन देण्यासाठी 'पशुधन व्यवस्थापन आणि दुग्ध उत्पादन' हा दोन वर्षांचा डिप्लोमा अभ्यासक्रम देते.

सन २०२३-२४ मध्ये विद्यापीठाने पशुवैद्यकीय विज्ञान शाखेत बी.व्ही.एससी आणि ए.एच. अभ्यासक्रमात एकूण ४१५, एम.व्ही.एससी अभ्यासक्रमात १९३ आणि पीएच.डी. अभ्यासक्रमात ८ विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला. सन २०२३-२४ मध्ये बी.टेक दुग्ध तंत्रज्ञान मध्ये प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या ६१ होती तर मत्स्य विज्ञान विद्याशाखेत ५४ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला आणि एलएमडीपी डिप्लोमा अभ्यासक्रमात एकूण ५७१९ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला.

आयसीएआर-एनटीएस राष्ट्रीय प्रतिभा शिष्यवृत्तीअंतर्गत १० विद्यार्थ्यांना पदव्युत्तर आणि डॉक्टरेट पदवी मिळविण्यासाठी ज्युनियर रिसर्च फेलोशिप देण्यात आली तर ६ संशोधन विद्वानांनी आयसीएआर-नेट परीक्षा उत्तीर्ण केली. याशिवाय, शैक्षणिकदृष्ट्या गुणवंत विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती आणि फेलोशिप देण्यात आल्या आणि सरकारने आर्थिकदृष्ट्या गरीब आणि मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना फ्रीशिपच्या स्वरुपात आर्थिक मदत दिली.

भाकृअप, आयसीएमआर, जैवतंत्रज्ञान विभाग, राज्य सरकार यासारख्या संस्थांकडून निधी मिळवून एकूण १७ प्रायोजित संशोधन प्रकल्प राबविले जात आहेत ज्यांचा एकूण खर्च १८९६.९४ लाख रुपये आहे आणि सन २०२३-२४ मध्ये १७३४.७१ लाख रुपये किमतीचे २ संशोधन प्रकल्प पूर्ण झाले आहेत. रुपये ५८.०८ लाख किमतीचे २० संस्था-उद्योग प्रकल्प खाजगी संस्थांनी प्रायोजित केले होते आणि ९२.६० लाख रुपये अनुदान असलेले १६ चालू प्रकल्प या क्षेत्रातील विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाच्या प्रगतीसाठी पशुवैद्यकीय संस्था आणि उद्योग यांच्यातील गतिमान सहकार्याचे प्रतिबिंब आहेत.

भाकृअप, नवी दिल्ली यांनी प्राण्यांच्या अन्न सुरक्षेवरील प्रगत संशोधनासाठी सेंटर ऑफ एक्सलन्स या प्रकल्पातून केलेल्या महत्त्वपूर्ण कामगिरीमध्ये प्रयोगशाळेच्या सुविधांचे बळकटीकरण आणि व्हर्च्युअल क्लासरूमची निर्मिती यांचा समावेश आहे ज्यामुळे अनेक प्रोटोकॉल, मानक कार्यपद्धतींचा विकास होण्यास मदत झाली. या केंद्राने ६२ राष्ट्रीय प्रशिक्षण, ३२ आंतरराष्ट्रीय प्रशिक्षण, ३ राष्ट्रीय प्रश्नमंजुषा आणि ३ लघु भेटी आयोजित केल्या ज्यामुळे १२७६२ सहभागींना फायदा झाला आणि १७ राष्ट्रीय आणि ५ आंतरराष्ट्रीय उच्च शिक्षण संस्था/विद्यापीठांसोबत सहकार्य केले. त्याचप्रमाणे, आरजीएसटीसी, मुंबई प्रायोजित प्रकल्पात बायोॲक्टिव्ह पेप्टाइड्ससह समृद्ध असलेले

जैव-कार्यक्षम किण्वित दूध पदार्थ विकसित करण्यात आले आणि देशी गायीच्या दुधापासून मिळवलेले अल्फा-ग्लुकोसाइड DPP-IV आणि ACE-I प्रतिबंधक पेप्टाइड्सचा वापर फंक्शनल खाद्यपदार्थ, न्यूट्रास्युटिकल्स आणि टाइप २ मधुमेह आणि उच्च रक्तदाबाच्या व्यवस्थापनासाठी औषधी अनुप्रयोगांसाठी घटक म्हणून केला जाऊ शकतो यासारख्या प्रमुख कामगिरी प्रदर्शित केल्या.

या संशोधनांमधून मिळालेल्या महत्त्वपूर्ण निष्कर्षांमुळे, कर्मचारी आणि विद्यार्थ्यांनी केलेल्या संशोधनामुळे राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय जर्नल्समध्ये ३६२ संशोधन प्रकाशने प्रकाशित होण्यास मदत झाली आहे आणि विद्यापीठाने ३६ संशोधन शिफारसी दिल्या आहेत. दि. ०७/०७/२०२३ रोजी माफसू, नागपूर ला 'म्हशीच्या कार्टिलेजपासून खॉंड्रोइटिन सल्फेट' साठी पेटंट क्रमांक ४३७८४५ मंजूर करण्यात आले आहे.

विद्यापीठाच्या घटक महाविद्यालयांमध्ये नऊ पशुधन प्रक्षेत्रे जे शैक्षणिक प्रक्षेत्रे म्हणून विद्यार्थ्यांना व्यावहारिक अनुभवांसाठी, प्रशिक्षणार्थींसाठी प्रात्यक्षिक युनिट आणि उपयोजित संशोधन आयोजित करतात. या प्रक्षेत्रांमध्ये एकूण १२५७ पशुधन आहेत ज्यामध्ये ४८३ गायी, २१८ म्हशी, १३८ मेंढ्या आणि ४१८, शेळ्या आहेत. या प्रक्षेत्रांमध्ये पाच कुक्कूट प्रक्षेत्रांचा समावेश असून त्यामधे ५६१३ कुक्कूट पक्षी देखील आहेत. प्रदेश-विशिष्ट पशुधन जातींचे संवर्धन करण्याच्या उद्देशाने या प्रक्षेत्रांमध्ये एकूण ३९८२.७४ मेट्रिक टन चारा तयार झाला आहे ज्यामध्ये ३६६९.३४ मेट्रिक टन हिरवा चारा आणि ३१३.४० मेट्रिक टन सुका चारा समाविष्ट आहे. दूध, अंडी, चारा, पशु आणि कंपोस्ट आणि धान्य यासारख्या शेती उत्पादनांच्या विक्रीतून एकूण ११५.०५ लाख रुपयांचे उत्पन्न मिळाले.

विस्तार संचालनालय, राष्ट्रीय दुग्ध विकास मंडळ (NDDB), आनंद, गुजरात, महिला विकास आर्थिक विकास महामंडळ (MAVIM), मुंबई, स्मार्ट सेल, पशुसंवर्धन विभाग, महाराष्ट्र सरकार आणि पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय विभाग, भारत सरकार यांच्या सहकार्याने ८०९.७६ लाख रुपयांचे प्रकल्प चालवत आहे. यामध्ये दुग्ध उत्पादक, पशुसखी, फील्ड पशुवैद्यक आणि बेरोजगार तरुणांना प्रशिक्षण देण्यात आले. नागपूर, वर्धा आणि अमरावती येथील तीन सूक्ष्म प्रशिक्षण केंद्रांमध्ये एकूण १६९२ शेतकऱ्यांना ७३ प्रशिक्षणांद्वारे प्रशिक्षण देण्यात आले, ७७९ माविम पुरस्कृत पशुसखींना २६ प्रशिक्षणांद्वारे प्रशिक्षण देण्यात आले, १२५ पशुसखी आणि २४ फील्ड पशुवैद्यकांना स्मार्ट प्रकल्पाद्वारे प्रायोजित केले गेले, ८ वंध्यत्व शिबिरे आणि जागरूकता मोहिमा आयोजित करण्यात आल्या ज्यामध्ये ९९२ वंध्यत्व प्रकरणांवर उपचार करण्यात आले आणि २०८० शेतकऱ्यांना पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय विभाग, भारत सरकार पुरस्कृत अनुदानात नवीनतम दुग्धव्यवसाय तंत्रज्ञानावर मार्गदर्शन करण्यात आले.

सन २०२३-२४ या वर्षात विद्यापीठाने ३३८९ शेतकऱ्यांसाठी ८३ प्रशिक्षणे आणि ३९२१ व्यावसायिकांसाठी ४६ प्रशिक्षणे आयोजित केली होती. या वर्षी एकूण ३३ कार्यशाळा आणि चर्चासत्रे आयोजित करण्यात आली होती ज्यात ४३६४ शेतकऱ्यांना फायदा झाला तर व्यावसायिकांसाठी ३७ कार्यशाळा आणि चर्चासत्रे आयोजित करण्यात आली होती ज्यात एकूण ३८६६ व्यावसायिक सहभागी होते. विद्यापीठाने एम-किसान पोर्टलद्वारे एकूण ३५ सूचना प्रसारित केल्या ज्या राज्यभरातील २६,७१,८३० शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचल्या. स्थापित तंत्रज्ञानाचे प्रदर्शन करण्यासाठी एकूण २६४ प्रात्यक्षिके आयोजित करण्यात आली होती आणि त्याचा एकूण ११०८० शेतकऱ्यांना फायदा झाला तसेच ७११ व्यावसायिकांसाठी २५ प्रात्यक्षिके आयोजित करण्यात आली होती. विद्यापीठाने २०२३ मध्ये कृषी शिक्षण मेळावा आयोजित केला आणि विविध संस्थांनी आयोजित केलेल्या ३१ प्रदर्शनांमध्ये आणि १८ पशुधन प्रदर्शनांमध्ये भाग घेतला आहे ज्यामध्ये १०३ तज्ञांनी पशुधन निवड समितीमध्ये तज्ञ म्हणून आपली सेवा दिली आहे. सन २०२३-२४ मध्ये एकूण ३९६९ शेतकऱ्यांनी माफसुच्या संस्थांना भेट दिली आणि १३१ प्राध्यापकांनीही शेतकऱ्यांच्या प्रक्षेत्राला भेट दिली.

विद्यापीठाच्या प्राध्यापकांनी स्थानिक मुद्रित माध्यमांमध्ये ३३ माहितीपूर्ण पत्रके, ६३ पुस्तके, ३९५ लोकप्रिय

लेख प्रकाशित केले आहेत. हा समृद्ध माहितीचा आधार विद्यार्थी, शेतकरी आणि क्षेत्र कर्मचाऱ्यांसाठी विद्यापीठ ग्रंथालयाद्वारे आणि विद्यापीठाच्या सर्व घटक महाविद्यालयांमधील ग्रंथालयांमधून उपलब्ध आहे. तंत्रज्ञानाच्या हस्तांतरणासाठी रेडिओ आणि टेलिव्हिजन सारखे इलेक्ट्रॉनिक मास मीडिया सर्वात प्रभावी पोहोच माध्यम म्हणून काम करतात. पशुसंवर्धन, दुग्ध तंत्रज्ञान, कुक्कुटपालन आणि मत्स्यपालन क्षेत्रांवरील १०८ रेडिओ कार्यक्रम आणि १३ दूरदर्शन कार्यक्रमांद्वारे, राज्यभरातील सर्व भागधारकांसाठी वैज्ञानिक माहिती आणि तंत्रज्ञानाचा प्रसार करण्यात आला.

भारत सरकारचा प्रमुख कार्यक्रम असलेल्या उन्नत भारत अभियानाचीही खऱ्या अर्थाने अंमलबजावणी केली जात आहे आणि निवडलेल्या ३० दत्तक गावांच्या सर्वांगीण विकासासाठी विद्यापीठाच्या महसूल प्राप्तीतून प्रति गाव ५०,०००/- रुपयांची तरतूद केली आहे जिथे पशुपालन उपक्रमांच्या सुधारणेशी संबंधित उपक्रम विविध कार्यक्रमांद्वारे आणि विद्यार्थ्यांसाठी विशेष रासेयो निवासी शिबिरांद्वारे राबविले जात होते.

विद्यापीठाने एक महत्त्वाची सुविधा देणारी सेवा म्हणून, एकूण १,८१,७७८ पशुंवर उपचार केले गेले ज्यामध्ये रुग्णालयांमध्ये उपचार केलेले केसेस १,६२,७८५ आहेत तर ९६ पशु आरोग्य शिबिरांद्वारे १६,४१० प्राण्यांवर उपचार करण्यात आले आणि महाविद्यालयांद्वारे प्रदान केल्या जाणाऱ्या रुग्णवाहिका सेवांदरम्यान २,५८३ प्राण्यांवर उपचार करण्यात आले. याशिवाय विद्यापीठाने एनडीडीबीच्या सहकार्याने आयोजित १९ वंध्यत्व जागरूकता मोहिमेसाठी तज्ञ सेवा पुरविल्या आहे आणि दुग्धजन्य पशुंमध्ये ८४५ वंध्यत्वाशी संबंधित केसेसवर उपचार केले आहेत. एकूण ३,५३२ केसेसच्या निदानासाठी यूएसजी सारख्या प्रगत इमेजिंग तंत्रांचा वापर करण्यात आला तर रुग्णालयांमधील तज्ञांनी ५,५०५ एक्स-रे प्रक्रिया केली. घटक महाविद्यालयांनी निदान सेवा देखील वाढवल्या आहेत ज्यामध्ये एकूण १०,६४९ रक्त नमुन्यांचे सीबीसीसाठी विश्लेषण करण्यात आले, ६,०८८ रक्त स्मीअर तपासण्यात आले, १,७८७ विष्ठाचे नमुने परजीवी प्रादुर्भावासाठी तपासण्यात आले आणि १०,७२४ जैवरासायनिक मूल्यांकन करण्यात आले.

माफसू नागपूर अंतर्गत परभणी येथील पशुवैद्यकीय आणि पशुविज्ञान महाविद्यालयाच्या लाल कंधारी संशोधन आणि शैक्षणिक प्रक्षेत्राला आयसीएआर-नॅशनल ब्युरो ऑफ ॲनिमल जेनेटिक्स रिसोर्सेस, करनाल, हरियाणा कडून प्रतिष्ठित राष्ट्रीय 'ब्रीड कन्झर्वेशन अवॉर्ड २०२३' मिळाला आहे आणि राज्य सरकारने वरुड (पुसद) येथील दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालयाला उत्कृष्टता केंद्र म्हणून मान्यता दिली आहे. याशिवाय विद्यापीठातील प्राध्यापक आणि विद्यार्थ्यांनी विविध क्षेत्रात उत्कृष्ट कामगिरी केली आहे आणि त्यांना सरकारी संस्था आणि बिगर-सरकारी संस्थांद्वारे, त्यांच्या संबंधित क्षेत्रातील व्यावसायिक संस्थांसह, अध्यापन, संशोधन आणि विस्तार उपक्रमांमध्ये उत्कृष्टतेसाठी पुरस्कार/सत्कार देण्यात आला आहे.

विद्यापीठाने ४८२.२१ लाख रुपयांचे पायाभूत सुविधांचे विकास काम यशस्वीरित्या पूर्ण केले आहे आणि २०,३८७.४३ लाख रुपयांची चालू बांधकामे हाताळत आहे. विद्यापीठाला पगार, पेन्शन, आकस्मिक खर्च, बांधकामे आणि माफसुअर्थ/महाआयटी यासाठी २२,१७९ लाख रुपये मिळाले आणि संबंधित खर्च २२,०१३ लाख रुपये होता. विद्यापीठाला शिक्षण, एआयसीआरपी, केव्हीके आणि आयसीएआर द्वारे प्रायोजित इतर योजनांसाठी आयसीएआर कडून १,४८५.२४ लाख रुपयांचा निधी मिळाला. डीएसटी, आयसीएमआर आणि इतर एजन्सी सारख्या प्रायोजक एजन्सींकडून १४३.८४ लाख रुपयांचे अनुदान देखील मिळाले तर राज्य सरकारने माविम आणि स्मार्ट प्रकल्पांच्या अंमलबजावणीसाठी ३०३.६ लाख रुपयांचे अनुदान देखील दिले. लहान एजन्सी प्रकल्पांसाठी विद्यापीठाला विविध खाजगी एजन्सींकडून ६२.६४ लाख रुपये मिळाले. विद्यापीठाला शैक्षणिक शुल्क, दूध, जनावरे आणि कंपोस्ट इत्यादी शेती उत्पादनांच्या विक्रीतून रु. ३३८२ लाख रुपये प्राप्त झाले.

२. विद्यापीठ प्रशासन

महाराष्ट्र राज्य शासनाच्या १९९८ च्या कायद्यान्वये (एम.ए.एच. XVII १९९८) दिनांक १७ नोव्हेंबर २००० रोजीच्या अधिसूचनेद्वारे महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपुर (म.प.म.वि.वि) ची स्थापना दिनांक ०३ डिसेंबर २००० रोजी नागपूर येथे करण्यात आली. राज्यातील चार कृषी विद्यापीठातील पाच पशुवैद्यकीय महाविद्यालये, एक पदव्युत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था तसेच दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय हस्तांतरीत करुन महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाची रचना केली गेली. त्यानंतर राज्याची कौशल्यपुर्ण मनुष्यबळाची निकड लक्षात घेऊन विद्यापीठाने दोन मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, एक दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, एक वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र तसेच तीन कृषि विज्ञान केंद्रांची स्थापना केली.

२.१ विद्यापीठाचे मिशन

पशु, दुग्ध आणि मत्स्य विज्ञान या क्षेत्रातील नाविन्यपूर्ण, कार्यक्षम आणि प्रभावी धोरणांचा अवलंब करुन प्रगत ज्ञानाने विद्यार्थ्यांना प्रज्वलित आणि सक्षम करणे हे विद्यापीठाचे प्रमुख उद्दीष्ट आहे. उपयोजित आणि दैदीप्यमान संशोधन, कमाल पातळीवर प्रबोधनात्मक परिणाम साधणारे विस्तारकार्य शिक्षण आणि प्राध्यापकानुकूल विकासाभिमुख पद्धतींद्वारे ग्रामीण रोजगार, आर्थिक समृद्धी आणि राज्यातील उपजीविका विन्मुख गरीब शेतकऱ्यांच्या कल्याणासाठी आम्ही सदैव प्रयत्नशील राहू. मानवी पोषण आणि कल्याण समृद्ध करण्याच्या अंतिम उद्देशाने आम्ही सार्वजनिक आरोग्य संशोधनात योगदान देऊ. आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करुन, आम्ही शिक्षणाची वाट अधिक अर्थपूर्ण, समर्पक, सुलभ, बौद्धिकदृष्ट्या प्रेरक आणि व्यावसायिदृष्ट्या आव्हानात्मक बनवू. आम्ही उच्च-गुणवत्तेचे निकड आधारित संशोधन करण्यास, उत्तम लोकाभिमुख धोरणे आणि पद्धती अवलंबण्यास, आमच्या घटक महाविद्यालये आणि संलग्न संस्थांच्या दमदार सहकार्याने पोषक वातावरण निर्माण करू. पशुकल्याणाशी सांगड घालत पशुधनाच्या उत्पादन क्षमतांचा विकास, पशुजन्य उत्पादनांची गुणवत्ता वृद्धी आणि अन्नसुरक्षा देण्यासाठी आम्ही उत्तम प्रशिक्षित आणि सक्षम मनुष्यबळ तसेच प्रगत तंत्रज्ञान निर्मित करू आणि देऊ. महाराष्ट्रातील पशुधन, दुग्धव्यवसाय आणि मत्स्यव्यवसाय या क्षेत्रात आमुलाग्र परिवर्तन घडवून आणण्यासाठी, विस्तृत पातळीवर कार्यक्रमांच्या माध्यमातून प्रक्षेत्रावरील पशुपालक, दुग्धव्यवसायिक आणि मच्छीमार या घटकांचा क्षमता विकास करण्यात येईल.

२.२. विद्यापीठाचे आदेश (Mandate)

१. पशुवैद्यकीय, पशुविज्ञान, दुग्धतंत्रज्ञान आणि मत्स्यविज्ञान क्षेत्रात उत्कृष्ट मनुष्यबळ निर्माण करणे.

२. महाराष्ट्र राज्यात विविध विस्तार कार्यपद्धती विकसित करून पशुआरोग्य व उत्पादकता व तत्पर सेवा वितरण करणेसाठी धोरण ठरविणे.

३. पशुसंवर्धन, दुग्धविकास व मत्स्यविज्ञान क्षेत्रातील विविध धोरणांच्या देखरेखीसाठी आणि परिणाम विश्लेषनास सहाय्य करण्यासाठी थिंक टॅंकची भुमिका निभावणे.

२.३. विद्यापीठाची उद्दिष्टे

१. पशुविज्ञान व मत्स्यव्यवसाय विज्ञान यांचे विविध शाखांमध्ये, स्नातकोत्तर शिक्षणासह शिक्षण देणे व त्यात समन्वय ठेवणे.

२. पशुविज्ञान आणि मत्स्यव्यवसाय विज्ञान यांमधील अभ्यासास आणि संशोधनास आणखी चालना देणे आणि

राज्याच्या शेतीविषयक समस्या, शेतकऱ्यांच्या आकांक्षा यांच्याशी सुसंगत अशा गरजांवर आधारित संशोधनावर विशेष भर देणे.

३. पशुवैद्यकीय, पशुविज्ञान व मत्स्यव्यवसाय विज्ञान या क्षेत्रांतील निम्नस्तरीय शिक्षण देणे.

४. या क्षेत्रातील तांत्रिक कर्मचाऱ्यांची व्यावसायिक प्रगती व्हावी, कौशल्य वाढीस लागावे याकरिता निरंतर शिक्षण, उजळणी प्रशिक्षण पाठ्यक्रम व उन्हाळी वर्ग आयोजित करणे, तसेच तंत्रविषयक परिसंवाद, चर्चासत्र व कार्यशाळा भरवणे.

५. परीक्षा घेणे आणि योग्य पदव्या, पदविका, प्रमाणपत्रे व इतर शैक्षणिक विशेषोपाधी प्रदान करणे.

६. राज्यामध्ये समुचित विस्तार विभागामार्फत ग्रामीण जनता, उद्योग आणि या क्षेत्रातील इतर लाभार्थी यांच्यापर्यंत संशोधनाचे फायदे परिणामकारकपणे पोहोचविण्यासाठी प्रयोग शाळेतील तंत्रज्ञान शेतीपर्यंत नेण्याचे काम हाती घेणे.

७. उत्पादकता वाढविण्याच्या अंतिम ध्येयाने, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय, कुक्कुटपालन आणि मत्स्यव्यवसाय क्षेत्रातील अध्यापन, संशोधन आणि विस्तार प्रशिक्षण यांची सांगड घालणे.

८. सागरी व भूजल मत्स्यव्यवसाय वाढवणे, राज्यातील वन्य प्राण्यांचे व प्राणी संग्रहालयातील पशुंचे जतन करणे व तद्विषयक सुधारणा करणे.

९. खाऱ्या पाण्यातील व गोडया पाण्यातील मत्स्यसंवर्धनाचा विकास करणे.

१०. खरेदी - विक्रीविषयक पायाभूत सोयींचा विकास करणे.

११. मत्स्यपालक आणि पशुपालकांसाठी कल्याणकारी योजना तयार करणे.

१२. पशुधन, मत्स्यव्यवसाय व दुग्धव्यवसाय यांतील उप पदार्थांच्या तंत्रज्ञानाचा विकास करणे.

१३. आधुनिक तंत्रज्ञानाबाबत अद्ययावत राहण्यासाठी संबंधित राज्य व केंद्र सरकारचे पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय आणि मत्स्यव्यवसाय विकास विभाग आणि पशुवैद्यक विज्ञान, दुग्धव्यवसाय व मत्स्यव्यवसाय विज्ञान या क्षेत्रात विशेषज्ञ असणाऱ्या राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय संशोधन संस्था यांच्याशी संपर्क ठेवून जरूर तो समन्वय स्थापन करणे.

२.४. कायदे आणि नियम

विद्यापीठाने प्रकाशित केलेल्या अधिनियम, परिनियम आणि नियमांचा तपशील :

- **महाराष्ट्र अधिनियम १९९८ चा क्र.एम.ए.एच. XVII :** महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपुर अधिनियम १९९८ महाराष्ट्र राजपत्रात दि.०४.०५.१९९८ वर सोमवार रोजी प्रकाशित करण्यात आले आणि त्यात वेळोवेळी सुधारणा करण्यात आल्या.

- **महाराष्ट्र परिनियम २००२ :** महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपुर अधिनियम १९९८ (एम.ए. एच. XVII) कलम ३३ अन्वये मा. कुलपतींच्या सहमतीने महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपुरच्या कार्यकारी परिषदेने २१ एप्रिल २००२ रोजी (क्र. सी एस/माफसु/एस टी टी /४३/०१/बी (४०५५/११६५) परिनियम तयार केले व त्याचे नामकरण महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपुर परिनियम असे करण्यात आले.

- **माफसू अकाऊंट्स कोड २००७:** विद्यापीठाने २५.०२.२००७ रोजी वित्त, खाती आणि लेखा परिक्षण करणारे नियम माफसू अकाऊंट्स कोड २००७ प्रकाशित केले. माफसू अकाऊंट्स कोड कार्यपद्धती सुलभ आर्थिक प्रशासनासाठी वापरण्यात येते.

- **माफसू कॉम्पेंडीअम २०१९:** विद्यापीठाने आदेश (क्र. माफसु/ई एस टी /२६८०/१९/दि २०.०९.२०१९ अन्वये विभाग प्रमुख आणि नियंत्रण अधिकारी यांना पारदर्शक, सुलभ आणि जलद रितीने आर्थिक व प्रशासकीय अधिकार प्रदान केले.
- **माफसू पदव्युत्तर पदवी कार्यक्रमांसाठी शैक्षणिक नियम - २०२३ :** महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाच्या दि. २६.०२.२०२३ रोजी झालेल्या कार्यकारी परिषदेच्या ९० व्या बैठकीत, ठराव क्रमांक १४६/२०२२ द्वारे भाकृअप पुनर्रचित आणि पदव्युत्तर कार्यक्रमांच्या सुधारित अभ्यासक्रमानुसार पदव्युत्तर (पदव्युत्तर आणि डॉक्टरेट) पदवी कार्यक्रमांसाठी माफसू शैक्षणिक नियम २०२३ ला मान्यता दिली. माफसू शैक्षणिक नियमावली २०२३ शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ पासून लागू करण्यात आली आहे.
- **बी.व्ही.एससी. अँड ए.एच.पदवी अभ्यासक्रमासाठी माफसू शैक्षणिक नियम २०१६:** बॅचलर ऑफ व्हेटरीनरी सायन्स अॅन्ड ॲनिमल हजबंडरी (बी.व्ही.एससी. अँड ए.एच.) हा पदवी अभ्यासक्रम भारतीय पशुवैद्यक परिषदेने (VCI) ठरविलेल्या पशुवैद्यकीय शिक्षणाच्या किमान मानकानुसार विद्यापीठाच्या संलग्नित पशुवैद्यकीय महाविद्यालयांमार्फत राबविला जातो. विद्यापीठाने बी.व्ही.एससी. अँड ए.एच.पदवी अभ्यासक्रमासाठी MSVE वर आधारीत माफसू शैक्षणिक नियम २०१६ तयार केले आहेत.
- **बॅचलर ऑफ टेक्नॉलॉजी (डेअरी टेक्नॉलॉजी) अभ्यासक्रमासाठी माफसू शैक्षणिक नियम २०१६ :** बी. टेक. (डेअरी टेक्नॉलॉजी) हा पदवी अभ्यासक्रम भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या ५ व्या अधिष्ठाता समितीच्या शिफारसीनुसार विद्यापीठाच्या संलग्नित दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालयांमार्फत राबविला जातो. विद्यापीठाने बी. टेक. (डेअरी टेक्नॉलॉजी) पदवी अभ्यासक्रमासाठी ५ व्या अधिष्ठाता समितीच्या शिफारसीवर आधारीत बॅचलर ऑफ टेक्नॉलॉजी (डेअरी टेक्नॉलॉजी) अभ्यासक्रमासाठी माफसू शैक्षणिक नियमावली २०१६ तयार केली आहे.
- **बॅचलर ऑफ फिशरी सायन्स अभ्यासक्रमासाठी माफसू शैक्षणिक नियम २०१६ :** बी. एफ.एससी. (बॅचलर ऑफ फिशरी सायन्स) हा पदवी अभ्यासक्रम भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या ५ व्या अधिष्ठाता समितीच्या शिफारसीनुसार विद्यापीठाच्या संलग्नित मत्स्यविज्ञान महाविद्यालयांमार्फत राबविला जातो. विद्यापीठाने बी. एफ. एससी. पदवी अभ्यासक्रमासाठी ५व्या अधिष्ठाता समितीच्या शिफारसीवर आधारीत बी.एफ.एससी.अभ्यासक्रमासाठी माफसू शैक्षणिक नियम २०१६ तयार केले आहेत.

२.५. विद्यापिठाची प्राधिकरणे

२.५.१. कार्यकारी परिषद

विद्यापीठाची कार्यकारी परिषद ही विद्यापीठाचे कार्यकारी प्राधिकरण असून माननीय कुलगुरू हे पदसिद्ध अध्यक्ष आहेत. कुलसचिव हे कार्यकारी परिषदेचे पदसिध्द सचिव असतात.

सन २०२३-२४ या वर्षात २०.०५.२०२३, २३.०७.२०२३, ३१.१०.२०२३, ०५.०२.२०२४, ०१.०३.२०२४ आणि ०७.०३.२०२३ रोजी अनुक्रमे ९१ व्या, ९२ व्या, ९३ व्या, ९४ व्या आणि कार्यकारी परिषदेच्या दोन विशेष बैठका आयोजित करण्यात आल्या होत्या.

माननीय कुलगुरू डॉ. नितीन पाटील यांचे त्यांच्या पहिल्या कार्यकारी परिषदेच्या बैठकीत स्वागत

दि. ३१/०३/२०२४ रोजी नुसार कार्यकारी परिषदेत खालील सदस्यांचा समावेश आहे.

१	प्रा. नितीन व्ही. पाटील, मा. कुलगुरू, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर	पदसिद्ध अध्यक्ष
२	आयुक्त, पशुसंवर्धन, स्पायसर कॉलेज समोर, औंध, पुणे	पदसिद्ध सदस्य
३	आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, तारापोरवाला मत्स्यालय, नेताजी सुभाष रोड, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
४	आयुक्त, दुग्धविकास, प्रशासकीय इमारत, वरळी, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
५	आयुक्त, कृषि विभाग, मध्यवर्ती इमारत, पुणे	पदसिद्ध सदस्य
६	मुख्य वनसंरक्षक (नियोजन), झिरो माईल, सिव्हील लाईंस, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
७	श्री. निलय नाईक मा. विधान परिषद सदस्य, गहुली, ता. पुसद, जि. यवतमाळ	नामनिर्देशित सदस्य
८	डॉ. किरण भिलेगावकर प्रधान वैज्ञानिक तथा प्रभारी प्रशिक्षण आणि शिक्षण केंद्र, आई. सी. ए. आर. आय. व्ही. आर. आय., शिवाजीनगर, पुणे	नामनिर्देशित सदस्य
९	डॉ. सुधिर एम. दुद्दलवार संस्थापक, टेक्नोबर्ड पोल्ट्रीज हिंदुस्तान कॉलोनी, अमरावती रोड, नागपुर	नामनिर्देशित सदस्य
१०	श्री. शशिकांत जयकुमार खोत संचालक तथा पार्टनर, परवेश सी फुड प्रा. लि., तळोजा, नवी मुंबई	नामनिर्देशित सदस्य
११	श्री. सुधीर वामनराव दिवे, सल्लागार, स्वर्गीय वामनराव दिवे चॅरिटेबल ट्रस्ट, संत गाडगे नगर, हिंगणा रोड , नागपूर	नामनिर्देशित सदस्य
१२	श्री. राजेश गजानन वानखेडे ओम गुरूदेव चंदनी चौक, सावदा, ता. रावेर, जि. जळगाव	नामनिर्देशित सदस्य
१३	सौ. अनुराधा अतुल चव्हाण संस्थापिका अध्यक्ष, शांती प्रतिष्ठान, मु. पो. किनगांव, ता. फोलमबारी, जि. संभाजीनगर	नामनिर्देशित सदस्य
१४	डॉ. संदिप विनायकराव इंगळे, सदस्य, व्ही.सी.आय.,माउली हाउस, बालाजी नगर, अमरावती	नामनिर्देशित सदस्य
१५	डॉ. बिमलेश मान, सहाय्यक महासंचालक (इ पी ॲन्ड एच एस), भा.कृ.अ.प, कृषि अनुसंधान भवन, पुसा, नवी दिल्ली	नामनिर्देशित सदस्य

१६	डॉ. समीरन पांडा संचालक आणि शास्त्रज्ञ-जी, राष्ट्रीय एड्स संशोधन संस्था, पुणे तथा प्रमुख, एपिडेमियोलॉजी आणि संसर्गजन्य रोग विभाग, भारतीय वैद्यकीय संशोधन परिषद, व्ही. रामलिंगस्वामी भवन, नवी दिल्ली	नामनिर्देशित सदस्य
१७	डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये, अधिष्ठाता, पशुविज्ञान विद्याशाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
१८	डॉ. ए. यु. भिकाने, अधिष्ठाता, निम्न शिक्षण, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
१९	डॉ. पी. जी. वासनिक, अधिष्ठाता, दुग्ध तंत्रज्ञान विद्याशाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
२०	डॉ. एस. डब्ल्यु. बोंडे अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान विद्याशाखा, मपमविवि,नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
२१	डॉ. ए. यु. भिकाने, संचालक, विस्तार शिक्षण, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
२२	श्रीमती मोना ठाकुर कुलसचिव, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सचिव

२.५.२. विद्या परिषद

विद्यापीठाची विद्या परिषद एक सल्लागार मंडळ म्हणून काम करते आणि तिला सर्व शैक्षणिक, संशोधन आणि विस्तार शिक्षण प्रकरणांमध्ये मा. कुलगुरू आणि कार्यकारी परिषदेला सल्ला देण्याचा अधिकार आहे. मा. कुलगुरू हे विद्या परिषेदेचे पदसिद्ध अध्यक्ष असतात आणि कुलसचिव हे परिषदेचे पदसिद्ध सचिव असतात.

सन २०२३-२४ या वर्षात विद्या परिषदेच्या ५८व्या, ५९व्या, ६०व्या आणि ६१ व्या बैठका अनुक्रमे २७.०४.२०२३, १५.०७.२०२३, २०.१०.२०२३ आणि ०२.०२.२०२४ रोजी आयोजित करण्यात आल्या होत्या.

डॉ. मार्कंडेय, प्राध्यापक, पशु प्रजनन शास्त्र, यांचा त्यांच्या सेवानिवृत्तीनिमित्त विद्या परिषदेच्या बैठकीत सत्कार

दि. ३१.०३.२०२४ रोजी नुसार विद्या परिषदेत खालील सदस्यांचा समावेश आहे.

१	प्रा. नितीन व्ही. पाटील, मा. कुलगुरू, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर	पदसिद्ध अध्यक्ष
२	डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये, अधिष्ठाता, पशुविज्ञान विद्याशाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
३	डॉ. एन. व्ही. कुरकुरे, संचालक (संशोधन), मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
४	डॉ. ए. यु. भिकाने, संचालक, विस्तार शिक्षण, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य

५	डॉ. ए. यु. भिकाने, अधिष्ठाता, निम्न शिक्षण, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
६	डॉ. पी. जी. वासनिक अधिष्ठाता, दुग्ध तंत्रज्ञान शाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
७	डॉ. एस. डब्ल्यु. बोंडे, अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान शाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
८	डॉ. एस. यु. गुळवणे, सहयोगी अधिष्ठाता, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
९	डॉ. ए. पी. सोमकुवर, सहयोगी अधिष्ठाता, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
१०	डॉ. बी. डब्ल्यु. नरळदकर, सहयोगी अधिष्ठाता, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	पदसिद्ध सदस्य
११	डॉ. एन. झेड. गायकवाड, सहयोगी अधिष्ठाता, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जि. लातुर	पदसिद्ध सदस्य
१२	डॉ. एम. डी. मेश्राम, सहयोगी अधिष्ठाता, क्रां.ना.पा. पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ, जि. सातारा	पदसिद्ध सदस्य
१३	डॉ. सी. एच. पावशे, सहयोगी अधिष्ठाता, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	पदसिद्ध सदस्य
१४	डॉ. पी. जी. वासनिक सहयोगी अधिष्ठाता, दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड (पुसद)	पदसिद्ध सदस्य
१५	डॉ. एम. आर. पाटील, सहयोगी अधिष्ठाता, दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जि. लातुर	पदसिद्ध सदस्य
१६	डॉ. एस. डब्ल्यु. बोंडे, सहयोगी अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
१७	डॉ. बी. आर. खरटमोल, सहयोगी अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जि. लातुर	पदसिद्ध सदस्य
१८	डॉ. एस. बी. बानुबाकोडे, विभागप्रमुख, पशुवैद्यकिय शरीररचनाशास्त्र विभाग, नापवैम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
१९	डॉ. एस. डी. इंगोले, विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय शरीरक्रियाशास्त्र विभाग, मुंपवैम, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
२०	डॉ. एस. डब्ल्यु. बोंडे, विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय जीवरसायन शास्त्र विभाग, नापवैम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य

२१	डॉ. ए. पी. सोमकुवर विभाग प्रमुख, पशुवैद्यकीय औषध व विषशास्त्र विभाग, नापवैम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
२२	डॉ. बी. डब्ल्यु. नरळदकर, विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय परजीवी शास्त्र विभाग, पवैम, परभणी	पदसिद्ध सदस्य
२३	डॉ. आर.एस. गंदगे, विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय सूक्ष्मजीवशास्त्र विभाग, मुंपवैम, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
२४	डॉ. जी. आर. गंगणे विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय विकृतीशास्त्र विभाग, पवैम, परभणी	पदसिद्ध सदस्य
२५	डॉ. आर. जे. झेंडे विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय सामूहिक स्वास्थ्य विभाग, मुंपवैम, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
२६	डॉ. बी. एन. रामटेके विभागप्रमुख, पशुपोषण आहारशास्त्र विभाग, पवैम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
२७	डॉ. एस. व्ही. कुरळकर विभागप्रमुख, पशुअनुवंश व पैदासशास्त्र आणि जैवसांख्यीकी विभाग, स्नापवैपविसं, अकोला	पदसिद्ध सदस्य
२८	डॉ. जे. एम. चहांदे विभागप्रमुख, पशुधन उत्पादन व व्यवस्थापन विभाग, पवैम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
२९	डॉ. ए. ए. देवांगरे विभागप्रमुख, पशु जन्य पदार्थ प्रक्रिया तंत्रज्ञान विभाग, पवैम, उदगीर	पदसिद्ध सदस्य
३०	डॉ.एस.यू. गुळवणे विभागप्रमुख, पशु प्रजनन, स्त्रीरोग व प्रसुतीशास्त्र विभाग, मुंपवैम, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
३१	डॉ. एम. जी. थोरात विभागप्रमुख, पशुशल्यचिकित्सा व क्ष-किरणशास्त्र विभाग, स्नापवैपविसं, अकोला	पदसिद्ध सदस्य
३२	डॉ. आर. व्ही. गायकवाड विभागप्रमुख, चिकित्सालयीन पशुऔषध, न्यायवैद्यक व नितीशास्त्र विभाग, मुंपवैम, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
३३	डॉ. एम. डी. मेश्राम विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय प्रतिबंधक औषध व रोगप्रसार शास्त्र विभाग, क्रांनापा, शिरवळ, जि. सातारा	पदसिद्ध सदस्य
३४	डॉ. डी. एस. देशमुख विभागप्रमुख, पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन विस्तार शिक्षण विभाग, पवैम, परभणी	पदसिद्ध सदस्य
३५	डॉ. एस. जे. मनवर विभागप्रमुख, कुक्कुटपालन शास्त्र विभाग, स्नापवैपविसं, अकोला	पदसिद्ध सदस्य

३६	डॉ. बी. डी. मेश्राम विभागप्रमुख, दुग्ध तंत्रज्ञान विभाग, दुतंम, वरुड (पुसद),जि. यवतमाळ	पदसिद्ध सदस्य
३७	डॉ. पी. जी. वासनिक विभागप्रमुख, दुग्ध अभियांत्रिकी विभाग, दुतंम, वरुड (पुसद),जि. यवतमाळ	पदसिद्ध सदस्य
३८	डॉ. एम. आर. पाटील विभागप्रमुख, दुग्ध रसायनशास्त्र विभाग, दुतंम, उदगीर, जि. लातूर	पदसिद्ध सदस्य
३९	डॉ. ए. आर. सरोदे विभागप्रमुख, दुग्ध सूक्ष्मजीवशास्त्र विभाग, दुतंम, वरुड (पुसद)	पदसिद्ध सदस्य
४०	डॉ. आर. एस. वळसे विभाग प्रमुख, दुग्ध व्यवसाय व्यवस्थापन विभाग, दुतंम, वरुड (पुसद), जि. यवतमाळ	पदसिद्ध सदस्य
४१	डॉ. बी. आर. खरटमोल विभागप्रमुख, मत्स्यव्यवसाय संसाधन व्यवस्थापन विभाग (मत्स्यजीवशास्त्र), मविम, उदगीर, जि. लातूर	पदसिद्ध सदस्य
४२	डॉ. एस. एस. बेलसरे विभागप्रमुख, मत्स्यपालन विभाग, मविम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
४३	श्री. एस. ए. जोशी विभागप्रमुख, मत्स्य प्रक्रिया तंत्रज्ञान विभाग, मविम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
४४	श्री. ए.टी. मरकड विभागप्रमुख, मत्स्य अभियांत्रिकी विभाग, मविम, उदगीर, जि. लातूर	पदसिद्ध सदस्य
४५	डॉ. पी. ए. तेलवेकर विभागप्रमुख, मत्स्यव्यवसाय विस्तार विभाग, अर्थशास्त्र आणि सांख्यिकी, मविम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
४६	डॉ. जे. जी. के. पठाण विभागप्रमुख, जलीय पर्यावरण व्यवस्थापन विभाग, मविम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
४७	डॉ. आर. एच. राठोड विभागप्रमुख, जलीय प्राणी आरोग्य व्यवस्थापन विभाग, मविम, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
४८	डॉ. कांथाराजू एल. सदस्य, व्हीसीआय,४०८, व्यालिकवल, बंगलोर, कर्नाटक	पदसिद्ध सचिव
४९	श्रीमती मोना ठाकुर, कुलसचिव, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सचिव

२.५.३. अभ्यासमंडळे

पशुवैद्यकीय विज्ञान विद्याशाखेत १८ विषयांसाठी अभ्यास मंडळे आहेत तर दुग्धशाळा तंत्रज्ञान आणि मत्स्यव्यवसाय विद्याशाखेत अनुक्रमे ५ आणि ७ विषयांसाठी अभ्यास मंडळे आहे.

सन २०२३-२४ मध्ये अभ्यासमंडळाच्या एकूण ८० बैठका आयोजित करण्यात आल्या होत्या ज्यामध्ये ७२ पशुवैद्यकीय आणि पशु विज्ञान विद्याशाखेअंतर्गत विविध विषयांमध्ये आणि दुग्धशाळा तंत्रज्ञान आणि मत्स्य विज्ञान विद्याशाखेत प्रत्येकी ०४ बैठका होत्या.

पशुवैद्यक आणि पशुविज्ञान विद्याशाखा

१	पशुवैद्यकीय शरीररचना शास्त्र विभाग	२	पशुवैद्यकीय शरीरक्रिया शास्त्रविभाग
३	पशुवैद्यकीय जीवरसायन शास्त्र विभाग	४	पशुवैद्यकीय औषध व विष शास्त्र विभाग
५	पशुवैद्यकीय पशुपरजीवी शास्त्र विभाग	६	पशुवैद्यकीय सूक्ष्मजीव शास्त्र विभाग
७	पशुवैद्यकीय विकृती शास्त्र विभाग	८	पशुवैद्यकीय सामूहिक स्वास्थ्य विभाग
९	पशुपोषण आहारशास्त्र विभाग	१०	पशुपैदास व अनुवंश शास्त्र आणि सांख्यिकी विभाग
११	पशुउत्पादने व व्यवस्थापन विभाग	१२	पशुजन्य पदार्थ प्रक्रिया तंत्रज्ञान विभाग
१३	पशुप्रजनन, स्त्रीरोग व प्रसूती शास्त्र विभाग	१४	पशुवैद्यकीय शल्यचिकित्सा व क्ष-किरण शास्त्र विभाग
१५	पशुवैद्यकीय चिकित्सालयीन औषधवैद्यक शास्त्र विभाग	१६	पशुवैद्यकीय प्रतिबंधक औषध व रोगप्रसार शास्त्र विभाग
१७	पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन विस्तार शिक्षण विभाग	१८	कुक्कुटपालन शास्त्र विभाग

दुग्धतंत्रज्ञान विद्याशाखा

१	दुग्धतंत्रज्ञान विभाग	२	दुग्ध अभियांत्रीकी विभाग
३	दुग्ध रसायनशास्त्र, जिवरसायन आणि अन्न तंत्रज्ञान विभाग	४	दुग्ध अर्थशास्त्र, विस्तार व व्यवस्थापन विभाग
५	दुग्ध सुक्ष्मजिव शास्त्र विभाग	६	संगणक विज्ञान, गणित व सांख्यीकी विभाग

मत्स्य विज्ञान विद्याशाखा

१	मत्स्य संवर्धन विभाग	२	मत्स्य अभियांत्रिकी विभाग
३	मत्स्य प्रक्रिया तंत्रज्ञान आणि सुक्ष्मजीवशास्त्र विभाग (मत्स्य प्रक्रिया तंत्रज्ञान - भाकृअप ५ व्या अधिष्ठाता समितीच्या अहवालानुसार)		

अभ्यासगट : १. मत्स्य जीवशास्त्र (मत्स्यव्यवसाय संसाधन व्यवस्थापन : भाकृअप ५ व्या अधिष्ठाता समितीच्या अहवालानुसार)

२. मत्स्य संसाधन, अर्थ, सांख्यिकी आणि विस्तार शिक्षण (मत्स्य विस्तार, अर्थ व सांख्यिकी: भाकृअप ५ व्या अधिष्ठाता समितीच्या अहवालानुसार)

३. मत्स्य जलशास्त्र (जलीय पर्यावरण व्यवस्थापन : भाकृअप ५ व्या अधिष्ठाता समितीच्या अहवालानुसार)

४. जलीय प्राणी आरोग्य व्यवस्थापन (भाकृअप ५ व्या अधिष्ठाता समितीच्या अहवालानुसार)

२.५.४. संशोधन परिषद

संशोधन परिषदेची स्थापना विद्यापीठाची थिंक टॅंक सल्लागार संस्था म्हणून करण्यात आली आहे आणि ती सर्व संशोधन बाबींवर कुलगुरू आणि कार्यकारी परिषदेला सल्ला देईल. कुलगुरू हे पदसिद्ध अध्यक्ष असतात आणि संशोधन संचालक हे संशोधन परिषदेचे पदसिद्ध सदस्य सचिव असतात. संशोधन परिषदेत ३१.०३.२०२४ रोजी खालील सदस्यांचा समावेश होता.

१	डॉ. नितीन व्ही.पाटील मा. कुलगुरु, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर	पदसिद्ध अध्यक्ष
२	डॉ. एन. व्ही. कुरकुरे संचालक संशोधन,महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञानविद्यापीठ, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य सचिव
३	डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये संचालक शिक्षण तथा अधिष्ठाता (विद्या शाखा), मपमविवि, नागपूर	पदसिध्द सदस्य
४	डॉ. ए. यु. भिकाने संचालक विस्तार शिक्षण, मपमविवि, नागपूर	पदसिध्द सदस्य
५	डॉ. पी. जी. वासनिक, अधिष्ठाता, दुग्ध तंत्रज्ञान विद्याशाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिध्द सदस्य
६	डॉ. एस. डब्ल्यु बोंडे अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान विद्याशाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिध्द सदस्य
७	आयक्त, पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	पदसिध्द सदस्य
८	आयक्त, दुग्धविकास, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	पदसिध्द सदस्य
९	आयक्त, मत्स्य व्यवसाय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	पदसिध्द सदस्य
१०	आयुक्त, कृषी, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	पदसिध्द सदस्य
११	डॉ. एस यु. गुळवणे, सहयोगी अधिष्ठाता, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, परळ, मुंबई	पदसिध्द सदस्य
१२	डॉ. ए. पी. सोमकुवर, सहयोगी अधिष्ठाता, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर	पदसिध्द सदस्य
१३	डॉ. बी. डब्ल्यु. नरळदकर, सहयोगी अधिष्ठाता, पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	पदसिध्द सदस्य
१४	डॉ. एन. झेड. गायकवाड, सहयोगी अधिष्ठाता, पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	पदसिध्द सदस्य
१५	डॉ. एम. डी. मेश्राम, सहयोगी अधिष्ठाता, क्रां.ना.पा. पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ	पदसिध्द सदस्य

१६	सहयोगी अधिष्ठाता, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	पदसिध्द सदस्य
१७	डॉ. पी. जी. वासनिक, सहयोगी अधिष्ठाता, दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, पुसद, जि. यवतमाळ	पदसिध्द सदस्य
१८	डॉ. एम. आर. पाटील, सहयोगी अधिष्ठाता, दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जि. लातुर	पदसिध्द सदस्य
१९	डॉ. एस. डब्ल्यु. बोंडे, सहयोगी अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	पदसिध्द सदस्य
२०	डॉ. बी. आर. खरटमोल, सहयोगी अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जि. लातुर	पदसिध्द सदस्य
२१	संचालक, संशोधन, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, जि. अहमदनगर	पदसिध्द सदस्य
२२	संचालक, संशोधन, डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला	पदसिध्द सदस्य
२३	संचालक, संशोधन, बाळासाहेब सावंत कोंकण कृषि विद्यापीठ, दापोली, जि. रत्नागिरी	पदसिध्द सदस्य
२४	संचालक, संशोधन, वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी	पदसिध्द सदस्य
२५	डॉ. व्ही. श्रीधर वरिष्ठ महाव्यवस्थापक, एनडीडीबी, सिव्हिल लाइन्स, नागपूर	नामनिर्देशित सदस्य
२६	केंद्रीय प्राणीसंग्रहालय प्राधिकरण, बी-१ विंग, सहावा मजला, पं. दीनदयाल अंत्योदय भवन, नवी दिल्ली	नामनिर्देशित सदस्य
२७	डॉ. अशोक कुमार सहाय्यक महासंचालक (पशु आरोग्य), भाकृअप, पशु विज्ञान विभाग, कृषिभवन, नवी दिल्ली	नामनिर्देशित सदस्य
२८	डॉ. संजीव खोसला संचालक, CSIR-इन्स्टिट्यूट ऑफ मायक्रोबियल टेक्नॉलॉजी, चंदीगड	नामनिर्देशित सदस्य
२९	डॉ. मंजू राही संचालक आणि शास्त्रज्ञ -जी, वेक्टर कंट्रोल रिसर्च सेंटर, पुडुचेरी	नामनिर्देशित सदस्य
३०	व्यवस्थापकीय संचालक, पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी शेळी व मेंढी विकास महामंडळ, गोखलेनगर, पुणे	नामनिर्देशित सदस्य

३१	डॉ. शिरीष निगम अध्यक्ष, इंडियन फेडरेशन ऑफ निमल हेल्थ E-W- न्यूट्रिशन इंडिया (P) लिमिटेड, नोएडा (उ.प्र)	नामनिर्देशित सदस्य
३२	डॉ. आर. एस. मसाळी कंपाउंड लाइव्हस्टॉक फीड मॅन्युफॅक्चरर्स असोसिएशन ऑफ इंडिया, मित्तल चेंबर्स, नरिमन पॉइंट, मुंबई	नामनिर्देशित सदस्य
३३	संशोधन आणि अणुविज्ञान मंडळ (BRNS), भाभा अणुसंधान केंद्र, अणुशक्ती भवन, ट्रॉम्बे	नामनिर्देशित सदस्य
३४	डॉ. लोकेशकुमार नारनोलिया वैज्ञानिक-डी, जैव-तंत्रज्ञान विभाग, नवी दिल्ली	नामनिर्देशित सदस्य
३५	डॉ. दिनेश तुकाराम भोसले पोल्ट्री फेडरेशन ऑफ इंडिया, ७९, रक्षक सोसायटी, रक्षक चौकाजवळ, पुणे	नामनिर्देशित सदस्य
३६	प्रा. डॉ. जे. बी.प्रजापती, अध्यक्ष, भारतीय डेअरी असोसिएशन-पश्चिम विभाग, अंधेरी (पू),मुंबई	नामनिर्देशित सदस्य
३७	डॉ. दिनेश सावंत महाव्यवस्थापक (कृषि आणि पशुसंवर्धन) महाराष्ट्र राज्य सहकारी दूध महासंघ मर्यादित, मुंबई	नामनिर्देशित सदस्य
३८	सदस्य सचिव विदर्भ विकास मंडळ, नागपूर	नामनिर्देशित सदस्य
३९	सदस्य सचिव मराठवाडा विकास मंडळ, छत्रपती संभाजीनगर	नामनिर्देशित सदस्य
४०	प्रा.सी.जी. जोशी संचालक, गुजरात जैवतंत्रज्ञान संशोधन केंद्र (GBRC) गुजरात सरकार, गांधीनगर, गुजरात	सहकारी सदस्य
४१	डॉ. एस.बी. बारबुद्धे संचालक, ICAR & NMRI, हैदराबाद	सहकारी सदस्य
४२	डॉ. जी. आर. पाटील माजी सहसंचालक, NDRI कर्नाल, हरियाणा	सहकारी सदस्य
४३	डॉ. नरोत्तम प्रसाद साहू सहसंचालक, ICAR - CIFE, मुंबई	सहकारी सदस्य

२.५.५. विस्तार व निरंतर शिक्षण परिषद

विस्तार व निरंतर शिक्षण परिषद ही विद्यापीठाचे सल्लागार मंडळ म्हणून काम करते आणि तिला सर्व विस्तार शिक्षण विषयक बाबींवर कुलगुरूंना व कार्यकारी परिषदेला सल्ला देण्याचा अधिकार असतो. मा. कुलगुरू परिषदेचे पदसिध्द अध्यक्ष असुन संचालक, विस्तार व शिक्षण हे परिषदेचे पदसिद्ध सदस्य सचिव असतात. सदर परिषदेची सभा वर्षातून एकदा घेण्यात येते. विस्तार व निरंतर शिक्षण परिषदेत ३१.०३.२०२४ रोजी खालील सदस्यांचा समावेश होता.

१	डॉ. नितीन पाटील, मा. कुलगुरू, महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर	पदसिद्ध अध्यक्ष
२	डॉ. अ. उ. भिकाने, संचालक, विस्तार व प्रशिक्षण, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्यसचिव
३	डॉ. एन. व्ही. कुरकुरे, संचालक, संशोधन, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
४	डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये, अधिष्ठाता, पशुविज्ञान विद्याशाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
५	डॉ. अ. उ. भिकाने, अधिष्ठाता, निम्न शिक्षण, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
६	डॉ. पी. जी. वासनिक, अधिष्ठाता, दुग्ध तंत्रज्ञान शाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
७	डॉ. एस. डब्ल्यु. बोंडे, अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान शाखा, मपमविवि, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
८	मा. सचिव, ग्रामविकास, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
९	आयुक्त, पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	पदसिद्ध सदस्य
१०	आयुक्त, दुग्धविकास, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
११	आयुक्त, मत्स्य विकास, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
१२	आयुक्त, कृषि विभाग, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	पदसिद्ध सदस्य
१३	डॉ. एस.यु. गुळवणे, सहयोगी अधिष्ठाता, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई	पदसिद्ध सदस्य
१४	डॉ. ए.पी. सोमकुवर, सहयोगी अधिष्ठाता, नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
१५	डॉ. बी. डब्ल्यु. नरळदकर, सहयोगी अधिष्ठाता, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	पदसिद्ध सदस्य
१६	डॉ. एन. झेड. गायकवाड, सहयोगी अधिष्ठाता, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जि. लातुर	पदसिद्ध सदस्य

१७	डॉ. एम. डी. मेश्राम, सहयोगी अधिष्ठाता, क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ, जि. सातारा	पदसिद्ध सदस्य
१८	डॉ. सी. एच. पावशे, सहयोगी अधिष्ठाता, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	पदसिद्ध सदस्य
१९	डॉ. एस. डब्ल्यु. बोंडे, सहयोगी अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	पदसिद्ध सदस्य
२०	डॉ. बी. आर. खरटमोल, सहयोगी अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जि. लातुर	पदसिद्ध सदस्य
२१	डॉ. पी. जी. वासनिक, सहयोगी अधिष्ठाता,दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड (पुसद), जि. यवतमाळ	पदसिद्ध सदस्य
२२	डॉ. एम. आर. पाटील, सहयोगी अधिष्ठाता, दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	पदसिद्ध सदस्य
२३	संचालक, विस्तार शिक्षण, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहूरी जि. अहमदनगर	पदसिद्ध सदस्य
२४	संचालक, विस्तार शिक्षण, डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला	पदसिद्ध सदस्य
२५	संचालक, विस्तार शिक्षण, डॉ. बाळासाहेब सावंत कोंकण कृषी विद्यापीठ, दापोली, जि. रत्नागिरी	पदसिद्ध सदस्य
२६	संचालक, विस्तार शिक्षण, मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी	पदसिद्ध सदस्य
२७	डॉ. रंजय के. सिंग, सहाय्यक महासंचालक, (कृषि विस्तार) भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, पुसा, नवी दिल्ली	नामनिर्देशित सदस्य
२८	डॉ. व्ही. श्रीधर, वरिष्ठ व्यवस्थापक, राष्ट्रीय दुग्धव्यवसाय विकास मंडळ, सिव्हिल लाईन, नागपूर	नामनिर्देशित सदस्य
२९	श्री. मनोज जैन, कार्यक्रम कार्यकारी, दुरदर्शन केंद्र, नागपूर	नामनिर्देशित सदस्य
३०	व्यवस्थापकीय संचालक, पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी मेंढी व शेळी विकास मंडळ, गोखले नगर, पुणे	नामनिर्देशित सदस्य
३१	डॉ. आर. एस. मसाली, कंपाऊंड पशुधन खाद्य उत्पादक संघटना नरिमन पॉईंट, मुंबई	नामनिर्देशित सदस्य
३२	डॉ. महेश केशवराव भोंडगे, प्लॉट नं. ३३, अत्रे ले आउट, प्रतापनगर, नागपूर	नामनिर्देशित सदस्य
३३	डॉ. जे. बी. प्रजापती, अध्यक्ष, इंडियन डेअरी संघ पश्चिम विभाग अंधेरी (पूर्व), मुंबई	नामनिर्देशित सदस्य

३४ श्रीमती किरण उमेश महल्ले, नामनिर्देशित सदस्य
१०४ संभाजी नगर, अमरावती

३५ डॉ. नितीन ठोके, प्रशिक्षण समन्वयक, कृषि विज्ञान केंद्र, नामनिर्देशित सदस्य
यशवंतराव चव्हान महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

३६ प्रा. रेखा सेन शर्मा, नामनिर्देशित सदस्या
संचालक निरंतर शिक्षण शाळा, ॲकेडेमिक कॉम्पलेक्स,
इग्नु, इंदिरा गांधी राष्ट्रीय मुक्त विद्यापीठ, नवी दिल्ली

३७ श्री. माजीद खान रज्जाक खान पठाण, नामनिर्देशित सदस्य
मु.पो. लोणी देवकर, ता. इंदापूर, जि. पूणे

३८ श्री. रविशंकर शहस्त्रबुध्दे नामनिर्देशित सदस्या
रावेत, ता. हवेली, जि. पूणे

३९ श्री. अशोक धोटे, नामनिर्देशित सदस्य
गाडगेबाबा सोसायटी,
नविन मानकापूर, नागपूर

४० श्री. रविंद्र मेटकर, नामनिर्देशित सदस्य
म्हसाळा, अंजनगांव बारी रोड, बडनेरा, ता.जि. अमरावती

४१ श्री. भागवत देवसरकर, नामनिर्देशित सदस्य
लिंगापूर, ता. हादगावं, जि. नांदेड

२.६. आस्थापना

विद्यापीठात शैक्षणिक अधिकारी आणि शिक्षकेतर अधिकारी/कर्मचाऱ्यांची १९३८ मंजूर पदे असून त्यापैकी ६७० पदे भरण्यात आली असून ३१.०३.२०२४ रोजी १२६८ पदे रिक्त आहेत.

अ) विद्यापीठाचे वैधानिक अधिकारी

वैधानिक पदांवर असलेल्या विद्यापीठ अधिकाऱ्यांचे तपशील तक्ता २.१ मध्ये दिले आहेत.

तक्ता २.१ : मपमविवि मध्ये वैधानिक पद धारण करणाऱ्या अधिकाऱ्यांचे तपशील.

अ.क्र.	पदाचे नाव (मंजूर)	अधिकाऱ्यांचे नाव	निवड पध्दती
१	कुलगुरू	डॉ. नितीन व्ही. पाटील	नियमित नियुक्ती (कार्यकाळ पद)
२	संचालक, शिक्षण	डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये	अतिरिक्त कार्यभार
३	संचालक, संशोधन	डॉ. एन. व्ही. कुरकुरे	नियमित नियुक्ती (कार्यकाळ पद)
४	संचालक, विस्तार शिक्षण	डॉ. ए. यु. भिकाने	नियमित नियुक्ती (कार्यकाळ पद)
५	अधिष्ठाता, पशुविज्ञान	डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये	नियमित नियुक्ती (कार्यकाळ पद)
६	अधिष्ठाता, दुग्धतंत्रज्ञान	डॉ. पी. जी. वासनिक	अतिरिक्त कार्यभार
७	अधिष्ठाता, मत्स्य विज्ञान	डॉ. एस. डब्ल्यु. बोंडे	अतिरिक्त कार्यभार
८	अधिष्ठाता, निम्न शिक्षण	डॉ. ए. यु. भिकाने	अतिरिक्त कार्यभार
९	विद्यापीठ ग्रंथालय	प्रा. एस. एन. गावंडे	अतिरिक्त कार्यभार
१०	कुलसचिव	श्रीमती मोना ठाकुर	राज्य सरकारकडून प्रतिनियुक्तीवर.
११	नियंत्रक	श्रीमती मनिषा शेंडे	राज्य सरकारकडून प्रतिनियुक्तीवर
१२	विद्यापीठ अभियंता	श्रीमती प्रतिभा वानखेडे	राज्य सरकारकडून प्रतिनियुक्तीवर
१३	संचालक, विद्यार्थी कल्याण	डॉ. रा. प्र. लिमसे	अतिरिक्त कार्यभार

ब) शिक्षकवर्गीय पदे

विद्यापीठात शैक्षणिक अधिकाऱ्यांची ७५३ मंजूर पदे आहेत ज्यात संचालक, अधिष्ठाता, सहयोगी अधिष्ठाता, प्राध्यापक, सहयोगी प्राध्यापक, सहाय्यक प्राध्यापक आणि समकक्ष यांचा समावेश आहे. ७५३ मंजूर पदांपैकी ४३२ पदे रिक्त आहेत (तक्ता २.२.)

तक्ता २.२. शैक्षणिक अधिकाऱ्यांच्या मंजूर, भरलेल्या आणि रिक्त पदांचा तपशील

अ.क्र.	आस्थापना	पदांची संख्या		
		मंजुर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे
१	विद्यापीठ मुख्यालय, नागपूर	१३	०६	०७
२	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	१२४	५४	७०
३	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय नागपूर	११०	५७	५३
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	११७	५०	६७
५	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	८०	४२	३८
६	क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ	८५	४४	४१
७	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	५१	२१	३०
८	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड (पुसद)	३२	१५	१७
९	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर जि. लातूर	२२	०४	१८
१०	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	३५	१०	२५
११	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर जि. लातूर	३५	०८	२७
१२	पशुपैदास प्रक्षेत्र, इगतपूरी	०४	०१	०३
१३	पशु पैदास प्रक्षेत्र, नागपूर	०४	०३	०१
१४	पशु पैदास प्रक्षेत्र, उदगीर	०४	०१	०३
१५	पशुपैदास प्रक्षेत्र, बोरगाव मंजू, अकोला	०४	०१	०३
१६	विद्यापीठ उपकेंद, उदगीर	०३	०१	०२
१७	वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	०९	०३	०६
१८	कृषी विज्ञान केंद्र, तडसर, ता. कडेगाव, जि. सांगली	०७	००	०७
१९	कृषी विज्ञान केंद्र, दुधबर्डी, ता. कळमेश्वर, जि. नागपूर	०७	००	०७
२०	कृषी विज्ञान केंद्र, नागाव, ता. मुरबाड, जि. ठाणे	०७	००	०७
	एकुण	७५३	३२१	४३२

क) शिक्षकेत्तर पदे

शिक्षकेतर अधिकारी/कर्मचाऱ्यांमध्ये शिक्षकेत्तर कर्मचारी आणि महाविद्यालयीन प्रयोगशाळा, फार्म, वन्यजिव संशोधन प्रशिक्षण केद्र आणि कृविके च्या सहाय्यक उपक्रमांमध्ये व्यावसायिकांचा समावेश आहे. विद्यापीठाकडे ११८५ शिक्षकेतर सहाय्यक कर्मचाऱ्यांची मंजूर पदे आहेत जिथे ३४९ पदे भरलेली आहेत (तक्ता २.३).

तक्ता २.३. विद्यापीठातील शिक्षकेतर पदांच्या मंजूर, भरलेल्या आणि रिक्त पदांचा तपशील

अ.क्र.	आस्थापना	पदांची संख्या		
		मंजुर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे
१	विद्यापीठ मुख्यालय, नागपूर	१४६	६१	८५
२	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, परळ, मुंबई	१८४	६५	११९
३	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	१२८	५५	७३
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	१३९	२६	११३
५	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उद्‌गीर	१०५	२४	८१
६	क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय शिरवळ	१२९	५०	७९
७	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	६८	२३	४५
८	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड (पुसद)	४८	१४	३४
९	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उद्‌गीर जि. लातूर	२७	०२	२५
१०	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	३६	११	२५
११	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर जि. लातूर	३१	०४	२७
१२	पशुपैदास प्रक्षेत्र, इगतपूरी	२३	०३	२०
१३	पशु पैदास प्रक्षेत्र, नागपूर	२७	०२	२५
१४	पशु पैदास प्रक्षेत्र उदगीर, जिल्हा उद्‌गीर	२४	०१	२३
१५	पशुपैदास प्रक्षेत्र, बोरगाव मंजू, अकोला	२२	०४	१८
१६	विद्यापीठ उपकेंद्र, उदगीर	१४	०३	११
१७	वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	०७	०१	०६
१८	कृषी विज्ञान केंद्र, तडसर, ता. कडेगाव, जि. सांगली	०९	००	०९
१९	कृषी विज्ञान केंद्र, दुधबर्डी, ता. कळमेश्वर, जि. नागपूर	०९	००	०९
२०	कृषी विज्ञान केंद्र, नागाव, ता. मुरबाड, जि. ठाणे	०९	००	०९
	एकुण	११८५	३४९	८३६

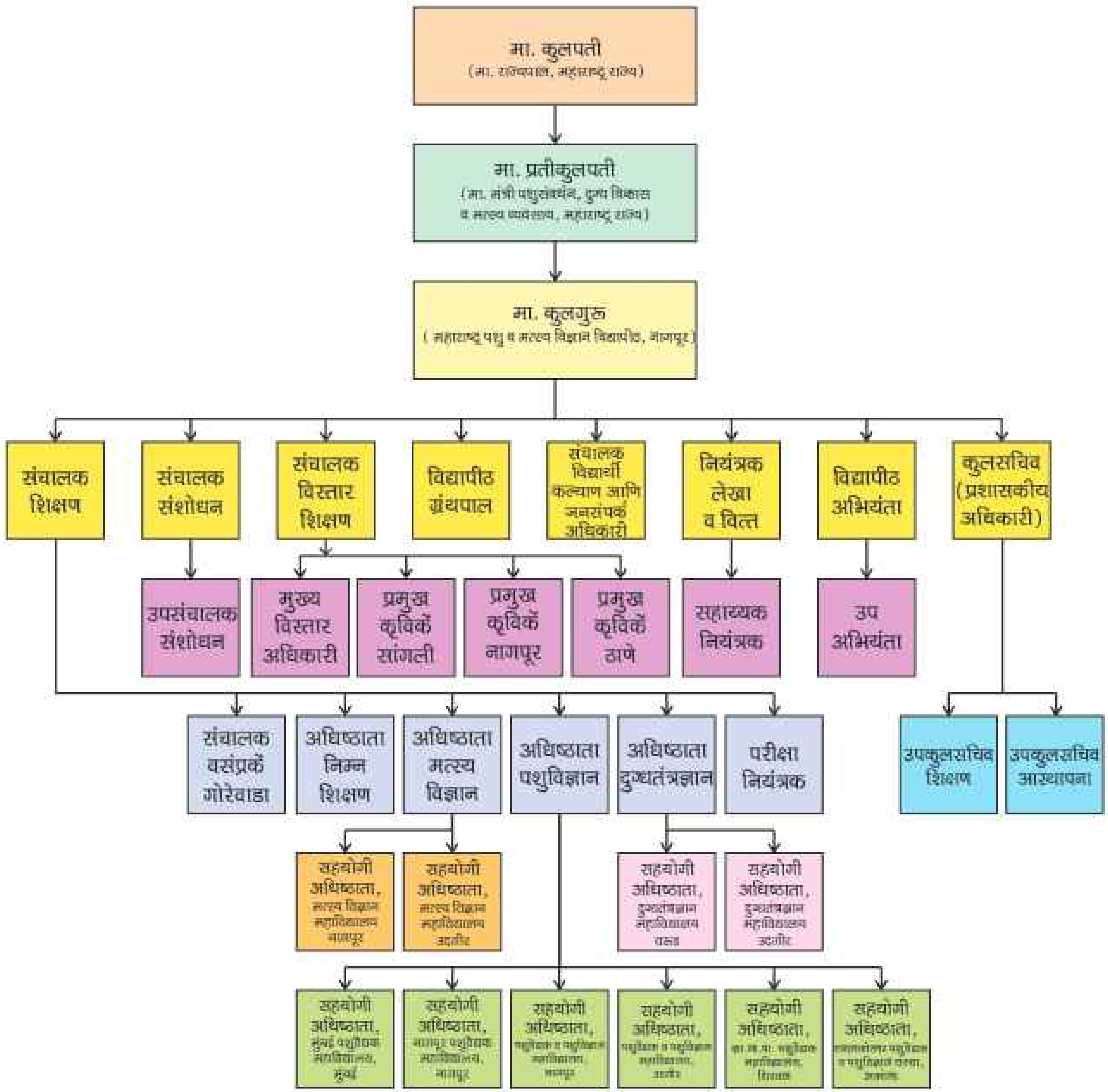

माफसुची संघटन रचना

२.७. सहाय्यक घटक

२.७.१. विद्यापीठ स्तरीय सहाय्यक घटक

- परीक्षा मंडळ
- विद्यापीठ कर्मचाऱ्यांसाठी तक्रार समिती
- विद्यापीठ कर्मचारी कल्याण समिती
- विद्यार्थी कल्याण समिती
- वित्त, अर्थसंकल्प, विकास आणि नियोजनासाठी स्थायी समिती
- बांधकाम समिती
- कायदेशीर समिती
- अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमातींसाठी विशेष कक्ष
- ग्रंथालय व माहीती केंद्र
- लोकपाल

२.७.२ महाविद्यालयीन स्तरावरील सहाय्यक घटक

- घटक महाविद्यालयांच्या सहयोगी डीनची सल्लागार परिषद
- कामाच्या ठिकाणी महिलांचा लैंगिक छळ प्रतिबंधक समिती
- प्राण्यांवरील प्रयोगांसाठी संस्था आचार समिती
- प्रक्षेत्र सल्लागार समिती
- अँटीरॅगिंग सेल
- अंतर्गत गुणवत्ता हमी प्रणाली
- संस्थात्मक जैवसुरक्षा समिती
- विद्यार्थी तक्रार निवारण कक्ष

२.८ घटक महाविद्यालये/संस्था

. विद्यापीठात ५ पशुवैद्यकीय महाविद्यालये, एक पदव्युत्तर पशुवैद्यकीय संस्था, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्य महाविद्यालये प्रत्येकी दोन, एक वसंप्रके आणि तीन कृविके आहेत (तक्ता २.४)

तक्ता २.४ : घटक संस्थांचे तपशील, त्यांच्या स्थापनेचे वर्ष आणि त्यांनी दिलेले अभ्यासक्रम.

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	स्थापना वर्ष	अभ्यासक्रम
१	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई	१८८६	स्नातक पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन पदवी, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान व आचार्य पदवी
२	नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर	१९५८	स्नातक पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन पदवी, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान व आचार्य पदवी
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	१९७२	स्नातक पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन पदवी, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान व आचार्य पदवी

४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उद्गीर	१९८७	स्नातक पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन पदवी, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान व आचार्य पदवी
५	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ	१९८८	स्नातक पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन पदवी, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान व आचार्य पदवी
६	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	१९६९	स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान व आचार्य पदवी
७	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड	१९९२	स्नातक तंत्रज्ञान (दुग्ध तंत्रज्ञान) पदवी व स्नातकोत्तर तंत्रज्ञान (दुग्ध तंत्रज्ञान) पदवी
८	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उद्गीर	२००८	स्नातक तंत्रज्ञान (दुग्ध तंत्रज्ञान) पदवी
९	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	२००६	स्नातक मत्स्य विज्ञान पदवी
१०	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उद्गीर	२००७	स्नातक मत्स्य विज्ञान पदवी
११	वन्यजिव प्राणी संशोधन व प्रशिक्षण केंन्द, गोरवाडा, नागपूर	२०१५	संशोधन आणि विस्तार
१२	कृषी विज्ञान केंद्र, तडसर, ता. कडेगाव, जि. सांगली	२०१९	संशोधन आणि विस्तार
१३	कृषी विज्ञान केंद्र, दुधबर्डी, ता. कळमेश्वर, जि. नागपूर	२०२०	संशोधन आणि विस्तार
१४	कृषी विज्ञान केंद्र, नागाव, ता. मुरबाड, जि. ठाणे	२०२१	संशोधन आणि विस्तार

९ संकेत स्थळ

विद्यापीठ आणि घटक महाविद्यालयांच्या वेबसाइटची पुनर्रचना करण्यात आली आहे आणि वसंप्रक आणि कृविके च्या वेबसाइटची नवीन रचना शेतकरी समुदायासह सर्व भागधारकांच्या गरजेनुसार करण्यात आली आहे. सर्व नवीन वेबसाइट डायनॅमिक आहेत आणि शोध ऑप्टिमायझेशन, ऑफिस मॅनेजमेंट सिस्टम आणि आधुनिक दृष्टीकोन यांसारखी नवीनतम वैशिष्ट्ये आहेत. शिक्षण, संशोधन आणि विस्ताराशी संबंधित सर्व माहिती व्यतिरिक्त, त्यात काही वैशिष्ट्यपूर्ण वैशिष्ट्ये आहेत जसे की पोस्टर्सच्या रूपात विस्तार साहित्य, कुक्कुटपालन, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्यपालन यासह पशुपालनातील विविध समस्यांवरील शेतकऱ्यांसाठी क्यु आर कोड असलेली पत्रके. यात शेतकऱ्यांच्या यशोगाथा, शेतकऱ्यांसाठी सल्लागार आणि पशुसंवर्धन, डेअरी तंत्रज्ञान आणि मत्स्यव्यवसायाशी संबंधित माहिती वारंवार विचारले जाणारे प्रश्न देखील आहेत. यात माफसु वार्ता, माफसु डायरी, वार्षिक अहवाल आणि माफसु कॅलेंडर सारखी विद्यापीठ प्रकाशने देखील आहेत. माफसुच्या सर्व संस्था विद्यापीठाच्या संकेतस्थळाशी जोडलेल्या आहेत.

विद्यापीठ व विद्यापीठाशी निगडीत सर्व घटक महाविद्यालयांचे संकेत स्थळ खाली दिलेले आहे.

१. विद्यापीठ मुख्यालय : www.mafsu.ac.in
२. मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई : www.mvcmafsu.ac.in
३. नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर : www.nvcmafsu.ac.in

४.	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	: www.covaspbnmafsu.ac.in
५.	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उद्‌गीर	: www.covasudgmafsu.ac.in
६.	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	: www.knpvcsmafsu.ac.in
७.	पदव्युत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	: www.covasaklmafsu.ac.in
८.	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड (पुसद)	: www.cdtwarudmafsu.ac.in
९.	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उद्‌गीर	: www.cdtudgmafsu.ac.in
१०.	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	: www.cofsngpmafsu.ac.in
११.	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उद्‌गीर	: www.cofsudgmafsu.ac.in
१२.	वन्यजिव प्राणी संशोधन व प्रशिक्षण केंन्द, गोरवाडा, नागपूर	: www.wrtcmafsu.ac.in
१३.	कृषि विज्ञान केंद्र, सांगली	: www.sangli2.kvk8.in
१४.	कृषि विज्ञान केंद्र, नागपूर	: www.nagpur2.kvk8.in
१५.	कृषि विज्ञान केंद्र, ठाणे	: www.thane.kvk8.in

३. शिक्षण

३.१. उच्च शिक्षण

महाराष्ट्र पशू आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठात पशुवैद्यकीय विज्ञान आणि पशुसंवर्धन, मत्स्य विज्ञान आणि दुग्ध तंत्रज्ञान या तीन विद्याशाखा आहेत, ज्यात महाराष्ट्र राज्यातील विविध ठिकाणी दहा घटक महाविद्यालये आहेत. मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर आणि क्रां.ना.पा. पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ ही पाच पशुवैद्यकीय महाविद्यालये, अकोला येथे स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, वरुड (जि. यवतमाळ) आणि उदगीर (जि. लातूर) येथे दोन दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालये आणि नागपूर व उदगीर येथे दोन मत्स्य महाविद्यालये आहेत.

३.१.१ राबविण्यात येणारे अभ्यासक्रम

महाराष्ट्र पशु आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठात भारतीय पशुवैद्यकीय परिषदेने विहित केलेल्या पशुवैद्यकीय शिक्षण २०१६ (एम एस व्ही ई-२०१६) च्या किमान मानकांनुसार पशुवैद्यकीय विज्ञान आणि पशुसंवर्धन पदवी (बी. व्ही.एससी. ॲन्ड ए.एच.) हा साडेपाच वर्षांचा पदवी अभ्यासक्रम चालविण्यात येतो.

भारतीय कृषी संशोधन परिषद, नवी दिल्ली यांनी विहित केलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार पशुवैद्यकीय आणि पशुविज्ञानाच्या सर्व शाखांमध्ये मास्टर ऑफ व्हेटरनरी सायन्स (एम.व्ही.एस्सी.) म्हणून दोन वर्षांचा पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम चालविण्यात येतो.

भारतीय कृषी संशोधन परिषद, नवी दिल्ली यांनी विहित केलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार नियमित उमेदवारासाठी तीन वर्षांच्या कालावधीची डॉक्टरेट (पीएच.डी.) आणि माफसुत कार्यरत कर्मचाऱ्यांसाठी चार वर्षे कालावधीची डॉक्टरेट (पीएच.डी.) अभ्यासक्रम घटक महाविद्यालयांमध्ये अनेक विषयांमध्ये चालविण्यात येतो.

विद्यापीठाच्या मत्स्यविज्ञान महाविद्यालयांमार्फत (बी. एफ. एस्सी.) चार वर्षांचा पदवी अभ्यासक्रम आणि दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालयातून { बी. टेक (डी.टी.)} चार वर्षांचा पदवी अभ्यासक्रम भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेने मंजूर केलेल्या ५ व्या अधिष्ठाता समितीच्या शिफारसीनुसार चालविण्यात येतो.

३.१.२ कौशल्य आधारित प्रशिक्षण

विद्यापीठातून पदवी शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना इंटर्नशिप प्रशिक्षण कार्यक्रम, मत्स्यव्यवसाय औद्योगिक आणि ग्रामीण कार्यानुभव कार्यक्रम आणि विविध विद्याशाखांद्वारे राबविण्यात येत असलेल्या इन-प्लँट प्रशिक्षणाद्वारे प्रशिक्षण मिळत आहे. यामुळे विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षित करण्यासाठी आणि त्यांना स्वयंरोजगार आणि उद्योजक बनवण्यासाठी आणि समाजाच्या बदलत्या गरजांनुसार ज्ञान आणि कौशल्य या दोन्ही बाबतीत त्यांची क्षमता विकसित करण्यासाठी एक गतिशील शिक्षण प्रणाली तयार झाली आहे. विद्यापीठ अधिक कौशल्य-शिक्षण-आधारित, समस्या सोडवणे व स्वयंशोधक बनविण्यावर भर देत आहे आणि तसेच उद्योजकतेची भावना आणि सेवांमध्ये व्यवसाय-अभ्यास वाढवता येईल जेणेकरून ते बाजारातील उदयोन्मुख आव्हानांना प्रतिसाद देऊ शकतील. शैक्षणिक मार्ग केवळ भारतातील विद्यार्थ्यांसाठीच नाही तर परदेशी नागरिक आणि अनिवासी भारतीय विद्यार्थ्यांसाठी सुध्दा दिले जाते.

३.१.३ प्रवेशासाठी पात्रता, प्रवेश क्षमता आणि प्रवेशित विद्यार्थ्यांची संख्या

१. स्नातक पशुवैद्यकीय विज्ञान व पशुसंवर्धन पदवी (बी.व्ही.एससी. ॲन्ड ए.एच.)

पशुवैद्यकीय पदवी प्रवेशाकरीता उमेदवार १२ वी (१०+२) परिक्षेत भौतीकशास्त्र, रसायनशास्त्र, जीवशास्त्र किंवा जैवतंत्रज्ञानशास्त्र आणि इंग्रजी विषयात एकत्रितपणे अराखीव प्रवर्गाकरीता किमान ५० टक्के गुण व राखीव प्रवर्गाकरीता ४७.५० टक्के गुण घेवून उत्तीर्ण असणे आवश्यक असून उमेदवाराने नॅशनल टेस्टींग एजन्सी, नवी दिल्ली

यांचे मार्फत घेण्यात येणारी राष्ट्रीय पात्रता व प्रवेश परिक्षा (NEET-UG) सदर शैक्षणिक सत्रात दिलेली असणे अनिवार्य आहे.

सन २०२३-२४ साठी स्नातक पशुवैद्यकीय विज्ञान व पशुसंवर्धन पदवी (बी.व्ही.एस्सी. ॲन्ड ए.एच.) पदवी अभ्यासक्रमासाठी विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता ४१० होती. एकूण ४१५ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला ज्यामध्ये २६० पुरुष विद्यार्थी उमेदवार आणि १५५ महिला विद्यार्थीनी उमेदवार होत्या. मु.प.वै.म., मुंबई महाविद्यालयात एकूण १११, ना.प.वै.म., नागपूर ८७ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला. तसेच पवैम, परभणी, पवैम उदगीर आणि पवैम, शिरवळमध्ये एकूण अनुक्रमे ८५, ६५ आणि ६७ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला (तक्ता ३.१).

२. दुग्धतंत्रज्ञान पदवी अभ्यासक्रम बी. टेक (डी.टी.)

दुग्धतंत्रज्ञान {बी. टेक (डी.टी.)} पदवी प्रवेशाकरीता उमेदवार १२ वी (१०+२) परिक्षेत भौतीकशास्त्र, रसायनशास्त्र, गणित आणि इंग्रजी विषयांमध्ये एकत्रितपणे अराखीव प्रवर्गाकरीता किमान ५० टक्के गुण व राखीव प्रवर्गाकरीता ४० टक्के गुण घेवून उत्तीर्ण असणे आवश्यक असून उमेदवाराने राज्य सामाईक प्रवेश परिक्षा कक्ष, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचेमार्फत घेण्यात येणारी MHT-CET ही सामाईक प्रवेश परिक्षा दिलेली असणे अनिवार्य आहे.

दुग्धतंत्रज्ञान बी. टेक (डी.टी.) साठी विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता बी. टेक (डीटी), वरुड आणि उदगीर येथील डेअरी टेक्नॉलॉजीच्या दोन महाविद्यालयांमध्ये २०२३-२४ या वर्षात ६६ होती. सन २०२३-२४ मध्ये एकूण ६१ विद्यार्थ्यांना बी. टेक (डीटी) पदवी अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश देण्यात आला ज्यामध्ये ४१ पुरुष आणि २० महिला होत्या. दु.तं.म. ,वरुडमध्ये एकूण ३२ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला तर दु.तं.म., उदगीरमध्ये २९ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला (तक्ता ३.१).

३. स्नातक मत्स्य विज्ञान पदवी (बी. एफ. एस्सी.)

मत्स्य विज्ञान (बी. एफ. एस्सी.) पदवी प्रवेशाकरीता उमेदवार १२ वी (१०+२) परिक्षेत भौतीकशास्त्र, रसायनशास्त्र, जीवशास्त्र आणि इंग्रजी विषयांमध्ये एकत्रितपणे अराखीव प्रवर्गाकरीता किमान ५० टक्के गुण व राखीव प्रवर्गाकरीता ४० टक्के गुणासह उत्तीर्ण असणे आवश्यक असून उमेदवाराने राज्य सामाईक प्रवेश परिक्षा कक्ष, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचेमार्फत घेण्यात येणारी MHT-CET ही सामाईक प्रवेश परिक्षा दिलेली असणे अनिवार्य आहे.

मत्स्य विज्ञान (बी. एफ. एस्सी.) च्या पदवी अभ्यासक्रमासाठी २०२३-२४ या वर्षात नागपूर आणि उदगीर येथील दोन महाविद्यालयांमध्ये विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता ६६ होती. मत्स्य विज्ञान (बी. एफ. एस्सी.) मध्ये पदवी अभ्यासक्रमामध्ये एकूण ५४ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला ज्यामध्ये २८ पुरुष आणि २६ महिला होत्या. मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर येथे २६ विद्यार्थ्यांना । प्रवेश देण्यात आला तर मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीरमध्ये २८ विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात आला (तक्ता ३.१).

तक्ता ३.१ सन २०२३-२४ साठी विद्याशाखानिहाय विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता आणि पदवीपूर्व पदवी अभ्यासक्रमांसाठी दाखल झालेले विद्यार्थी

क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	प्रवेश क्षमता	दाखल झालेले विद्यार्थी		
			पुरुष	स्त्री	एकूण
पशुविज्ञान विद्याशाखा					
१	मुंपम, मुंबई	१०६	६०	५१	१११
२	नापवैम,नागपूर	८४	५३	३४	८७
३	पवैम, परभणी	८६	५५	३०	८५
४	पवैम, उदगीर	६७	४६	१९	६५
५	क्रांनापापवैम, शिरवळ	६७	४६	२१	६७
	एकूण	४१०	२६०	१५५	४१५

दुग्धतंत्रज्ञान पदवी अभ्यासक्रम बी. टेक (डी.टी.)					
१	दुतंम, वरुड	३३	१९	१३	३२
२	दुतम, उदगीर	३३	२२	०७	२९
	एकुण	६६	४१	२०	६१
स्नातक मत्स्य विज्ञान पदवी (बी. एफ. एस्सी.)					
१	मविम, नागपूर	३३	१५	११	२६
२	मविम, उदगीर	३३	१३	१५	२८
	एकुण	६६	२८	२६	५४

४. स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान पदवी (एम.व्ही.एस्सी.)

पशुवैद्यकीय पदवी अभ्यासक्रम अराखीव प्रवर्गातून किमान ६.०० सी.जी.पी.ए. (१० पॉईंट स्केलमधून) व राखीव प्रवर्गातून किमान ५.५० सी.जी.पी.ए. ने उत्तीर्ण होणारे उमेदवार पशुवैद्यकीय पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रमाच्या प्रवेशासाठी पात्र आहेत तसेच त्या शैक्षणिक वर्षातील एन.टी.ए., नवी दिल्ली यांनी आयोजित केलेली अखिल भारतीय प्रवेश परिक्षा (AIEEA) दिलेली असणे अनिवार्य आहे. AIEEA या प्रवेश परिक्षेतील गुणवत्तेप्रमाणे विद्यार्थ्यांची गुणवत्ता यादी बनते व त्यानुसार प्रवेश दिला जातो.

विद्यापीठाची सहा घटक महाविद्यालये स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान पदवी अभ्यासक्रम चालवत आहेत. ६ पशुवैद्यकीय महाविद्यालयांमध्ये पशुवैद्यकीय विज्ञान पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता २५० आहे. २०२३-२४ मध्ये एकूण १९३ प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांमध्ये ११३ पुरुष आणि ८० महिला होत्या. स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान पदवी (मास्टर ऑफ व्हेटरनरी सायन्स) पदवी कार्यक्रमासाठी घटक महाविद्यालयांमध्ये प्रवेश घेतलेले एकूण विद्यार्थी ४७, ३१, ३२, २४, ३२ आणि २७ अनुक्रमे मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर, पवैम , परभणी, पवैम, उदगीर, पवैम, शिरवळ आणि स्नापवैम, अकोला येथील आहेत.

तक्ता क्र. ३. २. स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय विज्ञान पदवी (एम.व्ही.एस्सी.) विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता आणि प्रवेश २०२३-२४

क्र	महाविद्यालयाचे नाव	प्रवेश क्षमता	दाखल झालेले विद्यार्थी		
			पुरुष	स्त्री	एकूण
१	मुंपम, मुंबई	५१	२६	२१	४७
२	नापवैम,नागपूर	४४	११	२०	३१
३	पवैम, परभणी	४५	२१	११	३२
४	पवैम,उदगीर	३२	१८	०६	२४
५	क्रांनापापवैम, शिरवळ	४३	२१	११	३२
६	स्नापवैम, अकोला	३५	१६	११	२७
	एकुण	२५०	११३	८०	१९३

५. पशुवैद्यकीय आचार्य पदवी (पीएच. डी.)

पशुवैद्यकीय पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम अनारक्षित प्रवर्गातून किमान ७.०० सी.जी.पी.ए. व आरक्षित प्रवर्गातून ६.५०(१० पॉईंट स्केलमधून) सी.जी.पी.ए. ने उत्तीर्ण होणाऱ्या उमेदवारांपैकी नियमित तसेच राज्य शासनामार्फत

शिफारस करण्यात आलेल्या उमेदवारांनी त्या शैक्षणिक वर्षातील एन.टी.ए., नवी दिल्ली यांनी आयोजित केलेली अखिल भारतीय प्रवेश परिक्षा (पीएच.डी. प्रवेशासाठी आवश्यक) दिलेली असणे अनिवार्य आहे. सदरील परिक्षेच्या (AICE-JRF/SRF (Ph.D.)) गुणवत्ता यादीनुसार उमेदवाराचा प्रवेश निश्चित केला जातो. पशुवैद्यकीय आचार्य पदवी प्रवेश क्षमता विद्यापीठ कोटा, भाकृअप कोटा आणि अनिवासी भारतीय (निर्धारीत कोटयाव्यतिरीक्त) आचार्य पदवी १६ विभागांमधून दिली जाते. २०२३-२४ मध्ये मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई आणि नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर येथे प्रत्येकी ४ जागांसह एकूण ८ विद्यार्थ्यांना विद्यापीठात प्रवेश देण्यात आला.

३.१.४ पदवी प्रदान (सन २०२३-२४ मध्ये उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी)

१. पशुवैद्यकीय विज्ञान आणि पशुसंवर्धन पदवी

सन २०२३-२४ या वर्षात, विविध विद्याशाखेतील ३३८ पुरुष आणि १७४ महिलांसह एकूण ५१२ अंडरग्रेजुएट विद्यार्थी विद्यापीठातून उत्तीर्ण झाले ज्यामध्ये ३९९ विद्यार्थी पशुवैद्यकीय विज्ञान व पशुसंवर्धन पदवी (बी.व्ही.एस्सी. ॲन्ड ए.एच.), ६६ विद्यार्थी दुग्धतंत्रज्ञान बी. टेक (डी.टी.) आणि ४७ मत्स्य विज्ञान पदवी (बी. एफ. एस्सी.) विद्यार्थी होते. (तक्ता ३.३).

तक्ता ३.३ सन २०२३-२४ मध्ये विद्याशाखा आणि महाविद्यालयनिहाय पदवीधर विद्यार्थी उत्तीर्ण झाले

अ.क्र	महाविद्यालयाचे नाव	उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी		
		पुरुष	स्त्री	एकूण
१	मुंपम, मुंबई	७०	४८	११८
२	नापवैम,नागपूर	६१	२५	८६
३	पवैम, परभणी	५५	२२	७७
४	पवैम,उदगीर	३४	२१	५५
५	क्रांनापापवैम, शिरवळ	४३	२०	६३
	एकूण	२६३	१३६	३९९
दुग्धतंत्रज्ञान पदवी अभ्यासक्रम बी. टेक (डी.टी.)				
१	दुतंम, वरुड	२४	०९	३३
२	दुतम, उदगीर	२४	०९	३३
	एकुण	४८	१८	६६
स्नातक मत्स्य विज्ञान पदवी (बी. एफ. एस्सी.)				
१	मविम, नागपूर	१०	१६	२६
२	मविम, उदगीर	१७	०४	२१
	एकुण	२७	२०	४७
	एकंदर एकुण	**३३८**	**१७४**	**५१२**

२. पदव्युत्तर विद्यार्थी

एकूण १४५ विद्यार्थ्यांनी त्यांचे स्नातकोत्तर पशुवैद्यकिय विज्ञान पदवी (एम व्हि एससी) पूर्ण केले, त्यापैकी ८२ पुरुष आणि ६३ महिला होत्या तर एका विद्यार्थिनीने दुग्धतंत्रज्ञान पदव्युत्तर पदवी पूर्ण केली (तक्ता ३.४).

तक्ता ३.४ २०२३-२४ मध्ये विद्याशाखा आणि महाविद्यालयनिहाय पदव्युत्तर पदवीधर उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी

अ. क्र	महाविद्यालयाचे नाव	उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी		
		पुरुष	स्त्री	एकूण
स्नातकोत्तर पशुवैद्यकिय विज्ञान पदवी (एम व्हि एससी)				
१	मुंपम, मुंबई	१८	१६	३४
२	नापवैम,नागपूर	१०	१०	२०
३	पवैम, परभणी	१६	१२	२८
४	पवैम,उदगीर	०२	०८	१०
५	क्रांनापापवैम, शिरवळ	१९	०८	२७
६	स्नापवैम, अकोला	१७	१९	२६
	एकूण	८२	६३	१४५
दुग्धतंत्रज्ञान पदव्युत्तर पदवी				
१	दुतंम, वरुड	००	०१	०१
	एकुण	००	०१	०१
	एकंदर एकुण	८२	६४	१४६

३. पशुवैद्यकीय आचार्य पदवी

सन २०२३-२४ मध्ये, एकूण १० विद्यार्थ्यांनी ५ घटक पशुवैद्यकीय महाविद्यालयातून त्यांची आचार्य पदवी पुर्ण केली (तक्ता ३.५)

तक्ता ३.५ सन २०२३-२४ मध्ये पशुवैद्यकीय आचार्य पदवी (पीएच. डी.) उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी

अ.क्र	महाविद्यालयाचे नाव	उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी		
		पुरुष	स्त्री	एकूण
१	मुंपम, मुंबई	०२	००	०२
२	नापवैम,नागपूर	०४	००	०४
३	पवैम, परभणी	०१	००	०१
४	क्रांनापापवैम, शिरवळ	०१	००	०१
५	स्नापवैम, अकोला	०२	००	०२
	एकुण	१०	००	१०

३.१.५ विद्यार्थ्यांसाठी सुविधा

विद्यार्थ्यांसाठी घटक महाविद्यालयांमध्ये उपलब्ध असलेल्या विविध सुविधा पुढीलप्रमाणे आहेत.

१. वर्गखोल्या

विद्यापीठात पदवीधर विद्यार्थ्यांसाठी १० घटक महाविद्यालयांमध्ये ६१ सुसज्ज वर्गखोल्या आहेत. विद्यापीठात २४ स्मार्ट क्लासरुमसह ३७ पारंपरिक वर्गखोल्या आहेत. सहयोग, सर्जनशीलता आणि गंभीर विचार कौशल्यांना प्रोत्साहन देऊन विद्यार्थ्यांना डिजिटल युगासाठी तयार करण्यासाठी स्मार्ट वर्गखोल्या तयार केल्या आहेत. स्मार्ट क्लासरुम एक मिश्रित शिक्षण वातावरण तयार करतात जे अधिक आकर्षक आणि समजण्यायोग्य आहे. या वर्गखोल्यांमध्ये ॲनिमेशन, व्हिडिओ आणि परस्पर सराव यांसारख्या मल्टीमीडिया शिक्षण अनुभवांची सुविधा उपलब्ध आहे. स्मार्ट क्लासरुम वैयक्तिक सूचना आणि सहयोगी शिक्षणाला प्रोत्साहन देतात.

क्रां.ना.पा. पशुवैद्यकीय महाविद्यालय,
शिरवळ येथील स्मार्ट वर्गखोल्या

दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथील स्मार्ट वर्गखोल्या

२. प्रयोगशाळा सुविधा

घटक महाविद्यालयांमध्ये पदव्युत्तर, पदव्युत्तर आणि डॉक्टरेट विद्यार्थ्यांसाठी कौशल्य प्रदान करण्यासाठी सुसज्ज प्रयोगशाळा सुविधा आहेत. विद्यार्थ्यांच्या संशोधन प्रकल्पांसाठी अत्याधुनिक प्रयोगशाळांमध्ये स्वयंचलित रक्त ऑटोविश्लेषक, बायोकेमिस्ट्री विश्लेषक, मूत्र विश्लेषक, मालडी, टोफ, एमएस (MALDI TOF MS), आर टी-पीसीआर (RT-PCR), फॅट (FAT), एचडी मायक्रोफोटोग्राफी, जिवाणू कल्चरचे लायफोलायझेशन, वनस्पती अर्क/अँटीबॅक्टेरियल घटकांचा चा वापर कुरुन प्रोटीओमिक तत्त्वांवर आधारित जीवाणूंची जलद ओळख करण्याच्या सेवा प्रदान करतात.

या अत्याधुनिक प्रयोगशाळांमध्ये दूध, रक्त, मूत्र, मल नमुने, चारा आणि खाद्य नमुने, माती आणि पाण्याचे नमुने यांचे नियमित विश्लेषण करण्याची सुविधा आहे. या प्रयोगशाळांमध्ये शेतकऱ्यांना दिलेल्या नमुन्यांचा वापर करून ब्रुसेल्ला चाचणी, स्तनदाह (बॅक्टेरिया आणि बुरशीजन्य) साठी प्रतिजैविक संवेदनशीलता चाचणी, जुनाट जखमेतील पू आणि प्राण्यांमधील इतर संसर्गजन्य आजारांचे निदान यासारख्या सेवा देखील पुरवतात.

नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर
येथील पशुविकृतीशास्त्र प्रयोगशाळ

क्रां.ना.पा. पशुवैद्यकीय महाविद्यालय,
शिरवळ येथील केंद्रीय उपकरणे सुविधा

नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर येथील
पशुवैद्यकीय सामुहिक स्वास्थ प्रयोगशाळा

पशुवैद्यक महाविद्यालय, उदगीर येथील सुक्ष्मजिवशास्त्र प्रयोगशाळा

३. पशुचिकिस्ता संकुल सुविधा

पशुवैद्यकीय पशुचिकिस्ता संकुल सुविधा हा विद्यापीठाचा आवश्यक आणि सर्वात मोठा शैक्षणिक घटक आहे. हे पशुचिकिस्ता संकुल भारतीय पशुवैद्यकीय परिषद (VCI) च्या निकषांनुसार सर्वात आधुनिक चिकित्सा आणि शैक्षणिक सुविधांसह स्थापन केले आहे. पशुवैद्यक आणि पशुविज्ञान महाविद्यालयाच्या पदवीपूर्व आणि पदव्यूत्तर कार्यक्रमात शैक्षणिक पशुचिकित्सा प्रकरणे हाताळण्यासाठी आणि निदान तंत्रे प्रयोगशाळेतील निकालांचे मुल्यमापन, योग्य निदान, उपचार आणि रोगनिदानाचा अंदाज यासाठी क्लिनिकल निष्कर्षांशी संबंध जोडण्यासाठी मूलभूत प्रशिक्षण समाविष्ट आहे.

मुंपवैम, मुंबई येथील पशुचिकित्सा संकुल

पशुचिकित्सा विभागांच्या संयोगाने पशु चिकित्सा संकुलन एक मोठे आणि लहान औषधी चिकित्सालय, एक मोठे आणि लहान प्राण्यांचे शस्त्रक्रिया चिकित्सालय, कृत्रिम रेतन आणि वंध्यत्व चिकित्सालय तसेच विविध उपकरणांसह निदान प्रयोगशाळा सुविधांसह सुसज्ज आहे. ज्यामध्ये रक्त आटोविश्लेषक, बायोकेमिस्ट्री विश्लेषक आणि मूत्र विश्लेषक अशी विविध उपकरणे आहेत. आधुनिक रोगनिदान, उपचार आणि शस्त्रक्रिया गृह सुविधांमध्ये डॉप्लर अल्ट्रासोनोग्राफी, इलेक्ट्रोकार्डियोग्राफी एंडोस्कोपी, लॅपरोस्कोपी, रेडीओग्राफी, सी आर्म, अल्ट्रासोनोग्राफी, पल्सिओक्सिमीटर, डिजीटल बीपी उपकरणे, व्हॉईट साईन पेशंट मॉनिटर, ऑप्थाल्मोस्कोप आणि ऑटोस्कोप यांसारख्या विविध उपकरणांचा समावेश आहे.

नापवैम, नागपूर येथील लहान प्राण्यांचे शस्त्रक्रिया युनिट

पवैम, परभणी येथील मोठया प्राण्यांचे पशुचिकित्सा संकुल

पवैम, परभणी येथील मोठया प्राण्यांच्या दवाखाण्यात शस्त्रक्रिया करतांना तज्ञ

पवैम, उदगीर येथील पशुचिकित्सा संकुल

स्नापवैमवि संस्था अकोला येथील पशुचिकित्सा संकुल

पवैम, परभणी येथील मोठ्या प्राण्यांच्या दवाखान्यात शस्त्रक्रिया करतांना तज्ञ

क्रांनापापवैम, शिरवळ येथील लहान प्राण्यांची शस्त्रक्रिया कक्ष

४. ग्रंथालय सुविधा

विद्यापीठ ग्रंथालय आणि माहिती केंद्राची स्थापना २००१ मध्ये मुख्यालयात माहिती संसाधने मिळवणे, व्यवस्थापित करणे आणि वापरकर्त्यांसाठी उपलब्ध करून देणे आणि भविष्यासाठी जतन करणे या उद्देशाने करण्यात आली.

विद्यापीठ ग्रंथालय सहा पशुवैद्यकीय महाविद्यालये, दोन मत्स्य विज्ञान महाविद्यालये, दोन दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालये आणि एक स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय संस्थेला क्लाउड आधारित लायब्ररी मॅनेजमेंट सिस्टम कोहा एलएमएस द्वारे सेवा प्रदान करते आणि माहिती प्रसारित करते.

विद्यापीठ ग्रंथालयाची इमारत एकूण बांधकाम क्षेत्र ३२६१.५१ स्के.मी. असून अनुक्रमे १११८.६ स्के.मी., १०७१.२४ स्के.मी. आणि १०७४.६७ स्के.मी. जमिनीवर, पहिल्या आणि दुसऱ्या मजल्यावर आहे. ग्रंथालयाच्या इमारतीमध्ये स्टॅकिंग एरियासह प्रत्येक मजल्यावर विशिष्ट वाचन सुविधा आहे जिथे वाचक मुक्त प्रवेश प्रणाली अंतर्गत प्रकाशनाचा सल्ला घेऊ शकतात. विद्यार्थी आणि कर्मचाऱ्यांसाठी स्वतंत्र वाचन कक्ष उपलब्ध आहेत आणि विद्यार्थ्यांसाठी वाचन कक्षाची सुविधा वर्षातील सर्व ३६५ दिवस २४x७ सेवा उपलब्ध राहते.

ग्रंथालय विद्यार्थ्यांना त्यांच्या अभ्यासक्रमाच्या कार्यक्रमात पुस्तक बँक आणि संदर्भ पुस्तक यासारख्या विविध सेवांद्वारे संपूर्ण पाठ्यपुस्तकांचे समर्थन देते. RFID आधारित प्रकाशने इलेक्ट्रॉनिक डेटाबेसद्वारे जारी करण्याच्या सुविधांसह उपलब्ध आहेत आणि पुस्तक परत करण्यासाठी ड्रॉप बॉक्सची स्वतंत्र सुविधा देखील उपलब्ध आहे.

प्रबंधाचा संपूर्ण संग्रह डिजीटल केला जातो आणि ICAR रेपॉजिटरी पोर्टलवर म्हणजेच कृषिकोश वर अपलोड केला जातो. विद्यापीठ ग्रंथालयात कृषि क्षेत्रातील ई-संसाधनांसाठी कन्सोर्टियम उपलब्ध आहे.

विद्यापीठ ग्रंथालय Grammarly, My LOFT, CeRA, Krishikosh, Ideal, e-books, e-Journals, Open Access Journals, Databases यासारख्या सेवांद्वारे विविध संसाधनांपर्यंत पोहचते आणि ग्रंथालय संग्रह ब्राउझ करण्याकरीता ऑनलाईन OPAC द्वारे ग्रंथालय सुविधांपर्यंत पोहचते. विद्यापीठ ग्रंथालयामध्ये पशुवैद्यकीय, दुग्धव्यवसाय आणि मत्स्यपालन क्षेत्रात जैव-माहितीशास्त्र अनुप्रयोगासाठी स्वतंत्र सुविधा देखील आहे.

मध्यवर्ती ग्रंथालयाची सोय विद्यापीठ मुख्यालयी असुन नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपूर तसेच विद्यापीठाशी निगडीत इतर महाविद्यालयांच्या विद्यार्थ्यांसाठी उपलब्ध आहे. इतर आठ महाविद्यालयांची स्वतंत्र ग्रंथालये आहेत.

विद्यापीठ ग्रंथालयमध्ये ३६,१८७ मुद्रित पुस्तके आहेत, ज्यामध्ये १०२४ ई-पुस्तके, ५० प्रिंट जर्नल्स, ५२ ई-जर्नल्स, ८,९०३ पदव्युत्तर आणि पीएच.डी. प्रबंध आणि पशुविज्ञान, मत्स्यविज्ञान आणि दुग्धतंत्रज्ञानाशी संबंधित बध्द खंडांसह पुरेशी संबंधीत पाठ्यपुस्तके आहेत. विद्यापीठाच्या घटक महाविद्यालयांमध्ये ५३,७७८ छापील पुस्तके, १२ छापील जर्नल्स आणि ३,६८३ प्रबंध आणि बध्द खंड आहेत.

विद्यापीठ ग्रंथालय इमारत, माफसु, नागपूर

विद्यापीठ ग्रंथालयाचे प्रवेशद्वार दृष्य

विद्यापीठ ग्रंथालयातील वाचनालय

विद्यापीठ ग्रंथालयात विद्यापीठ आतील इतर प्रकाशीत प्रदर्शित

दुतंम, उदगीर येथील वाचनालय सुविधा

पवैम, परभणी येथील वाचनालय सुविधा

५. वसतिगृह सुविधा

विद्यापीठातील घटक महाविद्यालयांमध्ये शिक्षण घेणारे बहुतांश विद्यार्थी हे महाविद्यालयीन परिसराव्यतिरिक्त इतर ठिकाणाहुन येत असतात. बहुतांश महाविद्यालयांमध्ये वसतिगृह व्यवस्था ही मुले व मुलींकरीता उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. सर्वच महाविद्यालयातून वसतिगृहाची सोय उपलब्ध करून देणे व अस्तीत्वात असलेल्या वसतिगृहांचा विस्तार करण्याचे प्रयत्न विद्यापीठामार्फत करण्यात येतात. विद्यापीठात एकूण १९ वसतिगृहे स्थापन करण्यात आली असून त्यापैकी ४८३ खोल्या असलेली ८ मुलांची वसतिगृहे आणि २५६ खोल्यांची ११ मुलींची वसतिगृहे विविध महाविद्यालयांमध्ये उपलब्ध आहेत. या वसतिगृहाच्या सुविधेचा उपयोग ९५२ विद्यार्थी आणि ५५१ विद्यार्थिनी करतात.

वसतिगृहांमध्ये डायनिंग हॉल, टीव्ही रूम, आरओ वॉटर प्युरिफायर सिस्टिमसह कुलर, गरम पाण्यासाठी वॉटर हीटर यंत्रणा, विविध क्रीडा उपकरणे अशा विविध सुविधा आहेत. नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालयात आंतरराष्ट्रीय विद्यार्थ्यांसाठी एक पूर्ण सुसज्ज वसतिगृह आहे. प्रत्येक खोलीत कपाट, वैयक्तिक बेड, खुर्च्या आणि टेबल सुसज्ज आहे. मनोरंजनाच्या सुविधांमध्ये टीव्ही, टेबल टेनिस आणि कॅरम यांसारख्या इनडोअर गेम्सच्या सुविधा बहुतेक वसतिगृहांमध्ये उपलब्ध आहेत. याशिवाय वसतिगृहांमध्ये वाय-फाय आणि टेलिफोनसह बसण्याची सोय असलेली कॉमन रूमही उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. जवळजवळ सर्व वसतिगृहे वाय-फाय आणि सीसीटीव्ही कॅमेरा कनेक्टिव्हिटी अंतर्गत येतात.

तक्ता ३.६ वसतिगृहात सामावून घेतलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	मुलांचे वसतिगृह		मुलींचे वसतिगृह	
		खोल्यांची संख्या	विद्यार्थी संख्या	खोल्यांची संख्या	विद्यार्थी संख्या
१	मुंपम, मुंबई	१०१	१९८	४४	१२३
२	नापवैम,नागपूर	११८	२२३	६३	१५३
३	पवैम, परभणी	१२१	२३०	६२	११६
४	पवैम,उदगीर	५६	११२	४७	५३
५	क्रांनापापवैम, शिरवळ	७८	१६०	२२	५५
६	स्नापवैम, अकोला	-	-	१०	२०
७	दुतंम, वरुड	९	२९	०८	१६
	एकुण	४८३	९५२	२५६	५५१

विद्यापीठाच्या उदगीर परिसरातील मुलींचे वसतिगृह

पवैम, परभणी येथील मुलींचे वसतिगृह

क्रांनापापवैम, शिरवळ येथील मुलींचे वसतिगृह

नापवैम, नागपूर येथील मुलींचे वसतिगृह

नापवैम, नागपूर येथील मुलांचे वसतिगृह

स्नापवैपवि संस्था, अकोला येथील मुलींचे वसतीगृह

६. क्रीडा आणि व्यायामशाळा

या विद्यापीठात व्यावसायिक पदवी अभ्यासक्रम चालवले जात असले तरी, विद्यार्थ्यांमध्ये क्रीडा संस्कृती रुजवण्यासाठी योग्य लक्ष पुरवण्यात आले आहे. यासाठी, प्रत्येक महाविद्यालयात क्रीडा अधिकारी / सहाय्यक प्राध्यापक (शारीरिक शिक्षण) /शिक्षक असतात जे महाविद्यालयातील क्रीडा आणि क्रीडा संघटनांसाठी मार्गदर्शन करतात. बहुतेक महाविद्यालयांमध्ये प्रशस्त क्रीडांगणे आणि इनडोअर आणि आउटडोअर दोन्ही खेळांसाठी सुविधा आणि सुसज्ज व्यायामशाळा आहेत. बुद्धिबळ, टेबल-टेनिस, बॅडमिंटन, कबड्डी, व्हॉलीबॉल, बास्केटबॉल, खो-खो, क्रिकेट अशा विविध खेळांसाठी आंतर-महाविद्यालयीन स्पर्धा नियमितपणे आयोजित केल्या जातात आणि आंतर महाविद्यालयीन स्पर्धांमधून निवडलेल्या विद्यार्थ्यांना आंतर-विद्यापीठ स्पर्धांसाठी नामांकन दिले जाते.

महाविद्यालयातील क्रिडा उपक्रमांची झलक

घटक महाविद्यालयातील व्यायामशाळा

३.१.६. अकरावा दीक्षांत समारंभ

महाराष्ट्र पशू आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूरने दि. १३ फेब्रुवारी २०२४ रोजी ११ वा दीक्षांत समारंभ आयोजित केला होता. या दीक्षांत समारंभात २०२१-२२, २०२२-२३ या शैक्षणिक वर्षासाठी आणि २०२३-२०२४ वर्षासाठी पशुवैद्यकीय, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्यविज्ञान या विषयातील १३४० पदवीधर, ३९९ पदव्युत्तर आणि ३० आचार्य पदवी उमेदवारांसह एकूण १७६९ उमेदवारांना पदव्या प्रदान करण्यात आल्या.

या दीक्षांत समारंभात उत्कृष्ट शैक्षणिक कामगिरीबद्दल ७२ सुवर्ण पदके, २३ रौप्य पदके आणि ०३ एमेरिटस पुरस्कार ज्यात ३ विद्यार्थ्यांना प्रत्येकी रोख रु. २५०००/- पारीतोषिक देण्यात आले. एकूण ९५ पदके व ०३ रोख पारितोषिकांपैकी २८ पदके व तिन्ही रोख पारितोषिके विद्यार्थिनींनी पटकावली.

नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालयातील श्री. चापले प्रज्वल सुरेश यांना पशुवैद्यकीय विद्याशाखेतून पदवी स्तरावर विद्यापीठातील २०२१-२२ या वर्षासाठी ४ सुवर्ण व ३ रौप्य पदके, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई येथील कु. खेमाणी कनिष्का कौशिक यांना ५ सुवर्ण पदके आणि १ सुवर्ण पदके मिळाली. सन २०२२-२३ आणि नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर येथील श्री. व्यवहारे प्रणव प्रसाद यांना २०२३-२४ या वर्षासाठी २ सुवर्ण आणि ३ रौप्य पदके मिळाली. तसेच श्री. गुलाटी महिमा विनोद कुमार यांनी मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई येथून पदवी प्राप्त केली २०२१-२२ या वर्षासाठी ३ सुवर्ण पदके आणि १ रोख पारितोषिक, श्री. सोनटक्के अभिनव सुरेंद्र, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर येथुन पदवी प्राप्त केली व २ सुवर्णपदके पटकावली आणि ३ वर्षासाठी २-२ रौप्यपदक मिळाले. नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर येथील कु. मानस्वी अतुल दुबे हिला २०२३-२४ या वर्षासाठी १ सुवर्ण आणि २ रौप्य पदके मिळाली.

पदव्युत्तर स्तरावर सर्वोच्च सी.जी.पी.ए. मिळवल्याबद्दल महाराष्ट्र पशु आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाचे सुवर्णपदक २०२१-२२ साठी नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर येथील कु. आडे खुशबू सुरत सिंग आणि २०२२-२३ साठी उदगीर येथील पशुवैद्यकीय आणि प्राणी विज्ञान महाविद्यालयातील सुप्रीत कुमार सागर यांना प्रदान करण्यात आले.

महाराष्ट्र पशु आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाचे बॅचलर ऑफ टेक्नॉलॉजी (डेअरी टेक्नॉलॉजी) पदवी कार्यक्रमात सर्वोच्च सी.जी.पी.ए. मिळवल्याबद्दल २०२१-२२ आणि २०२२-२३ या वर्षासाठी सुवर्णपदक अनुक्रमे वरुड येथील दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालयाचे श्री. राठोड अनिकेत रमेश आणि श्री. ढोरे अक्षय सोपान यांना मिळाले.

महाराष्ट्र पशु आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर येथील मत्स्य विज्ञान महाविद्यालयातील श्री. आडे प्रथमेश जगदेव आणि उदगीर येथील मत्स्य विज्ञान महाविद्यालयातील कु. भालके ऋतुजा राजेंद्र यांना अनुक्रमे २०२१-२२ आणि २०२२-२३ या वर्षासाठी विद्यापीठाच्या बॅचलर ऑफ फिशरी सायन्सेस (बी.एफ.एससी.) पदवी कार्यक्रमात सर्वोच्च सी.जी.पी.ए. मिळवल्याबद्दल सुवर्णपदक प्रदान करण्यात आले.

३.२ निम्न शिक्षण विद्याशाखा

विद्यापीठ मान्यताप्राप्त संस्थांमार्फत महाराष्ट्रातील एसएससी उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांसाठी मराठी भाषेतील दोन वर्षाचा पशुधन व्यवस्थापन आणि दुग्ध उत्पादन (LMDP) पदविका अभ्यासक्रम चालवीत आहे. या अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश पूर्णपणे ऑनलाइन पद्धतीने केला जातो आणि ग्रामीण भागातील तरुणांना पशुसंवर्धन क्षेत्रात स्वयंरोजगार निर्माण करण्यासाठी आणि या क्षेत्रासाठी अर्ध-तांत्रिक सहाय्यक मनुष्यबळ निर्माण करण्यासाठी हा पदविका अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आला आहे. विद्यापीठाने २०२३-२४ या वर्षात १०५ शाळांना मान्यता दिली. २०२३-२४ मध्ये एकूण ५७१९ विद्यार्थी हजेरी पटावर होते तरी ३९०२ विद्यार्थी उत्तीर्ण झाले.

तक्ता ३.७. समन्वय केंद्रनिहाय शाळा, प्रवेश क्षमता, प्रवेश आणि उत्तीर्ण विद्यार्थ्यी संख्या

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	विद्यालय संख्या	प्रवेश क्षमता			प्रवेशीत संख्या			उत्तीर्ण विद्यार्थी संख्या		
			पुरुष	महिला	एकुण	पुरुष	महिला	एकुण	पुरुष	महिला	एकुण
१	मुपम, मुंबई	२१	८४०	४२०	१२६०	१११९	६१	११८०	८०६	४२	८४८
२	नापवैम,नागपूर	०५	२००	१००	३००	२३८	३३	२७१	२२५	३१	२५६
३	पवैम, परभणी	२१	८४०	४२०	१२६०	१०७३	७८	११५१	६५४	४५	६९९
४	पवैम,उदगीर	१३	५२०	२६०	७८०	६६५	३८	७०३	४९१	२९	५२०
५	क्रांनापापवैम, शिरवळ	२५	१०००	५००	१५००	१४५९	३०	१४८९	७५०	२५	७७५
६	स्नापवैम, अकोला	१३	५२०	२६०	७८०	५२०	३४	५५४	४०६	३७	४४३
७	दुतंम, वरुड	०७	२८०	१४०	४२०	३४४	२७	३७१	३३२	२९	३६१
	एकुण	१०५	४२००	२१००	६३००	५४१८	३०१	५७१९	३६६४	२३८	३९०२

३.३ मनुष्यबळ विकास

या कार्यक्रमाअंतर्गत विद्यापीठातील प्राध्यापकांना त्यांच्या विषयांत निरंतर शिक्षण देण्याचे प्रयत्न चालु असुन सदर प्राध्यापकांना देशांतर्गत व विदेशात अध्ययन गोष्टी, संमेलने, प्रशिक्षण कार्यक्रमात भाग घेण्यास्तव प्रोत्साहीत करण्यात येते. विद्यापीठाद्वारे काही प्राध्यापकांना प्रतिनियुक्तिवर विदेशात सुध्दा पाठविण्यात येते. निधी देणाऱ्या एजन्सी विद्यापीठातील मानव संसाधन विकासासाठी नियमित निधी पुरवतात. या वर्षी २०८ प्राध्यापक सदस्यांनी प्रशिक्षण घेतले, तर १६७ प्राध्यापक सदस्यांनी परिषद / परिसंवाद/ कार्यशाळा / सेमिनार / वेबिनारमध्ये भाग घेतला.

तक्ता ३.८. मनुष्यबळ विकास कार्यक्रमात सहभागी प्राध्यापक संख्या

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	प्रशिक्षणात सहभागी प्राध्यापकांची संख्या	परिषद / परिसंवाद / कार्यशाळा / वेबिनार मध्ये सहभागी प्राध्यापकांची संख्या	एकूण
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	३३	३७	७०
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	२२	२६	४८
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	४१	१४	५५
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	३५	२९	६४
५	क्रांनापापवैम, शिरवळ	३९	२१	६०
६	स्नापवैम, अकोला	११	२०	३१
७	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड (पुसद)	०९	०७	१६
८	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१२	०३	१५
९	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	०३	०५	०८
१०	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०१	०३	०४
१४	वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	०२	०२	०४
	एकूण	२०८	१६७	३७५

नाहेप कास्ट (NAHEP CAAST) प्रकल्पांतर्गत मार्च २०२३ ते डिसेंबर २०२३ या कालावधीत म.प.म.वि.वि. ,नागपूर येथील एकवीस प्राध्यापकांनी यूएसए, इटली, ऑस्ट्रेलिया, यूके, दक्षिण कोरिया, मेक्सिको आणि थायलंडमधील विविध विद्यापीठांमध्ये आंतरराष्ट्रीय विद्याशाखा प्रशिक्षण कार्यक्रम पूर्ण केला. डॉ.एस.डी.इंगोले, डॉ.व्ही. एम. वैद्य, डॉ.जे.जी.गुडेवार, डॉ.व्ही.एच.शुक्ला, डॉ.आर.पी.नारिंग्रेकर, डॉ.जी.पी. भरकड, डॉ.एस.एम. जावळे, डॉ.एम. पी. कावरे, डॉ.एस.व्ही. भरुचा, डॉ. आर. आर. फरांदे, डॉ.जी.एम. चिगुरे, डॉ. सी. एस. मोटे, डॉ. बी. पी. कामडी, डॉ. पी. आर. सुर्यवंशी, डॉ. एम. एम. वैद्य, डॉ. एम. बी. गुप्ता, डॉ. आर. एन. वाघमारे, डॉ. एस. एन. रिंथे, डॉ. के. एस. राठोड, डॉ. एस. एन. जाधव आणि डॉ. व्ही.एस. थायगुडे यांनी या प्रकल्पाद्वारे प्रशिक्षणांना हजेरी लावली.

डॉ. बी. पी. कामडी, ॲडलेड, ऑस्ट्रेलिया येथे

डॉ. जी. एम. चिगुरे, क्वेरेटारो, मेक्सिको येथे

डॉ. एस. एन. जाधव आणि डॉ. के. एस. राठोड
पाथुम्थनी, थायलंड येथे

डॉ. व्ही. एम. वैद्य, पेनसिल्व्हेनिया, यूएसए येथे

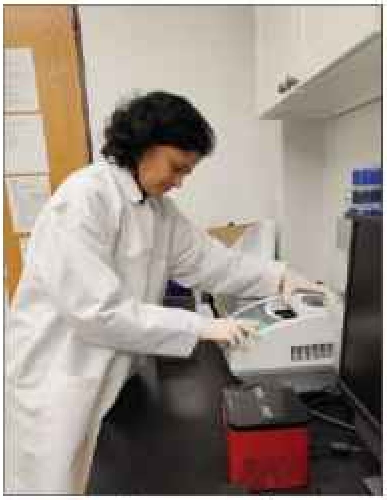

डॉ. एस. एम. जावळे
फ्लोरिडा, यूएसए येथे

डॉ. एम. पी. कावरे
फ्लोरिडा, यूएसए येथे

डॉ. एस. एन. रिंथे,
सेउल, कोरिया येथे

डॉ. एम. बी. गुप्ता
मेलबर्न, ऑस्ट्रेलिया येथे

डॉ. सी. एस. मोटे
ॲडलेड, ऑस्ट्रेलिया येथे

डॉ. जे.जी. गुडेवार
ओक्लाहोमा, यु.एस.ए. येथे

डॉ.जी.पी. भरकड
नॉर्थ डकोटा, यूएसए येथे

डॉ. एस. व्ही. भरुचा
टेक्सास, यूएसए येथे

डॉ. व्ही. एच. शुक्ला
पेनसिल्व्हेनिया, यूएसए येथे

डॉ. आर. पी. नारिंग्रेकर
पालेर्मो, इटली येथे

डॉ. व्ही. एस. धायगुडे
पालेर्मो, इटली येथे

डॉ. पी. आर. सूर्यवंशी
लीसेस्टरशायर, यूके येथे

डॉ. एस. डी. इंगोले
पेनसिल्व्हेनिया, यूएसए येथे

डॉ. एम. एम. वैद्य
मेलबर्न, ऑस्ट्रेलिया येथे

डॉ. आर. आर. फरांदे
टेक्सास, यूएसए येथे

डॉ. आर. एन. वाघमारे
लीसेस्टरशायर, यूके येथे

४. विद्यार्थी विकास

विद्यार्थी कल्याण संचालनालयाच्या माध्यमातून विद्यापीठ विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासात खेळ, सांस्कृतिक कार्यक्रम आणि संशोधन स्पर्धा यासारख्या विविध सह-अभ्यासक्रमात सहभाग घेऊन महत्त्वाची भूमिका बजावते. विद्यार्थ्यांच्या क्षमतांचे प्रदर्शन करण्यासाठी संचालनालय काळजीपूर्वक कार्य करते ज्यामुळे प्रतिभांचा खजिना निर्माण झाला आणि विविध अखिल भारतीय स्तरावरील स्पर्धांमध्ये विद्यापीठाचा उत्साहपूर्ण सहभाग दिसून येतो.

४.१. विद्यार्थी समुपदेशन

महाविद्यालयातील सर्व विद्यार्थ्यांच्या समुपदेशन आणि मार्गदर्शनासाठी विद्यापीठाकडे यंत्रणा आहे. महाविद्यालयाच्या पहिल्या दिवशी संबंधित पदवीच्या अभिमुखता कार्यक्रमाने विद्यार्थ्यांचे समुपदेशन आणि मार्गदर्शन सुरू होते. पदवीच्या पूर्ण कालावधीसाठी ८-१० विद्यार्थ्यांचा गट एका विद्याशाखेला दिला जातो. समुपदेशक महिन्यातून किमान एकदा तसेच गरज असेल तेव्हा विद्यार्थ्यांसोबत नियमित बैठक घेतात. महाविद्यालयाने विशेषत: ग्रामीण भागातील इच्छुक विद्यार्थ्यांसाठी पशुवैद्यकीय शिक्षणाच्या शक्यता आणि व्याप्तीवर प्रकाश टाकून त्यांना पशुवैद्यकीय शिक्षणाबाबत शिक्षित करण्यासाठी एक समुपदेशन प्रणाली तयार केली आहे. पुढे, प्रवेश प्रक्रियेदरम्यान महाविद्यालय स्तरावरील प्रवेश समिती स्थापन केली जाते जी इच्छुक विद्यार्थ्यांना या महाविद्यालयात प्रवेश घेण्यासाठी मार्गदर्शन करते. समुपदेशक त्याच्या स्तरावर विद्यार्थ्यांच्या या सर्व प्रकारच्या प्रश्नांची उत्तरे देतो आणि आवश्यक असल्यास विद्यार्थ्यांच्या पूर्ण समाधानासाठी घटक महाविद्यालयाच्या सहयोगी अधिष्ठातांशी या विषयावर चर्चा केली जाते. व्हॉट्स ॲप ग्रुपद्वारे विद्यार्थ्यांचे सर्व उपक्रम विद्यार्थ्यांच्या पालकांच्या निदर्शनास आणून दिले जातात.

४.२. शिष्यवृत्ती / फेलोशिप

विद्यार्थ्यांना दिल्या जाणाऱ्या विविध शिष्यवृत्ती/फेलोशिप म्हणजे व्हीजेएनटी- भारत सरकार शिष्यवृत्ती, एसटी- भारत सरकार शिष्यवृत्ती, एससी- भारत सरकार शिष्यवृत्ती, ओबीसी- भारत सरकार शिष्यवृत्ती, व्हीजेएनटी- भारत सरकार फ्रीशिप, एसटी- भारत सरकार फ्रीशिप, एससी- भारत सरकार फ्रीशिप, ओबीसी- भारत सरकार फ्रीशिप, एसबीसी- भारत सरकार फ्रीशिप, एनटीएस, राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज शिक्षण शुल्क शिष्यवृत्ती योजना (इबीसी), डॉ. पंजाबराव देशमुख वसतिगृह निर्वाह भत्ता योजना (माफसु).

विद्यापीठात राजश्री शाहू महाराज शिक्षण शुल्क प्रतिपूर्ती योजनेंतर्गत एकूण ४१९ विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती मिळाली, ज्यामध्ये ३५४ पदवीपूर्व विद्यार्थी आणि ६५ पदव्युत्तर विद्यार्थी होते. डॉ. पंजाबराव देशमुख वसतिगृह निर्वाह भत्ता योजनेअंतर्गत २०२३-२४ या वर्षात १९४ पदवीधर आणि ४७ पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती मिळाली आहे.

४.३. अखिल भारतीय प्रवेश परीक्षेत विद्यार्थ्यांची कामगिरी

भारतीय कृषी संशोधन परिषद (एआयइइए-पीजी प्रवेश २०२३-२४), नवी दिल्ली द्वारे आयोजित पदव्युत्तर कार्यक्रम-२०२३-२४(भाकृअप) च्या प्रवेशासाठी विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांनी अखिल भारतीय प्रवेश परीक्षा दिली. नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर येथील श्री. हृषिकेश डी. टेकाडे, कु. सुनीता के. लांजे आणि श्री. विवेक चंदापुरे या विद्यार्थ्यांनी पशु विज्ञान गटात प्रथम, द्वितीय आणि नवव्या क्रमांकासह उत्कृष्ट कामगिरी केली. वरुड (पुसद) येथील दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनीही उपरोक्त परीक्षेत उत्कृष्ट कामगिरी केली. श्री. अक्षय ढोरे आणि कु. सया देशमुख, दुतंम, वरुड महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांनी डेअरी सायन्सच्या प्रमुख विषय गटात अनुक्रमे अखिल भारतीय द्वितीय आणि तृतीय क्रमांक पटकावला. दुतंम, वरुड मधील एकूण १२ विद्यार्थी (दुग्धशास्त्रातील ९ आणि दुग्ध तंत्रज्ञान गटातील ३)एआयइइए-पीजी प्रवेश २०२३-२४ परीक्षेत पात्र ठरले.

नापवैम, नागपूर येथे सहयोगी अधिष्ठाता एआयइइए-पीजी गुणवत्ता यादीतील उत्कृष्ट विद्यार्थ्यांसोबत

दुतंम, वरुड महाविद्यालयात एआयइइए-पीजी गुणवत्ता यादीतील उत्कृष्ट विद्यार्थ्यांचा सत्कार

शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ मध्ये, विद्यापीठाच्या घटक महाविद्यालयातील १० विद्यार्थ्यांना कनिष्ठ संशोधन फेलोशिप देण्यात आली आणि ६ विद्यार्थ्यांनी नेट परीक्षा उत्तीर्ण केली.

४.४. विद्यार्थी नियुक्ती कक्ष

नामांकित कंपन्या आणि औद्योगिक आस्थापनांच्या संपर्कात राहून महाविद्यालयातून उत्तीर्ण झालेल्या पदवी आणि पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांसाठी नोकरीच्या संधी शोधण्यात नियुक्ती कक्ष महत्त्वाची भूमिका बजावते. कंपन्या आणि पदवीधर यांच्यातील संपर्क सुलभ करण्यासाठी नियुक्ती कक्ष वर्षभर कार्यरत असतो. कॅम्पस इंटरव्ह्यूच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांची संख्या सातत्याने वाढत आहे. महाविद्यालयाच्या निमंत्रणावर, अनेक नामांकित उद्योग कंपन्या घटक महाविद्यालयांना मुलाखती घेण्यासाठी भेट देतात. आमचा कॅम्पस भर्ती कार्यक्रम पदवीसाठी इंटर्नशिप प्रशिक्षण कार्यक्रम आणि पदव्युत्तरांसाठी अंतिम सेमिस्टर पूर्ण झाल्यानंतर सुरू होतो. ऑन-कॅम्पस भर्ती कार्यक्रम अभ्यासक्रमाच्या समाप्तीपर्यंत सुरू राहतो आणि त्याच वेळी विद्यार्थ्यांना कॅम्पसबाहेर मुलाखतीसाठी सुविधा आणि मार्गदर्शन केले जाते. महाराष्ट्र पशू आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठात खाजगी डेअरी आणि पोल्ट्री फार्म, फार्मास्युटिकल्स, एनजीओ, बँकिंग क्षेत्र, डेअरी आणि फूड प्रोसेसिंग आणि निमसरकारी संस्थांमध्ये उच्च दर्जाच्या संस्थांसह उत्कृष्ट प्लेसमेंट रेकॉर्ड आहे. ज्यामध्ये मजबूत आणि सहाय्यक माजी विद्यार्थी नेटवर्कमध्ये प्रमुख पदे आहेत. आम्ही पात्र विद्यार्थ्यांना केवळ नोकरीची खात्री देत नाही तर वाढीसाठी आजीवन आत्मविश्वासही निर्माण करतो.

पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे कॅम्पस मुलाखतीचे आयोजन

विद्यार्थी नियुक्ती कक्षामार्फत नापवैम, नागपूर येथे अतिथी व्याख्यानाचे आयोजन

आमचा समर्पित नियुक्ती कक्ष सतत उद्योगांच्या संपर्कात असतो. नियुक्ती कक्ष सॉफ्ट स्किल, पर्सनॅलिटी डेव्हलपमेंट, ग्रुप डिस्कशन आणि पर्सनल इंटरव्ह्यू या विषयावर कार्यशाळा आयोजित करतात जेणेकरून विद्यार्थ्यांना संभाव्य करिअरसाठी तयार केले जाते. विद्यार्थ्यांना योग्य करिअरच्या निवडीबद्दल मार्गदर्शन करण्यासाठी महाविद्यालये नामवंत व्यावसायिक आणि उद्योजकांची अतिथी व्याख्याने आयोजित करतात. विद्यार्थी नियुक्ती कक्ष समिती नोटिस, जाहिरातींचे प्रदर्शन आणि विविध रोजगार एजन्सीसह नेटवर्किंगद्वारे विविध करिअर संधींद्वारे विद्यार्थ्यांचे मूल्यांकन केले जाते.

सन २०२३-२४ या वर्षात पशुवैद्यकीय विज्ञान आणि पशुसंवर्धन विद्याशाखेतील एकूण ४९१ विद्यार्थ्यांची विविध संस्थांअंतर्गत नियुक्ती केली आहे. एकूण ६७ डेअरी तंत्रज्ञान विद्यार्थी आणि ५६ मत्स्यविज्ञान विद्यार्थ्यांना विविध क्षेत्रात नोकरी मिळाली.

तक्ता क्र. ४.१. विद्यार्थी प्लेसमेंट प्रोफाईल २०२३-२४

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	शासकीय सेवा	खाजगी सेवा	उद्योजक	गैरशासकीय व इतर संस्था	उच्च शिक्षण	स्पर्धा परीक्षांची तयारी करणारे विद्यार्थी	एकूण
पशुविज्ञान विद्याशाखा								
१	मुंपवैम, मुंबई	०७	११	०२	०१	१३	०१	३५
२	नापवैम, नागपूर	१३	२३	-	-	-	-	३६
३	पवैम, परभणी	१२३	०९	३३	०२	५३	-	२२०
४	पवैम,, उदगीर	११	२३	-	-	४३	०२	७९
५	क्रांनापा पवैम, शिरवळ	१७	२४	०१	-	५६	-	९८
६	स्नापवैम, अकोला	१८	०४	-	-	-	-	२३
	एकूण	१९०	९४	३६	०३	१६५	०३	४९१
दुग्धतंत्रज्ञान विद्याशाखा								
७	दुतंम, वरुड	-	१२	-	१३	०९	-	३४
८	दुतंम,उदगीर	-	२६	०१	०३	०२	०१	३३
	एकूण	-	३८	०१	१६	११	०१	६७
मत्स्य विज्ञान विद्याशाखा								
९	मविम, नागपूर	१४	०४	-	-	११	-	२९
१०	मविम, उदगीर	-	०५	-	-	०५	१७	२७
	एकूण	१४	०९	-	-	१६	१७	५६
	एकंदर एकूण	२०४	१४१	३७	१९	१९२	२१	६१४

४.५.क्रीडा आणि सांस्कृतिक उपक्रम

विद्यापीठाच्या मुख्यालयात विद्यार्थी कल्याण संचालकांचे कार्यालय कार्यरत आहे आणि सर्व घटक महाविद्यालयांमधील विद्यार्थ्यांचे एकूणच कल्याण, क्रीडा आणि सांस्कृतिक क्रियांवर देखरेख ठेवते. प्रत्येक महाविद्यालयात विद्यार्थी कल्याण युनिटचे नेतृत्व सहाय्यक संचालक, विद्यार्थी कल्याण, अध्यक्ष जिमखाना आणि क्रीडा अधिकारी /सहाय्यक प्राध्यापक (शारीरिक शिक्षण) करतात. बहुतेक महाविद्यालयांमध्ये इनडोअर आणि आउटडोअर अशा दोन्ही खेळांसाठी प्रशस्त क्रीडांगणे आणि सुविधा आहेत. महाविद्यालयाचे सहाय्यक प्राध्यापक (शारीरिक शिक्षण), क्रीडा अधिकारी विद्यार्थ्यांना विविध क्रीडा स्पर्धांच्या तयारीसाठी आवश्यक प्रशिक्षण देतात. प्रत्येक महाविद्यालयात वाद्यसंगीताची सुविधाही निर्माण करण्यात आली असून विद्यार्थीही या सुविधेचा पुरेसा वापर करतात. महाविद्यालयांमध्ये सुसज्ज व्यायामशाळा उपलब्ध आहे. विकसित केलेल्या सुविधा आणि निर्माण केलेले वातावरण त्यांच्या आवडीच्या क्षेत्रात प्रवीणता विकसित करण्यास मदत करते.

महाराष्ट्र राज्य आंतरविद्यापीठ संशोधन अधिवेशन ''अविष्कार'' मध्ये १० विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला, ३८ विद्यार्थ्यांना आंतरविद्यापीठ सांस्कृतिक महोत्सव ''इंद्रधनुष्य'' आणि १०२ विद्यार्थ्यांनी आंतर विद्यापीठ क्रीडा महोत्सव ''क्रिडा महोत्सव'' मध्ये भाग घेतला जो राज्यपाल कार्यालय, महाराष्ट्र राज्य आणि विद्यापीठाचे मा. कुलपती यांचे कडून आयोजीत करण्यात आला होता. ऑल इंडिया वेस्ट झोन इंटर युनिव्हर्सिटी- क्रिकेट सामने २०२३ मध्ये एकूण १५ विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला होता. एकूण १६५ विद्यार्थ्यांनी विविध स्पर्धा, क्रीडा, सांस्कृतिक संशोधन स्पर्धांमध्ये भाग घेतला ज्यामध्ये ११० मुले आणि ५५ मुली होत्या.

महाविद्यालयीन स्तरावर निर्माण केलेल्या सुविधा अशा प्रकारे विद्यार्थ्यांच्या क्रीडा क्षेत्रातील हिताचे रक्षण करत आहेत आणि त्यांना क्रीडा आणि संबंधित क्रियांमध्ये उत्कृष्टता प्राप्त करण्यास मदत करतात.

तक्ता क्र. ४.२. सन २०२३-२४ राष्ट्रीय/राज्यस्तरीय क्रीडा, संशोधन आणि सांस्कृतिक स्पर्धांमध्ये विद्यार्थ्यांचा सहभाग

अ. क्र.	स्पर्धेचे नांव	दिनांक	सहभागी विद्यार्थी संख्या			यजमान विद्यापीठ
			मुले	मुली	एकूण	
१	अविष्कार	१२.०१.२०२४ ते १५.०१.२०२४	१०	००	१०	महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ, नाशिक
२	क्रिडा महोत्सव	१२.०१.२०२३ ते १६.०१.२०२३	३४	३४	६८	राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज विद्यापीठ, नागपूर
३	क्रिडा महोत्सव	०३.०२.२०२४ ते ०७.०२.२०२४	२९	०५	३४	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, लोनेरे
४	क्रिकेट (मुले)	१८.०२.२०२४ ते २६.०२.२०२४	१५	००	१५	कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
५	इंद्रधनुष्य	११.०३.२०२४ ते १५.०३.२०२४	२२	१६	३८	डॉ बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, संभाजीनगर
	एकूण		११०	५५	१६५	

४.६ राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रम

१. रासेयो स्वयंसेवक संख्या क्षमता आणि वास्तविक नोंदणीकृत विद्यार्थी

- राज्य सरकारव्दारे या वर्षाकरीता नियमीत उपक्रमासाठी विद्यार्थी संख्येचे वाटप : १०००
- विद्यापीठ अंतर्गत राष्ट्रीय सेवा योजना महाविद्यालयांची एकूण संख्या : ०९
- विद्यापीठातील एकूण एनएसएस युनिटसची संख्या : १३
- वर्षभरात वास्तविक नावनोंदणी : मुले ६०२, मुली ३३६, एकूण ९३८
- प्रवर्गनिहाय नावनोंदणी : अजा ११४, अजजा ६५, इमाव ३०३, अल्पसंख्यांक २८, इतर ४२८
- राज्य सरकारव्दारे या वर्षाकरीता विशेष शिबीर कार्यक्रमासाठी विद्यार्थी संख्येचे वाटप : ५००
- एनएसएस विशेष शिबीरात सहभागी विद्यार्थी संख्या : मुले २७७, मुली १२८, एकूण ४०५
- वर्षभरात आयोजीत एनएसएस विशेष शिबीरांची संख्या : ०८

तक्ता क्र. ४.३ रासेयो स्वयंसेवक संख्या क्षमता आणि वास्तविक नोंदणीकृत विद्यार्थी

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	मंजूर क्षमता	लिंगनिहाय विद्यार्थी नोंदणी		
			मूले	मूली	एकूण
१	मुंपवैम, मुंबई	७५	५०	१६	६६
२	नापवैम, नागपूर	२२५	११८	९४	२१२
३	पवैम, परभणी	१५०	१००	६२	१६२
४	पवैम, उदगीर	१२५	८४	३६	१२०
५	क्रांनापा पवैम, शिरवळ	१५०	८८	४०	१२८
६	दुतंम, वरुड	७५	४३	१७	६०
७	दुतंम,उदगीर	६५	४४	१६	६०
८	मविम, नागपूर	७५	४३	२७	७०
९	मविम, उदगीर	६०	३२	२८	६०
	एकूण	१०००	६०२	३३६	९३८

२. राष्ट्रीय सेवा योजने अंतर्गत महाविद्यालयीन विशेष शिबिरे आयोजित

जानेवारी-मार्च २०२४ दरम्यान माफसूच्या आठ घटक महाविद्यालयांनी विशेष रासेयो शिबिरे आयोजित केली. एकूण ४०१ रासेयो स्वयंसेवकांनी या शिबिरांमध्ये भाग घेतला.

विशेष शिबिरे राष्ट्रीय सेवा योजनेचा अविभाज्य भाग आहेत. विद्यार्थ्यांना गट-जीवन, सामूहिक अनुभव सामायिकरण आणि समुदायाशी सतत संवाद साधण्यासाठी अद्वितीय संधी प्रदान करते म्हणून तरुणांना विशेष आकर्षण आहे. राष्ट्रीय महत्त्वाच्या विविध विकासात्मक मुद्द्यांवर सामान्यतः विशेष शिबिरे आयोजित केली जातात आणि शेतकरी समुदायाच्या फायद्यांसाठी माफसूचे तंत्रज्ञान हस्तांतरित करण्यावर भर दिला जातो. माफसू विद्यापीठाच्या विविध रासेयो युनिट्स सघन सामाजिक विकासासाठी एक गाव किंवा गावांचा समूह दत्तक घेतात, जिथे दरवर्षी मूर्त आणि टिकाऊ सामुदायिक मालमत्ता निर्माण करण्यासाठी विशेष शिबिरे आयोजित केली जातात.

महाविद्यालयांच्या रासेयो युनिटने आरोग्य तपासणी, आजारी प्राण्यांवर उपचार आणि प्राण्यांचे लसीकरण, शेतातील प्राण्यांच्या लहान शस्त्रक्रिया, जंतनाशक आणि पर्यावरणीय परजीवी नियंत्रण मोहीम आणि जनावरांच्या गोठ्यात फवारणी, शालेय विद्यार्थ्यांना स्वच्छतेचे शिक्षण, स्वच्छ भारत, स्वच्छता मोहीम, बेटी बचाओ बेटी पढाओ अभियान, साक्षरता अभियान, पथनाट्याद्वारे जागरूकता, विविध सामाजिक समस्यांवरील जागरूकता रॅली, आरोग्य तपासणी शिबिर, रक्तगट चाचणी शिबिर, एचआयव्ही एड्स जागरूकता कार्यक्रम, साक्षरता सर्वेक्षण, वसुंधरा मोहीम (वृक्ष लागवड), स्वच्छ दूध उत्पादनासाठी मोहीम असे अनेक उपक्रम राबविले. विशेष रासेयो शिबिरांमध्ये स्वयंसेवकांनी ग्रामस्थांमध्ये ई-गव्हर्नन्स योजना, सुरक्षित आणि स्वच्छ पिण्याचे पाणी आणि आरोग्य स्वच्छतेबद्दल जागरूकता निर्माण केली. पनीर आणि खवा तयार करण्याबाबत व्यावहारिक प्रात्यक्षिके, संतुलित आहाराचे महत्त्व आणि मानवी पोषण आणि वैयक्तिक स्वच्छतेसाठी दूध आणि दुधापासून बनवलेल्या उत्पादनांचा वापर यावर कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली.

मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई
येथील रासेयो स्वयंसेवक लसीकरणासाठी सज्ज

नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर
च्या रासेयो स्वयंसेवकांकडून धर्माळा स्वच्छता

नागपूर येथील रासेयो स्वयंसेवकांकडून
पशु आरोग्य लसीकरण आणि शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन

पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी मार्फत आयोजित विशेष
रासेयो शिबिरादरम्यान संबोधित करताना मा. कुलगुरू डॉ. नितीन पाटील

पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीरच्या रासेयो स्वयंसेवकांकडून जनावरांच्या गोठ्यात जंतनाशक फवारणी

क्रां.ना.पा. पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ मार्फत रासेयोअंतर्गत आयोजित पशुआरोग्य शिबिराचे उद्घाटन

दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड मार्फत रासेयोअंतर्गत आयोजित शिबिरात आरोग्य तपासणी

दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीरचे सहयोगी अधिष्ठाता विद्यार्थी आणि शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन करतांना

तक्ता क्र. ४.४ रासेयो कार्यक्रमांतर्गत महाविद्यालयनिहाय आयोजित विशेष शिबीरे

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	सहभागी रासेयो स्वयंसेवकांची संख्या	विशेष कार्यक्रम आयोजन कालावधी	विशेष शिबीराचे स्थळ
१	मुंपवैम, मुंबई	९२	०७.०२.२०२४ ते १३.०२.२०२४	कोसबाड, ता. डहाणू, जि. पालघर
२	नापवैम, नागपूर	२९	१५.०२.२०२४ ते २१.०२.२०२३	कनियाडोल, ता. कळमेश्वर, जि. नागपूर
३	पवैम, परभणी	७५	१८.०३.२०२४ ते २४.०३.२०२४	सायला खटिंग, ता जि. परभणी
४	पवैम, उदगीर	६०	२४.०३.२०२४ ते ३०.०३.२०२४	पिंपरी, ता. उदगीर, जि. लातूर
५	क्रांनापा पवैम, शिरवळ	६४	०५.०२.२०२४ ते ११.०२.२०२४	मोर्वे, ता. खंडाळा, जि. सातारा
६	दुतंम, वरुड	२७	०९.०२.२०२४ ते १५.०२.२०२४	सावंगी, ता. पुसद, जि. यवतमाळ
७	दुतंम, उदगीर	२४	१०.०३.२०२४ ते १६.०३.२०२४	घोन्सी, ता. जळकोट, जि. लातूर
८	मविम, उदगीर	३०	२२.०२.२०२४ ते २८.०२.२०२४	हैबतपूर, ता. उदगीर, जि. लातूर
	एकूण	४०१		

३. राष्ट्रीय सेवा योजनेअंतर्गत आयोजित नियमित उपक्रम

विद्यापीठाच्या घटक महाविद्यालयांनी २०२३-२४ या कालावधीत रक्तदान शिबिरे, वृक्षारोपण, मुलींसाठी स्वसंरक्षण प्रशिक्षण, आरोग्य शिबिरे, जनजागृती कार्यक्रम, रॅली, स्वच्छता अभियान आणि श्रमदान कार्यक्रम यांसारख्या १५९ उपक्रमांचे आयोजन केले. राष्ट्रीय सेवा योजनेअंतर्गत आयोजित विविध उपक्रमांमध्ये एकूण ३,९९२ विद्यार्थ्यांचा सहभाग होता, त्यापैकी २,७६४ विद्यार्थी आणि १,२२८ विद्यार्थीनी होत्या.

तक्ता क्र. ४.५ राष्ट्रीय सेवा योजना (NSS) नियमित उपक्रम

अ क्र	कार्यक्रम	कार्यक्रमांची/ शिबिरे/उपक्रमांची संख्या	सहभागी रासेयो स्वयंसेवकांची संख्या		
			मूले	मूली	एकूण
१	रक्तदान शिबीर	०६	१६९	३८	२०७
२	वृक्षारोपण	०७	४६४	२४१	७०५
३	मुलींसाठी स्वयं संरक्षण प्रशिक्षण	०१	-	२३	२३
४	आरोग्य/दंत तपासणी शिबीर	१२	५३०	२२२	७५२
५	जनजागृती कार्यक्रम/रॅली/मोहिम/स्वच्छता अभियान	१०१	१२५६	५३८	१७९४
६	श्रमदान कार्यक्रम	३२	३४५	१६६	५११
	एकूण	१५९	२७६४	१२२८	३९९२

मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर मार्फत आयोजित रक्तदान शिबिर

दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड परिसरात वृक्षारोपण

४.७ राष्ट्रीय छात्र सेना उपक्रम

१(महा) आर. एण्ड व्ही. स्क्वॅड्रन, यूनिट रिमाउंट आणि पशुवैद्यकीय स्क्वॉड्रन, एन.सी.सी युनिट, नागपूर हे संपूर्ण महाराष्ट्रात एकमेव रिमाउंट आणि पशुवैद्यकीय (अश्वस्थ) युनिट आहे आणि २००४ मध्ये नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय नागपूर येथे स्थापन करण्यात आले. त्याची राइडिंग स्कूल हवाई दल मुख्यालय नागपूरच्या बाजूला हिरव्यागार परिसरात आहे. महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांच्या मनात केवळ एकता आणि शिस्तीची मूल्ये रुजवण्यासाठीच नव्हे तर त्यांचे चारिष्य, नेतृत्व, धर्मनिरपेक्ष दृष्टीकोन आणि राष्ट्रसेवेचा विकास करण्यासाठी या युनिटची स्थापना केली जाते.

अभ्यासक्रमाचा कालावधी ३ वर्षांचा आहे, ज्यामध्ये प्रशिक्षण आणि शिबिरे यशस्वीरित्या पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यांना 'बी' आणि 'सी' प्रमाणपत्रे दिली जातात. हे युनिट विद्यार्थ्यांना अश्वारुढ प्रशिक्षणासाठी तसेच राष्ट्रीय स्तरावरील विविध शिबिरांमध्ये सहभागी होण्याची उत्कृष्ट संधी देत आहे. या युनिटचे कॅडेट्स दरवर्षी नवी दिल्ली येथे होणाऱ्या प्रजासत्ताक दिन शिबिरात महाराष्ट्र एन.सी.सी संचालनालयाचे प्रतिनिधित्व करतात. आतापर्यंत या युनिटने

आरडीसीच्या अश्वारूढ स्पर्धांमध्ये डॉ रूपज्योती शर्मा ट्रॉफी, ८ रौप्य आणि ७ कांस्य पदके जिंकली आहेत. या युनिटचे कॅडेट गिर्यारोहण अभ्यासक्रमातही भाग घेतात आणि एका कॅडेटने गंगोत्री प्रदेशातील २१,५७६ फूट उंचीचे भारतकुंटा शिखर सर केले.

युनिटमार्फत वृक्षारोपण, रक्तदान, स्वच्छता मोहीम, पशु उपचार, पोलिओ लसीकरण, प्रदूषण, हुंडाविरोधी, पाणी वाचवा, भ्रष्टाचार आणि सामाजिक उपद्रव, पर्यावरण वाचवा इत्यादींबाबत जनजागृती मोहीम यासारखी विविध शिबिरेही नियमितपणे आयोजित केले जातात. या तुकडी मधून उत्तीर्ण झालेले कॅडेट्स सशस्त्र दलात विविध पदांवर रुजू झाले आहेत.

१ महाराष्ट्र रिमाउंट आणि व्हेटर्नरी स्क्वॉड्रन, एन.सी.सी युनिट, नागपूर येथे वृक्षारोपण

१ महाराष्ट्र रिमाउंट आणि व्हेटर्नरी स्क्वॉड्रन, एन.सी.सी युनिट, नागपूरने २०२३-२४ या कालावधीत विविध एन.सी.सी प्रमाणपत्रे आणि शिबिरांमध्ये प्रशंसनीय कामगिरीचे प्रदर्शन केले आहे. एकूण १२४ कॅडेट्स यशस्वीरित्या प्रमाणपत्र परीक्षा उत्तीर्ण झाले, ६४ कॅडेट्सने 'ब' प्रमाणपत्र मिळवले आणि ६० कॅडेट्सनी 'क' प्रमाणपत्र प्राप्त केले. स्क्वाड्रन केवळ शैक्षणिक कामगिरीवरच लक्ष केंद्रित करत नाही तर शिबिरांमध्ये सक्रिय सहभागास प्रोत्साहन देते. मानकापूर क्रीडा संकुल, नागपूर येथील संयुक्त वार्षिक प्रशिक्षण शिबिरात सहभागी झालेल्या १२४ कॅडेट्सपैकी ७३ विद्यार्थी आणि ५१ विद्यार्थीनी होत्या. शिबिरादरम्यान, ड्रिल, शस्त्रे हाताळणे, स्थिर व्यवस्थापन आणि व्यक्तिमत्व विकासाच्या विविध पैलूंवरील प्रशिक्षण सत्रांसह अनेक कार्यक्रम आयोजित केले गेले. याव्यतिरिक्त, भारतीय सशस्त्र दल आणि रिमाउंट आणि व्हेटर्नरी कॉर्प्समधील करिअरच्या संधींवर व्याख्याने आयोजित करण्यात आली. आयोजित केलेल्या इतर महत्त्वाच्या विषयांमध्ये राष्ट्रीय एकात्मता, सामाजिक जागरूकता, समुदाय विकास, आरोग्य आणि स्वच्छता, प्रथमोपचार आणि वेळ व्यवस्थापन यांचा समावेश आहे.

चांगले आरोग्य आणि मनासाठी योगाभ्यासाच्या फायद्यांबद्दल जनजागृती पसरविण्यासाठी नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर, माफसुच्या १ महाराष्ट्र रिमाउंट आणि व्हेटर्नरी स्क्वॉड्रन, एन.सी.सी. युनिटने दि. २१ जून २०२३ रोजी हॉर्स रायडिंग स्कूल, सेमिनरी हिल्स, नागपूर तसेच फुटाळा तलाव येथे अनोख्या पद्धतीने आंतरराष्ट्रीय योग दिन साजरा केला. माफसुच्या १ महाराष्ट्र रिमाउंट आणि व्हेटर्नरी स्क्वॉड्रन, एन.सी.सी. युनिटच्या १०० हून अधिक कॅडेट्सने आंतरराष्ट्रीय योग दिनात उत्साहाने आणि हिरिरिने भाग घेतला. उभ्या आणि धावत्या घोड्याच्या पाठीवर केलेला योगा अनोखा होता आणि सर्वांनी त्याचे कौतुक केले.

१ महाराष्ट्र रिमाउंट आणि व्हेटर्नरी स्क्वॉड्रन, एन.सी.सी. युनिटचे कॅडेट्स घोड्याच्या पाठीवर योगा करताना

स्वातंत्र्य दिनाच्या दिवशी १ महाराष्ट्र रिमाउंट आणि व्हेटर्नरी स्क्वॉड्रन, एन.सी.सी. युनिट

५. संशोधन

५.१. बाह्य संस्था पुरस्कृत संशोधन प्रकल्प

सन २०२३-२४ या आर्थिक वर्षात विद्यापीठ लक्षणीय बाह्य संशोधन उपक्रमांमध्ये सक्रियपणे सहभागी झाले होते. एकूण रु. १७३४.७१ लाखांच्या निधीतून दोन प्रकल्प पूर्ण करण्यात आले, ज्यामध्ये एक प्रकल्प मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाने तर दुसरा वरुड येथील दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालयाने यशस्वीरित्या पूर्ण केला.

सध्या विद्यापीठ एकूण रु. १८९६.९४ लाख आर्थिक बजेट असलेले १७ सुरू असलेल्या संशोधन प्रकल्पांचे व्यवस्थापन करत आहे. यामध्ये नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय सहा प्रकल्पांसह (रु. ८१२.७२ लाख) आघाडीवर असून, त्यानंतर मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय चार प्रकल्पांसह (रु. ७७६.८१ लाख) अग्रस्थानी आहे. इतर उल्लेखनीय योगदानांमध्ये उदगीर येथील पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालयाचे दोन प्रकल्प (रु. ७५.९६ लाख) आणि शिरवळ येथील क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाचा एक प्रकल्प (रु. ४६.४२ लाख) यांचा समावेश आहे. याव्यतिरिक्त, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला, दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर आणि वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा, प्रत्येकी एक प्रकल्प सांभाळत आहेत.

ही संशोधनाची सक्रिय बांधिलकी विद्यापीठाच्या पशुवैद्यकीय, दुग्धतंत्रज्ञान आणि मत्स्यविज्ञान क्षेत्रात प्रगतीसाठीच्या प्रयत्न आणि समर्पणाला अधोरेखित करते.

तक्ता क्र. ५.१. संस्थानिहाय पूर्ण झालेले आणि चालू असलेले बाहय संस्था पुरस्कृत संशोधन प्रकल्प

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	पूर्ण झालेले प्रकल्प		चालू असलेले प्रकल्प	
		संख्या	(रु. लाख)	संख्या	रु. (लाख)
१	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई	०१	१६९८.००	०४	७७६.८१
२	नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर	निरंक	निरंक	०६	८१२.७२
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	निरंक	निरंक	०२	७५.९६
४	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ	निरंक	निरंक	०१	४६.४२
५	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	निरंक	निरंक	०१	२१.००
६	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड	०१	३६.७१	निरंक	निरंक
७	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	निरंक	निरंक	०१	४२.८२
८	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	निरंक	निरंक	०१	५८.०१
९	वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	निरंक	निरंक	०१	६३.२०
	एकूण	०२	१७३४.७१	१७	१८९६.९४

५.१.१ बाह्य संस्था पुरस्कृत पूर्ण झालेले संशोधन प्रकल्प

विद्यापीठाने २०२३-२४ आर्थिक वर्षात एकूण रु. १७३४.७१ लाख प्रकल्प निधी असलेले एकूण दोन बाह्य संस्था पुरस्कृत संशोधन प्रकल्प पूर्ण केले. पूर्ण झालेल्या संशोधन प्रकल्पांची यादी खालील तक्ता ४ मध्ये दिली आहे.

तक्ता क्र. ५.२ शैक्षणिक संस्था आणि अर्थसहाय्य करणाऱ्या संस्थेनिहाय पूर्ण झालेल्या बाह्य संशोधन प्रकल्पांचा

अ.क्र.	प्रकल्पाचे नाव	योजना प्रमुख	अर्थ सहाय्य करणारी संस्था	एकूण निधी (लक्ष)
१	प्राणि अन्नसुरक्षेवर उत्कृष्ट आधुनिक संशोधन केंद्र	डॉ. आर. जे. झेंडे, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई	भारतीय कृषी संशोधन परिषद, नवी दिल्ली	१६९८.००
२	महाराष्ट्रातील मराठवाडा व विदर्भ क्षेत्रातील देशी प्रजाती गायींच्या दुधापासून प्राप्त झालेल्या जैव-सक्रिय पेप्टाइड्ससह समृद्ध कार्यक्षम किन्वनीकृत दुध तयार करणे	डॉ. प्रसाद पाटील, दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड, पुसद	राजीव गांधी विज्ञान आणि तंत्रज्ञान आयोग, मुंबई	३६.७१
			एकुण	१७३४.७१

पूर्ण झालेल्या बाह्य संशोधन प्रकल्पांच्या ठळक उपलब्धी

सन २०२३-२४ या वर्षात विद्यापीठाच्या पूर्ण झालेल्या बाह्य संशोधन प्रकल्पांची ठळक कामगिरी खालीलप्रमाणे आहे.

१.प्राणि अन्नसुरक्षेवर उत्कृष्ठ आधुनिक संशोधन केंद्र

WRRL मधील विद्यमान प्रयोगशाळा सुविधांचे NAHEP-CAAST-MAFSU प्रकल्प 'प्राणी अन्नसुरक्षेवर उत्कृष्ट आधुनिक संशोधन केंद्र' या शिर्षका अंतर्गत आधुनिकीकरण करण्यात आले आहे, ज्यामध्ये जैवसुरक्षा कॅबिनेट क्लास III सह क्लिन रूम, ॲनारोबिक कार्य स्थळ, रासायनिक अंश तपासणी प्रयोगशाळा, पोषण प्रयोगशाळा, आण्विक प्रयोगशाळा आणि व्हर्चुअल क्लासरूम या बाबींचा समावेश आहे. अन्न सुरक्षेच्या क्षेत्रात आधुनिक संशोधन आणि निरंतर शिक्षण घेण्यासाठी पदव्युत्तर आणि वैद्यकीय क्षेत्रातील विद्यार्थी, प्राध्यापक सदस्य आणि औद्योगिक कर्मचारी या सुविधा सक्रियपणे वापरतात. केंद्राने प्राणीजन्य अन्न उत्पादनांचे सूक्ष्मजैविक विश्लेषण, रासायनिक अवशेष चाचणी आणि पोषण विश्लेषण यासाठी विविध सुची आणि मानक कार्यप्रणाली (SoPs) विकसित केल्या आहेत.

क्षमता-निर्मितीच्या दृष्टीने, केंद्राने ६२ राष्ट्रीय प्रशिक्षण कार्यक्रम, ३ राष्ट्रीय-स्तरीय प्रश्नमंजुषा, ३२ आंतरराष्ट्रीय प्रशिक्षण कार्यक्रम आणि ३ अल्पकालिन भेटी घेतल्या आहेत, ज्याचा एकूण १२,७६२ सहभागींना फायदा झाला आहे. यामध्ये ७,२८४ विद्यार्थी, ३,९९० शिक्षकवर्गीय अधिकारी, ४९३ उद्योग व्यावसायिक, ७७७ पशुवैद्यक, १९५ शास्त्रज्ञ, तसेच प्रयोगशाळेतील कर्मचारी आणि शेतकरी यांचा समावेश आहे, ज्यांनी या उपक्रमांद्वारे आपले कौशल्य आणि ज्ञान वाढवले आहे.

याव्यतिरिक्त, पायाभूत सुविधांमध्ये सुधारणा केल्या आहेत, जसे की ५० व्यक्तींच्या क्षमतेच्या प्रशिक्षण हॉलची दुरुस्ती, परळ, मुंबई येथील MVC कॅम्पस गार्डनचे सुशोभीकरण आणि देखभाल आणि महिला विद्यार्थी आणि कर्मचाऱ्यांसाठी स्वच्छतागृहांची दुरुस्ती. सुरक्षिततेची खात्री करण्यासाठी एलईडी पथदिवे देखील बसवण्यात आले आणि आंतरराष्ट्रीय विद्यार्थी वसतीगृह आणि अतिथीगृह तसेच सेन्सरी इव्हॅल्युएशन लॅबोरेटरीचे नूतनीकरण करण्यात आले.

MAFSU केंद्राने १७ राष्ट्रीय आणि ५ आंतरराष्ट्रीय उच्च शिक्षण संस्था (HEIs) विद्यापीठांसह सहयोगी भागीदारी स्थापन केली आहे. पेन स्टेट युनिव्हर्सिटी (यूएसए), टेक्सास टेक युनिव्हर्सिटी (यूएसए), वॉशिंग्टन स्टेट युनिव्हर्सिटी (यूएसए), पालेर्मो (इटली) येथील प्रायोगिक प्राणीसंग्रहालय संस्था आणि कोसिस (स्लोव्हाकिया) येथील पशुवैद्यकीय

औषध आणि फार्मसी विद्यापीठ यांच्याशी सामंजस्य करार करण्यात आले आहेत. याव्यतिरिक्त, विस्टा प्रोसेस्ड फुड प्रा. लि., तळोजा आणि पोल्ट्री ब्रीडर्स कोऑर्डिनेशन असोसिएशन (PBCA), पुणे यांच्यासह सामंजस्य कराराद्वारे औद्योगिक सहकार्य औपचारिक केले गेले.

पेन स्टेट युनिव्हर्सिटी, यूएसए येथे सामंजस्य करारांवर स्वाक्षरी

सेंट्रल इंस्ट्रुमेंटेशन लॅबोरेटरी, टेक्सास टेक युनिव्हर्सिटी, लुबॉकला भेट

इंटिग्रेटेड डेअरी फार्म, अमरिलो, टेक्सास टेक युनिव्हर्सिटीला भेट

स्टुडंट एंगेजमेंट कॉन्क्लेव्ह -२०२३

पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांसाठी प्रात्यक्षिक प्रशिक्षण कार्यक्रम

प्राध्यापकांसाठी राष्ट्रीय प्रशिक्षण कार्यक्रम

कृषी शैक्षणिक मेळावा-२०२३

डॉ. भक्ती आणि डॉ. मंदाकांता पिट्सबर्ग विद्यापीठ, यु एस ए येथे

डॉ. पियुष, डॉ. रोहित आणि डॉ. मोहिनी मेजो विद्यापीठ, चिएंगमाई थायलँड येथे

२. महाराष्ट्रातील मराठवाडा व विदर्भ क्षेत्रातील देशी प्रजाती गार्यींच्या दुधापासून प्राप्त झालेल्या जैव-सक्रिय पेप्टाइड्ससह समृद्ध कार्यक्षम किन्वनीकृत दुध तयार करणे

- बायोॲक्टिव्ह पेप्टाइड्ससह समृद्ध असलेले जैव-कार्यक्षम किन्वनीत दूध पदार्थ यशस्वीरित्या विकसित केले गेले.
- अल्फा-ग्लुकोसिडेस, DPP-IV व ACE-I प्रतिबंधक जैव-कार्यक्षम पेप्टाइड्स निर्माण करण्यासाठी जैव-प्रक्रिया विकसित करण्यात आली.
- अल्फा-ग्लुकोसिडेस, DPP-IV व ACE-I प्रतिबंधक पेप्टाइड्स निर्माण करण्यासाठी L. heleveticus NCDC-292 आणि L-acidophilus NCDC १५ हे प्रभावशाली सुक्ष्मजीवाणु म्हणून ओळखले गेले.
- लैक्टिक सुक्ष्मजीवाणुचा वापर करून मिळालेले पेप्टाइड्स समृध्द फॉर्म्युलेशन (३००० dalton पेक्षा कमी आकार असलेले) हे किण्वनीकृत दुधात वर्धित अल्फा-ग्लुकोसिडेस, DPP-IV व ACE-I प्रतिबंधक क्षमता दर्शवतात.
- किण्वनाच्या अल्ट्रा-फिल्ट्रेशनने पेप्टाइड्सच्या विकर (एन्झाइम) प्रतिबंधक गुणधर्मामध्ये लक्षणीय वाढ केली.
- रिव्हर्स-फेज एचपीएलसी (RP-HPLC) वापरून पेप्टाइड्सचे शुद्धीकरण करण्यात आले आणि त्यांचे अनुक्रमे एलसी-एमएस/एमएस (LC-MS/MS) विश्लेषणाद्वारे निर्धारित केले गेले.
- देशी गायीच्या दुधातील प्रथिने-व्युत्पन्न अल्फा-ग्लुकोसीडेस, DPP-IV आणि ACE-I प्रतिबंधक पेप्टाइड्सचा वापर कार्यात्मक खाद्यपदार्थ, न्यूट्रास्युटिकल आणि फार्मास्युटिकल अप्लिकेशन्स मध्ये मधुमेह आणि उच्च रक्तदाब व्यवस्थापनासाठी एक घटक म्हणून केला जाऊ शकतो.

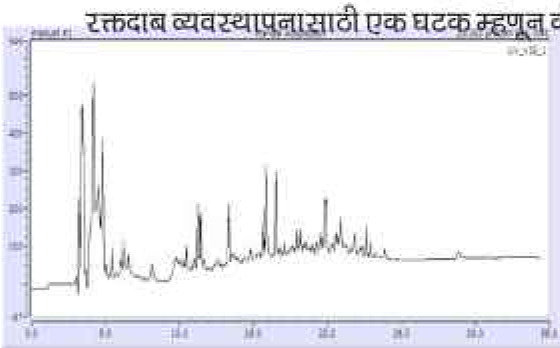

L.helveticus NCDC 292 सह गवळाऊ गाईच्या रिकम मिल्क फरमेंटेटच्या 3 kDa permeate मध्ये पेप्टाइड्सचे HPLC प्रोफाईल

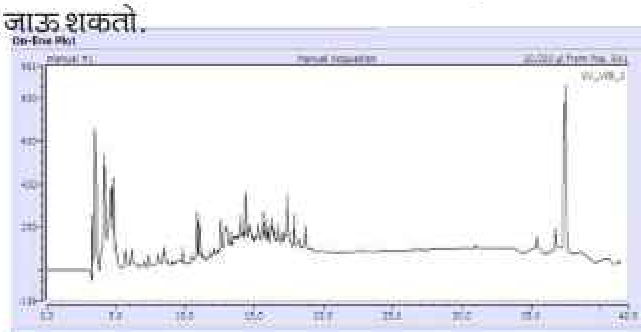

L. acidophilus NCDC 15 सह देवणी गाईच्या रिकम मिल्क फरमेंटेटच्या ३ kDa permeate मध्ये पेप्टाइड्सचे HPLC प्रोफाईल

५.१.२ बाह्य संस्था पुरस्कृत सुरू असलेले संशोधन प्रकल्प

सन २०२३-२४ दरम्यान, विद्यापीठाकडे एकूण १७ बाह्य वित्तीय प्रकल्प सुरू होते, ज्यासाठी एकूण रु. १८९६.९४ लाख निधी उपलब्ध होता. चालू असलेल्या बाह्य संशोधन प्रकल्पांची यादी तक्ता ५.३ मध्ये दिली आहे.

तक्ता क्र. ५.३ महाविद्यालय तसेच बाह्य संस्था पुरस्कृत संस्थेनुसार सुरु असलेल्या संशोधन प्रकल्प(२०२३-२४)

अ.क्र.	प्रकल्पाचे नाव	प्रमुख संशोधक	बाह्य संस्था	निधी (रुपये लाखात)
	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई			
१	राष्ट्रीय पातळीवर किटकनाशक अंशाचे निरिक्षण	डॉ. आर. जे. झेंडे	भारतीय कृषी संशोधन परिषद, नवी दिल्ली	४५१.६६
२	अखिल भारतीय समन्वयक संशोधन प्रकल्पांतर्गत कापणी पश्चात अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञान	डॉ. आर. जे. झेंडे	भारतीय कृषी संशोधन परिषद, नवी दिल्ली	१२१.७३
३	सांसर्गिक गर्भपाताच्या उपचारांसाठी सुक्ष्मकण स्वरूपीय औषध वितरण प्रणाली	डॉ. आर. एस. गंदगे	भारतीय कृषी संशोधन परिषद, नवी दिल्ली	८१.५१
४	भारतीय कृषी अनुसंधान पुरस्कृत पाळीव प्राणी आणि कोंबडयांच्या मांस पदार्थातील सुरक्षेसाठी अखिल भारतीय योजना	डॉ. एस. एस. सोले	भारतीय कृषी संशोधन परिषद, नवी दिल्ली	१२१.९१
			एकूण	७७६.८१
	नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर			
५	बुसेल्ला संसर्गाचे रोगजनक आणि पशू व रोगजनक परस्पर संवाद	डॉ एम एस. हेडाऊ	भारतीय वैद्यकीय संशोधन परिषद, नवी दिल्ली	८४.२९
६	क्यु फिव्हर-साथरोग विषयक अभ्यास तसेच मनुष्य तसेच जनावरातील कॉक्सीएल्लोसिस आजाराच्या निदानाकरिता किफायतशीर निदानपध्दती विकसीत करणे	डॉ. एस. व्हि. शिंदे	भारतीय वैद्यकीय संशोधन परिषद, नवी दिल्ली	८५.८१
७	भारतातील आणि प्रामुख्याने उत्तरपुर्वी क्षेत्राच्या सिमेलगत प्राणिजन्य साथरोगकारक आजारांच्या प्रादुर्भावास आळा घालण्यास सकल आरोग्य संघाची स्थापना करणे	डॉ. एन. व्हि.कुरकुरे	जैवतंत्रज्ञान विभाग, नवी दिल्ली	११३.२७
८	अन्नसुरक्षा व प्राणिजन्य खाद्यान्नाची गुणवत्ता तपासणी केंद्र	डॉ. एस.पी.चौधरी	पशुसंवर्धन, मत्स्य तसेच दुग्धविकास मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली अंतर्गत राष्ट्रिय पशुधन योजना	१३८.१४
९	ओव्हम पिक-अप (OPU) आणि इन विट्रो भ्रुण उत्पादन (IVEP) द्वारे देशी गायींच्या जातींचे संवर्धन आणि गुणाकार	डॉ. एम. एस. पाटील	राष्ट्रीय गोकुळ मिशन, भारत सरकार, नवी दिल्ली	२९७.१४
१०	पशुधन शेतीमध्ये क्षमता निर्माण करण्यासाठी ई-विस्तार मॉड्यूल्सचा विकास	डॉ.एस.पी.लांडगे	राष्ट्रीय कृषी विज्ञान निधी,भारतीय कृषी संशोधन परिषद, नवी दिल्ली	९४.०७
			एकूण	८१२.७२

पशुवैद्यकीय आणि पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर				
११	कृत्रिम बुध्दिमत्तेचा वापर करून महाराष्ट्रातील गायींच्या जाती ओळखणे आणि जिवंत शरीर वजनाचा अंदाज लावणे.	डॉ.व्ही.बी.डोंगरे	राजीव गांधी विज्ञान आणि तंत्रज्ञान आयोग, मुंबई	३९.९०
१२	शाश्वत उपजीविकेसाठी कुक्कुटपालनाद्वारे महत्वाकांक्षी उस्मानाबाद जिल्ह्यातील ग्रामीण महिलांचे सक्षमीकरण	डॉ. आर. सी. कुलकर्णी	जैवतंत्रज्ञान विभाग, नवी दिल्ली	३६.०६
			एकूण	७५.९६
क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय विज्ञान महाविद्यालय, शिरवळ				
१३	वन हेल्थ संदर्भात प्राण्यांच्या मानवी इंटरफेसवर प्रतिजैविक प्रतिरोधकतेचे निरीक्षण	डॉ आर. पी. कोल्हे	ICMR, नवी दिल्ली	४६.४२
			एकूण	४६.४२
स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला				
१४	आयसीएआर - एनबीएजीआर पुरस्कृत प्राणी जनुकीय संसाधनांवर नेटवर्क प्रकल्प	डॉ. एस. व्ही. कुरळकर	आयसीएआर - एनबीएजीआर	२१.००
			एकूण	२१.००
दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर				
१५	मायक्रो-कैप्सुलीकृत जवसाच्या तेलाचे पावडर वापरून निवडक भारतीय दुग्धजन्य पदार्थांमध्ये ओमेगा-३ फॅटी आम्लाचे परीवर्धन करणे: ग्राहकांचे आरोग्य व हितवृद्धीसाठीचा नवीन दृष्टीकोन	डॉ एम. आर. पाटील	राजीव गांधी विज्ञान आणि तंत्रज्ञान आयोग, मुंबई	४२.८२
			एकूण	४२.८२
मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर				
१६	गडचिरोली जिल्ह्यातील मत्स्यसंवर्धनामध्ये शाश्वत उपजिविकेच्या संधी सुनिश्चित करण्यासाठी संघटीत मत्स्यबीज उत्पादन, संवर्धन आणि विपणनाचा विकास	डॉ. प्रशांत आ. तेलवेकर	विज्ञान व तंत्रज्ञान संसाधन केंद्र, गोंडवाना विद्यापीठ, गडचिरोली.	५८.०१
			एकूण	५८.०१
वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, नागपूर				
१७	ईशान्य प्रदेशासह भारतातील झुनोटिक आणि सीमापार रोगांचे निराकरण करण्यासाठी वन हेल्थसाठी कन्सोर्टियमची स्थापना	डॉ.एस.व्ही. उपाध्ये	जैवतंत्रज्ञान विभाग, नवी दिल्ली	६३.२०
			एकूण	६३.२०
			एकंदर एकूण	१८९६.९४

बाह्य संस्था पुरस्कृत सुरू असलेल्या संशोधन प्रकल्पांच्या ठळक उपलब्धी

सन २०२३-२४ या वर्षात विद्यापीठाच्या चालू असलेल्या बाह्य संशोधन प्रकल्पांच्या ठळक कामगिरीचा तपशील खाली दिला आहे.

१. राष्ट्रीय पातळीवर किटकनाशक अंशाचे निरिक्षण

मासे आणि सागरी नमुन्यांचे विश्लेषण

अल्फा एचसीएच, बीटा एचसीएच, गॅमा एचसीएच (लिंडेन), डेल्टा एचसीएच, एल्ड्रिन, अल्फा एंडोसल्फान, बीटा एंडोसल्फान, एंडोसल्फान सल्फेट, पी, पी डीडीई, पी, पी डीडीडी, पी, पी डीडीटी, आणि क्लोरपायरीफॉस या १२ विशिष्ट कीटकनाशक अवशेषांच्या उपस्थितीचे परीक्षण आणि प्रमाण निश्चित करण्यासाठी मुंबई शहरातील आणि आसपासच्या विविध स्थानिक बाजारपेठांमधून एकूण ४८ मासे आणि समुद्री नमुने गोळा करण्यात आले.

LCMS/MS, GC आणि GCMS/MS यांसारख्या प्रगत तंत्रांचा वापर करून नमुन्यांच्या विश्लेषणातून असे दिसून आले की ४८ नमुन्यांपैकी एकाही नमुन्यात अभ्यासाधीन कीटकनाशकांच्या अवशेषांचे प्रमाण आढळून आले नाही.

२. अखिल भारतीय समन्वयक संशोधन प्रकल्पांतर्गत कापणी पश्चात अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञान

- म्हशीच्या मांसाची पावडर वापरुन पाळीव प्राण्यांची बिस्किटे आणि किबल्स तयार करण्यासाठी प्रमाणित प्रक्रिया सुची विकसित केली.
- कुक्कुट मांसापासून पावडर तयार करण्याची प्रक्रिया प्रमाणित केली.
- संक्षेपीकरण करण्याच्या सोडियम बोरोहायड्राइड पद्धतीचा वापर करून सोन्याच्या सुक्ष्ममुलकणांचे संश्लेषण करण्यासाठी प्रक्रिया सुचीचे प्रमाणीकरण केले.
- म्हशीच्या मांसाच्या पावडरपासून किबल्स आणि पाळीव प्राणी बिस्किटे तयार करण्यासाठी प्रक्रिया सुची यशस्वीरित्या लागू केली.

संक्षेपीकरण करण्याच्या सोडियम बोरोहायड्राइड पद्धतीचा वापर करून मिळालेले सोन्याचे सुक्ष्ममुलकण

म्हशीच्या मांसाच्या पावडरपासून तयार केलेली किबल्स

म्हशीच्या मांसाच्या पावडरपासून तयार केलेली बिस्किटे

३. सांसर्गिक गर्भपाताच्या उपचारांसाठी सुक्ष्मकण स्वरूपीय औषध वितरण प्रणाली

या प्रकल्पाअंतर्गत सांसर्गिक गर्भपाताच्या उपचारांसाठी सुक्ष्मकण स्वरुपीय औषध वितरण प्रणाली विकसित करून अनुकूलकरण करण्यात आले असून, ज्यामध्ये खालील प्रमुख उपलब्धीचा समावेश आहे.

- इष्टतम आकार, औषध भार क्षमता आणि सुनिश्चितता याची खात्री करून एफ १४, एफ २७ आणि एफ ५० च्या प्रक्रिया रचनेवर लक्ष केंद्रित करून ऑक्सिटेट्रासायकलीन हाइड्रोक्लोराईड साठी सूक्ष्मकण स्वरुपीय औषध वितरण प्रणालीचे अनुकूलकरण
- उष्मागतिक शास्त्र आत्मीयता घटक /मापदंड, विश्लेषणात्मक पद्धतीचा विकास आणि संकल्पित केलेल्या सूक्ष्मकण स्वरुपीय औषध वितरण प्रणालीचे वैशिष्ट्यकरण

- औषधाचे जास्त उत्पादन वाढविण्यासाठी प्रयत्न
- विविध मापदंडासाठी प्लेन ऑक्सिटेट्रासायकलीन हाइड्रोक्लोराईड विरुद्ध सूक्ष्मकण प्रक्रिया रचनेचे मूल्यांकनात खालील बाबी प्रभावीरित्या पूर्ण केल्या आहेत
    - शरीर बाह्य जिवाणूंच्या वाढीस प्रतिबंध करणारी प्रक्रिया आणि पेशीसाठी विषारीपणा
    - म्युराइन रॉ २६४.७ सेल लाइन वापरून औषधाची शरीर बाह्य परीणामकारकता
    - तसेच शरीर अंतर्गत, उंदरांमध्ये ब्रूसेला अबोर्टस ५४४ प्रजाती विरुद्ध औषधाची परीणामकारकता

सूक्ष्मकण ऑक्सिटेट्रासायकलीन हाइड्रोक्लोराईडचे शरीर बाह्य जिवाणूंच्या वाढीस प्रतिबंध करणारी प्रक्रिया

एकूण जिवंत जिवाणूंच्या संख्याचे निर्धारण

म्युराइन रॉ २६४.७ सेल लाइन

४ भारतीय कृषी अनुसंधान पुरस्कृत पाळीव प्राणी आणि कोंबडयांच्या मांस पदार्थातील सुरक्षेसाठी अखिल भारतीय योजना
या प्रकल्पाने अनेक महत्वपूर्ण टप्पे गाठले आहेत

- या प्रकल्पाअंतर्गत SCSP निधी हा अनुसूचित जातीतील प्रवर्गाच्या कल्याणकारी उपक्रमांसाठी वापरण्यात आला, ज्यामध्ये विविध कल्याणकारी योजना राबवण्यात आल्या ,जसे अनुसूचित जाती कुटूंबातील एकुण ३० लाभार्थ्यांना पाण्याचे फिल्टर, खनिज मिश्रण, आणि गमबूट वाटप करण्यात आले.
- या प्रकल्पाअंतर्गत नमुन्यांचे संकलन नमुना योजना अनुसार पूर्ण करण्यात आले असून, म्हशी आणि कोंबडीच्या मांसाचे नमुने विश्लेषण करण्यात आले.
  एकूण १० म्हशीच्या मांसाच्या नमुन्यांची सल्फामेथाझिन आणि सल्फार्डॉक्सिनसह प्रतिजैविकांसाठी चाचणी करण्यात आली.
- एकूण ८ कोंबडीच्या मांसाच्या नमुन्यांचे ऍसेफेट, क्लोरपायरीफोस, फोरेटसल्फोन, फोरेटसल्फॉक्साइड, फेन्थोएट आणि प्रोफेनोफोस या कीटकनाशकांसाठी विश्लेषण करण्यात आले.
- सर्व नमुन्यांमध्ये सल्फोनामाइड, ऑर्गनो- क्लोरिन आणि ऑर्गनो-फॉस्फेट कीटकनाशकांसह कोणतेही किटकनाशक किंवा प्रतिजैविकांचे अवशेष आढळले नाहीत.

पशुधन आणि पोल्ट्री उत्पादनांच्या सुरक्षिततेवर आयोजित उपक्रम

५. ब्रुसेला संसर्गाचे रोगजनक आणि पशू व रोगजनक परस्पर संवाद

- महाराष्ट्रातील विविध क्षेत्रांमधून एकूण ८९० सीरमचे नमुने आणि २०९ योनीतील स्वॅब सीरो-प्रिव्हलेन्स अभ्यासासाठी गोळा करण्यात आले. त्यापैकी ७६५ गुरांचे, म्हशीचे ९० नमुने आणि शेळीचे ३५ नमुने वेगवेगळ्या सेरोलॉजिकल चाचण्यांद्वारे तपासले गेले आणि गायी, म्हशी आणि शेळ्यांमध्ये अनुक्रमे १०. २९, ६.६७ आणि २०८ टक्के सेरोप्रॅव्हलन्सी दर्शविली गेली.
- चार ब्रुसेला ॲबॉटस आयसोलेट गुरांपासून वेगळे केले गेले आहेत.
- सेल लाइन मॉडिलमध्ये ट्रान्सक्रिप्टॉमिक अभ्यास केला गेला आहे आणि विश्लेषण प्रगतीपथावर आहे.

सीरो-प्रिव्हलेन्स अभ्यासासाठी नमुना संकलन

६. क्यु फिव्हर-साथरोगविषयक अभ्यास तसेच मनुष्य आणि जनावरातील कॉक्सीएल्लोसिस आजाराच्या निदानाकरिता किफायतशीर निदानपध्दती विकसीत करणे.

- जनावरांच्या संकलीत १२८६ नमुन्यांपैकी आण्विक चाचणीव्दारे ६४८ नमुने सकारात्मक आढळून आले.
- मानवी ७१८ संकलीत नमुन्यांपैकी आण्विक चाचणीव्दारे ३५६ नमुने सकारात्मक आढळून आले.

जनावरातील कॉक्सीएल्लोसिस आजाराच्या निदानाकरिता रक्त नमुना संकलन

७. भारतातील आणि प्रामुख्याने उत्तरपुर्वी क्षेत्राच्या सिमेलगत प्राणिजन्य साथरोगकारक आजारांच्या प्रादुर्भावास आळा घालण्यास सकलआरोग्य संघाची स्थापना करणे

- महाराष्ट्र, मध्यप्रदेश, छत्तीसगढ तसेच गोवा या चार राज्यातुन जनावरांचे रक्त व रक्तजल नमुने तपासण्यात आले.
- रक्तजल विषयक तसेच रक्तनमुन्यांच्या आण्विक चाचणीव्दारे विविध प्राणिजन्य साथरोगकारक आजारांचा

प्रादुर्भाव तपासण्यात आला. यामध्ये क्यु फिव्हर, लम्पी त्वचारोग, क्रिप्टोस्पोरिडियम आणि ब्रुसेल्लोसिस करिता अनुक्रमे ४३.८० टक्के, ५.४७ टक्के, ४.१६ टक्के, ३.२८ टक्के प्रादुर्भाव दर्शविण्यात आला, तर क्षयरोगास सर्व नमुने नकारात्मक आढळून आले.

- वराहाच्या संकलीत रक्तजल विषयक चाचणीव्दारे सिस्टिसरकोसिससाठी १.२९ टक्के प्रादुर्भाव दर्शविण्यात आला.
- प्राणिजन्य खाद्यान्न (मांस व दुध) चाचणीतुन साल्मोन्नेल्ला सुक्ष्मजीवांप्रती २६.१४ टक्के तर लिस्टेरिया मोनोसायटोजेन्स सुक्ष्मजीवांप्रती ३.७५ टक्के सकारात्मकता दर्शविली.

मानव आणि प्राणी नमुने संग्रह

गोंदिया येथे जागतिक प्राणी दिवस २०२३ साजरा केला

गट ग्रामपंचायत, निमतलाई येथे ११३ वा पशुसंवर्धन दिन साजरा केला

८. अन्नसुरक्षा व प्राणिजन्य खाद्यान्नाची गुणवत्ता तपासणी केंद्र

प्रकल्प अंतर्गत खालील उपलब्धी साध्य केल्या आहेत

- एच.पी.एल.सी. संयत्राच्या स्थापनेकरीता प्रयोगशाळेचे नुतनीकरण करण्यात आले.
- प्राणिजन्य खाद्यान्नाचे एकुण १०० नमुने संकलीत केले.

९. स्त्री बीज संकलन व कृत्रिम परिवेशीय निषेचन (टेस्ट ट्युब बेबी) च्या माध्यमातून देशी गोवंशाचे सवर्धन व पुनरूत्पादन

प्रकल्पातील ठळक वैशिष्टे:

- एकूण ५५५ देशी गोवंशाचे भ्रूण निर्मिती कृत्रिम रित्या करण्यात आली त्यापैकी एकूण ३८७ भ्रूण प्राप्तकर्त्या गायीच्या गर्भाशयात विना-शस्त्राकीय भ्रूण प्रत्यारोपित करण्यात आले.
- या माध्यमातून एकूण ६१ गायी मध्ये गर्भधारणा झाली. सद्यस्थितीत एकूण ३२ वासरांचा जन्म झाला आहे.

(IVF - ETT) कृत्रिम रित्या भृण निर्मिती द्वारे जन्म झालेली साहिवाल वासरे

१०. पशुधन शेतीमध्ये क्षमता वाढीसाठी ई - विस्तार मॉड्यूलचा विकास प्रकल्प अंतर्गत खालील गोष्टी साध्य केल्या आहेत

प्रकल्प अंतर्गत खालील गोष्टी साध्य केल्या आहेत

- बहु-हितधारकांचा सहभाग, म्हणजे पशुसखी, शेतकरी आणि एलडीओ यांना माहितीच्या आवश्यकतेवर त्वरित प्रतिसाद देणे.
- प्रकल्पाअंतर्गत तयार केलेल्या वेबसाइटसाठी माहिती विकसित केली
- दुग्धव्यवसायातील मुक्त संचार गोठा यावरील व्हिडिओ मॉड्यूलसाठी सामग्री विकसित केली आहे.
- शेळीपालनावरील मोबाईल ऍप्लिकेशनसाठी सामग्री विकसित केली आहे.
- परसातील कुक्कुटपालनासाठी मोबाईल ऍप्लिकेशनसाठी सामग्री विकसित केली आहे.

प्रकल्पांतर्गत पशुपालन प्रशिक्षण उपक्रम

११. जातीच्या ओळखीमध्ये कृत्रिम बुद्धिमत्ता आणि महाराष्ट्रातील पशुपालकांमध्ये थेट शरीराचे वजन अंदाज या प्रकल्पाची प्रमुख उपलब्धी खालीलप्रमाणे आहे.

- गोवंश तपासणी आणि अनुकूलता अभ्यास : या प्रकल्पात महाराष्ट्रातील पाच गोवंशीय जातींचा (देवणी, रेड कंधारी, गवळऊ, खिल्लार, डांगी) जातींची ओळख, जिवंत शरीर वजनाचे भाकीत, आणि इन्फ्रारेड थर्मल इमेजिंग वापरून अनुकूलता मूल्यांकनावर लक्ष केंद्रित केले आहे. पहिल्या वर्षात देवणी जातीवर अभ्यास पूर्ण झाला आहे.
- एआय-आधारित गायींची जात ओळख : एकूण १,४५० देवणी जातीच्या डिजिटल प्रतिमा CNN आणि इतर प्रगत तंत्रांचा वापर करून प्रक्रिया करण्यात आल्या. जात ओळखण्याची अचूकता प्रशिक्षण डेटासेटवर ९६% आणि चाचणी डेटासेटवर ६१.८% होती. इतर जातींवर काम सुरू आहे, आणि डेटासेट वाढवून आणखी सुधारणा अपेक्षित आहेत. या निष्कर्षांनी अनियमित संकरण थांबविण्यास मदत होईल.
- HSP७० जीन अभ्यास : थर्मेरिग्युलेशनमध्ये सहभागी असलेल्या HSP७० जीनवर झालेल्या एका जनुकीय अभ्यासामध्ये II आणि BB जीनोटाइप्समध्ये मलाशय तापमान आणि श्वसन दर यामध्ये कोणताही महत्वपूर्ण फरक दिसून आला नाही. जीन अभिव्यक्तीच्या अभ्यासत HSP७० अभिव्यक्ती आणि सकाळच्या शरीराच्या तापमानामध्ये नकारात्मक संबंध आढळून आला, ज्यामुळे असे सूचित होते की देवणी गायी स्थानिक हवामानाच्या परिस्थितींशी चांगल्या प्रकारे जुळवून घेतात.

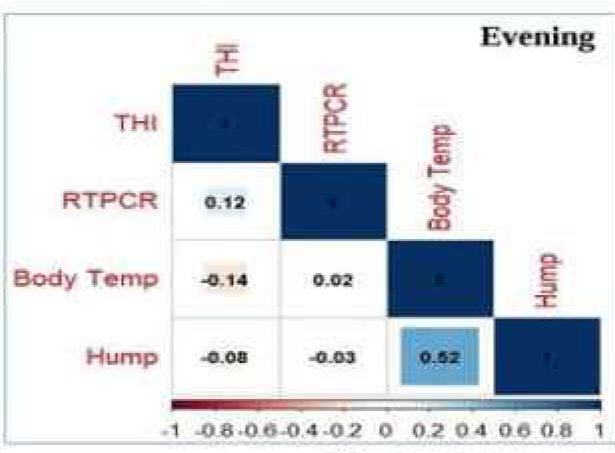

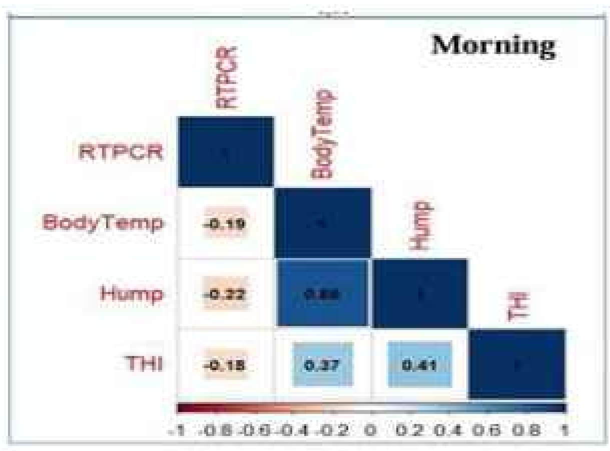

शरीराच्या पृष्ठभागाच्या तापमानाचा THI आणि HSP 70 जनुकाच्या अभिव्यक्तीशी संबंध
(संध्याकाळच्या वेळी)

३D प्रतिमा विश्लेषण रेकॉर्डिंग

अवरक्त उष्णता प्रतिबिंबण

१२. आकांक्षित उस्मानाबाद जिल्ह्यातील शाश्वत उपजीविकेसाठी कुक्कुटपालनाद्वारे ग्रामीण महिलांचे सक्षमीकरण
प्रकल्पाच्या महत्त्वपूर्ण उपलब्धी अशा आहेत -

- उस्मानाबाद जिल्ह्यातील उद्देश पूर्ण निवडलेल्या तालुक्यांमध्ये आधारभूत सर्वेक्षण करण्यात आले.
- प्रकल्पांतर्गत एकूण शंभर लाभार्थ्यांची निवड करण्यात आली.
- लाभार्थ्यांच्या लागत खाद्य मदतीसाठी खाद्य संयंत्र खरेदी आणि उभारणी केली.
- सुधारित कोंबडीची पिल्लं संस्थात्मक संगोपनासाठी आरक्षित करण्यात आली असून ती लाभार्थ्यांना वाटली जातील.
- लाभार्थ्यांकरीता शिक्षण साहित्य म्हणून प्रशिक्षण पुस्तिका तयार करण्यात आली.

फीड युनिटची खरेदी आणि स्थापना

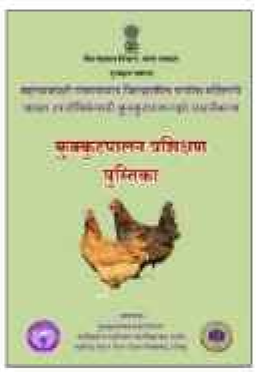

प्रशिक्षण पुस्तिका

गावांमध्ये सर्वेक्षण

१३. वन हेल्थ प्रोजेक्टच्या संदर्भात प्राणी-मानवी इंटरफेसमध्ये प्रतिजैविक प्रतिकाराची देखरेख मुख्य निष्कर्षामध्ये हे समाविष्ट आहे
मुख्य निष्कर्षामध्ये हे समाविष्ट आहे.

- फेनोटाइपिक अँटीमाइक्रोबियल रेझिस्टन्स (एएमआर) अभ्यासातून असे दिसून आले आहे की प्राणी आणि प्राणी उत्पत्तीच्या किरकोळ खाद्यपदार्थामध्ये बहु-औषध-प्रतिरोधक (एमडीआर) स्ट्रेन प्रचलित आहेत. E- coli चे ESBL पॉझिटिव्ह आयसोलेट्स प्रामुख्याने गुरांच्या विष्ठेत आढळले.
- ई. कोलाई, साल्मोनेला, एस. ऑरियस आणि एन्टरोकोकाई मधील blaTEM जनुक आणि TetA जनुकाचा व्यापक प्रसार दिसून आला, आणि ती पृथक्करण स्त्रोतावर अवलंबून नव्हती.
- मेका-पॉझिटिव्ह एस. ऑरियस हे बोवाइन कच्च्या दुधाच्या नमुन्यांमधून वेगळे करण्यात आले.

•	E- coli आणि Enterococcus faecalis चे संपूर्ण जीनोम अनुक्रम पूर्ण झाले आहे. गुरे, म्हैस, शेळी, कुक्कुटपालन, मानव, दूध, पाणी आणि गुरांच्या शेडच्या मजल्यांमधील एकत्रित नमुन्यांचे मेटाजेनोमिक विश्लेषण देखील पूर्ण झाले. विश्लेषणातून टेट्रासाइक्लिन, व्हॅनकोमायसिन आणि लुरोक्विनोलोन प्रतिजैविकांना उच्च प्रतिकार असल्याचे आढळले.

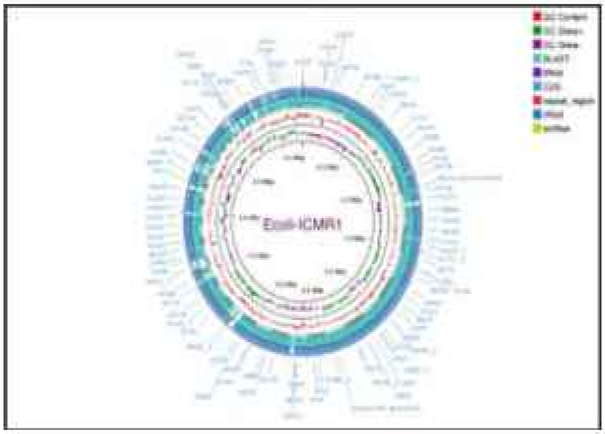

ई. कोलाय आयसोलेटच्या WGS चा वर्तुळाकार नकाशा

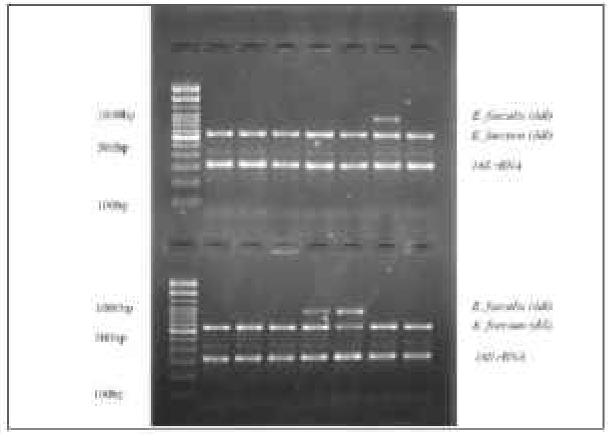

ई. फेकॅलिस आणि ई. फेसियमचा शोध

१४. आयसीएआर. एनबीएजीआर पुरस्कृत प्राणी जनुकीय संसाधनांवर नेटवर्क प्रकल्प

•	खामगाव गुरे आणि गवळव (बेलोना) म्हशींच्या नोंदणीचा प्रस्ताव सध्या आयसीएआर. एनबीएजीआर, कर्नाल यांच्या कडे पुनरावलोकनाधीन आहे.

•	खामगाव गुरे ही महाराष्ट्राच्या पश्चिम विदर्भातील बुलढाणा आणि शेजारील जिल्ह्यांमध्ये आढळणारी स्थानिक जात आहे. खामगाव गायी रंगाने प्रामुख्याने तपकिरी रंगाच्या असून काही प्रमाणात तपकिरी व पांढऱ्या रंगाचे मिश्रण आढळून येते. शिंगे, नाकपुडया, कानाची आतील बाजू आणि खुरे प्रामुख्याने फिकट तपकिरी रंगाची आढळून येतात. सरासरी प्रतिदिन दुध उत्पादन, वेतातील दुध उत्पादन, दुध उत्पादनाचा काळ, दुधातील स्निग्धांश प्रमाण आणि दुधातील एसएनएफ प्रमाण अनुक्रमे १.५५ किलो, ४०३.८२किलो, २८२.०५ दिवस, ४.५३ %, आणि ८.२१ % इतके नोंदवले गेले. खामगाव गोवंश स्थानिक पश्चिम विदर्भातील उष्ण वातावरणाशी अनुकूलपणे जुळवून घेत मुख्यत्वे शेती आणि ओझे वाहण्याच्या उपयुक्ततेचा आहे.

खामगांव बैलजोडी

खामगांव गाय

•   गवळव (बेलोना) म्हैस ही एक देशी पशुधन आहे जी महाराष्ट्राच्या पश्चिम विदर्भातील यवतमाळ जिल्ह्यात आढळते. गवळव म्हशींचा रंग प्रामुख्याने काळा असून, कपाळापासून ते नाकपुडया पर्यंत अनियमित आकाराचे पांढरे रंगाचे पट्टे असतात. गुडघ्यापर्यंत लोंबणाऱ्या शेपटीचा गोंडादेखील बहुतांश पांढरा असतो. घाऱ्या डोळांच्या गवळव (बेलोना) म्हशीच्या डोक्याची ठेवण रुंद असून नाकपुडयाकडे निमुळता होत जाणारी असते. मध्यम आकाराची टोकदार शिंगे पाठीमागे वळून वरच्या दिशेने विस्तारत जात असल्याने विळ्याप्रमाणे भासतात. सरासरी प्रतिदिन दुध उत्पादन, वेतातील दुध उत्पादन, दुध उत्पादनाचा काळ, दुधातील स्निग्धांश प्रमाण आणि दुधातील एसएनएफ प्रमाण अनुक्रमे ४.८४ किलो, १२४८.१२ किलो, २६१.०३ दिवस, ८.१९ %, आणि ८.९८ % इतके नोंदवले गेले.

•   मेळघाटी म्हैस आणि उमरडा गोवंश या पशुधनाचे वर्णाकन करण्यासाठीचे प्रयत्न सुरु आहेत.

नर बेलोना म्हैस

मादी बेलोना म्हैस

१५. मायक्रो-कैप्सुलीत जवसाच्या तेलाचे पावडर वापरून निवडक भारतीय दुग्धजन्य पदार्थामध्ये ओमेगा-३ फॅटी आम्लाचे परीवर्धन करणे: ग्राहकांचे आरोग्य व हितवृद्धीसाठीचा नवीन दृष्टीकोन

प्रकल्पाद्वारे साध्य केलेले उद्दिष्टे:

•   ओमेगा-३ स्निग्ध आम्ल समृध्द मायक्रो इनकॅप्सुलेटेड जवस तेलाचे पावडर तयार करण्याची पध्दती विकसीत केली.

•   पारंपारीक दुग्ध पदार्थाचे ओमेगा-३ स्निग्ध आम्ल समृध्द मायक्रोइनकॅप्सुलेटेड जवस तेलाच्या पावडर परीवर्धनाची पध्दती विकसीत.

•   पारंपारीक दुग्ध पदार्थ जसे की, श्रीखंड, लस्सी, कुल्फी, पेढा आणि संत्रा बर्फीत ओमेगा-३ स्निग्ध आम्ल समृध्द मायक्रोइनकॅप्सुलेटेड जवस तेलाच्या पावडर परीवर्धनातून अल्फालिनोलिनीक आम्लाची शिफारीत प्रति दिवस आवश्यकतेप्रमाणे गरज पुर्ण होते.

•   प्रकल्पाअंतर्गत रिहोमीटर व हाय स्पीड शिअर मिक्सर हि उपकरणे खरेदी करुन महाविद्यालयीन संशोधन तसेच नियमित प्रात्यक्षिकांकरीता एक प्रयोगशाळा विकसीत केली.

ओमेगा ३ फोर्टिफाइड पेढा

ओमेगा ३ फोर्टिफाइड श्रीखंड

१६. गडचिरोली जिल्हयातील मत्स्यसंवर्धनामध्ये शाश्वत उपजिविकेच्या संधी सुनिश्चित करण्यासाठी संघटीत मत्स्यबीज उत्पादन, संवर्धन आणि विपणनाचा विकास.

- जून २०२३ मध्ये गडचिरोली जिल्ह्यातील श्रीनिवासपूर, ता. चामोर्शी आणि इटलचेरू, ता. अहेरी येथे उंचावर बसविण्यात येणाऱ्या पाण्याच्या टाकींसह दोन सुलभ मत्स्य बीज निर्मिती (एफआरपी) संच स्थापित करण्यात आले.
- स्थापित सुलभ मत्स्य बीज निर्मिती संचाचा वापर करून माहे जुलै ते ऑगस्ट २०२३ दरम्यान ६५ लक्ष भारतीय प्रमुख कार्प माशांच्या बिजांचे उत्पादन घेण्यात आले आणि एकुण २० मत्स्य शेतकऱ्यांना संगोपनासाठी मत्स्य बिजांचे वाटप करण्यात आले.
- डिसेंबर, २०२४ मध्ये गडचिरोली जिल्ह्यातील श्रीनिवासपूर, ता. चामोर्शी, धमदीटोला, ता. कुरखेडा आणि जामनारा, ता. कोरची येथिल एफ आर पी सुलभ मत्स्य बीज निर्मिती संचामध्ये २० लक्ष भारतीय प्रमुख कार्प माशांच्या बिजांचे उत्पादन करून २४ मत्स्य शेतकऱ्यांना संगोपनासाठी मत्स्य बिजांचे वाटप करण्यात आले.
- सन २०२३-२४ मध्ये जिवंत आणि ताजे मासे विक्रीकरीता सहाय्य करण्यासाठी गडचिरोली येथिल मासे विक्रेता श्री. राकेश शर्मा यांना फिरता मत्स्य विक्री संच प्रदान करण्यात आला.
- सन २०२३-२४ या कालावधीत संघटीत मत्स्य शेती आणि विपणनाला चालना देण्यासाठी गडचिरोली जिल्ह्यातील चामोर्शी, मुलचेरा आणि एटापल्ली या तालुक्यांमध्ये मत्स्य शेतकरी हितैशी गटाची (FIG) स्थापना करण्यात आली ज्यामध्ये एकुण ९२ मत्स्य शेतकऱ्यांचा समावेश आहे.

धामडी टोला, ता. कुरखेडा जि. गडचिरोली येथे
भारतीय प्रमुख कार्प माशांचे प्रजनन

जामनेरा, ता. कोरची, जि. गडचिरोली येथे
भारतीय प्रमुख कार्प माशांचे प्रजनन.

मत्स्य शेतकरी हितैशी गटातील (FIG)
मत्स्य शेतकऱ्यांना मत्स्य बीज वाटप

इटलचेरू, ता. अहेरी जि. गडचिरोली येथे
एफआरपी पोर्टेबल कार्प हॅचरीची स्थापना

१७. ईशान्य प्रदेशासह भारतातील झुनोटिक आणि सीमापार रोगांना संबोधित करण्यासाठी वन हेल्थसाठी कंसोर्टियमची स्थापना

- वेगवेगळया संस्थातून जसे महाराष्ट्र (१३६३), कर्नाटक (२), गुजरात (६), केरळ (१), मध्यप्रदेश (३४) आणि झारखंड (१२)असे एकूण १,३७२ वन्यजीवांचे नमुने गोळा करण्यात आले.
- ब्रुसेलोसिस, क्यू फिव्हर, सिस्टिरकोसिस, लिस्टेरिओसिस, क्रिप्टोस्पोरियासीज आणि जपानी एन्सेफलायटीस यासह विविध झुनोटिक रोगांसाठी एकूण ११९८ नमुने तपासण्यात आले. यापैकी ३ नमुन्यांची चाचणी सिस्टीरकोसिससाठी पॉझिटिव्ह आढळली, तर इतर आजारांसाठी एकही पॉझिटिव्ह रुग्ण आढळला नाही.

वन्य प्राण्यांचे नमुना संग्रह

५.२ पदव्युत्तर संशोधन प्रकल्प

५.२.१ महाविद्यालयनिहाय पूर्ण झालेले पदव्युत्तर संशोधन प्रकल्प

वर्ष २०२३-२४ मध्ये, विद्यापीठामध्ये एकूण २०२ पदव्युत्तर (PG) संशोधन प्रकल्प पूर्ण झाले. यामध्ये १९६ स्नातकोत्तर पदवी प्रकल्प आणि ६ आचार्य प्रकल्पांचा समावेश आहे. महाविद्यालयनिहाय पूर्ण झालेल्या पदव्युत्तर संशोधन प्रकल्पांची माहिती खाली दिली आहे.

तक्ता ५.४ महाविद्यालयनिहाय पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांद्वारे पूर्ण झालेले संशोधन प्रकल्प

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	पूर्ण झालेल्या पदव्युत्तर संशोधन प्रकल्पांची संख्या		
		स्नातकोत्तर पदवी	आचार्य पदवी	एकूण
१	मुंपम, मुंबई	४१	००	४१
२	नापवैम, नागपूर	३३	०३	३६
३	पवैम, परभणी	४१	०२	३६
४	पवैम, उदगीर	२२	००	२२
५	क्रांनापा पवैम, शिरवळ	३०	००	३०
६	स्नापवैम, अकोला	२९	०१	३०
	एकूण	१९६	६	२०२

५.२.२ विभागनिहाय पूर्ण झालेले पदव्युत्तर संशोधन प्रकल्प

सन २०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षात पशुवैद्यकीय विज्ञान विद्याशाखेने २०२ पदव्युत्तर (PG) संशोधन प्रकल्प पूर्ण केले, ज्यात १९६ एम.व्ही.एस.सी. (M.V.Sc.) आणि ६ आचार्य प्रकल्प आहेत. पशुवैद्यकीय शल्यचिकित्सा व क्ष किरणशास्त्र (24 M.V.Sc.), पशुपोषण आहारशास्त्र (16 M.V.Sc. 1 Ph.D.), पशुवैद्यकीय विकृतीशास्त्र (15 M.V.Sc. 1 Ph.D), आणि पशुअनुवंश व पैदासशास्त्र (14 M.V.Sc.) या विभागांचे प्रमुख योगदान होते. इतर महत्त्वपूर्ण विभागांमध्ये पशुवैद्यकीय सूक्ष्मजीवशास्त्र आणि जैवतंत्रज्ञान (13 M.V.Sc.), पशुवैद्यकीय परजीवीशास्त्र (11 M.V.Sc. 1 Ph.D), आणि पशुजन्य पदार्थ प्रक्रिया तंत्रज्ञान (9 M.V.Sc. 2 Ph.D) यांचा समावेश होतो. या व्यापक संशोधन प्रक्रियेतून पशुवैद्यकीय विज्ञानाच्या प्रगतीसाठी शिक्षकांचे अविरत प्रयत्न प्रतीत होतात. पशुवैद्यकीय विज्ञान विद्याशाखेच्या विभागनिहाय पूर्ण झालेल्या पदव्युत्तर संशोधन प्रकल्पांशी संबंधित माहिती तक्ता क्र ५.५ मध्ये दिली आहे.

तक्ता ५.५ विभागनिहाय पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांद्वारे केलेले संशोधन प्रकल्प - पशुवैद्यकीय विज्ञान विद्या शाखा

अ. क्र.	विभागाचे नाव	पूर्ण झालेल्या प्रकल्पांची संख्या	
		स्नातोकत्तर	आचार्य
१	पशुवैद्यकीय शरीररचना शास्त्र विभाग	४	०
२	पशुवैद्यकीय शरीरक्रिया शास्त्र विभाग	६	०
३	पशुवैद्यकीय जीवरसायन शास्त्र विभाग	६	१
४	पशुवैद्यकीय औषधशास्त्र व विषशास्त्र विभाग	१२	०
५	पशुपरजिवी शास्त्र विभाग	११	१
६	सुक्ष्मजीवशास्त्र व जैवतंत्रज्ञान विभाग	१३	०
७	पशुवैद्यकीय वि.तीशास्त्रविभाग	१५	१
८	पशुवैद्यकीय सामुहिक स्वास्थ विभाग	११	०
९	पशुपोषण आहारशास्त्र विभाग	१६	१
१०	पशुअनुवंश व पैदासशास्त्र विभाग	१४	०
११	पशु उत्पादन वव्यवस्थापन विभाग	१२	०
१२	पशुजन्य पदार्थ प्रक्रिया तंत्रज्ञान विभाग	९	२
१३	पशुप्रजनन स्त्रीरोग वप्रसूती शास्त्र विभाग	११	०
१४	पशुवैद्यकीयशल्यचिकित्सा व क्ष किरणशास्त्र विभाग	२४	०
१५	चिकित्सालयीनऔषधवैद्यकशास्त्र,विभाग	१०	०
१६	पशुवैद्यकीय प्रतिबंधकऔषध व रोगप्रसार शास्त्रविभाग	४	०
१७	पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धनविस्तार विभाग	५	०
१८	कुक्कुटपालन शास्त्रविभाग	१३	०
	एकूण	१९६	६

५.३. खाजगी संस्था प्रकल्प - संस्था-उद्योग सहयोग

सन २०२३-२४ या आर्थिक वर्षात, विद्यापीठाने १६ चालू आणि २० पूर्ण झालेल्या खाजगी एजन्सी प्रकल्पांमध्ये सहभाग घेतला, ज्यामध्ये रु. ९२.६० लाख आणि रु. ५८.०८ लाख, अनुक्रमे आर्थिक बजेट होते. महाविद्यालयनिहाय सुरू असलेल्या आणि पूर्ण झालेल्या खाजगी एजन्सीच्या प्रकल्पांशी संबंधित माहिती तक्ता ५.६ मध्ये दिली आहे.

मपमविवि, नागपूरच्या घटक पशुवैद्यकीय महाविद्यालयांनी विविध प्रतिष्ठित खासगी संस्थांसोबतच्या संस्थात्मक-औद्योगिक सहयोगांद्वारे महत्त्वपूर्ण यश संपादन केले आहे. या सहयोगांमध्ये TreibacherIndustrie AG Austria & Chemet India Ar- Ex Laboratories Pvt. Ltd. रजक., मुंबई, आणि Mankind Pharma Ltd. नवी दिल्ली यांसारख्या प्रख्यात संस्थांकडून निधी मिळालेल्या संशोधन प्रकल्पांचा समावेश आहे. इतर महत्त्वाच्या भागीदारांमध्ये केंद्रीय आयुर्वेद संशोधन संस्था (CARI), बेंगळुरू, Saife Vet Med नवी दिल्ली, आणि Vetoquinol India Animal Health Pvt. Ltd. मुंबई यांचा समावेश आहे. याशिवाय, Techna India Pvt. Ltd. नवी दिल्ली, M/s Ayurvet Ltd. बड्डी, हिमाचल प्रदेश, M/s E & N Rich संगमनेर, महाराष्ट्र, आणि M/s Regen Biocorps Ahi (Pvt. Ltd.) वडोदरा यांच्याकडूनही प्रकल्पांना निधी मिळाला आहे. Hindustan Feeds Pvt. Ltd. सातारा, आणि राकेश फार्मास्युटिकल, कालोल, जिल्हा गांधीनगर यांच्या सहभागातूनही पुढील संशोधन साध्य झाले आहे. Intas Pharmaceuticals Ltd. अहमदाबाद, गुजरात यांनीही या सहयोगी प्रयत्नांमध्ये महत्त्वपूर्ण योगदान दिले आहे. खासगी संस्थांसोबतच्या हा सहयोग पशुवैद्यकीय महाविद्यालयांनी संशोधन आणि नवकल्पनांच्या प्रगतीत

सक्रिय भूमिका बजावल्याचे अधोरेखित करतात.

खासगी संस्थांचा समावेश असलेल्या चालू संस्थात्मक-औद्योगिक सहयोगांमधून विविध संशोधन उपक्रमांमध्ये लक्षणीय प्रगती होत आहे. सध्या चालू असलेल्या प्रकल्पांना Cargill Provimi Animal Nutrition India Pvt. Ltd. हिमाचल प्रदेशातील Ayurvet Ltd. आणि M/s Carus Laboratories Pvt. Ltd. कर्नाल, हरियाणा यांसारख्या प्रतिष्ठित संस्थांकडून सहयोग मिळत आहे. तसेच, Kemin Industries South Asia Pvt.Ltd. चेन्नई, Aussan Laboratories India Pvt. Ltd. पुणे, आणि Green Vision Life Sciences Pvt. Ltd. पुणे यांसोबतही प्रकल्प चालू आहेत. या भागीदारी पशुवैद्यकीय संस्था आणि अग्रगण्य उद्योगातील भागीदारांदरम्यान पशुविज्ञान आणि पशुवैद्यक संशोधनाच्या प्रगतीसाठी गतिशीलता आणि निरंतर प्रतिबद्धता दर्शवतात.

तक्ता ५.६ खाजगी एजन्सी प्रकल्प - संस्था - उद्योग - सहकार्य

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	सुरू असलेले संशोधन प्रकल्प	निधी (रूपये लाखात)	पूर्ण झालेले संशोधन प्रकल्प	निधी (रूपये लाखात)
१	मुंपम, मुंबई	-	-	०२	६.५१
२	नापवैम, नागपूर	०७	३३.०१	०५	२६.०८
३	पवैम, परभणी	०५	२३.२२	०३	७.७८
४	पवैम, उदगीर	०१	१.८९	०२	२.३१
५	क्रांनापा पवैम, शिरवळ	०२	६.४८	०२	४.७८
६	स्नापवैम, अकोला	०१	२८	०५	१०.६२
	एकूण	१६	९२.६०	२०	५८.०८

५.४ संशोधन शिफारसी

विद्यापीठ मुख्यालयात ४ ते ७ ऑक्टोबर २०२३ दरम्यान २१ वी संयुक्त पशु विज्ञान संशोधन परिषदेची बैठक आयोजित करण्यात आली. मा. कुलगुरु डॉ. एन. व्ही. पाटील यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या या बैठकीत विद्यापीठाच्या घटक महाविद्यालयांनी वर्ष २०२२-२३ मध्ये केलेल्या विविध संशोधन क्रियाकलापांचा सखोल आढावा घेतला आणि सविस्तर चर्चा करण्यात आली.

या बैठकीत पूर्ण झालेल्या व चालू असलेल्या संशोधन प्रकल्पांच्या प्रगतीचा सखोल आढावा घेण्यात आला, ज्यामध्ये पशुवैद्यकीय विज्ञान, दुग्धतंत्रज्ञान आणि मत्स्यविज्ञान क्षेत्राशी संबंधित महत्त्वपूर्ण क्षेत्रांवर विशेष भर देण्यात आला. या चर्चेत एकूण ३४६ पूर्ण प्रकल्प (३२२ अंतर्गत व २४ बाह्य), ११४ चालू बाह्य प्रकल्प आणि २७९ प्रस्तावित अंतर्गत प्रकल्पांचा समावेश होता. या चर्चेतून विविध क्षेत्रांतील संबंधित घटकांसाठी लाभदायक ठरतील अशा ३६ शिफारसी तयार करण्यात आल्या आहेत, ज्यांचे वर्गीकरण पुढीलप्रमाणे केले आहे.

- श्रेणी १ : उद्योगक्षेत्र (पशुआहार/चारा/पशुधन/दुग्धव्यवसाय/मत्स्यपालन), पशुधन प्रक्षेत्र आणि शेतकऱ्यांसाठी शिफारसी
- श्रेणी २ : पशुवैद्यकीय चिकित्सक/प्रॅक्टिशनर्स/दवाखान्यांसाठी शिफारसी
- श्रेणी ३ : शैक्षणिक, संशोधनकर्ता, निदान क्षेत्रातील तज्ञ, आणि औषधनिर्माण

कंपन्यांसाठी शिफारसी

दरवर्षी विद्यापीठ या संशोधन शिफारसींचे प्रकाशन करते, ज्याचा फायदा शेतकरी, उद्योग, शिक्षण आणि संशोधन क्षेत्राला होतो. या शिफारसी विद्यापीठाच्या वेबसाइटवर आणि पुस्तिकेच्या स्वरूपात उपलब्ध करून दिल्या जातात.

२१ वी संयुक्त प्राणी विज्ञान संशोधन परिषदेची बैठक

संशोधन शिफारसी पुस्तिकेचे प्रकाशन

५.४.१ श्रेणी १ : उद्योगक्षेत्र (पशुआहार/चारा/पशुधन/दुग्धव्यवसाय/मत्स्यपालन), पशुधन प्रक्षेत्र आणि शेतकऱ्यांसाठी शिफारसी

१.	प्रबंधाचे नाव	ओझोन प्रक्रिया केलेल्या पराटीचा चारा म्हणून जनावरांच्या संपूर्ण खाद्यात वापर करून स्केल-अप व तांत्रिक व्यवहार्यतेचा अभ्यास
	संशोधक	ए. पी. ढोक
	महाविद्यालयाचे नाव	नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर
	शिफारस	• बंदिस्त शेळीपालन फायदेशीर करण्यासाठी संपूर्ण कांडी खाद्यामध्ये सुख्याचाऱ्याचा स्त्रोत म्हणून कापसाच्या पराटीचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येते. • कापसाच्या पराटीची प्रत सुधारण्यासाठी व तिचा जनावरांच्या खाद्यात प्रभावीपणे वापर करण्यासाठी ५ एलपीएम दाबासह ४ तास ओझोन वायूची प्रक्रिया करण्याची शिफारस करण्यात येते. • व्यावसायिक दृष्टिने बंदिस्त शेळीपालन करताना अधिक वजन व नफ्यासाठी ओझोन प्रक्रिया केलेल्या कापसाच्या पराटीचा संपूर्ण कांडी खाद्यात वापरण्याची शिफारस करण्यात येते.
२.	प्रबंधाचे नाव	मांसल कोंबड्यांमध्ये डिस्टिलरीतील उत्तम प्रतीचा तांदळाचा विद्रव्य झालेला वाळलेला चोथा वापरण्याविषयीचा अभ्यास
	संशोधक	रोशन वेरूळकर आणि ए. पी. ढोक
	महाविद्यालयाचे नाव	नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर
	शिफारस	मांसल कोंबडीपालनात अधिक नयासाठी डिस्टिलरीतील

उत्तम प्रतीचा तांदळाचा विद्रव्य झालेला वाळलेला चोथा १५ टक्के प्रमाणे प्रोटिएज विकरासह (१०००० इपीयु) ३०० ग्राम प्रति टन खाद्यात वापरण्याची शिफारस करण्यात येते.

३.	प्रबंधाचे नाव	मांसल कोंबड्यांच्या वाढत्या वजनाचा मासांवर व अर्थशास्त्रावर होणारा परिणाम
	संशोधक	जि.के. नागरे, एम.एम. कदम, डी.बी. भैसारे व के.एस. राठोड
	महाविद्यालयाचे नाव	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर
	शिफारस	इष्टतम मांस रुचकरता, पक्षांची सुव्यवस्था आणि किफायतशीर उत्पादकता मिळवण्यासाठी ब्रॉयलर पक्षांचे शरीराचे वजन २.१ ते २.२ किलो झाल्यावर विक्री करण्याची शिफारस करण्यात येते.
४	प्रबंधाचे नाव	अंडी देणाऱ्या कोंबडीच्या उत्पादन क्षमतेवर आणि अंड्याच्या गुणवत्तेवर आहारात तांदळाचे अर्ध्वपतन करून मिळणाऱ्या सुकलेल्या धान्याचा व विद्राव्याचा (डी. डी. जी. एस.) वापर करून होणारा परिणाम अभ्यासणे
	संशोधक	ए. सी. अडकीने, के. के. खोसे, एम. जी. निकम, जी. आर. गंगणे, व्ही. के. मुंडे आणि आर. एन. वाघमारे
	महाविद्यालयाचे नाव	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी
	शिफारस	शिफारस करण्यात येते की, सोयाबीन पेंड बदलुन आयसो-कॅलरी आणि आयसो-नायट्रोजन आधारावर विद्राव्य असलेले तांदुळ डिस्टिलरचे वाळलेले धान्य (RDDGS) १५% पर्यंत अंडी देणाऱ्या कोंबडयांच्या आहारात समाविष्ट केल्याने अंडी देणाऱ्या कोंबडयांच्या उत्पादन कार्यक्षमतेवर,अंडयाच्या गुणवत्तेवर कोणताही विपरीत परिणाम होत नाही व आर्थिक दृष्टया किफायतशीर ठरते.
५	प्रबंधाचे नाव	ब्रॉयलर ब्रीडर अंड्यांच्या साठवणुकीदरम्यान अल्प कालावधीसाठी दिलेल्या उष्णतेचा अंडी उबवणूक क्षमतेवरील परिणामांचाअभ्यास
	संशोधक	बी. ए. धोत्रे, ए. एस. कदम. आणि व्ही. डी. लोणकर
	महाविद्यालयाचे नाव	क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय शिरवळ
	शिफारस	अंडी उबवण्याची क्षमता, भ्रूण जगण्याची क्षमता, निरोगी पिल्लांचे उत्पादन आणि पिल्लांची गुणवत्ता पुनर्संचयित करण्यासाठी १५ दिवसाच्या साठवणुकी दरम्यान ब्रॉयलर

		ब्रीडर अंडी ३७.५ अंश सेलसियस तापमानास व ५५ ते ६०: आद्रतेस पाचव्या व दहाव्या दिवशी दोन तासासाठी उबवण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
६.	प्रबंधाचे नाव	**व्यावसायिक लेयर पक्षांच्या अंडी देण्याच्या वाढीवकालावधीत आहारयुक्त कॅल्शियम आवश्यकतेचा अभ्यास.**
	संशोधक	ए. के. शिंदे., व्ही. डी. लोणकर, ए. एस. कदम, व्ही. एस. धायगुडे, एस. एम, अगीवले आणि एस. एम. भालेराव
	महाविद्यालयाचे नाव	क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय शिरवळ
	शिफारस	किफायतशीर अंडी उत्पादनासाठी व अंडीकवच विकृती कमी करण्यासाठी लेयर पक्षांच्या अंडी देण्याच्या वाढीव कालावधीमध्ये (८१-१०० आठवडे) ४%कॅल्शियम (६५%जाडाभरडा आणि ३५%पावडर स्वरुपातील भरडा) खाद्यातुन देण्याची शिफारस करण्यात येते.
७.	प्रबंधाचे नाव	**मेथिओनाइन आणि कोलीन कमी करून बिटेनचा अंतर्भाव केलेल्या खाद्याचा मांसल कोंबड्यांच्या कार्यक्षमतेवरील परिणाम**
	संशोधक	आशिष कुमार, आर. सी.कुलकर्णी, एन. झेड गायकवाड, एस.पी.आवंडकर, एन.व्ही.खोडे आणि एस.जी.चव्हाण
	महाविद्यालयाचे नाव	पशुवैद्यक व पशुविद्यान महाविद्यालय, उदगीर
	शिफारस	मांसल कोंबडयांच्या मूलभूत खाद्यातील मेथिओनाइन आणि कोलीन मध्ये २०%घट करुन ०.०५%बिटेन हायड्रोक्लोराईडचा समावेश केल्यास पक्ष्यांचे वजन, खाद्याचे मांसात रुपांतरण, मांस उत्पादन आणि रोग प्रतिकार क्षमता यामध्ये लक्षणीय वृध्दी होते.
८.	प्रबंधाचे नाव	**काळ्या ज्वारीच्या लाह्यांचा मांसल पक्षांच्या उत्पादनात उपयोगिता**
	संशोधक	निलेश लवाटे, एम.आर.वडे, एस.जे. मनवर, एस.व्ही. कुरळकर, एस.डब्यू. हजारे आणि आर.एस. इंगोले
	महाविद्यालयाचे नाव	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संथा, अकोला
	शिफारस	शिफारस करण्यात येते की, अवकाळी पावसाच्या पाण्याने भिजलेल्या काळी ज्वारीच्या लाहया (मायकोटॉक्सिन मुक्त) ब्रॉयलर कोंबडयांच्या आहारात २०%प्रमाणात समावेश केल्याने ब्रॉयलर कोंबडयांच्या शरीराचे वजन तसेच मानक आहाराच्या तुलनेत खाद्याचे मासांत रुपांतरण होऊन आर्थिक दृष्टया फायदेशीर ठरते.

९. प्रबंधाचे नाव — चिटोसन आणि दालचिनी अर्कच्या नॅनोकणांनी लेपित केलेल्या चिकन सॉसेजची गुणवत्ता मूल्यांकन

संशोधक — निलगिरी श्रेयाराव, व्ही. एच. शुक्ला, आर. जे. झेंडे, एस. डी. इंगोले, डी. एन. देसाई, आर. आर. फरांदे

महाविद्यालयाचे नाव — मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई

शिफारस — चिटोसन ०.३ % आणि दालचिनी अर्क ०.३ % एकत्र करुन तयार करण्यात आलेल्या खाद्यलेपाच्या नॅनोइमलशनचा वापर करुन चिकन सॉसेजची गुणवत्ता आणि साठवणूक क्षमता शीत तापमानास १५ दिवसांनी यशस्वीरित्या वाढवता येऊ शकते.

१०. प्रबंधाचे नाव — नैसर्गिक गोड व सुगंधित घटकासह कुल्फी विकसित करणे

संशोधक — व्यवहारे शिवानी व भु. दे.मेश्राम

महाविद्यालयाचे नाव — दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड (पुसद)

शिफारस — शिफारस करण्यात येते की, गोड युक्त कुल्फी मिश्रणामध्ये ३% संत्रासालाची भुकटीचा अंतर्भाव केल्यास कुल्फीचा स्वाद तसेच कुल्फीची गुणवत्ता पॉलीथिलीन आवेष्टनात उणे १० अंश सेल्सिअस तापमानावर ६० दिवस टिकवून ठेवण्यास मदत होते.

११. प्रबंधाचे नाव — मध युक्त मिस्ती दही निर्मिती प्रक्रिया विकसित करणे

संशोधक — एच.एम. गावंडे, पी. एस. पाटील, पी. जी. वासनिक, ए.व्ही. धोत्रे, एम. आर. पाटील

महाविद्यालयाचे नाव — दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड (पुसद) आणि दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर

शिफारस — दुधामध्ये (३% स्निग्ध व ९% स्निग्धेतर) १२% मध व ०.१% कॅरामेल यांचे मिश्रण टाकून ४२ अंश सेल्सिअस तापमानावर ४-५ तास किण्वन केल्यास उच्च प्रतिचे मिस्ती दही तयार केले जाऊ शकते तसेच दहयाची ॲन्टीऑक्सीडंट तथा ACE-इनहिबीटरी क्षमता वाढते.

१२. प्रबंधाचे नाव — महाराष्ट्रातील मराठवाडा विभागामध्ये कौशल्य विकासाकरिता FRP हॅचेरी वापर करून कार्प माश्यांचे बीजोत्पादन व कार्प मत्स्य बीजाचे शेततळ्यामध्ये संगोपन याबाबत प्रशिक्षण व प्रात्यक्षिके.

संशोधक — एस. आर. यादव, एस. एन. कुंजीर, एम. एम. गिरकर आणि एस. एस. घाटगे

महाविद्यालयाचे नाव — मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर

शिफारस — पोर्टेबल एफ.आर.पी. कार्प हॅचरी पावसाळयात भारतीय प्रमुख कार्पच्या बिजोत्पादनासह हिवाळी हंगामात कॉमन कार्प बिजोत्पादनासाठी अधिक आर्थिक उत्पन्न मिळविण्याकरीता वापरावी.

श्रेणी ५.४.२ - पशुवैद्यकीय चिकित्सकप्रॅक्टिशनर्सध्दवाख्यान्यांसाठी शिफारसी

१. प्रबंधाचे नाव — कोंबडीमध्ये प्रायोगिकरित्या प्रेरित फॅटी यकृत रोगाचा विकृतीजन्य अभ्यास

संशोधक — जयंत सुकारे, व्ही.एस. धायगुडे, सी.एस. मोटे, विजयसिंह लोणकर, उमा तुमलाम आणि अभिजित बराटे

महाविद्यालयाचे नाव — क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविदयालय, शिरवळ

शिफारस — अंडी देणाऱ्या कोंबडयामध्ये फॅटी लिव्हर रोगाचे प्रायोगीकरित्या प्रेरण करण्याकरिता कमी प्रथीनयुक्त (१२.०५%), अधिक चरबीयुक्त (१३.८३%), अधिक कोलेस्टेरॉलयुक्त (२.०%), आणि कमी कोलीनयुक्त (७६५.३९ मिलीग्रॅमधकिलो खाद्य) सुमारे ४ आठवडयांकरिता देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

२. प्रबंधाचे नाव — परोपजीवी शास्त्र विभागाद्वारे पशूचिकित्सा संकुल (टीव्हीसीसी), लाल कंधारी निर्देशात्मक प्रक्षेत्र, शेतकरी, पशुधन विकास अधिकारी यांना प्रदान केलेल्या निदान सुविधांचा अहवाल

संशोधक — बी.डब्ल्यू. नरलडकर, जी. आर. गंगणे, एस. टी. कालवाघे, जी. एम. चिगुरे, जी. एन. भंगाळे आणि बी. एस. खिल्लारे

महाविद्यालयाचे नाव — पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी

शिफारस — १.आतडीतील रक्त वाहिन्यामध्ये आढळणाऱ्या सिस्टोसोमोसिस या रोगाचा प्रादुर्भाव गोवंशीय पशुधन व शेळयामध्ये वाढत आहे. म्हणुन या रोगासाठी प्रभावी जंतनाशक औषधींची मात्रा द्यावी अशी शिफारस करण्यात येते.

२.परसातील कुक्कुटपालनामध्ये कोंबडयांना सतत गोलकृमींची व पट्टकृमींची मोठया प्रमाणामध्ये लागण होते. यासाठी त्यांना नियमितपणे जंतनाशक औषधींची मात्रा देण्याची शिफारस करण्यात येते, जेणेकरुन त्यांच्यापासून मिळणाऱ्या अंडीची संख्या वाढविण्यात तर वजनामध्ये ४६टक्के वाढ संभवते.

३. प्रबंधाचे नाव — टोकोडायनामेट्रीद्वारे मांजरींमध्ये क्वीनिंगचे निरीक्षण करणे

संशोधक — के.बी. लतेश, एन.आर. डगळी, एस. यू. गुळवणे, आर. जे. चौधरी, एस. एम. गायकवाड, एस. व्ही. भरुचा आणि आर. आर. रोही

महाविद्यालयाचे नाव — मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई

शिफारस — १. शिफारस करण्यात येते की, मांजरी मधील गर्भाच्या डोक्याचा व्यास (BPD) (मिमी) -२३.३९)१०.४७, हे सुत्र प्रसुतीपूर्वीच्या दिवसांचा अंदाज लावण्यासाठी गर्भकाळाच्या ४०-४५ दिवसांत सर्वोत्तम भविष्यसूचक सूत्र आहे.

"शिफारस करण्यात येते की, मांजरी मध्ये प्रसूतीच्या स्टेज २ दरम्यान ओटीपोटचे आणि गर्भाशयाचे सतत आकुंचन दिसून आल्यास ज्याचा कमाल दाब ६० mmhg पेक्षा जास्त असल्यास आणि टोकोडायनामोमीटरवर १.५ मिनिटांपेक्षा कमी वेळेच्या अंतराने मोजले जात असूनही गर्भाची प्रसुती झाली नाही तर कोणतीही वैद्यकीय किंवा शस्त्रक्रिया हस्तक्षेप केला पाहिजे.

४. प्रबंधाचे नाव — वीर्य विस्तारकातील ॲंटी ऑक्सीडट्सचां श्वानातील शित विर्यावर होणारा परिणाम तपासणे-

संशोधक — कुसुमिता राव, एस.एम. गायकवाड, एस.यू. गुळवणे, आर. जे. चौधरी, एस.डी. इंगोले, पी.बी. हासे, आर.आर.फरांदे

महाविद्यालयाचे नाव — मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई

शिफारस — अशी शिफारस करण्यात येते की, श्वानातील वीर्य थंड तापमानाला ७२ तासापर्यंत जतन करताना वीर्य विस्ताराकामध्ये १० -Mol/ml स्पिरुलीना अर्क आणि ०.५ -Mol/ml कोएण्झाइम क्यु-१० मिसळावे.

५. प्रबंधाचे नाव — दुर्बिणीच्या सहाय्याने श्वानांमधील आतड्यांच्या अडथळ्याचे शस्त्रक्रियेद्वारे व्यवस्थापन

संशोधक — के. एस. आडे आणि एस.बी. आखरे

महाविद्यालयाचे नाव — नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर

शिफारस — लॅप्रोस्कोपीच्या सहाय्याने तरुण श्वानांच्या आतडीच्या मागिल भागातील ताजे अंतर्मुखतेचा हायड्रोस्टॅटिक पध्दतीने गुंता सोडविण्याची शिफारस करण्यात येते.

६.	प्रबंधाचे नाव	एंडोस्कोपिक निदान आणि श्वानांमधील जठर आणि आतडीच्या विकारांचे शल्यचिकित्सा उपचारात्मक व्यवस्थापनासाठी दोन भिन्न भुल प्रणालींचे चिकित्सालयीन मूल्यांकन
	संशोधक	ए.ए. रणसिंग आणि बी.के. भदाणे
	महाविद्यालयाचे नाव	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर
	शिफारस	श्वानांमध्ये झोलाझेपाम / १.५ मी ग्रॅम आणि टिलेटामायीन १.५ मिलि ग्रॅम प्रती किलो शरीराच्या वजना नुसार शिरेमध्ये देऊन प्रेरण व आयसोलुरेन २% ने देखभालीकरिता भूल दिल्यास, अन्ननलिकेच्या खालील भागाचे आणि पायलोरिक स्पिंक्टरचे समाधानकारक शिथिलीकरण झाल्यामुळे लवचिक एंडोस्कोप सोप्या आणि सहज पध्दतीने जाण्यास मदत होते
७.	प्रबंधाचे नाव	श्वानांमध्ये पोटाच्या शस्त्रक्रियेसाठी टिलेटमिन आणि झोलझापाम भूल व मिडझोलाम आणि केटॅमिन भूल यांची तुलनात्मक कार्यक्षमता पाहणे
	संशोधक	काळे प्रिया दत्ता आणि डी. यू. लोखंडे
	महाविद्यालयाचे नाव	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई
	शिफारस	टिलेटामाइन-झोलाझेपाम ऍनेस्थेसिया @ ५ मिली ग्राम प्रति किलो शरीराच्या वजना नुसार शिरेद्वारे दिल्यास जलद प्रेरण, कमी कालावधीत भूल, जलद पुनर्प्राप्ती, उत्कृष्ट स्नायू शिथिलता निर्माण करते आणि म्हणून श्वानांमध्ये ओटीपोटाच्या शस्त्रक्रिया करीता वापरण्याची शिफारस करण्यात येते.
८.	प्रबंधाचे नाव	क्षेत्रीयस्तरावर अश्वांमध्ये झ्यालाझीन टिलेटमिन झोलेझेपाम या भूल पद्धतीचे मूल्यांकन करणे
	संशोधक	जी. एस. खांडेकर आणि निखिल बाबर
	महाविद्यालयाचे नाव	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई
	शिफारस	घोड्यांमध्ये झायलॅझीन / १.१ मिली ग्राम प्रति किलो शरीराच्या वजनाच्या मात्रामध्ये प्रथम देऊन तदनंतर टिलेटामाइन-झोलाझेपाम / ०.८ मिली ग्राम प्रति किलो शरीराच्या वजना नुसार शिरे सुरळीत पुर्नप्राप्तीसह चांगल्या स्नायू शिथिलतेसह उत्कृष्ट गुणवत्तेची भूल प्रदान करते आणि म्हणूनच हे संयोजन कोणत्याही गुंतागुंतीशिवाय सुरक्षितपणे घोडयामध्ये जेल्डिंग सारख्या अल्पकालीन शस्त्रक्रिया प्रक्रियेसाठी वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

९.	प्रबंधाचे नाव	श्वानांमधील कॉर्नियल अल्सरच्या उपचारासाठी ॲम्नीओटिक मेम्ब्रेन ग्राटचे नैदानिक मूल्यांकन
	संशोधक	अत्तार तय्यब इस्माईल, ए.एच. उलेमाले, आर.व्ही. सुर्यवंशी, एस.ए.चौहान. व्ही. धायगुडे आणि ए.बी. माळी
	महाविद्यालयाचे नाव	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ
	शिफारस	डोळयाच्या बाहुलीच्या पारदर्शक पडद्यावरील औषधोपचारास प्रतिसाद न देणारे व्रण भरुन येण्याकरिता मानवीय शुष्कअम्निओटीक पडद्याचे कलम वापरण्याची शिफारस करण्यात येते.
१०.	प्रबंधाचे नाव	श्वानांमधील लांब अस्थीभंगाच्या व्यवस्थापनाकरिता झिंक आणि चांदीचं लोरोफॉस्फेट ग्रॅटच्या पट्ट्यांचा अस्थी उत्तेजक म्हणून वापरण्याकरिता मूल्यमापन करणे.
	संशोधक	देविका देशपांडे, व्ही. डी. आहेर, एच. पी. ऐथल, एस. ए. चौहान, एस. एम. आगिवले आणि व्ही. एस. धायगुडे
	महाविद्यालयाचे नाव	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ
	शिफारस	श्वानांमध्ये लांब हाडांची भरणा उच्च दर्जाचे आणि जलद होणे करीता एलसीपी प्लेटिंगसह झिंक लोरोफॉस्फेट ग्राट्स लावण्याची शिफारस करण्यात येते.
११.	प्रबंधाचे नाव	दुर्बिणीच्या सहाय्याने गोवंशातील जनावरांमध्ये छातीच्या संरचनेच्या आणि अवयवांच्या वैद्यकीय आणि शस्त्रक्रियेसंबंधी रोगांची तपासणी
	संशोधक	एस.एस. पिटलावार
	महाविद्यालयाचे नाव	पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर
	शिफारस	गोवंशातील हायड्रोथोरॅक्सच्या व्यवस्थापनासाठी दुर्बिणीच्या (Thoracoscope) सहाय्याने छातीतील द्रव काढणे आणि अवयवांच्या संरचनेचा शोध घेण्याच्या तपासणीची शिफारस करण्यात येते.
१२.	प्रबंधाचे नाव	म्हैशींमध्ये लॅप्रोस्कोपी शस्त्रक्रियेसाठी छिद्रांद्वारे उपकरणे टाकण्याच्या ठिकाणात सुधारणा करणे व परिणामकारकता वाढवणे
	संशोधक	सुप्रीत कुमार, एस.एस. पिटलावार, पी. एस. मसारे, ए. डी. पाटील, एस. जी. चव्हाण आणि पी. एम. घुले
	महाविद्यालयाचे नाव	पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर
	शिफारस	म्हशींमध्ये पोटातील अधिकतम अवयवांच्या छायांकनासाठी डावी-मध्य, ऊर्ध्व पार्श्व, ऊर्ध्व ललाटीय आणि उजवी बाजू मध्यवर्ती आणि ऊर्ध्व पार्श्व भागाची लॅपरास्कोपी करीता शिफारस करण्यात येते.

१३. प्रबंधाचे नाव — गाईच्या छातीतील अखाद्य वस्तूच्या संभाव्य स्थानासाठी क्ष किरण तपासणी द्वारे मूल्यांकन आणि त्याचे शस्त्रक्रियेद्वारे व्यवस्थापन

संशोधक — जी.बी. स्वामी, एस. एस. पिटलावार, एन. झेड. गायकवाड, एस. एस. घोके, एस. जी. चव्हाण आणि पी. एम. घुले.

महाविद्यालयाचे नाव — पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर

शिफारस — शिफारस करण्यात येते की, गुरांच्या हेमिथोरॅक्समध्ये तीक्ष्ण स्वरुपाची अखाद्य वस्तू अचूकपणे शोधण्यासाठी आणि स्थिती निर्धारित करण्यासाठी छातीच्या उजव्या व डाव्या दोन्ही बाजूची क्ष किरण तपासणी करण्याची शिफारस करण्यात येते.

९.४.३ श्रेणी ३ -शैक्षणिक, संशोधनकर्ता, निदान क्षेत्रातील तज्ञ, आणि औषधनिर्माण कंपन्यांसाठी शिफारसी

१. प्रबंधाचे नाव — लिक्विड क्रोमॅटोग्राफी-टॅंडम मास स्पेक्ट्रोमेट्री (एलसी-एमएसध्एमएस) वापरून पशुखाद्य, चारा आणि दुधात कीटकनाशकांचे अवशेष शोधण्याच्या पद्धतींचे मानकीकरण आणि प्रमाणीकरण

संशोधक — गझल चावला, एन.आर. करंबेळे, एस.डी. जगदाळे, बी. एन. रामटेके, आर.जे. झेंडे आणि व्ही.एम. वैद्य

महाविद्यालयाचे नाव — मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई

शिफारस — दुध, ओला व वाळलेला चारा आणि पशुखाद्यातील १९ प्रकारच्या निवडक कीटकनाशकांचे अवशेष ५ मायक्रोग्रॅम किलोच्या प्रमाणापर्यत शोधण्याकरिता तसेच १० मायक्रोग्रॅम/किलोच्या प्रमाणापर्यत त्यांचे मोजमाप करण्याकरिता लिक्विड क्रोमॅटोग्राफी टॅंडम मास स्पेक्ट्रोमेट्री विकसित बहुअवशेष एलसी - एमएस/एमएस पध्दत वापरण्याची शिफारस करण्यात येते.

२. प्रबंधाचे नाव — पिसीआर तंत्राचा वापर करून पाळीव प्राण्यांची प्रजाती आणि लिंग ओळखणे-

संशोधक — पियुष भोळे आणि रुपाली चर्जन

महाविद्यलयाचे नाव — नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर

शिफारस —
- रवंथ करणाऱ्या पाळीव प्राण्यांच्या प्रजाती ओळखण्यासाठी सायटोक्रोम बीजनुक प्रायमर हा मार्कर म्हणुन वापरावा.

- लिंग विशिष्ट मार्कर SRY and व GAPDH जनुक यांचा दुहेरी पॉलीमरेज साखळी प्रक्रीया करुन स्वंथ करणाऱ्या पाळीव प्राण्यांचे लिंग निश्चित करता येते.

३	प्रबंधाचे नाव	**वळूंमधील काही वीर्य वैशिष्ट्यांवर हंगामी प्रभाव निश्चित करण्यासाठी स्क्रोटल इन्फ्रारेड थर्मोग्राफीचा वापर**
	संशोधक	एस.डी. खार्डे, एस.डी. इंगोले, एस.व्ही. भरुचा, एम.पी. सावने, आर.जे. झेंडे
	महाविद्यालयाचे नाव	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई
	शिफारस	शुक्राणूंच्या भौतिक आणि परिमाणात्मक वैशिष्टयांवर वातावरणांचा प्रभाव जाणून घेण्यासाठी अप्रत्यक्ष साधन म्हणून स्क्रोटल इन्फ्रारेड थर्मोग्राफी (IRT) स्वीकारण्याची शिफारस करण्यात येते.
४	प्रबंधाचे नाव	**स्तनदाहासाठी संभाव्य बायोमार्कर म्हणून म्हशींमध्ये दूध एमआरएनए (MRNA) अभिव्यक्ति**
	संशोधक	अभिषेक जाधव, एस.डी. इंगोले, एस.व्ही. भरुचा, एस. डी. खर्डे, आर.व्ही. गायकवाड, आर.एस. देशमुख
	महाविद्यालयाचे नाव	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई
	शिफारस	CMT-ve नमुन्यांमध्ये देखील स्तनदाह लवकर ओळखण्यासाठी miR-146a आणि miR-383 हे बायोमार्कर निदान सुचक म्हणून वापरण्याची शिफारस करण्यात येते.
५.	प्रबंधाचे नाव	**लिक्विड क्रोमॅटोग्राफी-टॅंडम मास स्पेक्ट्रोमेट्री (एलसी-एमएसध्एमएस) वापरून कुक्कुट मांसामध्ये निवडलेल्या कीटकनाशकांचे अवशेष शोधणे**
	संशोधक	नायर ऐश्वर्या शिवरामन, व्ही.एम. वैद्य आणि आर.जे. झेंडे
	महाविद्यालयाचे नाव	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई
	शिफारस	कुक्कुटमांसाच्या नमुन्यांमधील ऑरर्गनोफॉस्फेट्स, कार्बामेट्स आणि पायरेथ्रॉईड्स किटकनाशकांचे अवशेष, ५ पीपीबीपर्यंत शोधण्यासाठी आणि १० पीपीबीपर्यंत परिमाण करण्यासाठी प्रमाणित लिक्विड क्रोमॅटोग्राफी-टॅंडममास स्पेक्ट्रोमेट्री वापरण्याची शिफारस करण्यात येते.

६	प्रबंधाचे नाव	इंडक्टिवली कपल्ड प्लाझ्मा मास स्पेक्ट्रोमेट्रीचा वापर करून अंड्यांमधील निवडलेल्या जड धातूंचे अवशेष शोधणे आणि त्याचे प्रमाणीकरणकरणे.
	संशोधक	मगरी बागंग, व्ही.एम. वैद्य आणि आर.जे. झेंडे
	महाविद्यालयाचे नाव	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई
	शिफारस	अंडयांच्या नमुन्यांमधील पारा, आर्सेनिक, शिसे आणि कॅडमियम या जडधातूंचे अवशेष, ०.१ पीपीबीपर्यंत शोधण्यासाठी आणि ०.५ पीपीबीपर्यंत परिमाण करण्यासाठी प्रमाणित इंडक्टिव्हली कपल्ड प्लास्मा मासस्पेक्ट्रोमेट्री वापरण्याची शिफारस करण्यात येते.
७	प्रबंधाचे नाव	लूप मध्यस्थ समतापिक प्रवर्धन (लॅम्प) चाचणी वापरुन श्वानांच्या विष्ठेच्या नमुन्यामध्ये श्वानांचा पार्वो विषाणूचा शोध
	संशोधक	वृशाली थस आणि शुभांगी वारके
	महाविद्यालयाचे नाव	नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर
	शिफारस	श्वानांच्या विष्ठेतील नमुन्यांमध्ये पार्वो व्हायरसचे निदान करण्यासाठी ल्यॅम्प (संदद्ध चाचणीचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येते.
८	प्रबंधाचे नाव	कोंबड्यांतील एडिनो विषाणूंचा (सिरोभेद - ११) वंशावळी अभ्यास
	संशोधक	एस.पी.आवंडकर, जी.एम. वाघुले, व्ही.जी. चव्हाण, आर. सी. कुलकर्णी, एस.जी.चव्हाण आणि एम.बी. कुलकर्णी
	महाविद्यालयाचे नाव	पशुवैद्यकीय आणि पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर
	शिफारस	शिफारस करण्यात येते की, भारतीय फाउल एडिनो विषाणू सिरोभेद-११ चे शंखला साखळी अभिक्रियेव्दारे निदान करणेसाठी खालील प्रारंभिके उपयुक्त ठरतात.

जनुक		प्रारंभिके
हेक्झॉनलूप		
३ व ४	F	5' GGGGCTGAAGTATCGCTCTC 3'
	R	5' ATGGCTTACTTCCGTACGCC 3'
फायबर	F	5' CTCCTTTCGCGTTCTCCATG 3'
	R	5' CAACCCAGGAACCGTTCAAG 3'
पेंटॉन	F	5' GGGGTTCCTCTTCCTCCTTC 3'
	R	5' TGATAACCAACCCGCCGT 3'

हेक्झॉन (न्युक्लिओटाइड १५५१-२८२८), फायबर (न्युक्लिओटाइड १४-१४९८) आणिपेंटॉन (न्युक्लिओटाइड १२२-१५६२) जनुकांच्या भागांपैकी कोणताही एक जनुक भाग फाउल एडिनो विषाणूंचे पाच प्रजाती आणि बारा सिरोभेदांमध्ये वर्गीकरण करण्यास उपयुक्त आहेत.

९	प्रबंधाचे नाव	महाराष्ट्र राज्यातील श्वानांच्या पार्वो विषाणूंचे आण्विक वंशावळी विश्लेषण
	संशोधक	एस.पी.आवंडकर, आर.डी.सदानंदे, एन.व्ही.खोडे, एस. एस.घोके आणि एम.बी. कुलकर्णी
	महाविद्यालयाचे नाव	पशुवैद्यकीय आणि पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर
	शिफारस	शिफारस करण्यात येते की, ''श्वानांमध्ये पारवो विषाणूमुळे होणारी हागवण'' या रोगाचा उद्रेक थांबविण्यासाठी लसीमध्ये या विषाणूच्या सी.पी.व्ही.-२ सी या उपभेदाचा अंतर्भाव करण्यात यावा.
१०	प्रबंधाचे नाव	दुभत्या जनावरांमध्ये मल्टिप्लेक्स पीसीआर वापरून थेलेरिया आणि बेबेसिया प्रजातींचे संक्रमणतपासणे
	संशोधक	एस.एस.तलोद, पी.डी. पवार, पी.पी. म्हसे, व्ही.एस. धायगुडे आणि ए.के. बराते
	महाविद्यालयाचे नाव	क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय विज्ञान महाविद्यालय, शिरवळ
	शिफारस	नोव्हो-डिझाइन केलेले प्राइमर्स आणि विकसीत केलेला मल्टीप्लेक्स पीसीआर गुरांमधील थेलेरिया आणि बेबेसिया या दोन परजीवी शोधण्यासाठी वापरण्याची शिफारस करण्यात येते, ज्यामुळे वेळ आणि पैसा वाचतो
११.	प्रबंधाचे नाव	मुधोळ हाउंड मधील संप्रेरक आणि मायोस्टॅटिन जीनच्या विशेष संदर्भाने व्यायाम सहन करण्याचा अभ्यास
	संशोधक	सुरज कौजलगी, सी.एन.गलधरआणि आर.व्हि.गायकवाड
	महाविद्यालयाचे नाव	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई
	शिफारस	मुधोळ शिकारी कुत्र्यांमधील एकूण थायरॉक्सिन (TT4), एकूण ट्रायओडोथायरोनिन (TT3), फ्रीथायरॉक्सिन (FT4) आणि कॉर्टिसॉलची संदर्भश्रेणी अनुक्रमे १६.७३ ते २७.५१ nmol/L ०.४८ ते १.३८ nmol/L ६.४७ ते १२.०० pmol/L आणि २४ ते ५८ nmol/L म्हणून नोंदवली गेली. निरोगी मुधोळ शिकारी कुत्र्यांची ही स्थापित श्रेणी शैक्षणिक, चिकित्सक आणि संशोधकांसाठी संदर्भश्रेणी म्हणून वापरण्याची शिफारस करण्यात येते.

५.५ प्रसिद्ध केलेले संशोधन लेख

वर्ष २०२३-२४ मध्ये, विद्यापीठाच्या प्राध्यापकांनी एकूण ३६२ संशोधन लेख प्रसिद्ध केले, ज्यात २९२ राष्ट्रीय आणि ७० आंतरराष्ट्रीय शोधनिबंधांचा समावेश आहे.

५.५.१ विद्याशाखा आणि महाविद्यालयनिहाय प्रसिद्ध केलेले संशोधन लेख

पशुवैद्यकीय विज्ञान विद्याशाखेने एकूण ३०० संशोधन लेख (२६५ राष्ट्रीय, ३५ आंतरराष्ट्रीय) प्रकाशित केले. दुग्धतंत्रज्ञान विभागाने एकूण २९ राष्ट्रीय आणि ०२ आंतरराष्ट्रीय असे एकूण ३१ संशोधन लेख प्रकाशित केले, तर मत्स्य विज्ञान विभागाने देखील एकूण ३१ संशोधन लेख प्रकाशित केले. विद्याशाखा आणि महाविद्यालयनिहाय प्रसिद्ध केलेले संशोधन लेख संख्या तक्ता ५.७ मध्ये दिलेली आहे.

तक्ता ५.७ विद्याशाखा आणि महाविद्यालयनिहाय प्रसिद्ध केलेले संशोधन लेख

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	राष्ट्रीय	अंतरराष्ट्रीय	एकुण
	पशुवैद्यकीय विज्ञान विद्याशाखा			
१	मुंपम, मुंबई	३६	०१	३७
२	नापवैम, नागपूर	६०	१४	७४
३	पवैम, परभणी	४६	११	५७
४	पवैम, उदगीर	५७	०१	५८
५	क्रांनापा पवैम, शिरवळ	३९	०४	४३
६	स्नापवैम, अकोला	२०	०३	२३
७	वसंप्रकें, गोरेवाडा	०७	०१	०८
	एकूण	२६५	३५	३००
	दुग्ध तंत्रज्ञान विद्याशाखा			
८	दुतंम, वरुड	२३	-	२३
९	दुतंम, उदगीर	०६	०२	०८
	एकूण	२९	०२	३१
	मत्स्यविज्ञान विद्याशाखा			
१०	मविम, नागपूर	१२	०१	१३
११	मविम, उदगीर	१८	---	१८
	एकूण	३०	१९	३१
	एकंदर एकूण	३२४	५६	३६२

५.५.२ विभागनिहाय प्रकाशित संशोधन लेख

विद्यापीठाच्या तीन विदयाशाखे अंतर्गत विभागनिहाय प्रकाशित संशोधन लेखांची माहिती तक्ता ५.८ मध्ये दिलेली आहे.

तक्ता ५.८ विभागनिहाय प्रकाशित संशोधन लेख

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नाव	राष्ट्रीय	अंतरराष्ट्रीय	एकुण
१	पशुवैद्यकीय शरीररचना शास्त्र विभाग	८	०	८
२	पशुवैद्यकीय शरीरक्रिया शास्त्र विभाग	१४	५	१९
३	पशुवैद्यकीय जीवरसायन शास्त्र विभाग	६	०	६
४	पशुवैद्यकीय औषधशास्त्रव विषशास्त्र विभाग	१७	०	१७
५	पशुपरजिवी शास्त्र विभाग	११	३	१४
६	सुक्ष्मजीवशास्त्र वजैवतंत्रज्ञान विभाग	१५	२	१७
७	पशुवैद्यकीय वि.तीशास्त्रविभाग	१७	५	२२
८	पशुवैद्यकीय सामुहिक स्वास्थ विभाग	१३	६	१९
९	पशुपोषण आहारशास्त्र विभाग	१०	५	१५
१०	पशुअनुवंश व पैदासशास्त्र विभाग	१३	३	१६
११	पशु उत्पादन व व्यवस्थापन विभाग	१५	०	१५
१२	पशुजन्य पदार्थ प्रक्रिया तंत्रज्ञान विभाग	१६	३	१९
१३	पशुप्रजनन स्त्रीरोग वप्रसूती शास्त्र विभाग	२८	२	३०
१४	पशुवैद्यकीयशल्यचि. व क्ष किरणशास्त्र विभाग	२९	०	२९

१५	चिकित्सालयीनऔषधवैद्यकशास्त्र,विभाग	२३	०	२३
१६	पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धनविस्तार विभाग	७	०	७
१७	कुक्कुटपालन शास्त्रविभाग	१०	०	१०
१८	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल	४	०	४
१९	पशुचिकित्सा संकुल	२	०	२
२०	वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	७	१	८
	एकूण	२६५	३५	२९७
	ब. दुग्ध तंत्रज्ञान विद्याशाखा			
१	दुग्ध रसायनशास्त्र विभाग	०४	०२	०६
२	दुग्ध तंत्रज्ञान विभाग	०५	००	०५
३	दुग्ध अभियांत्रिकी विभाग	०३	००	०३
४	दुग्ध सूक्ष्मजीव शास्त्र विभाग	०६	००	०६
५	दुग्ध व्यवसाय व्यवस्थापन विभाग	०९	००	०९
६	विद्यार्थी प्रशिक्षण दुग्धप्रक्रिया केंद्र	०२	००	०२
	एकूण	२९	०२	३१
	क. मत्स्यविज्ञान विद्याशाखा			
१	मत्स्य विस्तार, अर्थ व सांख्यिकी विभाग	०२	०८	१०
२	जल पर्यावरण व्यवस्थापन विभाग	०२	०३	०५
३	मत्स्य प्रक्रिया तंत्रज्ञान विभाग	०३	००	०३
४	मत्स्य अभियांत्रिकी विभाग	०४	०४	०८
५	मत्स्य संवर्धन विभाग	०१	०४	०५
	एकूण	१२	१९	३१
	एकंदर एकूण	२९२	७०	३६२

५.६ प्रदान केलेले पेटंट्स

१) म्हशीच्या कार्टिलेजमधून कॉन्ड्रोइटिन सल्फेट निष्कर्षण करण्याचा प्रक्रिया प्रोटोकॉल

मपमविवि,नागपूरने ऑस्टियोआर्थरायटिस सारख्या रोगांवर उपचार करण्यासाठी म्हशीच्या कार्टिलेजमधून कॉन्ड्रोइटिन सल्फेट निष्कर्षण करण्यासाठी प्रक्रिया प्रोटोकॉलचे पेटंट घेतले आहे. म्हशीच्या कूर्चापासून (कार्टिलेज) कॉन्ड्रोइटिन सल्फेट काढणे आणि शुद्ध करणे यामध्ये त्याची गुणवत्ता आणि परिणामकारकता सुनिश्चित करण्यासाठी कठोर प्रक्रियांचा समावेश होतो. विद्यापीठाने म्हशीच्या कार्टिलेजमधून कॉन्ड्रोइटिन सल्फेट निष्कर्षण करण्यासाठी प्रक्रिया प्रोटोकॉल प्रमाणित केले आहे. या प्रक्रियेमध्ये सामान्यत: एन्झाइमॅटिक किंवा रासायनिक निष्कर्षणाचा समावेश असतो, त्यानंतर गाळण्याची प्रक्रिया, एकाग्रता आणि शुध्दीकरणाच्या पायऱ्या पावडरच्या स्वरूपात शुद्ध कॉन्ड्रोइटिन सल्फेट उत्पादन प्राप्त करण्यासाठी असतात. पेटंट कार्यालय, बौद्धिक संपदा इंडिया, भारत सरकारने ०७,०७,२०२३ पासून मपमविवि, नागपूरला म्हशीच्या कार्टिलेजमधून कॉन्ड्रोइटिन सल्फेट साठी पेटंट (पेटंट क्रमांक४३७८४५) मंजूर केले आहे.

संशोधक : डॉ. आर. जे. झेंडे, प्रमुख संशोधक आणि सहयोगी प्राध्यापक,
पशुवैद्यकीय सामुहिक स्वास्थ विभाग, मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई
डॉ. ए. एम. पातुरकर, सह-प्रमुख संशोधक आणि प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय सामुहिक स्वास्थ विभाग
डॉ. व्ही. एम. वैद्य, सह-प्रमुख संशोधक आणि सहाय्यक प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय सामुहिक स्वास्थ विभाग
डॉ. आर. एन. वाघमारे, सह-प्रमुख संशोधक आणि सहाय्यक प्राध्यापक
डॉ. राजेश वाघ, शास्त्रज्ञ

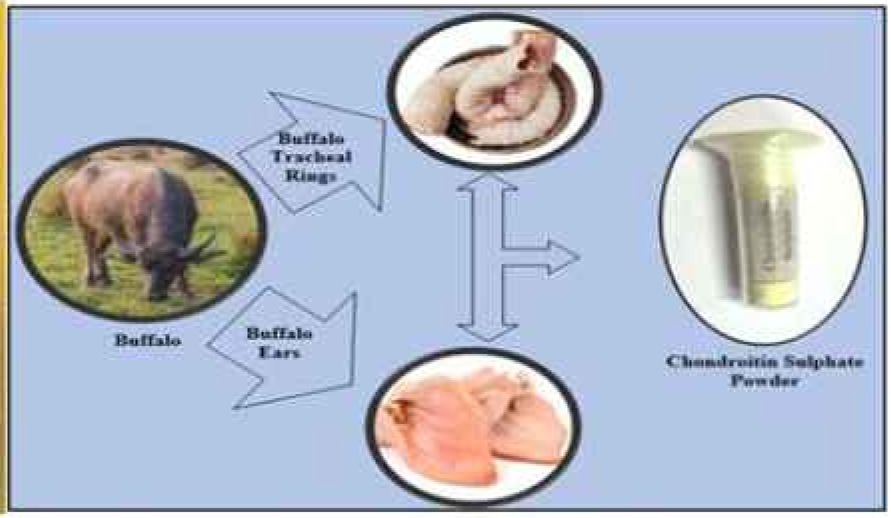

म्हशीच्या कार्टिलेजमधून कॉन्ड्रोइटिन सल्फेट निष्कर्षण करण्यासाठी प्रक्रिया प्रोटोकॉलचे चित्रमय प्रतिनिधित्व

५.७ विशेष प्रयोगशाळा

१. मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई येथे रेडिओ समस्थानिक प्रयोगशाळा

रेडिओ समस्थानिक प्रयोगशाळेत नमुना प्रक्रिया

मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, परळ-मुंबई येथे रेडिओलॉजिकल सेटी डिव्हिजन, अणुऊर्जा नियामक मंडळ, भारत सरकार द्वारा प्रायोजित प्रकार-II संशोधन प्रयोगशाळा म्हणून एक विशेष रेडिओ समस्थानिक प्रयोगशाळा स्थापन केली आहे. RIA सुविधा हार्मोनल अंदाजांचे मूल्यांकन करण्यासाठी सेवा पुरवत आहे. अंत:स्रावी आरोग्याची खात्री करण्यासाठी संपूर्ण भारतातील चिकित्सक सराव करून हार्मोनल प्रोफाइलची दस्तऐवजीकृत संदर्भ श्रेणी मानक संदर्भ श्रेणी म्हणून वापरली जाते. आजकाल, सराव करणारे पशुवैद्य देखील या सुविधेवर हायपोथायरॉईडीझम, मधुमेह आणि कुशिंग सिंड्रोमच्या निदान आणि उपचारांवर मते जाणून घेण्यासाठी क्लिनिकल केसेसचा संदर्भ देतात. सन २०१३ पासून, विद्यापीठातील तसेच देशभरातील इतर विद्यापीठातील एकूण ५४, पदव्युत्तर आणि डॉक्टरेट विद्यार्थ्यांनी त्यांचे संशोधन प्रबंध सादर केले आहेत.

२. नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर येथे झूनोसिस केंद्र

प्रयोगशाळेत नमुना प्रक्रिया

नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या पशुवैद्यकीय सामुहिक स्वास्थ विभागाने आयसीएआर, नवी दिल्ली यांच्या निधीतून निच क्षेत्र उत्कृष्टता (Niche Area of Excellence)अंतर्गत 'झूनोसिस केंद्र' स्थापन केले आहे. या केंद्रामध्ये MALDI-TOF, Vitek २, BacT Alert, बायोसुरक्षा कॅबिनेट्स (क्लास II B2 व्हायरस बर्न

आउट युनिटसह आणि १००% एक्झॉस्ट), सोनिकेटर, ELISA चाचणी रीडर, PCR मशीन, रिअलटाइम PCR मशीन, जेल डॉक्युमेंटेशन सिस्टम, स्वयंचलित ग्रॅम स्टेनिंग मशीन, इन्व्हर्टेड मायक्रोस्कोप, डार्क फील्ड मायक्रोस्कोप, लोरोसेंट मायक्रोस्कोप, CO2 इनक्यूबेटर, डीप फ्रीझर (-२० व -८०°से) इत्यादी अत्याधुनिक सुविधा उपलब्ध आहेत. हे केंद्र झूनोटिक रोगांच्या सेरोलॉजी, आण्विक निगराणी/महामारी, जीनोमिक्स आणि मेटाजीनोमिक्स क्षेत्रात सक्रियपणे संशोधन करत आहे, तसेच सार्वजनिक आरोग्याशी संबंधित महत्त्वपूर्ण जीवाणूंच्या खाद्य सुरक्षा विश्लेषणावर कार्य करत आहे.

३. पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे राष्ट्रीय पशुवैद्यक टाइप कल्चर (NCVTC) चे नेटवर्क युनिट.

पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर मधील पशुवैद्यक सूक्ष्मजीवशास्त्र विभागाला भारतातील राष्ट्रीय पशुवैद्यक टाइप कल्चर (NCVTC), हिसार यांचे एक नेटवर्क युनिट म्हणून मान्यता मिळाली आहे.या केंद्रात पशुवैद्यक आणि झुनोटिक महत्त्वाच्या सूक्ष्मजीव कल्चर संग्रहाची सुविधा उपलब्ध आहे. या कल्चर संग्रहात २५९ जिवाणू प्रजाती, ६ बुरशी संग्रह, आणि १४२ पशु विषाणू/ वैद्यकिय नमुने आहेत. तसेच कल्चर संग्रहात पशुवैद्यक क्षेत्राशी निगडीत महत्त्वाचे जिवाणू समाविष्ट आहेत जसे की Pasteurella multocida, Rhodococcus rhodococcus, Candida albicans, Streptococcus species, Staphylococcus species, Clostridium, Bacillus species, आणि बहुपरकीय औषध प्रतिरोधक स्ट्रेन्स.

कल्चर संग्रह

६. प्रक्षेत्रातील उपक्रम

६.१ पशुधन प्रक्षेत्र

६.१.१ प्रक्षेत्र स्थापना आणि उद्दिष्ट : पशुधन संवर्धनामध्ये सुधार आणि शिक्षण

१. पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, गोरेगाव, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई

सन १९७४ मध्ये स्थापना झालेले हे प्रक्षेत्र पशुवैद्यकीय विद्यार्थी, शेतकरी आणि प्राध्यापकांना प्रत्यक्ष प्रशिक्षण आणि प्रात्यक्षिके पुरवण्यात महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावत आहे. हे प्रक्षेत्र शेळी व दुग्धव्यवसाय क्षेत्रातील संशोधन आणि विकासामध्ये सक्रिय आहे, ज्यामुळे विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष अनुभवावर आधारित शिक्षण मिळते. उच्च उत्पादन देणाऱ्या मुऱ्हा म्हशींच्या संवर्धनासाठी हे प्रक्षेत्र समर्पित आहे आणि पशुधन उत्पादनक्षमता वाढविण्यासाठी व शाश्वत प्रक्षेत्र पद्धतींचा विकास करण्यासाठी ठिकाण विशिष्ट तंत्रज्ञान निर्मितीवर लक्ष केंद्रित करते.

शेळी यूनिट

कोंकण कण्याळ शेळी

मुऱ्हा म्हैस

माविम प्रकल्पांतर्गत पशु सखींचे प्रशिक्षण

२. पशुपैदास प्रक्षेत्र आणि डांगी गायी संशोधन केंद्र, इगतपुरी

सन १९४६ मध्ये स्थापन झालेले हे प्रक्षेत्र, उच्च पर्जन्यवृष्टी असलेल्या प्रदेशांमध्ये अनुकूल असलेल्या डांगी गायीच्या संवर्धन आणि प्रजननासाठी समर्पित आहे. डांगी जातीच्या टिकाऊपणा आणि शुद्ध जनुकसंवर्धनाची खात्री देण्यात या प्रक्षेत्राचे महत्त्वपूर्ण योगदान आहे. ही जात डोंगराळ आणि ओलसर परिस्थितीत टिकून राहण्यासाठी ओळखली जाते. हे प्रक्षयाचे प्रतिकूल हवामानात गोवंशाच्या कार्यक्षमता सुधारण्यासाठी वैज्ञानिक संशोधन आणि निवडक प्रजनन धोरणात योगदान देते.

डांगी गोवंश

ज्वारी वैरण

३. पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर

सन १८९० मध्ये स्थापन झालेले हे प्रक्षेत्र दोन महत्त्वपूर्ण देशी जातींच्या संवर्धनावर लक्ष केंद्रित करते: दुधासाठी प्रसिद्ध नागपुरी म्हैस आणि श्रमक्षमतेसाठी ओळखली जाणारी गवळाऊ गाय. हे प्रक्षेत्र या देशी जातींच्या जनुकीय संवर्धनासाठी कार्य करते आणि विद्यार्थ्यांसाठी तसेच संशोधकांसाठी एक प्रात्यक्षिक केंद्र म्हणून कार्यरत आहे. या स्थानिक जातींवर लक्ष केंद्रित केल्याने या विभागात शाश्वत पशुधन पालनास चालना मिळते.

बरसीम वैरण

ओट वैरण

मुरघास निर्मिती

जागतिक दुग्धदिन साजरा

नागपूरी म्हैस

गवळाऊ गाय

४. पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी

सन १९७२ मध्ये स्थापन झालेले पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथील पशुधन प्रक्षेत्र संकुल स्थानिक पशुधन जातींच्या संवर्धनात बहुउद्देशीय भूमिका बजावते, ज्यात लाल कंधारी गोवंश, मराठवाडी म्हैस, उस्मानाबादी शेळी आणि देशी मेंढी यांचा समावेश आहे. संशोधन आणि शिक्षणासाठी स्थापन केलेले हे प्रक्षेत्र पशुवैद्यकीय विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण देते आणि शाश्वत शेती पद्धतींसाठी प्रात्यक्षिक केंद्र म्हणून कार्य करत आहे. हे प्रक्षेत्र शुद्ध वंशसंग्रहाचे संवर्धन आणि स्थानिक जातींच्या विकासात महत्त्वपूर्ण योगदान देते.

लाल कंधारी गायी

मूरघास निर्मिती

५. पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर

सन १९५२ मध्ये स्थापन झालेले हे प्रक्षेत्र दुहेरी गुणधर्म असलेल्या देवणी गायीच्या संवर्धनावर लक्ष केंद्रित करते, ज्या दूध उत्पादन आणि श्रमक्षमतेसाठी प्रसिद्ध आहेत. याशिवाय, हे प्रक्षेत्र मराठवाडी म्हैस आणि उस्मानाबादी शेळ्यांच्या संवर्धन आणि जनुकीय सुधारणा कार्यातही गुंतलेले आहे, ज्यांना त्यांच्या टिकाऊपणा आणि अनुकूलतेसाठी ओळखले जाते. या प्रक्षेत्रात चाऱ्याचे उत्पादन देखील केले जाते, जे गुणवत्तापूर्ण चारा पुरवून शाश्वत पशुधन पालन सुनिश्चित करते. हे पशुवैद्यकीय विद्यार्थ्यांसाठी आणि स्थानिक शेतकऱ्यांसाठी संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र म्हणून कार्य करते.

बायोगॅस युनिट

परसातील कुक्कुटपालन

प्रशिक्षण हॉल सुविधा

वजन काटा

६. मपमविवि -उपकेंद्र, उदगीर

सन २००३ मध्ये स्थापन झालेले उदगीर येथील मपमविवि उपकेंद्र, देशी पशुधन जातींच्या संवर्धन आणि जनुकीय सुधारणा कार्यात समर्पित आहे. हे केंद्र देवणी गायींवर लक्ष केंद्रित करते, ज्या दूध उत्पादन आणि श्रमक्षमतेमध्ये दुहेरी उपयोगासाठी प्रसिद्ध आहेत, तसेच मराठवाडी म्हैस आणि उस्मानाबादी शेळ्या, ज्यांना स्थानिक परिस्थितींमध्ये टिकाऊपणा आणि अनुकूलतेसाठी ओळखले जाते. याशिवाय, हे प्रक्षेत्र चाऱ्याचे उत्पादन देखील करते, जे शाश्वत चारा पुरवठा सुनिश्चित करते आणि पशुधन पालनास समर्थन देते. हे केंद्र पशुवैद्यकीय विद्यार्थ्यांसाठी महत्त्वपूर्ण प्रशिक्षण केंद्र म्हणून कार्य करते, जेथे त्यांना वंश संवर्धन आणि प्रक्षेत्र व्यवस्थापन पद्धतींमध्ये प्रत्यक्ष अनुभव मिळतो.

मुक्त गोठा सुविधा

उच्चतम सुविधा

मेगास्वीट वैरण

महिला शेतकरी यांना प्रशिक्षण

७.पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ

सन १८९२ मध्ये स्थापन केलेले पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ येथील हे प्रक्षेत्र खिल्लार गायी, पंढरपुरी म्हैस, आणि संगमनेरी शेळ्यांच्या संवर्धन आणि जनुकीय सुधारणा कार्यात गुंतलेले आहे. या जाती स्थानिक परिस्थितींमध्ये चांगल्या प्रकारे अनुकूल आहेत आणि या क्षेत्रातील शाश्वत पशुधन पालनासाठी अत्यंत महत्त्वपूर्ण आहेत. हे प्रक्षेत्र शिक्षण आणि प्रात्यक्षिक केंद्र म्हणून देखील कार्य करते, जिथे विद्यार्थ्यांना पशुधन व्यवस्थापन आणि संवर्धन पद्धतींमध्ये प्रत्यक्ष प्रशिक्षण मिळते.

संगमनेरी शेळी

संगमनेरी करडे

मुरघास निर्मिती

खिल्लार गोवंश

वराह युनिट

८. पूर्णाथडी म्हैस प्रक्षेत्र, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला

सन २००८-०९ मध्ये स्थापन झालेले हे प्रक्षेत्र पूर्णाथडी म्हशीच्या संवर्धनासाठी समर्पित आहे, जी तिच्या टिकाऊपणा आणि उत्पादनक्षमतेसाठी प्रसिद्ध आहे. हे प्रक्षेत्र शिक्षण, संशोधन आणि विस्तार क्रियाकलापांसाठी व्यापक सुविधा पुरवते, जेणेकरून या म्हशींच्या प्रजनन आणि व्यवस्थापनावर वैज्ञानिक संशोधनाला चालना मिळावी. या जातीच्या टिकवणीत हे प्रक्षेत्र महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावते, तर पशुवैद्यकीय विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष प्रशिक्षण देण्यासही मदत करते.

पूर्णाथडी म्हशी

९. बेरारी शेळी आणि दख्खनी मेंढी संशोधन, प्रात्यक्षिक आणि प्रशिक्षण केंद्र, बोरगाव (मंजू), अकोला

सन २००१ मध्ये स्थापन केलेले हे केंद्र बेरारी शेळ्या आणि दख्खनी मेंढ्यांच्या संवर्धन, संशोधन, आणि प्रात्यक्षिकावर लक्ष केंद्रित करते. हे शेतकऱ्यांना आणि पशुवैद्यकीय विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण पुरवते, ज्यामध्ये शाश्वत प्रजनन आणि व्यवस्थापन पद्धतींची प्रदर्शनी केली जाते. या केंद्राने या जातींच्या सुधारण्यात महत्त्वपूर्ण योगदान दिले आहे, जे या क्षेत्रातील लघु कुक्कुट पालन क्षेत्रासाठी अत्यंत आवश्यक आहेत.

बेरारी शेळ्या

गांडूळखत युनिट

ज्वारी वैरण

६.१.२ पशुधन संख्या

विद्यापीठाच्या संशोधन आणि पशुधन प्रक्षेत्रांमध्ये पशुधन आणि कुक्कुट यांचा समावेश विविध जातींच्या अस्तित्वाचे प्रतिनिधित्व करतो

- पशुधन: विद्यापीठामध्ये १,२५७ पशु आहेत, ज्यामध्ये ४८३ गोवंश, २१८ म्हशी, १३८ मेंढ्या, आणि ४१८ शेळ्या यांचा समावेश आहे. परभणी येथे ३१० पशुंसह सर्वाधिक पशुधन जनसंख्या आहे, त्यानंतर उदगीर (२५६) आणि नागपूर (१८६) आहे.
- कुक्कुट : एकूण ७,७२५ पक्षी विविध प्रक्षेत्रांमध्ये उपलब्ध आहेत, ज्यामध्ये परभणी २,३०० पक्ष्यांसह आघाडीवर आहे, त्यानंतर उदगीर (२११२), अकोला (१,३६०) आणि नागपूर (९३०) आहेत.

प्रत्येक केंद्र विशिष्ट जाती आणि प्रजातींमध्ये अग्रेसर आहे, जसे की इगतपुरी येथील डांगी गाय संशोधन केंद्र फक्त गोवंशावर लक्ष केंद्रित करते (११७ गोवंश), आणि बोरगाव केंद्र शेळी आणि मेंढी संशोधनासाठी समर्पित आहे (१०० शेळी-मेंढी).

तक्ता क्र. ६.१ विद्यापीठाच्या विविध प्रक्षेत्रातील पशुधन आणि कुक्कुट संख्येची माहिती

अ. क्र	प्रक्षेत्राचे नाव	पशुधन					
		गोवंश	म्हैंश	मेंढी	शेळी	एकुण	कुक्कुट
१	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, गोरेगाव, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई	२३	१५	३०	७७	१४५	४८६
२	पशुपैदास प्रक्षेत्र आणि डांगी गायी संशोधन केंद्र, इगतपुरी	११७	-	-	-	११७	-
३	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर	७८	५७	०४	४७	१८६	५३०
४	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	१५१	२५	६८	६६	३१०	२३००
५	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	३६	२६	८	२७	९७	२११२
६	मपमविवि -उपकेंद्र, उदगीर	३५	५१	-	५१	१३७	-
७	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ	२५	२३	१८	४३	१०९	९३७
८	पूर्णाथडी म्हैस प्रक्षेत्र, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	६	२८	-	-	३४	१३६०
९	बेरारी शेळी आणि दख्खनी मेंढी संशोधन, प्रात्यक्षिक आणि प्रशिक्षण केंद्र, बोरगाव (मंजू), अकोला	-	-	१०	९०	१००	-
	एकंदर एकूण (लाखात)	४८३	२१८	१३८	४१८	१२५७	७७२५

६.१.३ जमीन आणि चाऱ्याची उपलब्धता

विद्यापीठाच्या संशोधन आणि पशुधन प्रक्षेत्रांमध्ये लागवड, चराई व इतर उद्देशांसाठी एकूण १,७४०.१७ एकर जमीन उपलब्ध आहे, ज्यामध्ये सर्वात मोठा भूभाग उदगीर (७९९ एकर) आणि बोरगाव (३१०.५७ एकर) येथे आहे. उपलब्ध जमिनीपैकी मोठे क्षेत्र पशु पोषणासाठी चाऱ्याच्या उत्पादनासाठी समर्पित आहे.

सर्व प्रक्षेत्रांमध्ये एकूण ३,६६९.३४ मेट्रिक टन (MT) हिरवा चारा आणि ३१३.४० MT कोरडा चारा उत्पादन होते, असे एकूण ३,९८२.७४ MT चारा उत्पादन आहे. चाऱ्याचे सर्वाधिक उत्पादन परभणी येथे आहे, जिथे १,१६७ MT उत्पादन होते, त्यानंतर उदगीर (८८९ MT) आणि शिरवळ (५९३.३३ MT) आहेत. या प्रक्षेत्रांमध्ये लागवडीच्या आणि चराईच्या जमिनींचा समावेश करून पशुधनासाठी चाऱ्याची सतत उपलब्धता सुनिश्चित केली जाते, ज्यामुळे शाश्वत पशुधन व्यवस्थापनास मदत होते.

तक्ता क्र. ६.२ विद्यापीठाच्या विविध प्रक्षेत्रातील जमीन आणि चाऱ्याच्या उपलब्धतेविषयी माहिती

अ. क्र	प्रक्षेत्राचे नाव	(जमीन)				वैरण उत्पादन (मे. टन)		
		लागवड	चराई	इतर	एकुण	हिरवी	सुकी	एकुण
१	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, गोरेगाव, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई	१५.५०	१.५०	१८.००	३५.००	४३०.००	-	४३०.००
२	पशुपैदास प्रक्षेत्र आणि डांगी गायी संशोधन केंद्र, इगतपुरी	३३.००	११४.००	१५.००	१६२.००	१७८.२४	११०.६७	२८८.९१
३	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर	२०.०८	१२.७२	१७.२०	५०.००	४४२.५०	-	४४२.५०
४	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	९०.००	२०.००	४०.००	१५०.००	११३५.००	३२.००	११६७.००
५	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	५२.५०	१२५.५०	६०२	७८०.००	५८४.००	१०५.००	८६९.००
६	मपमविवि -उपकेंद्र, उदगीर	२०.००	-	-	२०.००	२००.००	-	२००.००
७	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, क्रांनपा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ	३७.१८	२२.००	१५५.४२	२१४.६०	५७७.६०	१५.७३	५९३.३३
८	पूर्णाथडी म्हैस प्रक्षेत्र, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	१०.००	७.००	२.००	१९.००	११२.००	४८.००	१६०.००
९	बेरारी शेळी आणि दख्खनी मेंढी संशोधन, प्रात्यक्षिक आणि प्रशिक्षण केंद्र, बोरगाव (मंजू), अकोला	५.००	२६९.००	४१.००	३१०.५७	१०.००	२.००	१२.००
	एकंदर एकूण (लाखात)	२८३.२६	४७१.२२	९९०.१२	१७४०.१७	३६६९.३४	३१३.४०	३९८२.७४

६.१.४ महसूल उत्पादन

विद्यापीठाच्या पशुधन आणि संशोधन प्रक्षेत्रांद्वारे विविध क्रियाकलापांमधून महत्त्वाचा महसूल उत्पन्न होत आहे, जो एकूण १.१५ कोटी रुपये (११५ लाख) आहे. महसूलाचे मुख्य स्रोत यामध्ये दूध, पशु-पक्षी, अंडी, आणि चारा, बियाणे व कंपोस्ट सारख्या इतर शेत उत्पादने यांचा समावेश आहे.

- **दुधाची विक्री:** महसूलामध्ये सर्वात मोठे योगदान दूध विक्रीचे आहे, जी ५८.८० लाख रुपये आहे. यामध्ये नागपूर (१९.४६ लाख रुपये) आणि उदगीर (११.९६ लाख रुपये) यांची विक्री सर्वाधिक आहे.
- **पशु-पक्ष्यांची विक्री:** या क्रियाकलापाने २२.४४ लाख रुपये उत्पन्न केले, ज्यामध्ये उदगीर (५.२५ लाख रुपये) आणि इगतपुरी (२.२२ लाख रुपये) यांची विक्रीत आघाडी आहे.
- **इतर महसूल:** अंड्यांची विक्री (११.९१ लाख रुपये), चारा, आणि अन्य उत्पादने जसे की गांडूळ व कंपोस्ट (८.९७ लाख रुपये) यांसारख्या अतिरिक्त महसूल स्रोतांमुळे प्रक्षेत्रांच्या आर्थिक स्थिरतेत योगदान मिळत आहे. हे विविध महसूल स्त्रोत प्रक्षेत्र कार्यपद्धती टिकवून ठेवण्यास मदत करतात, तसेच संशोधन, शिक्षण आणि विस्तार सेवांना समर्थन देखील करतात.

तक्ता क्र. ६.३ विद्यापीठाच्या विविध प्रक्षेत्रांमधील महसूल उत्पन्नाबाबतची माहिती

अ. क्र	प्रक्षेत्राचे नाव	महसूल (रूपये लाखात)						
		विस्तार प्रशिक्षण	दूध विक्री	पशु/पक्षी विक्री	अंडी विक्री	वैरण, बीज अझोला ई. विक्री	इतर गांडूळखत कंपोस्ट धान्ये ई	एकूण (रू)
१	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई	1.70	8.60	1.54	2.97	0.01	-	14.81
२	पशुपैदास प्रक्षेत्र आणि डांगी गायी संशोधन केंद्र, इगतपुरी	-	-	2.22	-	-	0.04	2.26
३	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर	4.84	19.46	1.50	5.65	0.07	0.09	31.60
४	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	-	7.59	4.25	1.46	0.04	0.60	13.94
५	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	-	4.90	2.10	-	0.41	2.80	10.21
६	मपमविवि -उपकेंद्र, उदगीर	-	7.06	3.15	-	-	2.24	12.45
७	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ	0.30	7.27	2.56	0.03	0.26	-	10.43
८	पशुधन प्रक्षेत्र संकुल, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	4.95	3.92	3.25	1.80	0.35	3.20	17.47
९	बेरारी शेळी आणि दख्खनी मेंढी संशोधन, केंद्र, बोरगाव (मंजू)	-	-	1.88	-	-	-	1.88
	एकंदर एकूण (लाखात)	11.79	58.80	22.44	11.91	1.15	8.97	115.05

६.२ मत्स्य प्रक्षेत्र

१. मत्स्यबीज उत्पादन केंद्र, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर

मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर येथील मत्स्यबीज उत्पादन केंद्राची स्थापना २००७-२००८ मध्ये झाली. या केंद्रात प्रामुख्याने अंडी उबवण्याचे तलाव (०१), उष्मायन तलाव (०२) आणि अंडी उबवण्याचे केंद्र (०१) यांचा समावेश असलेले एक वर्तुळाकार उबवणी केंद्र आहे आणि ते नियमितपणे भारतीय प्रमुख कार्प माशांचे बीज उत्पादन करते. कटला (सी. कटला), रोहू (एल. रोहिता) आणि मृगल (सी. मृगल). याव्यतिरिक्त, केंद्रात ०६ नर्सरी तलाव (१४०० चौरस मीटर), ०३ संगोपन तलाव (२००० चौरस मीटर) आणि ०३ साठवण तलाव (४०८० चौरस मीटर) यांचा समावेश असलेली बीज संगोपन सुविधा आहे. केंद्राचे एकूण क्षेत्रफळ २.३८ हेक्टर आहे आणि पाण्याचा प्रसार क्षेत्र ०.७८ हेक्टर आहे. या केंद्रात स्पॉन, फ्राय, सेमी-फिंगरलिंग आणि फिंगरलिंग या स्वरूपात मत्स्य बीज तयार केले जातात.

या केंद्राच्या सुविधांचा वापर नियमितपणे मत्स्यव्यवसाय विद्याशाखेतील पदवीपूर्व विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण देण्यासाठी तसेच READY कार्यक्रमांतर्गत विद्यार्थ्यांना अंतर्वासिता शिक्षण देण्यासाठी केला जातो. उत्पादित मत्स्यबीज विविध भागधारकांना पुरवले जाते जसे की मत्स्यपालक, मच्छीमार (भोई/धीवार), उद्योजक, छंदप्रेमी आणि राज्य मत्स्यव्यवसाय विभागाचे निवडक लाभार्थी. नागपूर जिल्ह्यातील आणि आसपासच्या विविध शाळा,

कनिष्ठ महाविद्यालये आणि वरिष्ठ महाविद्यालये या केंद्राला नियमितपणे भेट देतात. केंद्र भागधारकांसाठी गोड्या पाण्यातील मत्स्यपालनावर सशुल्क प्रशिक्षण कार्यक्रम देखील आयोजित करते.

मासे उत्पादन उपक्रम

२. शैक्षणिक मत्स्यप्रक्षेत्र, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर

महाराष्ट्रातील लातूर जिल्हा येथील मत्स्य विज्ञान महाविद्यालयात एक वेट लॅब, चार संगोपन तलाव आणि चार नर्सरी तलाव आहेत. राजीव गांधी विज्ञान आणि तंत्रज्ञान आयोग (RGSTC), मुंबई यांच्या निधीतून फायबरग्लास रिइन्फोर्स्ड प्लास्टिक (FRP) कार्प हॅचरी युनिट देखील स्थापन करण्यात आले आहे. या सुविधांचा वापर अध्यापन, संशोधन आणि विस्तार उपक्रमांसाठी मोठ्या प्रमाणात केला जातो.

या संसाधनांचा वापर करून, महाविद्यालयाने २.४ लाख कार्प फ्राय यशस्वीरित्या तयार केले, जे RGSTC निधीत प्रकल्पांतर्गत लाभार्थी शेतकऱ्यांना वितरित करण्यात आले. याव्यतिरिक्त, प्रकल्पाद्वारे वरील सुविधांचा वापर करून क्षमता बांधणीला प्रोत्साहन देण्यासाठी आणि भागधारकांमध्ये ज्ञान प्रसार सुलभ करण्यासाठी सहा प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले.

एफआरपी कार्प हॅचरी युनिट

कार्प फ्राय उत्पादन

६.२ दुग्ध शाळा

१. विद्यार्थी प्रशिक्षण दुग्धशाळा, दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड (पुसद)

दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड (पुसद) येथील विद्यार्थी प्रशिक्षण दुग्धशाळेत भाकृअप निधीतून २००८ आणि २०२० मध्ये दोन अनुभवात्मक प्रशिक्षण केंद्र उभारण्यांत आले आहे. यापैकी ‘एक दुग्ध प्रक्रिया आणि दुग्ध पदार्थ

उत्पादन' या संयंत्राची प्रक्रिया क्षमता ३०० लिटर प्रती तास आहे. तसेच दुसरे संयंत्र हे आईसक्रीम व कॅन्डी प्रक्रियेसाठी असून त्याची प्रक्रिया क्षमता २०० लिटर प्रती बॅच असुन त्यामध्ये साठवणुक, पदार्थाची वाहतुक तसेच सांडपाणी प्रक्रिया प्रकल्प (ईटीपी) इत्यादी सुविधा आहेत.

सन २०२३-२४ मध्ये विद्यार्थी प्रशिक्षण दुग्धशाळेने शेतकरी आणि स्थानिक विक्रेत्यांकडून ४१५५ लिटर दूध यशस्वीरित्या खरेदी केले आहे आणि १,७२,२८३/- रुपयांचा नफा मिळवून ६,८६,४८१/- रुपये मिळवले आहेत. भाकृअपच्या मार्गदर्शक तत्त्वांनुसार, महाविद्यालयाने नफ्याच्या ५० टक्के विद्यार्थ्यांना वाटप केले आहे. या व्यतिरिक्त विद्यार्थी प्रशिक्षण दुग्धशाळेने ०३ उद्योजकांना प्रशिक्षण दिले आहे आणि त्यांना स्वत:चा दुग्धव्यवसाय स्थापन करण्यास मदत केली आहे.

विद्यार्थी प्रशिक्षण दुग्धशाळा (एसटीडीपी), दुतंम, वरुड

२. विद्यार्थी प्रशिक्षण दुग्धशाळा, दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर

दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जि. लातूर येथील विद्यार्थी प्रशिक्षण दुग्धशाळा (डेअरी प्लांट) २०१२-१३ मध्ये उभारण्यात आले असुन त्याची दुध प्रक्रिया क्षमता ५० लिटर/तास आहे.

आर्थिक वर्ष २०२३-२४ मध्ये विद्यार्थी प्रशिक्षण दुग्धशाळेत, बीटेक (दुग्ध तंत्रज्ञान) च्या ८ व्या सत्रामधील २० विद्यार्थ्यांसाठी सहा महिने कालावधीचा 'अनुभवातून प्रशिक्षण' हा कार्यक्रम यशस्वीरित्या आयोजित करण्यात आला. त्या दरम्यान स्थानिक दुग्ध व्यावसायिकांकडून १०१४ लिटर दुध संकलित करुन विविध दुग्ध पदार्थ बनवून स्थानिक बाजारपेठेत विक्री करण्यात आली. त्याद्वारे महाविद्यालयास रु.१,१७,४०५/- एवढा महसूल प्राप्त झाला व त्यातून रु. १७,४५४/- एवढा निव्वळ नफा झाला. सदर कालावधीत आंबा व संत्रा स्वाद असलेले पनीर व्हे ड्रिंक निर्मिती तंत्रज्ञान विकसित केले. तसेच विद्यार्थी प्रशिक्षण दुग्धशाळेत कृषी तंत्रज्ञान व्यवस्थापन यंत्रणा, लातूर यांच्या आर्थिक सहाय्याने लातूर जिल्ह्यातील १०० दुग्ध उत्पादक शेतकऱ्यांना तीन दिवसीय प्रशिक्षण कार्यक्रम आणि एक दिवसीय कार्यशाळेअंतर्गत 'मूल्यवर्धित दुग्धजन्य पदार्थ निर्मिती तंत्रज्ञान' या विषयावरील प्रशिक्षण दिले व एका नवउद्योजकाला दुग्धउद्योग उभारणीसबंधी मार्गदर्शन केले.

उदगीर येथील एसटीडीपी येथे दुग्ध उत्पादक शेतकऱ्यांचे प्रशिक्षण

विद्यार्थी प्रशिक्षण दुग्धशाळा, उदगीरने विकसित केलेले पनीर व्हे पेय

७. विस्तार

शेतीवर आधारित शिक्षण देणाऱ्या विद्यापीठाचा विस्तार हा महत्त्वाचा आधारस्तंभ आहे. संशोधनाद्वारे विकसित केलेले उत्पादनाभिमुख नाविन्यपूर्ण तंत्रज्ञान तेव्हाच पूर्ण होते जेव्हा हे तंत्रज्ञान प्रभावीपणे शेतकरी समुदाय आणि इतर अंतिम वापरकर्त्यांना त्यांच्या फायद्यासाठी हस्तांतरित केले जाते. विस्तार शिक्षण संचालनालयाच्या छत्राखाली क्षेत्र विस्तार शिक्षण उपक्रमांचे काम प्रामुख्याने संचालनालय आणि विद्यापीठाची घटक महाविद्यालये, संस्था, कृषि विज्ञान केंद्र यांच्यामार्फत चालते. ग्रामीण भागातील उद्योजकीय उपक्रमांना बळकटी देण्यासाठी कौशल्यावर आधारित प्रशिक्षण देऊन, संचालनालय राज्यभरातील व्यावसायिक, शेतकरी, महिला आणि बेरोजगार तरुणांसाठी प्रशिक्षण आणि क्षमता विकास उपक्रमांमध्ये सक्रियपणे सहभागी आहे. पशुपालन, दुग्धतंत्रज्ञान आणि मत्स्यपालन यांमध्ये आधुनिक तंत्रज्ञानाचा अवलंब करून शाश्वत विकासासाठी आणि शेती करणाऱ्या समुदायांसाठी सुधारित उत्पादकता आणण्यासाठी विस्तार विभाग प्रयत्नशील आहे.

७.१ मंजूर प्रकल्प

विस्तार शिक्षण संचालनालय २०२३-२४ या कालावधीत खालील विस्तार आधारित प्रकल्प राबवत आहे. या प्रकल्पांमध्ये सुक्ष्म प्रशिक्षण केंद्रामध्ये शेतकऱ्यांपासून शेतकऱ्यांपर्यंत प्रशिक्षणाच्या माध्यमाने दुग्ध उत्पादक शेतकऱ्यांची क्षमता वाढवणे, पशुखाद्यांची क्षमता वाढवणे आणि महिला आर्थिक विकास महामंडळ, मुंबई मार्फत महाराष्ट्रात शेळी व कुक्कुटपालन करणाऱ्या महिला बचत गटांच्या सक्षमीकरणासाठी महिलांचे नेतृत्व करणे, पशुसख्यांचे प्रशिक्षण अशा प्रमुख उपक्रमांचा समावेश आहे. मा. बाळासाहेब ठाकरे कृषी व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तण (स्मार्ट) समर्थित शेतकरी उत्पादक कंपनीमार्फतच्या माध्यमातून ग्रामीण भागात शेळी आणि कुक्कुटपालन विकास, केंद्रशासनाचा राष्ट्रीय गोकुळ अभियान अंतर्गत (मैत्री) प्रशिक्षण विशेषत: ग्रामीण भागासाठी कृत्रिम रेतन तंत्रज्ञांचे एक समर्पित मनुष्यबळ तयार करण्यासाठी हे प्रशिक्षण तयार केलेले आहे. हे प्रशिक्षित नवयुवक विस्तार कार्यकर्ता म्हणून काम करेल आणि पशुपालक समुदायासाठी वैज्ञानिक तंत्रज्ञानाचा प्रसार करण्यात मदत करेल. याशिवाय, पशुधन उत्पादकता, पशु कल्याण आणि अन्न सुरक्षा वाढविण्यासाठी पशुसंवर्धन अधिकाऱ्यांची क्षमता वाढवणे हा पशु कल्याण आणि पशुधन उत्पादन प्रणालींमध्ये अन्न सुरक्षा समस्या सुधारण्यासाठी पशुवैद्यकांना लक्ष्य करणारा आणखी एक प्रकल्प आहे. डॉ. अ. उ. भिकाने, संचालक विस्तार शिक्षण हे रु. ८०९.७६ लक्ष निधीच्या खाली दिलेल्या कार्यरत प्रकल्पांचे प्रमुख आहेत.

तक्ता क्र. ७.१ चालू / पूर्ण झालेल्या विस्तार प्रकल्पांची यादी

अ. क्र.	प्रकल्पाचे शिर्षक	निधी देणारी संस्था	प्रकल्प समन्वयक	बजेट तरतूद (लाखांमध्ये)
१	सूक्ष्म प्रशिक्षण केंद्राची स्थापना	एनडीडीबी, आनंद	डॉ. एस. पी. लांडगे	२३.८७
२	महाराष्ट्रामधील शेळी आणि कुक्कुटपालनामध्ये गुंतलेल्या महिला स्वयंसहाय्यता बचत गटांच्या सक्षमीकरणासाठी पशुसख्यांची क्षमता आणि आघाडीच्या महिलांची क्षमता वाढवणे	महिला आर्थिक विकास महामंडळ, मुंबई	डॉ. डी. एस. देशमुख	४१७.७३
३	शेळी आणि कुक्कुटपालन सुधारण्यासाठी पशुसख्यांसाठी कौशल्य वृद्धिंगत प्रशिक्षण	स्मार्ट सेल, पशुसंवर्धन विभाग, महाराष्ट्र शासन	डॉ. एस. पी. लांडगे	१३४.०६
४	पशुधन उत्पादकता, पशु कल्याण आणि अन्न सुरक्षा वाढवण्यासाठी चांगल्या पशुपालन पद्धती प्रशिक्षणामार्फत पशुसंवर्धन अधिकाऱ्यांची क्षमता बांधणी	स्मार्ट सेल, पशुसंवर्धन विभाग, महाराष्ट्र शासन	डॉ. जी. जे. पंचभाई	२८.८०

५	ग्रामीण भारतातील बहुउद्देशीय कृत्रिम रेतन तंत्रज्ञांच्या प्रशिक्षणावरील प्रकल्प (मैत्री)	महाराष्ट्र पशुधन विकास महामंडळ, नागपूर	डॉ. ए. यु. भिकाने	१९५.३०
६	पशुधन जागृती अभियान	पशुसंवर्धन व दुग्ध व्यवसाय विभाग, भारत सरकार, नवी दिल्ली	डॉ. ए. यु. भिकाने	१०.००
			एकूण	८०९.७६

प्रकल्पांची प्रगती

१. सूक्ष्म प्रशिक्षण केंद्रे (MTCs)

विस्तार शिक्षण संचालनालय, मपमविवि, नागपूर यांनी बिना, ता. कामठी, जिल्हा नागपूर, जोगाहेटी, ता. कारंजा, जि. वर्धा व कामनापूर घुसली, ता. धामणगाव रेल्वे, जि. अमरावती येथे तीन सूक्ष्म प्रशिक्षण केंद्रे स्थापन केली आहेत. जिल्हयातील पशुपालक शेतकऱ्यांकरिता शेतकरी ते शेतकरी अश्या प्रशिक्षणाच्या माध्यमातून प्रशिक्षणासाठी एनडीडीबी, आनंद, गुजरात यांच्या सहकार्याने ४३२० दुग्ध उत्पादक शेतकऱ्यांना प्रशिक्षणासाठी रू. २३.८७ लाख एवढा निधी प्राप्त झाला. विद्यापीठाने प्रत्येक सूक्ष्म प्रशिक्षण केंद्रासाठी १ टेलिव्हिजन, स्पीकर, ४० खुर्च्या, १ टेबल, १० पोस्टर्स या सारख्या प्रशिक्षण पायाभूत सुविधा उपलब्ध करून दिल्या आहेत. याशिवाय सूक्ष्म प्रशिक्षण केंद्राला बायोगॅस युनिट, मिल्किंग मशीन आणि चारा कापणी यंत्र पुरवले जातात. शेतकरी ते शेतकरी प्रशिक्षण या संकल्पनेतून या निवडक जिल्ह्यांतील दुग्ध उत्पादकांना निवडक प्रगतीशील शेतकऱ्यांकडून प्रशिक्षण दिले जाणार आहे. 'पाहणे म्हणजे विश्वास ठेवणे आणि करून शिकणे' ही संकल्पना या प्रशिक्षणांच्या अंमलबजावणीसाठी वापरली जाते जिथे शेतकऱ्यांना प्रगतीशील समवयस्क शेतकऱ्यांकडून प्रशिक्षण दिले जाते. तीन्ही केंद्राने एकत्रित रित्या एकुण ७३ प्रशिक्षणांचे आयोजन केले आहे आणि त्याद्वारे १६९२ दुग्ध उत्पादक शेतकऱ्यांना प्रकल्प सुरु झाल्यापासून प्रशिक्षण देण्यात आले.

सुक्ष्म प्रशिक्षण केंद्र, बीना, जि. नागपूर येथील मुक्त गोठा

सुक्ष्म प्रशिक्षण केंद्र, जोगाहेटी, येथे मुरघासाचे प्रात्यक्षिक

सुक्ष्म प्रशिक्षण केंद्र, कामनापूर घुसळी,
जि. अमरावती येथील चारा कापणी यंत्र

सुक्ष्म प्रशिक्षण केंद्र, जोगाहेटी येथील प्रशिक्षणार्थी

२. पशुसखींची क्षमता वाढवणे (माविम)

विद्यापीठाला पशुसखींची क्षमता वाढवणे आणि महाराष्ट्रात शेळी व कुक्कुटपालन व्यवसायात गुंतलेल्या महिला बचत गटांच्या सक्षमीकरणासाठी महिलांचे नेतृत्व हा रू. ४.१७ कोटींचा मोठा प्रकल्प विद्यापीठाला महिला आर्थिक विकास महामंडळ (माविम), मुंबई यांचे कडून प्राप्त झाला आहे. माविमचा नव तेजस्विनी कार्यक्रम शेळीपालन आणि कुक्कुटपालन संबंधित तंत्रज्ञान/पद्धती/संकल्पना/कल्पना आणि माफसु द्वारे पशुसखीच्या माध्यमातून विद्यापीठाच्या संशोधन शिफारशींचा प्रसार करु शकतो आणि रोजगार निर्मिती, पोषण सुरक्षा आणि कुटुंबांना अतिरिक्त उत्पन्नाचे स्रोत मिळवून देऊ शकतो अशी संकल्पना आहे.

या प्रकल्पांतर्गत एकूण १०५० पशुसख्यांना १० दिवसांचे आणि ५ दिवसांचे शेळीपालन प्रशिक्षण दिले जाणार आहे. या व्यतिरिक्त २०२३-२४ आणि २०२४-२५ या कालावधीत एकूण ४७० प्रमुख महिला पशुसखींना कुक्कुटपालनाच्या ५ दिवसांचे प्रशिक्षण दिले जाणार आहे. ऑगस्ट २०२३ ते मार्च २०२४ या कालावधीत सहा पशुवैद्यकीय महाविद्यालये आणि दोन कृषी विज्ञान केंद्रांमध्ये आयोजित केलेल्या २६ प्रशिक्षणांद्वारे एकूण ७७९ पशुसखींना प्रशिक्षण देण्यात आले.

या प्रशिक्षित पशुसखींमार्फत लसीकरण, जंतनाशक आणि प्रथमोपचार यासारख्या सेवा पुरविल्या जात आहेत तसेच राज्यातील शेळी आणि कुक्कुटपालकांसाठी विपणन, स्वयंसहाय्यता गट आणि शेतकरी उत्पादक कंपनी तयार करणे यासारख्या सल्लागार सेवा पूरवल्या जातील.

डॉ. एन.व्ही. पाटील, मा. कुलगुरु, मपमविवि, नागपूर यांच्या हस्ते पशुसखींना प्रशिक्षण साहित्य वाटप

क्रांनापापवैम, शिरवळ येथे शेळयांचे वजन मोजण्याचे प्रात्यक्षिक

स्नापवैपवि संस्था अकोला येथे सुदृढ व आजारी शेळया ओळखण्याबाबत पशुसखींचे प्रशिक्षण

पवैम, परभणी येथे चाऱ्याची गुणवत्ता वाढविण्याचे प्रात्यक्षिक

कृविके, नागपूर तर्फे आयोजित प्रशिक्षणा दरम्यान शेळीपालन प्रक्षेत्राला

कृविके, ठाणे तर्फे प्रशिक्षण कार्यक्रमातील पशुसखी

३. शेळी आणि कुक्कुटपालन व्यवसाय सुधारण्यासाठी पशुसखींसाठी कौशल्य विकास प्रशिक्षण

स्मार्ट सेल, पशुसंवर्धन विभाग, महाराष्ट्र शासनाचा रू. १.३४ कोटी निधीचा 'शेळी आणि कुक्कुटपालन सुधारण्यासाठी पशुसखींसाठी कौशल्य विकास प्रशिक्षण प्रकल्प' विद्यापीठाला पशुवैद्यकीय महाविद्यालये/संस्थांमध्ये १५ दिवसांच्या निवासी प्रशिक्षणाद्वारे शेळी आणि परसातील कुक्कुटपालनाच्या शास्त्रोक्त व्यवस्थापनाचे २७५ पशुसख्यांना प्रशिक्षण देण्यासाठी प्राप्त झाला. डिसेंबर २०२३ ते मार्च २०२४ या कालावधीत नापवैम, नागपूर, पवैम, परभणी, पवैम, उदगीर, क्रांनापापवैम, शिरवळ आणि स्नापवैपवि संस्था अकोला येथे आयोजित ५ प्रशिक्षणांमध्ये एकूण १२५ पशुसख्यांना प्रशिक्षण देण्यात आले. या पशुसखींच्या माध्यमातून स्मार्ट प्रकल्पांतर्गत स्थापन करण्यात आलेल्या उत्पादक कंपन्यांशी संबंधित शेळी आणि कुक्कुटपालन तसेच राज्यातील पशुपालक आणि कुक्कुटपालन करणाऱ्या शेतकऱ्यांच्या सेवा विषयक गरजा पूर्ण केल्या जातील.

श्रीमती किरण महल्ले, विस्तार शिक्षण परिषद सदस्या, स्नापवैपवि संस्था अकोला येथे प्रशिक्षण पुस्तकेचे विमोचन करतांना

नापवैम, नागपूर येथे पशुसखींना संबोधित करतांना डॉ. ए.यु. भिकाने, संचालक विस्तार शिक्षण, मपमविवि, नागपूर

क्रांनापापवैम, शिरवळ येथे मूल्यवर्धित मांस उत्पादने तयार करण्यासाठी प्रात्यक्षिके

स्नापवैपवि संस्था, अकोला येथील पशुसखींची शेळी प्रक्षेत्राला भेट

४. पशुधन उत्पादकता, पशु कल्याण आणि अन्न सुरक्षा वाढवण्यासाठी पशुसंवर्धन अधिकाऱ्यांची क्षमता वाढवणे.

माननीय बाळासाहेब ठाकरे कृषी व्यवसाय आणि ग्रामीण परिवर्तन (SMART) प्रकल्पांतर्गत महाराष्ट्र सरकारच्या पशुसंवर्धन विभागाने निधी पुरवलेल्या 'पशुधन उत्पादकता, पशु कल्याण आणि अन्न सुरक्षा वाढविण्यासाठी चांगल्या पशुसंवर्धन पद्धतींवर पशुसंवर्धन अधिकाऱ्यांची क्षमता वाढवणे' हा प्रकल्प स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला येथे एकूण रू. २८.८० लाख रुपयांच्या बजेटसह राबविला जात आहे.

प्रकल्पाच्या उद्दिष्टांनुसार, पशुवैद्यकांना पशु उत्पादनांची गुणवत्ता सुधारण्यासाठी प्रशिक्षित केले जाणार आहे ज्यामध्ये अन्न सुरक्षा आणि पशु कल्याण उपायांचे रक्षण करणे आणि स्मार्ट प्रकल्पाद्वारे तयार केलेल्या शेतकरी उत्पादक कंपन्यांच्या मदतीने विविध पशु उत्पादनांसाठी मूल्य साखळी विकसित करणे आणि त्यांना बाजारपेठेशी जोडणे समाविष्ट आहे. 'पशुधन उत्पादकता, पशु कल्याण आणि अन्न सुरक्षा वाढविण्यासाठी चांगल्या पशुसंवर्धन पद्धती' या विषयावरील ५ दिवसांच्या निवासी प्रशिक्षणात पशुसंवर्धन विभागातील एकूण १५० अधिकाऱ्यांना प्रशिक्षित केले जाणार आहे. दि. २६ फेब्रुवारी ते १ मार्च २०२४ दरम्यान पशुसंवर्धन विभागातील २४ अधिकाऱ्यांसाठी एक प्रशिक्षण आयोजित करण्यात आले होते.

स्नापवैपवि संस्था, अकोला येथे 'चांगल्या पशुसंवर्धन पध्दती' प्रशिक्षणात सहभागी पशुसर्वर्धन विभागाचे अधिकारी

स्नापवैपवि संस्था, अकोला येथील विविध प्रयोगशाळांना प्रशिक्षणार्थींची भेट

५. ग्रामीण भारतातील बहुउद्देशीय कृत्रिम रेतन तंत्रज्ञ

महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळाकडून राष्ट्रीय गोकुळ मिशन अंतर्गत 'ग्रामीण भारतातील बहुउद्देशीय कृत्रिम रेतन तंत्रज्ञ' (MAITRI) प्रशिक्षण प्रकल्प राज्याच्या ३४ जिल्ह्यांतील ६३० बेरोजगार तरुणांना रुपये १.९५ कोटी अर्थसंकल्पीय वाटपासह प्रशिक्षण देण्यासाठी विद्यापीठाला प्राप्त झाला. सर्व सहा पशुवैद्यकीय महाविद्यालये/संस्था २०२४-२५ मध्ये या प्रशिक्षणांची अंमलबजावणी करतील. या मॉड्यूलमध्ये तीन महिन्यांचे प्रशिक्षण असते ज्यामध्ये महाविद्यालय/संस्थेत एक महिन्याचे निवासी प्रशिक्षण दिले जाते आणि त्यानंतर पशुधन विकास अधिकारी यांच्या देखरेखीखाली दोन महिने फील्ड वर्क केले जाते. हे प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यावर, मैत्री च्या प्रशिक्षणार्थींना कृत्रिम रेतन किट प्रदान केले जाईल आणि त्यांनी फील्ड पशुवैद्यकांच्या मार्गदर्शनाखाली कृत्रिम रेतन आणि इतर सहाय्यक उपचारांसाठी सेवांचा विस्तार करणे अपेक्षित आहे. मैत्री केवळ कृत्रिम रेतन सेवांच्या तरतुदीतच महत्त्वाची भूमिका बजावणार नाही तर पशुपालक शेतकऱ्यांसाठी पशुपालनाशी संबंधित विस्तार सेवांचा विस्तार करण्यासाठी देखील उपयुक्त ठरेल.

६. पशुधन जागृती अभियान

विद्यापीठाने राष्ट्रीय गोकुळ अभियानांतर्गत भारत सरकारच्या पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय विभागाने प्रायोजित केलेल्या 'पशुधन जागृती अभियान' या प्रकल्पाची अंमलबजावणी महाराष्ट्रातील गडचिरोली, वाशिम, नंदुरबार आणि धाराशिव या ४ आकांक्षीत जिल्ह्यांमध्ये दुग्ध उत्पादकता वाढवण्यासाठी मुंबई, नागपूर, उदगीर आणि अकोला येथील घटक महाविद्यालयांद्वारे करण्यात आली ज्यासाठी एकूण १० लाख रुपयांची आर्थिक तरतूद करण्यात आली होती. माहे ऑगस्ट ते सप्टेंबर २०२३ दरम्यान, एकूण ८ वंध्यत्व शिबिरे आणि जागरुकता मोहिमा आयोजित करण्यात आल्या ज्यामध्ये ९९२ वंध्यत्वाच्या रुग्णांवर उपचार करण्यात आले आणि या कार्यशाळांमध्ये २०८० शेतकऱ्यांना नवीनतम दुग्धव्यवसाय तंत्रज्ञानाबद्दल मार्गदर्शन करण्यात आले.

कुरखेडा, जि. गडचिरोली येथे आयोजीत जनजागृती कार्यशाळा कार्यक्रमात शेतकऱ्यांना संबोधित करताना माननीय कुलगुरु डॉ.एन.व्ही.पाटील

डॉ.ए.यू.भिकाने, संचालक विस्तार शिक्षण जनजागृती दलवेवा, जि. शिरवळ येथे आयोजीत कार्यशाळेत शेतकऱ्यांना संबोधित करताना

डॉ. रवींद्र बांबल, उपायुक्त, पशुसंवर्धन विभाग,भारत सरकार, नवी दिल्ली प्रजनन शिबिराचे उद्घाटन करताना

वंध्यत्वासाठी जनावरांची तपासणी करताना तज्ञ

७.२ आयोजित प्रशिक्षण

पशुविज्ञान, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्यव्यवसाय या क्षेत्रातील प्राध्यापकांच्या सामूहिक प्रयत्नातून वैज्ञानिक माहिती आणि तंत्रज्ञान हस्तांतरणाच्या प्रसारासाठी विद्यापीठाने प्रयत्न केले आहेत.

विद्यापीठ आपल्या घटक महाविद्यालये, संस्था आणि कृषी विज्ञान केंद्रांद्वारे अधिकारी, संबंधित विभागातील व्यावसायिक तसेच पशुपालक शेतकरी, कुक्कुटपालक आणि मत्स्यपालक शेतकरी यांना प्रशिक्षण देते.

७.२.१ शेतकऱ्यांचे प्रशिक्षण

बेरोजगार तरुण आणि इच्छुक उद्योजक यांच्यासाठी पशुपालन, कुक्कुटपालन, दुग्धव्यवसाय, मत्स्यपालन आणि पशु उत्पत्तीच्या उत्पादनांचे मूल्यवर्धन या विविध पैलूंवर उद्योजकता विकासासाठी प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करणे हा विद्यापीठाचा नियमित उपक्रम आहे.

एकूण ४२९ दिवसांच्या सर्व ८३ प्रशिक्षणांमध्ये ३३८९ शेतकऱ्यांना/ इच्छुक उद्योजकांना प्रशिक्षण देण्यात आले. यामध्ये शेळीपालनावर ४५ प्रशिक्षणे, ५ दुग्धव्यवसाय, ९ कुक्कुटपालन, १० मत्स्यपालन आणि प्रक्रिया, ५ दुग्धजन्य पदार्थ तंत्रज्ञानावर आणि ९ प्रशिक्षणे इतर शेतीशी संबंधित उपक्रम जसे की नैसर्गिक शेती, स्मार्ट कापूस उत्पादन, ग्लायफोसेटचा वापर इ. वर आयोजित करण्यात आली. सर्व ८३ प्रशिक्षण विविध कालावधींचे होते. बहुसंख्य ३७ प्रशिक्षणे ही ३ दिवसांच्या कालावधीचे, २१ प्रशिक्षणे १० दिवसांच्या कालावधीचे, तर एक दिवस कालावधीचे १३ प्रशिक्षण, ५ दिवस कालावधीचे ६ प्रशिक्षण, १५ दिवस कालावधीचे ३ प्रशिक्षण, २ दिवस कालावधीचे २ प्रशिक्षण आणि १६ दिवस कालावधीचे १ प्रशिक्षण याप्रमाणे विविध भागधारकांसाठी आयोजित करण्यात आले होते.

तक्ता क्र. ७.२ शेतकऱ्यांसाठी संस्थानिहाय प्रशिक्षण.

अ. क्र.	संस्थेचे नांव	आयोजित केलेल्या प्रशिक्षणांची संख्या	एकूण कालावधी (दिवसांची संख्या)	सहभागी / प्रशिक्षणार्थींची संख्या
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	०९	२६	२६४
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	१६	९८	४९४
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	०८	५२	२२६
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०९	४९	५४५
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	१०	७०	३१७
६	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	०५	४५	१५३
७	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड	०३	०५	१०९
८	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०१	०३	३४
९	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपुर	०६	१७	१६४
१०	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०१	०३	२५
११	कृषि विज्ञान केंद्र, सांगली	०४	०८	२४६
१२	कृषि विज्ञान केंद्र, नागपूर	०७	३९	५४९
१३	कृषि विज्ञान केंद्र, ठाणे	०४	१४	२६३
	एकूण	८३	४२९	३३८९

शेतकऱ्यांसाठी आयोजित केलेल्या प्रातिनिधिक प्रशिक्षणांचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे.

१. मविम, नागपूरमार्फत 'गोडया पाण्यातील मत्स्यपालन' या विषयावर प्रशिक्षण

मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर यांनी राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठ, नागपूर यांच्या सहकार्याने रातुमनावि यांनी दत्तक घेतलेल्या गावातील ३० शेतकऱ्यांसाठी दि. २८ ते ३० एप्रिल २०२३ दरम्यान विस्तार शिक्षण संचालनालय, मपमविवि, नागपूर येथे गोड्या पाण्यातील मत्स्यपालन या प्रशिक्षणाचे आयोजन केले होते. प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे उद्घाटन डॉ. सुभाष चौधरी, माननीय कुलगुरु, रातुमनावि, नागपूर यांच्या हस्ते करण्यात आले.

डॉ. सुभाष चौधरी, माननीय कुलगुरु, रातुमनावि, नागपूर प्रशिक्षणार्थींना संबोधित करताना

२. स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला तर्फे मेळघाटातील आदिवासी महिलांसाठी 'परसातील कुक्कुटपालन' या विषयावर प्रशिक्षण

डॉ. एन.व्ही. पाटील, माननीय कुलगुरू यांच्या हस्ते पोल्ट्री युनिटचे वाटप

दि. २८ ते २९ मे २०२३ या कालावधीत आणि दि. १२ जानेवारी २०२४ रोजी कुक्कुट विज्ञान विभाग, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला यांच्या वतीने चिलाटी, मेळघाट येथे आदिवासी महिलांसाठी 'परसातील कुक्कुटपालन' या विषयावर विशेष प्रशिक्षण आयोजित करण्यात आले होते. प्रशिक्षणादरम्यान एकूण ६० आदिवासी महिलांना, २० सुधारित देशी पक्षी, १०० किलो खाद्य, एक फीडर आणि एक ड्रिंकर, औषध व फीड सप्लिमेंट्स असा समावेश असणाऱ्या किटचे वाटप डॉ. एन. व्ही. पाटील, माननीय कुलगुरू, मपमविवि, नागपूर यांच्या हस्ते करण्यात आले.

३. क्रांनापापवैम, शिरवळ येथे 'वराह उत्पादन आणि व्यवस्थापन' या विषयावर प्रशिक्षण

प्रमुख पाहुणे आणि महाविद्यालयीन प्राध्यापकांसह सहभागी

शिरवळ येथील क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाने दिनांक १० ते १२ ऑक्टोबर २०२३ या कालावधीत 'वराह उत्पादन आणि व्यवस्थापन' या विषयावर प्रशिक्षणाचे आयोजन केले होते. या प्रशिक्षणात महाराष्ट्रातील दहा जिल्ह्यातील एकूण ७७ वराह पालक शेतकरी आणि उद्योजक यांनी सहभाग घेतला होता.

४. नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर येथे 'शास्त्रोक्त शेळीपालन' या विषयावर प्रशिक्षण कार्यक्रम

शास्त्रोकत शेळीपालन प्रशिक्षणार्थींची प्रक्षेत्र भेट

पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन विस्तार शिक्षण विभाग, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर व आत्मा, जि. वर्धा यांच्या सहकार्याने दि. १६ ते २० ऑक्टोबर २०२३ आणि दि. ३० ऑक्टोबर ते ३ नोव्हेंबर २०२३ या कालावधीत 'शास्त्रोक्त शेळीपालन' या विषयावर प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला. एकूण ६२ प्रशिक्षणार्थींनी प्रशिक्षण कार्यक्रमात भाग घेतला.

५. पवैम, उदगीर येथे आत्मा अंतर्गत दुग्ध उत्पादकांसाठी प्रशिक्षण कार्यक्रम

पशुवैद्यकीय औषधी विभाग, पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, उदगीर व आत्मा अंतर्गत, कृषी विभाग, मुखेड, जि. नांदेड यांच्या सहकार्याने दि. २१ डिसेंबर २०२३ रोजी एक दिवसीय शेतकरी प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. या प्रशिक्षण कार्यक्रमात नांदेड जिल्ह्यातील एकूण १०५ दुग्ध उत्पादक शेतकरी सहभागी झाले होते.

प्रशिक्षण पुस्तिकेचे विमोचन

६. मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर द्वारे एफएफपीओसाठी क्षमता विकास कार्यक्रम

सागरी उत्पादने निर्यात विकास प्राधिकरण (MPEDA, प्रादेशिक संचालनालय, मुंबई यांच्या सहकार्याने 'जैवसुरक्षा उपाय आणि वैयक्तिक स्वच्छता' या विषयावर क्षमता विकास कार्यक्रम दि.२७ ते २९ डिसेंबर २०२३ दरम्यान फिश फार्मर्स प्रोड्युसर्स ऑर्गनायझेशन (FFPO), सावनेर ब्लॉकच्या ३५ सदस्यांसाठी आयोजित करण्यात आला होता.

मार्गदर्शन करताना तज्ञ

७. नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर येथे 'व्यावसायिक कुक्कुटपालन' या विषयावर प्रशिक्षण

कुक्कुट विज्ञान विभाग, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाने दि. ०८ ते १२ जानेवारी २०२४ या कालावधीत 'व्यावसायिक कुक्कुटपालन' या विषयावर प्रशिक्षणाचे आयोजन केले होते. संपूर्ण महाराष्ट्रातून एकूण ३९ शेतकरी आणि बेरोजगार युवकांनी प्रशिक्षण कार्यक्रमात सक्रिय सहभाग घेतला.

पिल्लांसाठी ब्रुडिंग व्यवस्थापनाचे प्रात्याक्षिक

८. दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे 'दुग्ध व्यवसाय व्यवस्थापन आणि मूल्यवर्धित दुग्ध उत्पादने' या विषयावर प्रशिक्षण

दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर यांनी कृषी तंत्रज्ञान व्यवस्थापन एजन्सी (आत्मा), लातूर यांच्या सहकार्याने दि. ४ ते ६ मार्च २०२४ या कालावधीत 'दुग्ध व्यवसाय व्यवस्थापन आणि मूल्यवर्धित दुग्ध उत्पादने' या विषयावर प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन केले होते ज्यामध्ये लातुर जिल्ह्यातील ५९ सहभागींना प्रशिक्षण देण्यात आले होते.

पनीर तयार करण्याची प्रात्यक्षिक

९. दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड येथे 'दुग्ध व्यवसाय आणि दुध प्रक्रिया' या विषयावर प्रशिक्षण

दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड यांनी दि. २७ ते २९ मार्च २०२४ या कालावधीत नगर परिषद आर्वी अंतर्गत महिला बचत गट सदस्यांसाठी 'दुग्ध व्यवसाय आणि दुग्धजन्य पदार्थ' या विषयावर प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. प्रशिक्षण कार्यक्रमात एकूण २० महिलांनी सहभाग घेतला. या प्रशिक्षणादरम्यान रासायनिक अभिकर्मक वापरून दुधात भेसळ तपासण्याबरोबरच विविध दुग्धजन्य पदार्थ तयार करण्याचे प्रात्यक्षिक दाखविण्यात आले.

बचत गटाच्या महिलांना रसगुल्ला तयार करण्याचे प्रात्यक्षिक

१०. मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई येथे 'स्वच्छ दूध उत्पादन' या विषयावर प्रशिक्षण

पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य विभाग आणि पशुधन प्रक्षेत्र संकूल यांच्या संयुक्त विद्यमाने पशुधन उत्पादन तंत्रज्ञान विभागाने ३ डिसेंबर २०२३ रोजी मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई येथे 'स्वच्छ दूध उत्पादन' या विषयावर प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित केला होता. या प्रशिक्षण कार्यक्रमात आरे कॉलनी, गोरेगाव येथील ५० दुग्ध व्यवसायी सहभागी झाले होते.

मुंपवैम, मुंबई येथे स्वच्छ दूध उत्पादनावर व्याख्यान देताना तज्ञ

११. कृविकें, सांगली तर्फे 'आधुनिक दुग्धव्यवसाय' या विषयावर प्रशिक्षण

कृषि विज्ञान केंद्र, सांगली यांचेमार्फत दि. १९ ते २१ ऑक्टोबर २०२३ या कालावधीत आटपाडी, जि. सांगली येथे काळजी आणि व्यवस्थापन, पोषण, आरोग्य आदींसह विविध विषयांवर व्याख्याने झाली. प्रशिक्षण कार्यक्रमास आटपाडी तालुक्यातील एकूण ११९ शेतकरी उपस्थित होते.

प्रशिक्षणार्थींना प्रमाणपत्रांचे वितरण

१२. पवैम, परभणी येथे 'व्यावसायिक शेळीपालन' या विषयावर प्रशिक्षण

पशुधन उत्पादन व्यवस्थापन विभाग, पशुवैद्यकीय व पशु विज्ञान महाविद्यालय, परभणी यांच्या वतीने दि. १८ ते २० एप्रिल २०२३ या कालावधीत 'व्यावसायिक शेळीपालन' या विषयावर प्रशिक्षण आयोजित करण्यात आले होते. विविध विषयातील प्राध्यापकांनी ४७ शेतकरी/बेरोजगार तरुणांना व्यावसायिक शेळीपालनाच्या विविध पैलूंवर मार्गदर्शन केले.

प्रशिक्षणार्थींना प्रमाणपत्रांचे वितरण

१३. मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे 'शेत तलावातील मत्स्यपालन' प्रशिक्षण कार्यक्रम

मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर यांनी दि. २७.०२.२०२४ ते २९.०२.२०२४ या कालावधीत कृषी तंत्रज्ञान व्यवस्थापन एजन्सी, लातूर यांच्या निधीतून शेत तलावातील मत्स्यसंवर्धन या विषयावर तीन दिवसीय प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन केले होते. या प्रशिक्षणात एकूण २५ प्रशिक्षणार्थी सहभागी झाले होता.

डॉ बी. आर. खरटमोल, सहयोगी अधिष्ठाता, मविम, उदगीर शेतकऱ्यांना संबोधित करताना

७.२.२ अधिकारी / विद्यार्थी / व्यावसायिक / पॅरावेटसाठी प्रशिक्षण

पशुवैद्यकीय विद्यार्थी, पदवीधर, पशुधन विकास अधिकारी, संशोधक इत्यादींसाठी १४० दिवसांच्या कालावधीचे ४६ प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले होते, ज्यामध्ये ३९२१ व्यावसायिकांना रोग निदानातील प्रगत तंत्रज्ञान, एकात्मिक आरोग्य, पशुवैद्यकीय प्रॅक्टिसमधील प्रगत तंत्रे इ. क्षेत्रांमध्ये प्रशिक्षण देण्यात आले होते. अधिकाऱ्यांसाठी विविध प्रशिक्षणांचे आयोजन करण्यात आले होते.

लहान प्राण्यांमध्ये छातीच्या आणि ओटीपोटाची अल्ट्रासोनोग्राफी, अन्नाचे नमुने, चाचणी आणि विश्लेषणासाठी सूक्ष्मजीवशास्त्रीय तंत्रे, लहान प्राण्यांच्या प्रॅक्टिसमध्ये लॅपरोस्कोपिक शस्त्रक्रिया, प्रयोगशाळेतील प्राण्यांच्या हाताळणी आणि व्यवस्थापनाचे प्रशिक्षण, एनडीआरएफ राजपत्रित अधिकाऱ्यांसाठी प्रशिक्षण कार्यक्रम, ॲनेस्थेसिया आणि फ्रॅक्चर व्यवस्थापन, मोठे प्राणी, श्वानातील सर्वोत्तम प्राणी जन्म नियंत्रण पद्धती, पशुवैद्यकीय निदान अल्ट्रासोनोग्राफी, वन्यजीव आरोग्य व्यवस्थापनाची मूलभूत माहिती, वन्य प्राण्यांमध्ये रासायनिक स्थिरीकरण, रेंज फॉरेस्ट ऑफिसरसाठी वन्यजीव व्यवस्थापनाची मूलभूत माहिती इ. समाविष्ट आहेत.

मुंपवैम, मुंबई यांनी पेन स्टेट युनिव्हर्सिटी, यूएसए यांच्या सहकार्याने आयोजित 'साथरोगशास्त्राची तत्त्वे आणि पद्धती' आणि स्लोवाकियातील कोसिसे येथील पशुवैद्यकीय औषध आणि फार्मसी विद्यापीठाच्या सहकार्याने 'संक्रामक रोगांसाठी प्रगत जलद निदान तंत्र' या विषयावरील आंतरराष्ट्रीय प्रशिक्षण (हायब्रिड मोड) आयोजित केले.

तक्ता क्र. ७.३ व्यावसायिकांसाठी संस्थानिहाय प्रशिक्षण संख्या

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	अधिकाऱ्यांचे प्रशिक्षण		
		आयोजित प्रशिक्षणांची संख्या	एकूण कालावधी (दिवसांची संख्या)	सहभागी/उपस्थित प्रशिक्षणार्थींची संख्या
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	१८	४८	३१२३
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	०४	०७	६०
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०५	३१	१०९
४	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	०१	०३	१०
५	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	०१	०५	२४
६	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड	०४	०४	१९०
७	वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	१३	४२	४०५
	एकूण	४६	१४०	३९२१

व्यावसायिकांसाठी आयोजित केलेल्या प्रातिनिधिक प्रशिक्षणांचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे.

१. मुंपवैम, मुंबई येथे 'लहान प्राणी लवचिक आणि कठोर एंडोस्कोपी' वर प्रशिक्षण

मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या शस्त्रक्रिया आणि क्ष- किरणशास्त्र विभागाने MARS INDIA LTD च्या सहकार्याने 'लहान प्राणी लवचिक आणि कठोर एंडोस्कोपी' या विषयावर दि. १७ ते १९ एप्रिल २०२३ पर्यंत प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित केला. छत्तीसगड, आंध्र प्रदेश, केरळ, उत्तर प्रदेश आणि हरियाणा येथील एकूण १८ पशुवैद्यकांनी प्रशिक्षणात भाग घेतला.

गॅस्ट्रोस्कोपी प्रशिक्षण घेत असलेले सहभागी

२. १. मुंपवैम, मुंबई येथे मानवी शल्यचिकित्सकांसाठी प्रशिक्षण

मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या शस्त्रक्रिया आणि क्ष- किरणशास्त्र विभागाने दि. २३ एप्रिल २०२३ रोजी मेडट्रॉनिक्स इंडिया लिमिटेडच्या सहकार्याने मानवी शल्यचिकित्सकांसाठी 'मिनिमली इन्व्हेसिव्ह टेक्निक्स' या विषयावर एक दिवसीय प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित केला होता ज्यामध्ये ८ मानवी शल्यचिकित्सकांना प्रशिक्षण देण्यात आले होते.

मुंपम, मुंबई येथे 'मिनिमली इन्व्हेसिव्ह टेक्निक्स' या विषयावर प्रत्यक्ष प्रशिक्षण

३. वन विभागाच्या क्षेत्रीय अधिकारी आणि कर्मचाऱ्यांना प्रशिक्षण

वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा, नागपूर यांनी दि. १२ जुलै २०२३ रोजी 'वन्यजीव व्यवस्थापन आणि न्यायवैद्यकशास्त्र' या विषयावर एकदिवसीय प्रशिक्षणाचे आयोजन केले होते. प्रशिक्षण कार्यक्रमात वन विभागाचे एकूण ४० क्षेत्र अधिकारी आणि कर्मचारी सक्रियपणे सहभागी झाले होते.

वसंप्रकें, गोरेवाडा येथे प्रशिक्षणादरम्यान तज्ञांसह वनपरिक्षेत्र अधिकारी

४. 'शैक्षणिक व्यवस्थापन प्रणाली (AMS) वापर' या विषयावर फॅकल्टी डेव्हलपमेंट प्रशिक्षण कार्यक्रम

दि. २७ जुलै २०२३ रोजी 'पशुवैद्यकीय, दुग्धव्यवसाय, मत्स्य विज्ञानातील शैक्षणिक, आणि परीक्षा कार्यात AMS चा वापर' या विषयावर दोन दिवसीय फॅकल्टी डेव्हलपमेंट प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला. विद्यापीठामधील २८ शैक्षणिक अधिकाऱ्यांना शैक्षणिक व्यवस्थापन प्रणाली (AMS) च्या वापराबाबत भाकृअप मधील तज्ञांनी मार्गदर्शन केले.

५ 'ब्लेंडेड लर्निंग प्लॅटफॉर्म' वर प्रशिक्षण

NAHEP, ICAR-IASRI, नवी दिल्ली अंतर्गत हायब्रीड मोडमध्ये दि. २३ फेब्रुवारी २०२४ रोजी विद्यापीठाच्या विविध घटक महाविद्यालय/ संस्थांमधील प्राध्यापक आणि पदवी/पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांसाठी मपमविवि, नागपूर द्वारे 'ब्लेंडेड लर्निंग प्लॅटफॉम' या विषयावर हँड्स-ऑन-ट्रेनिंग कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली.

ब्लेंडेड लर्निंग प्लॅटफॉर्म' वरील कार्यशाळेदरम्यान तज्ञांसह प्राध्यापक

७.३ कार्यशाळा/सेमिनार/वेबिनार/शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन

कार्यशाळा आणि चर्चासत्रांचे आयोजन हा आणखी एक उपक्रम आहे जो आउटरीच क्रियाकलापांचा एक भाग म्हणून केला जातो. येथे शेतकऱ्यांसाठी ३३ कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले असून यामध्ये ४३६४ शेतकरी सहभागी झाले होते. नागपूर, उदगीर आणि अकोला येथे स्वतंत्रपणे तीन शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले होते ज्यामध्ये ७३८ शेतकऱ्यांना लाभ मिळाला होता.

७.३.१ शेतकऱ्यांसाठी कार्यशाळा

विद्यापीठाच्या पशुवैद्यकीय, दुग्ध तंत्रज्ञान, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालये आणि केव्हीके यांनी शेतकऱ्यांसाठी आयोजित केलेल्या कार्यशाळांमध्ये अश्वांची काळजी आणि व्यवस्थापन, दुग्धजन्य पशुंमध्ये संतुलित पोषण, गोवंशांमध्ये वंध्यत्व समस्या, वैज्ञानिक शेळीपालन, स्वच्छ दूध उत्पादन, पशु आहार पूरक आहाराचे महत्त्व, परसातील कुक्कुटपालन आणि शेळीपालन या विषयावरील कार्यशाळा, महिलांच्या स्वयंसहाय्यता गटासाठी आयोजित दुग्ध व्यवसाय आणि दुग्धजन्य दूध उत्पादने, कुटीर पातळीवर दुग्धजन्य पदार्थांची तयारी, विदर्भात मत्स्यपालन आणि मत्स्यपालन विकास, मासे बियाणे उत्पादन, शेततलावातील मासे संवर्धन, शेतकऱ्यांसाठी मान्सूनपूर्व (खरीप) कार्यशाळा, पशुसंवर्धनाचे महत्त्व, पशुसंवर्धन क्षेत्रातील संधी आणि आव्हाने या विषयावर शेतकरी मेळावा आणि जागरूकता कार्यक्रम, पशुसंवर्धनात महिलांची भूमिका या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा आणि शेतकरी मेळावा इत्यादींचा समावेश होता.

तक्ता क्र. ७.४ संस्थानिहाय शेतकरी कार्यशाळा/शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	कार्यशाळांची संख्या	सहभागींची संख्या
१	विस्तार शिक्षण संचालनालय, मपमविवि, नागपूर	०३	११००
२	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	०८	१०९९
३	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	०४	९५२
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	०२	१५४
५	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०३	८५०
६	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	०४	५५५
७	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	०१	७८
८	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड	०१	२०
९	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०१	५०
१०	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपुर	०३	१०४
११	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०३	३७०
१२	कृषि विज्ञान केंद्र, सांगली	०१	३३
१३	कृषि विज्ञान केंद्र, नागपूर	०१	६०
१४	कृषि विज्ञान केंद्र, ठाणे	०१	३९
	एकूण	३६	५४६४

१. दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे मूल्यवर्धित दुग्धजन्य पदार्थांवर कार्यशाळा

दि. १५ मार्च २०२४ रोजी कृषी तंत्रज्ञान व्यवस्थापन संस्था (आत्मा), लातूर यांच्या सहकार्याने दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे 'मूल्यवर्धित दुध उत्पादने' या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती. कार्यशाळेदरम्यान दुधाचे मूल्यवर्धन, यांसारख्या विविध विषयांवर व्याख्याने देण्यात आली. पारंपारिक भारतीय दुग्धजन्य पदार्थांची तयारी आणि पनीर, बर्फी आणि पेढा तयार करण्यासाठी ५० सहभागींसाठी प्रात्यक्षिकांचे आयोजन करण्यात आले.

दुतंम, उदगीरच्या कर्मचाऱ्यांसह कार्यशाळेतील सहभागी

२.मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपूर द्वारे 'स्वच्छ आणि जिवंत मासे विपणन' या विषयावर कार्यशाळा

दि. १८ एप्रिल २०२३ रोजी विज्ञान आणि तंत्रज्ञान संसाधन केंद्र, गडचिरोली येथे गडचिरोली जिल्ह्यातील विविध गटांमध्ये तयार करण्यात आलेल्या मत्स्य उत्पादक गटांच्या (FIGs) सदस्यांसाठी 'स्वच्छ आणि जिवंत मासे विपणन' या विषयावर कार्यशाळा आणि प्रात्यक्षिक आयोजित करण्यात आले होते. गडचिरोली जिल्ह्यातील मत्स्य हित गटातील २५ सदस्यांना मोबाईल फिश वेंडिंग मशीन, फिश मार्केटिंग आणि भुजलीय मत्स्यव्यवसायातील पुरवठा साखळी विकसित करण्याबाबत मार्गदर्शन करण्यात आले. डॉ अनिल काकोडकर, अध्यक्ष आरजीएसटीसी आणि डॉ. सी.डी. मायी, अध्यक्ष, नियामक मंडळ, एसटीआरसी, गडचिरोली आणि माजी अध्यक्ष, एएसआरबी, नवी दिल्ली यांनीही शेतकऱ्यांना बाजारपेठेतील संबंध विकसित करण्याचा सल्ला दिला.

मान्यवरांना मोबाईल फिश व्हेंडिंग मशीनबद्दल माहिती देताना तज्ञ

३. मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपूर येथे 'मत्स्यव्यवसाय तंत्रज्ञान' या विषयावर कार्यशाळा

पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, परळ, मुंबई येथील 'ऑल इंडिया कोऑर्डिनेटेड रिसर्च ऑन पोस्ट हार्वेस्ट इंजिनीअरिंग अँड टेक्नॉलॉजी' अंतर्गत अनुसूचित जाती समाजातील मत्स्यविक्रेते, मच्छीमार आणि मत्स्यशेतकऱ्यांसाठी नागपूर येथील मत्स्यविज्ञान महाविद्यालयात 'मत्स्यव्यवसाय तंत्रज्ञान' या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती. कार्यशाळेत एकूण २५ शेतकरी, मच्छीमार सहभागी झाले होते.

डॉ.एन.व्ही.कुरकुरे, संशोधन संचालक, मपमविवि, नागपूर
मत्स्य शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन करताना

४. नापवैम, नागपूर येथे 'पशुधन क्षेत्रातील संधी आणि आव्हाने' या विषयावर एक दिवसीय शेतकरी मेळावा आणि जागरूकता कार्यक्रम

डॉ. एस. बी. बारबुधे, संचालक, आयसीएआर-एनएमआरआय हैदराबाद, शेतकऱ्यांना संबोधित करताना

भाकृअप-नॅशनल मीट रिसर्च इन्स्टिट्यूट, हैदराबाद द्वारा प्रायोजित एससीएसपी (SCSP) कार्यक्रमांतर्गत 'पशुधन क्षेत्रातील संधी आणि आव्हाने' या विषयावर एक दिवसीय शेतकरी मेळावा आणि जागरुकता कार्यक्रम नापवैम, नागपूर द्वारे दि. १६ जानेवारी २०२४ रोजी आयोजित करण्यात आला होता ज्यात नागपूर आणि भंडारा जिल्ह्यातील एकूण ३२२ शेतकरी सहभागी झाले होते. डॉ. एस.बी. बारबुधे, संचालक, आयसीएआर-एनएमआरआय, हैदराबाद हे उद्घाटन कार्यक्रमासाठी प्रमुख पाहुणे होते.

५. पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे 'परसातील कुक्कुटपालन आणि शेळीपालन' या विषयावर एक दिवसीय जनजागृती कार्यक्रम

पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे 'परसातील कुक्कुटपालन आणि शेळीपालन' या विषयावर एक दिवसीय जनजागृती कार्यक्रम भा.अप-नॅशनल मीट रिसर्च इन्स्टिट्यूट, हैदराबाद द्वारे प्रायोजित एससीएसपी (SCSP) कार्यक्रमांतर्गत 'परसातील कुक्कुटपालन आणि शेळीपालन' या विषयावर एक दिवसीय जनजागृती कार्यक्रम दि. ०२ डिसेंबर २०२३ रोजी उदगीर येथील पशुवैद्यक आणि पशुविज्ञान महाविद्यालयात आयोजित करण्यात आला होता. उदगीर परिसरातील गावातील एकूण ३०० अनुसूचित जातीचे लाभार्थी या कार्यक्रमाला उपस्थित होते. डॉ. नितीन पाटील, माननीय कुलगुरू, मपमविवि हे या उद्घाटन समारंभाचे प्रमुख पाहुणे होते.

पवैम, उदगीर येथे मान्यवरांच्या हस्ते माहिती पुस्तिकेचे प्रकाशन

पवैम, उदगीर येथे लाभार्थ्यांना संबोधित करताना डॉ. नितीन पाटील, मा. कुलगुरू, मपमविवि, नागपूर

६. पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर द्वारे 'शेळीपालन' या विषयावर कार्यशाळा

पशुवैद्यकीय परजीवी शास्त्र विभाग, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर यांनी दि. ३ डिसेंबर २०२३ रोजी वाढोना, ता. उदगीर येथे ३५ SC-ST महिलांसाठी 'शेळीपालन आणि शेळ्यांमधील जंतनाशकावर शेतात प्रात्यक्षिक' या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळा आयोजित केली होती. प्रात्यक्षिक शिबिरात ८२ प्रौढ शेळ्या आणि २४ करडांना जंतमुक्त करण्यात आले.

शेळ्यांमधील जंतनाशकाचे प्रात्यक्षिक दाखवितांना विद्यार्थी

७. स्वच्छ दूध उत्पादन' या विषयावर दुतंम, वरूड येथे कार्यशाळा

दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड (पुसद) यांनी दि. ३ डिसेंबर २०२३ रोजी विद्यापीठ स्थापना दिन आणि स्वच्छ दूध उत्पादन दिनानिमित्त 'स्वच्छ दूध उत्पादन' या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन केले होते. कार्यक्रमाला मुगसाजी महाराज महाविद्यालय, दारव्हा, यवतमाळ येथील २७ विद्यार्थी उपस्थित होते. खवा, पेढा, पनीर, बासुंदी, कलाकंद, चॉकलेट बर्फी आदी पदार्थ तयार करण्यासाठी प्रात्यक्षिकांचे आयोजन करण्यात आले.

कार्यशाळेतील सहभागी

८. मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे 'शेत तळयातील मत्स्यसंवर्धन' या विषयावर कार्यशाळा

मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर यांनी सहकार महर्षी शंकरराव कोल्हे सहकारी साखर कारखाना लि. सहजानंदनगर, कोपरगाव, जि. अहमदनगर यांच्या संयुक्त विद्यमाने दि. ०५ सप्टेंबर २०२३ रोजी 'शेत तळयातील मत्स्यसंवर्धन' या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळेचे हायब्रीड मोडमध्ये आयोजन केले होते.

मविम, उदगीर येथे
'शेत तलावातील मत्स्यसंवर्धन' या कार्यशाळे दरम्यान तज्ञ

७.३.२ व्यावसायिकांसाठी कार्यशाळा

क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांसाठी एकूण ३७ तांत्रिक ऑफलाइन/ऑनलाइन कार्यशाळा आणि चर्चासत्रे आयोजित करण्यात आली होती ज्यामध्ये ३८६६ अधिकारी सहभागी झाले होते. पशुधन विकास अधिकारी, पशुसंवर्धन विभागाचे सहाय्यक आयुक्त, स्त्रीरोग तज्ञ, मानव शल्यचिकित्सक, विद्यार्थी आणि संशोधक अशा व्यावसायिकांसाठी या कार्यशाळा आयोजित करण्यात आल्या होत्या.

तक्ता क्र ७.५ व्यावसायिकांसाठी आयोजित संस्थानिहाय कार्यशाळा

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	कार्यशाळांची संख्या	सहभागींची संख्या
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	१०	६७९
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	०२	३८०
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०५	१०३४
४	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	०५	५००
५	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	०३	३६४
६	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड	१२	९०९
	एकूण	३७	३८६६

१. ICAR- NAHEP- CAAST प्रकल्पांतर्गत एक दिवसीय नॉलेज शेअरिंग कार्यशाळा

पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई मार्फत 'सेंटर ऑफ एक्सेलेन्स फॉर ॲडव्हांस रीसर्च ऑन ॲनिमल फुड सेफ्टी' या ICAR-NAHEP-CAST प्रकल्पांतर्गत दि. ६ जुलै २०२३ रोजी एक दिवसीय नॉलेज शेअरिंग कार्यशाळा हायब्रीड मोडमध्ये आयोजित करण्यात आली होती. कार्यशाळेचे उद्घाटन डॉ. आर.सी. अग्रवाल, उपमहासंचालक (शिक्षण) आणि राष्ट्रीय संचालक, NAHEP, ICAR, नवी दिल्ली यांचे हस्ते करण्यात आले. कार्यशाळेसाठी पद्मश्री डॉ. एम. एल. मदान, माजी उपमहासंचालक (पशुविज्ञान) उपस्थित होते.

पद्मश्री डॉ. एम. एल. मदान, माजी उपमहासंचालक (पशुविज्ञान) यांचा सत्कार करताना मा. डॉ. एस.आर. गडाख, कुलगुरू, मपमविवि

२. स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला येथे 'बाजरी' या विषसावर राष्ट्रीय परिसंवाद व कार्यशाळा आयोजन

बाजरी वर्ष-२०२३ च्या स्मरणार्थ, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला यांनी दि. ७-८ सप्टेंबर, २०२३ या कालावधीत पशु पोषण संघ (ANA) च्या पुढाकाराने 'मिलेट इन ॲनिमल न्यूट्रिशन: पोटेंशिअल आणि फ्युचर स्कोप' या विषयावर राष्ट्रीय चर्चासत्र व कार्यशाळा आयोजित केली होती. स्मरणिकेचे प्रकाशन मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आले. या कार्यक्रमात एकूण २५० प्राध्यापक, शास्त्रज्ञ, संशोधक आणि विद्यार्थी सहभागी झाले होते. या कार्यक्रमात दि. ७ सप्टेंबर २०२३ रोजी शेतकरी वैज्ञानिक मेळावा आयोजित करण्यात आला होता, ज्यामध्ये ११० शेतकरी आणि शास्त्रज्ञ सहभागी झाले होते.

मा. कुलगुरु डॉ. एन.व्ही.पाटील कार्यशाळेचे उद्घाटन करताना

३. स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला द्वारे राष्ट्रीय ऑनलाइन क्लिनिकल केस कॉन्फरन्स

पशुवैद्यकीय शस्त्रक्रिया आणि रेडिओलॉजी विभाग, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला द्वारे दि. २५ ते २७ एप्रिल २०२३ दरम्यान ६वी राष्ट्रीय ऑनलाइन क्लिनिकल केस कॉन्फरन्स यशस्वीरित्या आयोजित करण्यात आली. या कार्यक्रमात एकूण २४८ विद्यार्थी आणि कर्मचारी सहभागी झाले होते, ज्यामध्ये त्यांनी वेगवेगळ्या सत्रांतर्गत क्लिनिकल केसचे निष्कर्ष सादर केले. उत्कृष्ट पेपर सादरीकरणासाठी बारा विद्यार्थ्यांना पारितोषिक देण्यात आले.

स्नापपवि संस्था, अकोला येथे राष्ट्रीय ऑनलाइन क्लिनिकल केस कॉन्फरन्स

४. नापवैम, नागपूर येथे पशुधन उत्पादकता सुधारण्यासाठी शारीरिक तंत्रांवर कार्यशाळा

नापवैम, नागपूर येथे दि.१९-२८ जून २०२३ दरम्यान 'पशुधन उत्पादकता सुधारण्यासाठी शारीरिक तंत्रे' या विषयावर विज्ञान आणि अभियांत्रिकी संशोधन मंडळ प्रायोजित कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती ज्यामध्ये देशभरातील विविध संस्थांमधील एकूण २५ पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांनी भाग घेतला होता. दहा दिवसांच्या कार्यशाळेचे उद्दिष्ट तरुण शास्त्रज्ञांना शरीरक्रियाशास्त्रातील उदयोन्मुख तंत्रांचे प्रशिक्षण देण्याचे होते.

प्रशिक्षण नियमावलीचे प्रकाशन

५. मुंपवैम, मुंबई येथे 'लहान प्राण्यांमध्ये छाती आणि पोटाची अल्टासोनोग्राफी' या विषयावर कार्यशाळा

मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई येथे दि. ८ ते १२ ऑगस्ट २०२३ या कालावधीत 'लहान प्राण्यांमध्ये छाती आणि पोटाची अल्टासोनोग्राफी' या विषयावर ५ दिवसीय कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती. प्रख्यात पशुवैद्यकीय हृदयरोगतज्ज्ञ डॉ. संगीता व्ही. शहा या उद्घाटन कार्यक्रमासाठी प्रमुख पाहुण्या होत्या. या कार्यशाळेसाठी राजस्थान, केरळ, हरियाणा आणि महाराष्ट्रातील विविध जिल्ह्यातील एकूण २१ पशुवैद्यक सहभागी झाले होते.

डॉ. आदर्श कुमार सहभागींना क्लिनिकल केसेसचे प्रशिक्षण देताना

६. राष्ट्रीय वन्यजीव सप्ताह २०२३ निमित्त कार्यशाळा

दि. ११ ऑक्टोबर २०२३ रोजी शरीरशास्त्र विभाग, क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ, यांनी रेस्क्यू चॅरिटेबल ट्रस्ट, पुणे यांच्या सहकार्याने एक कार्यशाळा आयोजित केली होती. रेस्क्यू चॅरिटेबल ट्रस्टचे डॉ. चेतन वंजारी आणि श्री नचिकेत उत्पात यांनी वन्यजीव संरक्षणात वन्यजीव पशुवैद्यकांची भूमिका आणि वन्यजीव पशुवैद्यकांचे भविष्य यावर भाष्य केले. पुण्यातील इला फाऊंडेशनचे संस्थापक आणि पक्षीनिरीक्षक डॉ. सतीश पांडे यांचे वन्य प्राण्यांची माहिती आणि त्यांच्या उपचार पद्धती या विषयावर व्याख्यान झाले.

वन्यजीव फोटो गॅलरीला भेट देताना डॉ. ए. यू. भिकाणे, विस्तार शिक्षण संचालक, मपमविवि, नागपूर

७.४ शेतकरी आणि अधिकाऱ्यांसाठी प्रात्यक्षिके आयोजन

प्रशिक्षण कार्यक्रमात, शेतकऱ्यांच्या संस्थांना भेटी तसेच शास्त्रज्ञांनी शेतात किंवा दत्तक गावांना भेटी दिल्या असताना शेतकऱ्यांच्या मागणीनुसार शेतकऱ्यांसाठी विविध प्रकारची प्रात्यक्षिके आयोजित करण्यात आली होती. त्याचप्रमाणे प्रशिक्षणादरम्यान व्यावसायिकांसाठी विविध कौशल्य आधारित कृतींची प्रात्यक्षिकेही दाखवण्यात आली. हे कृती आणि परिणाम दाखविणारे प्रात्यक्षिक तंत्रज्ञानाचे मूल्य प्रदर्शित करण्यासाठी आणि प्रक्षेत्रातील विविध क्रियाकलाप आयोजित करण्याचा सर्वात योग्य मार्ग प्रदर्शित करण्याचा एक चांगला मार्ग आहे.

७.४.१ शेतकऱ्यांसाठी प्रात्यक्षिके

विविध चारा वाणांची लागवड व व्यवस्थापन, मुरघास बनवणे, अझोला लागवड, संतुलित खाद्य मिश्रण तयार करणे, निकृष्ट दर्जाच्या चाऱ्यावर युरिया उपचार, हायड्रोपोनिक्स, जनावरांसाठी मुक्त गोठा पध्दती, प्रक्षेत्र व्यवस्थापन, जनावरांची निवड, वय निश्चिती, जातीची ओळख, कान टॅगिंग याविषयी प्रात्यक्षिके, जनावरांचे खच्चीकरण, सीएमटी चाचणी, जंतनाशक आणि फवारणीचे प्रात्यक्षिक, दूध प्रक्रिया आणि मूल्यवर्धन, स्वच्छ दूध उत्पादन आणि दुधातील भेसळ शोधणे, दुग्धजन्य पदार्थांचे घरगुती स्तरावर उत्पादन, पनीर आणि व्हे पेय तयार करणे, पारंपारिक दुग्धजन्य पदार्थ तयार करणे, कोंबडीच्या पिल्लांचे व्यवस्थापन, उबवण आणि हॅचरी व्यवस्थापन, अंडी आणि अंडी उत्पादनांचे गुणवत्ता नियंत्रण, गोड्या पाण्यातील मत्स्यपालन, मूल्यवर्धित मत्स्य पदार्थ निर्मिती, एफआरपी कार्प हॅचरी चालवणे, मातीचे नमुने गोळा करणे, जिवंत मासे विक्री युनिटची स्थापना, पोर्टेबल फिश व्हेंडिंग युनिट, मासेमारी तंत्रज्ञान, प्रेरित मत्स्य प्रजनन आणि बीजोत्पादन, कॉमन कार्प बीज उत्पादन, गोलाकार हॅचरी आणि तलावांचे लाईनिंग, शेत तलावातील पाण्याची गुणवत्ता व्यवस्थापन, शेत तलावातील खाद्य व्यवस्थापन, माशांचे नमुने आणि वाढ निरीक्षण, फ्रंट लाइन गांडूळ खताचे प्रात्यक्षिक, गोळ्या बनवण्याचे प्रात्यक्षिक, उन्हाळी हरभरा आणि पोषक तत्वांचे व्यवस्थापन या विषयावर क्षेत्रीय प्रात्यक्षिक इतर कडधान्ये जसे की हिरवे हरभरे, काळे हरभरे, वाटाणा इ. प्रात्यक्षिके शेतकऱ्यांना वर्षभर देण्यात आली. वरील बाबींचा समावेश करणारी एकूण २६४ प्रात्यक्षिके २८८ प्राध्यापकांनी आयोजित केली होती ज्यामध्ये ११,०८० शेतकऱ्यांना फायदा झाला (तक्ता क्र ७.६).

तक्ता क्र. ७.६ महाविद्यालय / संस्थानिहाय शेतकऱ्यांसाठी आयोजित प्रात्यक्षिके

अनु. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	महाविद्यालयाचे सहभागी अधिकारी	शेतकऱ्यांसाठी आयोजित प्रात्यक्षिकांची संख्या	उपस्थित लाभार्थींची संख्या
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	३४	१९	७०२
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	७७	७५	२२३२
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	४६	२५	२४०५
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	२५	२५	२५१२
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	४१	३९	६०४
६	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	११	३१	९२०
७	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड	०९	०७	३०९
८	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१०	०३	७२
९	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	१०	१०	३०८
१०	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०६	०३	५०
११	कृषि विज्ञान केंद्र, सांगली	०५	१२	१८१
१२	कृषि विज्ञान केंद्र, नागपूर	०९	०२	५५
१३	कृषि विज्ञान केंद्र, ठाणे	०५	१३	७३०
	एकूण	२८८	२६४	११०८०

पवैम, परभणी येथील
प्रक्षेत्रावर जनावरांच्या कानात टॅगिंगचे प्रात्यक्षिक

पवैम, उदगीर येथे
उन्हाळी हिरव्या चारा लागवडीचे प्रात्यक्षिक

मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय,
मुंबई येथे कानात टॅग लावण्याचे प्रात्यक्षिक

नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय,
नागपूर येथे करडांचे खच्चीकरणाचे प्रात्यक्षिक

क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ
येथे पनीर तयार करण्याचे प्रात्यक्षिक

स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला
येथे शेळी तपासणीचे प्रात्यक्षिक

दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर द्वारे घोणशी,
ता. जळकोट, येथे दुग्ध पदार्थ तयार करण्याचे प्रात्यक्षिक

दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड द्वारे सावंगी (पुसद) येथे
चवदार दूध तयार करण्याचे प्रात्यक्षिक

मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपुर कडून
गडचिरोली येथे मत्स्यबीज उत्पादनाचे प्रात्यक्षिक

कृषि विज्ञान केंद्र, सांगली कडून कडेगाव येथे
गांडूळखत युनिटचे प्रात्यक्षिक

७.४.२ अधिकाऱ्यांसाठी प्रात्यक्षिके

लहान प्राण्यांमध्ये छातीच्या आणि पोटाच्या अल्ट्रासोनोग्राफीवर प्रात्यक्षिके, लहान प्राण्यांच्या प्रॅक्टिसमध्ये लॅपरोस्कोपिक शस्त्रक्रिया, प्रयोगशाळेतील प्राण्यांची हाताळणी आणि औषध देण्याचे मार्ग, प्रयोगशाळेतील प्राण्यांमध्ये रक्त आणि अवयव गोळा करण्याचे तंत्र, गर्भाशयदाहाच्या निदानासाठी व्हाईट स्लाईड चाचणी, व्हजायनल इलेक्ट्रीक रेझिस्टन्स प्रोबच्या सहाय्याने माज ओळखणे, बोवाइन सेक्स सॉर्टेड सीमेन तंत्रज्ञान, गाई आणि म्हशींचे पुनरुत्पादनामध्ये ओझोन थेरपी, ऑटो ॲनालायझरचा वापर, वन्य प्राण्यांमध्ये रासायनिक स्थिरीकरण तंत्र, वन्यजीवांमध्ये न्यायवैद्यकशास्त्र, डीएनए आयसोलेशनचे प्रात्यक्षिक, पीसीआर आणि जेल इलेक्ट्रोफोरेसीस, वन्यजीवांमध्ये शवविच्छेदन तपासणी इत्यादींचे क्षेत्रीय अधिकारी आणि व्यावसायिकांसाठी आयोजन करण्यात आले होते. एकूण २५ प्रात्यक्षिके आयोजित करण्यात आली ज्यामध्ये ७११ व्यावसायिकांना लाभ मिळाला (तक्ता ७.७).

तक्ता क्र. ७.७ महाविद्यालय / संस्थानिहाय अधिकाऱ्यांसाठी आयोजित प्रात्यक्षिके

अनु. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	प्रात्याक्षिकांची संख्या	उपस्थित लाभार्थींची संख्या
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	१०	४३४
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	०२	५४
३	वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	१३	२२३
	एकूण	२५	७११

स्नापवैपवि संस्था, अकोला येथे चांगल्या पशुपालन पद्धतींवर प्रात्याक्षिक

पशुसंवर्धन अधिकाऱ्यांसाठी मुरघास तयार करण्याचे प्रात्याक्षिक

७.५ एम-किसान पोर्टलवर माफसू सल्ला

विस्तार शिक्षण संचालनालय, माफसू, नागपूर यांनी राज्यातील शेतकऱ्यांसाठी मोबाईल ॲडव्हायझरीजच्या प्रसारासाठी एम-किसान पोर्टलचा वापर सुरु केला आहे. विद्यापीठाने राज्यभरातील २६,७१,८३० पशुपालक शेतकरी, कुक्कुटपालक आणि मत्स्यपालकांपर्यंत २५ पशुवैद्यकीय, ३ दुग्धव्यवसाय आणि ७ मत्स्यपालन सल्ला अशा एकूण ३५ सल्ल्यांचा प्रसार केला आहे.

७.६ प्रदर्शनी आयोजन / सहभाग

शेतकऱ्यांच्या फायद्यासाठी विविध संस्थांनी आयोजित केलेल्या ३१ प्रमुख प्रदर्शनांमध्ये जसे की मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई येथे ॲग्री एज्युकेशन मेळावा-२०२३, नागपूर येथे ॲग्रोव्हिजन, ॲग्रीटेक प्रदर्शन, धान्य महोत्सव, जिल्हास्तरीय कृषी मेळाव्यासह पशु विज्ञान मेळावा आणि पशुधन प्रदर्शन, परभणी येथे पश्चिम विभागातील कृषी मेळावा, शिरवळ येथे सह्याद्री कृषी प्रदर्शन, नांदेडमधील मालेगाव यात्रा, अकोला येथील ॲग्रोटेक आणि राज्यभरातील इतर कार्यक्रमांमध्ये विद्यापीठाचा सहभाग हा विद्यापीठाचे अद्ययावत तंत्रज्ञान दाखविणारा महत्त्वाचा उपक्रम आहे.

तक्ता क्र.७.८ महाविद्यालय/ संस्थानिहाय प्रदर्शनी आयोजन/ सहभाग

अनु. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	प्रदर्शनी संख्या	महाविद्यालयाचे सहभागी तज्ञ	लाभार्थी / अभ्यागतांची संख्या
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	०३	२८	१३७५
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	०३	२१	१०६७
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	०२	१५	१६१०
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०४	१२	४४०
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	०४	२४	१२००
६	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	०३	४०	२२५५
७	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड	०१	०३	२५०
८	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०३	०८	५७२
९	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपुर	०४	१०	५०००
१०	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०१	०४	१०२
११	वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	०१	०२	१९८
१२	कृषि विज्ञान केंद्र, नागपूर	०२	०६	३९
	एकूण	३१	१७३	१४१०८

खालील प्रदर्शनात विद्यापीठाचे अधिकारी सहभागी झाले होते.

१. मुंबई येथे कृषि शिक्षण मेळावा

ICAR-NAHEP-CAAST-MAFSU प्रकल्पांतर्गत 'सेंटर ऑफ एक्सलन्स फॉर ॲडव्हान्स्ड रिसर्च ऑन ॲनिमल फूड सेफ्टी' कृषी शिक्षण मेळावा-२०२३ दि. १४ ऑक्टोबर २०२३ रोजी मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, परळ येथे मुंबई शहरातील आणि आसपासच्या शाळेतील ८ वी, ९ वी आणि १० वी च्या विद्यार्थ्यांसाठी आयोजित करण्यात आला होता. उद्घाटनासाठी डॉ. एन.व्ही. पाटील, मा. कुलगुरू, मपमविवि, नागपूर; डॉ. मोहन वाणी, संचालक, नॅशनल सेंटर फॉर सेल सायन्स, पुणे; डॉ. ए.एम. पातुरकर, माजी कुलगुरू, मपमविवि, नागपूर;डॉ. अर्तबंधु साहू, राष्ट्रीय उंट संशोधन केंद्र, बिकानेर, राजस्थान; डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये, संचालक, शिक्षण आणि अधिष्ठाता, पशुविज्ञान विद्याशाखा, मपमविवि, नागपूर आणि डॉ. एन.व्ही. कुरकुरे, संचालक, संशोधन, मपमविवि, नागपूर उपस्थित होते. या कृषी-शिक्षण मेळाव्यात २६ शाळांमधील एकूण २५४ विद्यार्थी, प्राध्यापक आणि तज्ञ सहभागी झाले होते.

मान्यवरांची महाविद्यालयाच्या स्टॉल्सला भेट

२. नागपूर येथे ॲग्रीटेक- २०२३ प्रदर्शन

आत्मा, नागपूर आणि राज्य कृषी विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषी महाविद्यालय, नागपूरचे पदव्युत्तर वसतिगृह मैदान येथे दि. २३ ते २५ ऑक्टोबर २०२३ या कालावधीत आयोजित ॲग्रीटेक-२०२३ मध्ये मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर आणि कृषी विज्ञान केंद्र, नागपूर यांनी सहभाग घेतला. कृषी, पशुसंवर्धन, मत्स्यव्यवसाय आणि मत्स्यपालन तंत्रज्ञान यावरील माहितीपूर्ण साहित्य आणि माशांचे जिवंत मॉडेल्स प्रदर्शित करण्यात आले.

ॲग्रीटेक-२०२३ मध्ये मविम, नागपूरचा सहभाग

३. नागपूर येथे ॲग्रोव्हिजन-२०२३ प्रदर्शन

डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषी विद्यापीठ मैदान, दाभा, नागपूर येथे दि. २४ ते २७ नोव्हेंबर २०२३ दरम्यान आयोजित ॲग्रोव्हिजन-२०२३ मध्ये डॉ. ए. यू. भिकाने, विस्तार शिक्षण संचालक, मपमविवि, नागपूर यांच्या मार्गदर्शनाखाली विद्यापीठाने सहभाग घेतला. पशुसंवर्धन, मत्स्यव्यवसाय आणि मत्स्यपालन तंत्रज्ञानावरील माहितीपूर्ण साहित्य, तक्ते, प्रकाशने आणि जिवंत मॉडेल्स प्रदर्शनात ठेवण्यात आले होते. नागपुर पशुवैज्ञक महाविद्यालय आणि मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूरचे अधिकारी पशुसंवर्धन, दुग्धविकास, कुक्कुटपालन आणि मत्स्यपालन यावरील विविध विषयांवर शास्त्रज्ञ-शेतकरी संवादात तज्ञ म्हणून सहभागी झाले होते.

ॲग्रोव्हिजन येथील माफसुच्या स्टॉलला शेतकऱ्यांची भेट

४. कराड येथे यशवंतराव चव्हाण कृषी औद्योगिक व पशु-पक्षी प्रदर्शन

महाराष्ट्राचे पहिले मुख्यमंत्री यशवंतराव चव्हाण यांच्या ३९ व्या पुण्यतिथीनिमित्त कराड, जिल्हा सातारा येथे २४ ते २८ नोव्हेंबर २०२३ या कालावधीत यशवंतराव चव्हाण कृषी औद्योगिक व पशु-पक्षी प्रदर्शनाचे आयोजन करण्यात आले होते. क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय शिरवळ यांनी उभारलेल्या माहिती स्टॉलचे उद्घाटन महाराष्ट्राचे माजी मुख्यमंत्री मा. श्री. पृथ्वीराजजी चव्हाण यांच्या हस्ते झाले. महाविद्यालयाच्या अधिकारी/कर्मचारी आणि पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांनी शेतकरी, विद्यार्थी आणि उद्योजक अभ्यागतांना माहिती दिली.

कराड येथील माफसुच्या स्टॉलला माजी मुख्यमंत्री यांची भेट

५. नागपूर येथे धान्य महोत्सव-२०२३

आत्मा, नागपूर आणि राज्य कृषी विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषी महाविद्यालय, नागपूरचे पी.जी. वसतिगृह मैदान येथे दि. १९ डिसेंबर ते २३ डिसेंबर २०२३ दरम्यान आयोजित धान्य महोत्सव-२०२३ मध्ये मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर यांनी मत्स्य व मत्स्यपालन तंत्रज्ञान प्रदर्शन स्टॉल लावून सहभाग घेतला.

मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूरचा धान्य महोत्सवात सहभाग

६. अकोला येथे राज्यस्तरीय कृषी प्रदर्शन ॲग्रोटेक-२०२३

स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला यांनी डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषी विद्यापीठातर्फे दि. २७ ते २९ डिसेंबर २०२३ दरम्यान डॉ. पीडीकेव्ही कॅम्पस, अकोला येथे आयोजित राज्यस्तरीय कृषी प्रदर्शन 'एग्रोटेक २०२३' मध्ये सहभाग घेतला. स्टॉलमध्ये प्रदर्शन, मॉडेल आणि प्रात्यक्षिके सादर करण्यात आले. अभ्यागतांमध्ये माहितीपत्रके प्रसारित करण्यात आली आणि तज्ञांच्या टीमने पशुपालन पद्धती, कुक्कुटपालन आणि शेळी व्यवस्थापन यावर शास्त्रोक्त माहिती दिली.

महाविद्यालयाच्या स्टॉलला विद्यार्थ्यांची भेट

७. चंद्रपूर येथे जिल्हा कृषी महोत्सव

दि. ७ ते ९ जानेवारी २०२४ या कालावधीत चंद्रपूर येथे आयोजित जिल्हा कृषी महोत्सवात मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर सहभागी झाले होते. मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर द्वारे तक्ते, प्रकाशने आणि तंत्रज्ञानाचे लाईव्ह मॉडेल्सच्या स्वरूपात मत्स्यपालन आणि मत्स्यपालन तंत्रज्ञानावरील माहितीपूर्ण साहित्य प्रदर्शित करण्यात आले. माननीय श्री. सुधीर मुनगंटीवार, मत्स्यव्यवसाय, वने आणि सांस्कृतिक कार्य मंत्री, महाराष्ट्र सरकार आणि माननीय श्री. धनंजय मुंडे, महाराष्ट्र शासनाचे कृषी मंत्री यांनी स्टॉलला भेट दिली.

मा. श्री सुधीर मुनगंटीवार आणि मा. श्री धनंजय मुंडे यांची स्टॉलला भेट

७.७ पशुधन प्रदर्शनीमध्ये सहभाग

राज्यभरात आयोजित विविध पशुधन प्रदर्शनीमध्ये विद्यापीठाचे तज्ञ सहभागी होत असतात. सन २०२३-२४ दरम्यान, विद्यापीठाच्या १०३ तज्ञांनी १८ पशुधन प्रदर्शनीमध्ये निर्णय समितीचे अध्यक्ष/ सदस्य म्हणून भाग घेतला आहे.

तक्ता ७.९. संस्थानिहाय आयोजन आणि पशुधन प्रदर्शनीमध्ये सहभाग

अ.क.	महाविद्यालयाचे नांव	प्रदर्शनी आयोजित/ सहभागी संख्या	तज्ञांचा सहभाग
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	०२	१०
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	०२	२१
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	०३	२४
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०६	१६
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	०५	३२
	एकूण	१८	१०३

१. उदगीर येथे पशुधन व पक्षी प्रदर्शन

राज्य पशुसंवर्धन विभागातर्फे दि. २८ जानेवारी २०२४ रोजी उदगीर येथे हावगीस्वामी यात्रेनिमित्त आयोजित पशुधन प्रदर्शनीमध्ये पवैम, उदगीर, दुतंम, उदगीर आणि मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथील तज्ञ सहभागी झाले होते. या स्टॉलमध्ये पशुसंवर्धन, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्यपालन पद्धती, अझोला उत्पादनावरील प्रात्यक्षिके, युरिया स्ट्रॉ ट्रीटमेंट, सीएमटी, डेअरी प्रक्रिया उपकरणे, शोभिवंत मासे, विविध मॉडेल्स आणि फ्लेक्स इ. प्रदर्शित करण्यात आले होते.

उदगीर येथील पशुधन प्रदर्शनीला
डॉ. ए.यु. भिकाने, संचालक विस्तार शिक्षण यांची भेट

२. मुंपम, मुंबई येथे राष्ट्रीय स्तरावरील मेगा डॉग शो २०२४

मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या विद्यार्थी परिषद २०२३-२४ यांनी दि. १७ मार्च २०२४ रोजी मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालयाच्या परळ कॅम्पस येथे इंडियन नॅशनल क्लबच्या सहकार्याने राष्ट्रीय स्तरावरील मेगा डॉग शोचे यशस्वी आयोजन केले. श्री चंद्रशेखर चोरे, महापालिका उपआयुक्त, बीएमसी हे उद्घाटन समारंभास प्रमुख पाहुणे होते तर माननीय मकरंद कर्णिक, अतिरिक्त न्यायाधीश, मुंबई उच्च न्यायालय हे बक्षीस वितरण समारंभास प्रमुख पाहुणे होते. या शोमध्ये विविध जातींच्या २०० हून अधिक श्वानांचे प्रतिनिधित्व करण्यात आले.

मेगा डॉग शोमध्ये सहभागी पाळीव श्वानांसोबत मान्यवर

७.८ उत्सव

सन २०२३-२४ या वर्षात महाराष्ट्र पशुव मत्स्य विज्ञान विद्यापीठाच्या घटक महाविद्यालयांद्वारे पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय, मत्स्यव्यवसाय आणि राष्ट्रीय उत्सवासाठी महत्त्वाचे राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय दिवस विशिष्ट कार्यक्रम आणि उपक्रमांच्या आयोजनासह साजरे करण्यात आले.

१. जागतिक पशुवैद्यक दिन

मपमविविच्या घटक पशुवैद्यकीय महाविद्यालयांद्वारे २९ एप्रिल २०२३ रोजी जागतिक पशुवैद्यक दिन साजरा करण्यात आला. वसंप्रके, नागपूर येथे महाराष्ट्र वनविकास महामंडळ, प्रायव्हेट लिमिटेड यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित 'वन्य प्राण्यांचे स्थिरीकरण' या प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे उद्घाटनासाठी डॉ. शरद आर. गडाख, माननीय कुलगुरू, मपमविवि आणि प्रा. मोहन गुप्ते, संस्थापक संचालक, इंडिया फिल्ड एपिडेमिओलॉजी प्रशिक्षण कार्यक्रम, चेन्नई आणि माजी संचालक, आयसीएमआर-नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ एपिडेमिओलॉजी, चेन्नई हे सन्माननीय अतिथी म्हणून उपस्थित होते. डॉ. सचिन भोसले, मुख्य वनसंरक्षक आणि क्रानापापवैम, शिरवळचे माजी विद्यार्थी यांनी 'स्पर्धा परीक्षेतील पशुवैद्यकीय क्षेत्राचे महत्त्व' या विषयावर ऑनलाइन व्याख्यान दिले. पशुवैद्यकीय महाविद्यालय येथे कु. वैशाली शेठ यांचे 'प्रोमोटिंग डायव्हर्सिटी, इक्विटी आणि इनक्लुझिव्हनेस इन द वेटरनरी प्रोफेशन' या विषयावर व्याख्यान झाले. मेसर्स विरबॅक ॲनिमल हेल्थ प्रा. लि. ने पशुवैद्यकीय चिकित्सा संकूल, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला येथे डिस्प्ले कॅबिनेट भेट दिला.

डॉ..एस.व्ही. उपाध्ये, संचालक, वसंप्रके, नागपूर येथे माननीय कुलगुरू, मपमविवि, डॉ. एस. आर. गडाख यांचे स्वागत करताना

२. जागतिक पर्यावरण दिन

विद्यापीठाच्या घटक महाविद्यालये आणि संस्थांनी दि. ५ जून २०२३ रोजी विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करून जागतिक पर्यावरण दिन- २०२३ साजरा केला. मुंपवैम, मुंबई येथे 'वेस्ट टू वेल्थ' या थीमवर पोस्टर आणि फोटोग्राफी स्पर्धा आयोजित करण्यात आल्या, डॉ. अरुण टी. आर, सायंटिस्ट-बी, आयसीएमआर - नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ व्हायरोलॉजी, पुणे (व्हीसीआय सदस्य) यांचे हस्ते वृक्षारोपण मोहिमेला सुरुवात झाली. मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे वृक्षारोपण, निबंध स्पर्धा आणि पोस्टर स्पर्धा आयोजित करण्यात आली होती. दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड तर्फे 'पर्यावरण जागृती आणि स्वच्छता' या विषयावर जनजागृती मोहीम आयोजित करण्यात आली होती

दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड तर्फे स्वच्छता मोहीम

३. जागतिक अन्न सुरक्षा दिन २०२३

पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई यांनी ICAR- NAHEP- CAAST प्रकल्पांतर्गत दि. ७ जून २०२३ रोजी अन्न सुरक्षा या विषयावर ऑनलाइन व्याख्याने आयोजित करून 'जागतिक अन्न सुरक्षा दिन २०२३' साजरा केला. डॉ. नदीम फिरोज, माजी प्राध्यापक आणि प्रमुख, पशुधन उत्पादन तंत्रज्ञान विभाग, पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, बेंगलुरू यांनी 'अन्न सुरक्षिततेतील जागतिक आव्हाने' या विषयावर व्याख्यान दिले. पदवी/पदव्युत्तर विद्यार्थ्यांसह पशुवैद्यकीय, दुग्धशाळा आणि मत्स्यविद्या महाविद्यालय आणि संस्थांचे प्राध्यापक, तसेच उद्योगातील कर्मचारी असे एकूण ३४९ सहभागी या कार्यक्रमाला उपस्थित हाते.

४. जागतिक महासागर दिन

उदगीर येथील मत्स्य विज्ञान महाविद्यालयाने दि. ८ जून २०२३ रोजी जागतिक महासागर दिन साजरा केला. या दिवशी महासागराच्या विविध पैलूंवर प्रश्नमंजुषा स्पर्धा, मॉडिल आणि पोस्टर सादरीकरणे यासारख्या उपक्रमांचे आयोजन करण्यात आले. विद्यार्थ्यांनी तयार केलेल्या मॉडिल्समध्ये महासागरातील वनस्पती आणि प्राणी यांचे चित्रण करण्यात आले. या मॉडिल्समध्ये जगभरातील पर्यावरण आणि विविध परिसंस्थांचा नैसर्गिक संतुलन राखण्यात महासागराचे महत्त्व दर्शविले गेले.

मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे विद्यार्थ्यांचे पोस्टर सादरीकरण

५. आंतरराष्ट्रीय योग दिन

दि. २१ जून २०२३ रोजी माफसु मुख्यालय आणि माफसुच्या सर्व संस्थांमध्ये तज्ञांच्या मार्गदर्शनाखाली योगाच्या फायद्यांविषयी जागरूकता निर्माण करण्यासाठी आंतरराष्ट्रीय योग दिन साजरा करण्यात आला. कर्मचारी आणि विद्यार्थ्यांनी उत्साहाने कार्यक्रमात भाग घेतला. मविम, उदगीर, नापमैम, नागपूर अंतर्गत १ महा. आर ॲन्ड स्क्वाड्रन एनसीसी, युनिट, येथे 'योग आणि ध्यान आणि ताण व्यवस्थापनाद्वारे महिला सक्षमीकरण' या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले. फुटाळा तलाव येथे घोड्यावर बसून योग करून आंतरराष्ट्रीय योग दिन साजरा करण्यात आला.

योग दिनामध्ये विद्यार्थी आणि कर्मचाऱ्यांचा सहभाग

६. जागतिक प्राणी दिवस

स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला यांनी दि. ६ जुलै, २०२३ रोजी उन्नत भारत अभियानांतर्गत मोरगाव भाकरे या दत्तक गावात जनजागृती शिबिराचे आयोजन करून 'जागतिक प्राणी दिवस' साजरा केला. मोरगाव भाकरे येथील महात्मा फुले विद्यालयातील ४९ शालेय विद्यार्थ्यांना झुनोटिक रोग व प्रतिबंधात्मक उपायांची माहिती देण्यात आली.

७. राष्ट्रीय मत्स्य शेतकरी दिवस

दि. १० जुलै २०२३ रोजी मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर आणि मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे राष्ट्रीय मत्स्य शेतकरी दिन साजरा करण्यात आला. नागपूर येथे १५ शेतकऱ्यांसाठी प्रेरित मत्स्य प्रजनन आणि बीजोत्पादनाची प्रात्यक्षिके आयोजित करण्यात आली होती. मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय उदगीरच्या वतीने करंजी, ता. जळकोट, जि. लातूर येथे श्री. गोविंद नरवटे, मा. कार्यकारी परिषद सदस्य, मपमविवि, नागपूर यांचे उपस्थितीत लाल कंधारी गोवंश विकास संस्था, करंजी यांच्या संयुक्त विद्यमाने 'शेत तलावातील मत्स्यसंवर्धन' या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करून राष्ट्रीय मत्स्य शेतकरी दिन साजरा करण्यात आला.

श्री. गोविंद नरवटे,
माननीय कार्यकारी परिषद सदस्य माफसु, नागपूर
करंजी तहसील, जळकोट येथे शेतकऱ्यांना संबोधित करताना

८. आंतरराष्ट्रीय व्याघ्र दिन

आंतरराष्ट्रीय व्याघ्र दिनानिमित्त म्हणजेच दि. २९ जुलै २०२३ रोजी वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा येथे वन्य प्राण्यांच्या बचाव कार्यात गुंतलेल्या बचाव पथकासाठी मॉक ड्रिलचे आयोजन करण्यात आले होते.

९. जागतिक रेबीज दिन

जागतिक रेबीज दिन २८ सप्टेंबर २०२३ रोजी मपमविवि च्या सर्व पशुवैद्यकीय महाविद्यालयांनी लसीकरण शिबिरे आणि जनजागृती कार्यक्रम आयोजित करून साजरा केला. डॉ. एन.व्ही. पाटील, मा. कुलगुरू, मपमविवि, नागपूर यांनी पशुवैद्यकीय चिकित्सा संकूल, क्रानापापवैम, शिरवळ येथे रेबीज विरोधी लसीकरण शिबिराचे उद्घाटन केले. मुंपम, मुंबई, नापवैम, नागपूर, स्नापवैपविसं, अकोला आणि पवैम, परभणी यांनी विविध कार्यक्रमांचे आयोजन केले ज्यामध्ये एकूण ५१३ श्वानांचे लसीकरण करण्यात आले आणि पाळीव श्वान मालकांना श्वानांचे खाद्य वाटप करण्यात आले.

क्रानापापवैम, शिरवळ येथे जागतिक रेबीज दिनानिमित्त श्वानाला लसीकरण करताना मपमविवि, नागपूरचे मा. कुलगुरू डॉ. एन.व्ही. पाटील

१०. वन्यजीव सप्ताह

वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा यांनी विविध जनजागृती कार्यक्रमांचे आयोजन करून वन्यजीव सप्ताह साजरा केला. दि. २ ऑक्टोबर २०२३ रोजी ४८ वन अधिकाऱ्यांसाठी 'वन्यजीव व्यवस्थापनाची मूलभूत माहिती' या विषयावर एक दिवसीय प्रशिक्षण आयोजित करण्यात आले होते. वन कर्मचाऱ्यांसाठी दि. ०३ ऑक्टोबर २०२३ रोजी पेंच व्याघ्र प्रकल्पात 'वन्यजीव वाहतूक आणि वन्यजीव फॉरेन्सिक' या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. नापवैम, नागपूर येथे श्री. आर.के. वानखेडे, निवृत्त वन अधिकारी यांचे 'माणूस-प्राणी सह-अस्तित्व' या विषयावर आणि श्री. किरण पुरंदरे यांचे 'पक्षी निरीक्षणाचा आनंद' या विषयावर अनुक्रमे दि. ५ आणि ६ ऑक्टोबर २०२३ रोजी अनुभव कथन कार्यक्रमाचे आयोजिन करण्यात आले.

११. जागतिक अंडी दिन

दि. १३ ऑक्टोबर २०२३ रोजी विद्यापीठाच्या घटक पशुवैद्यकीय महाविद्यालयांच्या कुक्कुट विज्ञान विभागातर्फे जागतिक अंडी दिन साजरा करण्यात आला. मानवी आरोग्यामध्ये अंड्यांचे महत्त्व या विषयावर चर्चासत्र व व्याख्याने, अंड्याच्या सेवनाबाबत जनजागृतीपर कार्यक्रम, अंड्याच्या सेवनाविषयी समज आणि वस्तुस्थिती याविषयी जनजागृतीपर पथनाट्य, अंड्याचे कवच चित्रकला स्पर्धा, अंडी रेसिपी स्पर्धा, पोस्टर सादरीकरण स्पर्धा आदी विविध कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमातील सहभागींना उकडलेले अंडी वाटण्यात आली.

नापवैम, नागपूरच्या विद्यार्थ्यांचे अंड्याच्या सेवनाबाबत जनजागृतीसाठी पथनाट्य

१२. एकात्मिक आरोग्य दिवस.

क्रांनापा पवैम, शिरवळच्या पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य विभागाने दि. ३ नोव्हेंबर २०२३ रोजी पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय, बारामती येथील डॉ. श्रुती गायकवाड आणि डॉ. भार्गवी भिडे यांनी दिलेल्या संवादात्मक व्याख्यानांचे आयोजन करून एकात्मिक आरोग्य दिवस.साजरा केला. पदवीपूर्व विद्यार्थ्यांसाठी 'एकात्मिक आरोग्य संकल्पना' या विषयावर निबंध स्पर्धाही आयोजित करण्यात आली होती.

क्रांनापा पवैम, शिरवळ येथे निबंध स्पर्धेतील विजेते प्रमाणपत्र प्राप्त करताना

१३. जागतिक मत्स्यव्यवसाय दिन

दि. २१ नोव्हेंबर २०२३ रोजी मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपूर, मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर आणि स्नातकोत्तर पशुवद्यकीय संस्था, अकोला येथे 'जागतिक मत्स्यव्यवसाय दिन' साजरा करण्यात आला. मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपूर आणि उदगीर येथे 'मत्स्यव्यवसाय आणि जलचर क्षेत्रातील प्रगती आणि व्याप्ती' या विषयावर विशेष व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. उन्नत भारत अभियानांतर्गत दत्तक घेतलेले गाव मोरगाव भाकरे येथे मत्स्यपालकांना वैज्ञानिक मत्स्यपालन पद्धतींबाबत मार्गदर्शन करण्यात आले.

क्रांनापा पवैम, शिरवळ येथे निबंध स्पर्धेतील विजेते प्रमाणपत्र प्राप्त करताना

१४. प्रतिजैविक प्रतिकार जागरूकता सप्ताह

दि. १८ ते २४ नोव्हेंबर २०२३ दरम्यान प्रतिजैविक प्रतिकार जागरूकता सप्ताह साजरा करण्यात आला. मुंपम, मुंबई द्वारे गोरेगाव पूर्व (आरे कॉलनी) परिसरातील १० वेगवेगळ्या खाजगी पशु फार्ममध्ये उत्पादनातील जनावरांमध्ये प्रतिजैविक वापराविषयी जागरुकता वाढवण्याची मोहीम राबविण्यात आली. क्रानपापवैम, शिरवळ तर्फे न्यू इंग्लिश स्कूल, भोली ता. येथे प्रतिजैविक प्रतिरोधक जनजागृती कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. खंडाळा, जि. सातारा आणि बारामती येथे. नापवैम, नागपूर यांनी 'अँटीमायक्रोबियल रेझिस्टन्स-एक आरोग्य दृष्टीकोन' या विषयावर आभासी वेबिनार आयोजित केला होता. पवैम, उदगीर येथे प्राध्यापक आणि विद्यार्थ्यांसाठी तांत्रिक चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले होते. पशु औषधी शास्त्र विभागाचे माजी प्राध्यापक आणि प्रमुख पाहुणे डॉ. ए.ए. देशमुख यांनी प्रतिजैविक प्रतिकारशक्तीशी लढा देण्यावर अभ्यासपूर्ण भाषण केले.

आरे दूध वसाहतीतील दुग्ध उत्पादकांमध्ये जागृती निर्माण करणारे तज्ञ

१५. राष्ट्रीय दुध दिवस

राष्ट्रीय दूध दिन, डॉ. वर्गीस कुरियन यांची जयंती दि. २६ नोव्हेंबर २०२३ रोजी मपमविवि च्या घटक महाविद्यालयांनी साजरी केली. शेतकरी, शाळकरी मुलांसाठी व्याख्याने आणि 'भारतातील दुग्ध उद्योगाच्या संभावना' या विषयावर विद्यापीठाच्या प्राध्यापकांनी एक निबंध स्पर्धा आयोजित केली होती. महाविद्यालयांनी दत्तक घेतलेल्या गावांमध्ये जनजागृती कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते आणि पेढा आणि पनीर यांसारख्या दुग्धजन्य पदार्थ तयार करण्याची प्रात्यक्षिके आयोजित करण्यात आली होती.

१६. राष्ट्रीय शेतकरी दिन

दि. २३ डिसेंबर २०२३ रोजी विद्यापीठाच्या घटक महाविद्यालयांद्वारे शेतकरी दिन साजरा करण्यात आला. विद्यापीठाच्या घटक महाविद्यालयांद्वारे दत्तक गावातील प्रगतीशील शेतकऱ्यांचा सत्कार करण्यात आला.

दुतंम, वरुड तर्फे तयार दुग्धजन्य पदार्थांचे महिलांना वाटप

पवैम, परभणी तर्फे प्रगतीशील शेतकऱ्यांचा सत्कार

१७. आंतरराष्ट्रीय महिला दिन

क्रांतिसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ येथे व्याख्यानाचे आयोजन करुन आंतरराष्ट्रीय महिला दिन साजरा करण्यात आला. यावेळी प्रमुख अतिथी म्हणून उपस्थित असलेल्या प्रेरक वक्त्या सौ.मीनाक्षी कुलकर्णी यांनी महाविद्यालयातील विद्यार्थिनी व महिला कर्मचाऱ्यांना महिला संरक्षणाबाबत मार्गदर्शन केले. डॉ. प्रज्वलिनी ठाकूर यांनी 'सॉफ्ट स्किल इंट्रोडक्शन टू न्यूरोलिंगुइस्टिक प्रोग्रामिंग' या विषयावर भाषण दिले. मुपवैम, मुंबई येथे विद्यार्थ्यांसाठी निबंध आणि पोस्टर स्पर्धेचे आयोजन करण्यात आले होते.

क्रांनापापवैम, शिरवळ येथे जागतिक महिला दिन साजरा

७.९ शास्त्रज्ञांच्या प्रक्षेत्रावर भेटी

दुग्धव्यवसाय, कुक्कुटपालन आणि मत्स्यपालन करणाऱ्या शेतकऱ्यांच्या मार्गदर्शनासाठी आणि प्रात्यक्षिकांसाठी घटक महाविद्यालय/संस्थेतील तज्ञ नियमितपणे शेतकऱ्यांच्या प्रक्षेत्राला/ गोठयाला भेट देत असतात. विद्यापीठ आणि इतर राष्ट्रीय संस्थांनी विकसित केलेले तंत्रज्ञान शेतकऱ्यांच्या फायद्यासाठी नियमितपणे दाखवले जाते जेणेकरुन या तंत्रज्ञानाचे फायदे शेतकऱ्यांना उपलब्ध करून देता येतील. ह्या शेती आणि प्रक्षेत्र भेटी हा शेतकऱ्यांसोबत जवळीक निर्माण करण्याच्या विद्यापीठाच्या पोहोच उपक्रमांचा एक महत्त्वाचा भाग आहे. एकूण १२१ तज्ञांनी राज्यभरात १३१ शेतकऱ्यांच्या प्रक्षेत्राला भेटी दिल्या.

तक्ता क्र. ७.१० महाविद्यालय व संस्थानिहाय शास्त्रज्ञांच्या प्रक्षेत्रावर भेटी

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	शास्त्रज्ञांनी प्रक्षेत्रावर दिलेल्या भेटींची संख्या	प्रक्षेत्रास भेटी दिलेल्या शास्त्रज्ञांची संख्या
१	संचालक विस्तार शिक्षण, मपमविवि, नागपूर	१४	०२
२	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	०४	०८
३	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	१५	२१
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	०२	०३
५	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०६	६
६	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	०८	१३
७	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	०३	०२
८	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०५	१८
९	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपुर	१०	१०
१०	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०९	०५
११	वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	२५	२५
१२	कृषि विज्ञान केंद्र, सांगली	२२	०५
१३	कृषि विज्ञान केंद्र, नागपूर	०५	०१
१४	कृषि विज्ञान केंद्र, ठाणे	०५	०२
	एकूण	१३१	१२१

तडसर, ता. कडेगाव,
जि. सांगली येथील शेळीपालकांना शास्त्रज्ञांची भेट

डॉ. अ. यु. भिकाने, संचालक विस्तार शिक्षण,मपमविवि, नागपूर
यांची शेतकऱ्यांच्या गोठ्याला भेट

गाई आणि म्हशींच्या पोषण व्यवस्थापनावर
शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन करताना डॉ. पी.व्ही. पाटील

शेतकऱ्यांशी संवाद साधताना स्नातकोत्तर
पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान संस्था, अकोला चे शास्त्रज्ञ

७.१० शेतकऱ्यांच्या महाविद्यालयास भेटी

माफसूच्या विविध संस्था, पशुधन प्रक्षेत्र, चारा कॅफेटेरीया, कुक्कुट प्रक्षेत्र आणि मत्स्य प्रक्षेत्राला विविध पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय आणि मत्स्यव्यवसायाची माहिती आणि तांत्रिक ज्ञान मिळवण्यासाठी तसेच पशु उत्पादन, कुक्कुटपालन आणि मत्स्यपालन यामध्ये मूल्यवर्धनाबाबतची माहिती मिळवित आहेत. शेतकरी व्यक्तिगत किंवा समुहाने नियमितपणे भेटी देत आहेत. याशिवाय शेतकरी विविध विभागांना भेटी देऊन तज्ञांकडून सल्ला व सेवा घेत आहेत. तंत्रज्ञानाचे प्रात्यक्षिक आणि संग्रहालये ही शेतकऱ्यांनी महाविद्यालय/संस्थांना भेट देण्याची नियमित ठिकाणे आहेत.

एकूण ११० तज्ञ आणि ३९६९ शेतकऱ्यांचा समावेश असलेल्या ४१७ भेटी गेल्या वर्षभरात माफसू च्या घटक महाविद्यालये/संस्थांना नोंदवण्यात आल्या.

तक्ता क्र. ७.११ महाविद्यालय व संस्थानिहाय शेतकऱ्यांच्या भेटी

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	शेतकऱ्यांनी दिलेल्या भेटींची संख्या	सहभागी तज्ञांची संख्या	लाभार्थींची संख्या
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	०६	०५	६४
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	०५	०६	११३
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	०२	१८	३२०
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०८	०२	४५४
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	४५	४५	२००५
६	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	०७	०२	३२७
७	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड	०२	०७	७९
८	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०२	०६	५४
९	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपुर	३७५	१२	५०८
१०	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१०	०७	४५
	एकूण	४१७	११०	३९६९

क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय शिरवळ येथील विस्तार विभागाला शेतकऱ्यांची भेट

नापवैम, नागपूर येथील फीड प्रोसेसिंग प्लांटला प्रशिक्षणार्थींची भेट

धरमपेठ सायन्स कॉलेजच्या विद्यार्थ्यांची मत्स्य महाविद्यालय, नागपूरच्या मत्स्य प्रक्षेत्राला भेट

शेतकऱ्यांची पवैम, उदगीरच्या शैक्षणिक पशुधन प्रक्षेत्राला भेट

७.११ विस्तार प्रकाशने

विस्तार शिक्षण संचालनालयाने खालील प्रकाशने प्रकाशित केली आहेत.

१.वार्षिक अहवाल: शिक्षण, संशोधन, विस्तार आणि प्रशासन या क्षेत्रातील विद्यापीठाच्या क्रियाकलापांचे प्रतिनिधित्व म्हणजे वार्षिक अहवाल. वार्षिक अहवाल २०२२-२३ मध्ये आस्थापना, शिक्षण, संशोधन, प्रक्षेत्र उपक्रम, विस्तार, बांधकाम आणि लेखा यांची माहिती असून महाराष्ट्र राज्याच्या हिवाळी अधिवेशनात विधान परिषद आणि विधानसभेत ठेवण्यात आली होती आणि ती मंजूर करण्यात आली होती.

२.माफसू वार्ता: हे त्रैमासिक वार्तापत्र विद्यापीठाची एक अद्वितीय ओळख आहे ज्यामध्ये विद्यापीठातील महत्त्वाच्या घडामोडींचा समावेश आहे. हे वार्तापत्र केवळ विद्यापीठातील महत्त्वाच्या घडामोडींवरच प्रकाश टाकत नाहीत तर माननीय कुलगुरूंच्या विशिष्ट थीमवर आधारित संपादकीयांवर प्रकाश टाकतात आणि विद्यापीठाच्या महत्त्वाच्या घटना/तंत्रज्ञानाच्या विकासावर आणि महत्त्वाच्या कामगिरीवर दोन पानांची नयनरम्य कव्हर स्टोरीही आहेत. सन २०२३-२४ या वर्षात त्रैमासिक माफसु वार्तापत्राचे चार अंक प्रकाशित झाले.

५.पत्रके : जनावरांच्या पोषणाच्या महत्त्वाच्या पैलूंचा समावेश करणारी दहा माहितीपूर्ण पत्रके प्रकाशित करण्यात आली आहेत. पशुपालक शेतकऱ्यांमध्ये त्याचा जलद प्रसार होण्यासाठी प्रत्येक पत्रकाला एक विशिष्ट क्युआर कोड प्रदान केला जातो.

३. माफसू दिनदर्शिका २०२४: हे महाराष्ट्रातील पक्ष्यांची जैवविविधता या थीमवर आधारित आहे. माफसू दिनदर्शिकेचे उद्घाटन श्री. रमेश बैस, विद्यापीठाचे माननीय कुलपती आणि महाराष्ट्राचे माननीय राज्यपाल यांचे हस्ते करण्यात आले. हे माहितीपूर्ण कॅलेंडर कोणत्याही उपकरणावर डाउनलोड करण्यासाठी एक अद्वितीय क्युआर कोडसह सुसज्ज आहे आणि अशा प्रकारे ते विविध भागधारकांमध्ये सहजतेने प्रसारित केले जात आहे. याशिवाय या दिनदर्शिकेच्या प्रती पशुसंवर्धन विभाग, दुग्धविकास आणि मत्स्यव्यवसाय विभागाच्या सर्व जिल्हा अधिकाऱ्यांना देण्यात आल्या आहेत आणि ते राज्यातील प्रत्येक तालुक्यामध्ये पोहोचेल याची खात्री केली जाते आणि त्याची प्रत विद्यापीठाच्या वेबसाइटवरही उपलब्ध आहे.

४. माफसू दैनंदिनी २०२४ : यात विद्यापीठाच्या महत्त्वाच्या कामगिरीची ११७ पृष्ठांची माहिती, दुग्धव्यवसाय, शेळी, कुक्कुटपालन, मत्स्यपालन, दुग्ध तंत्रज्ञान, दूध, मांस आणि इतर प्राणीजन्य पदार्थांमध्ये मूल्यवर्धन, चारा आणि विविध श्रेणींच्या खाद्याविषयी वैज्ञानिक माहिती आहे. जनावरे, श्वानांची काळजी आणि व्यवस्थापन आणि पशुसंवर्धन, दुग्ध तंत्रज्ञान आणि मत्स्यपालन यासंबंधीची इतर माहिती शेतकऱ्यांसाठी उपलब्ध आहे. माफसू डायरीच्या प्रती घटक महाविद्यालये आणि राज्यभर पसरलेल्या निम्न शिक्षण शाळांच्या नेटवर्कद्वारे मोठ्या प्रमाणावर प्रसारित केल्या जातात. याशिवाय विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर माहितीपूर्ण डायरीही उपलब्ध करून दिली आहे.

या व्यतिरिक्त प्राध्यापक सदस्यांद्वारे लोकप्रिय प्रकाशन हे शेतकरी आणि इतर भागधारकांसाठी वैज्ञानिक माहिती आणि तंत्रज्ञानाच्या हस्तांतरणावर असते आणि स्थानिक वर्तमानपत्रे/नियतकालिकांमध्ये प्रकाशित केले जाते. विद्यापीठाच्या प्राध्यापकांनी एकूण ३९५ तांत्रिक आणि लोकप्रिय प्रकाशने नामांकित वर्तमानपत्रे, मासिके आणि नियतकालिकांमध्ये प्रकाशित केली आहेत. प्राध्यापक सदस्यांनी ६३ पुस्तके/ पुस्तिका/स्मरणिका/ प्रशिक्षण पुस्तिका प्रकाशित करण्यासाठी योगदान दिले आहे आणि एकूण ३३ पत्रके आणि घडीपत्रिका देखील प्राध्यापक सदस्यांनी प्रकाशित केले आहेत.

माफसु दिनदर्शिका २०२४ चे प्रकाशन

माफसु दैनंदिनी २०२४ चे प्रकाशन

महाविद्यालयनिहाय विस्तार प्रकाशने तक्ता क्र. ७.१२ मध्ये दिलेली आहे.

तक्ता क्र. ७.१२ महाविद्यालयनिहाय विस्तार प्रकाशने

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	पुस्तके/ पुस्तिका/ स्मरणिका/प्रशिक्षण पुस्तिका/ नियतकालिकांची संख्या	स्थानिक प्रकाशनाची संख्या(वर्तमानपत्रे)	पत्रके / घडीपत्रिकांची संख्या
१	विस्तार शिक्षण संचालनालय, मपमविवि, नागपूर	००	०२	१०
२	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	१२	१३	०३
३	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	११	६८	०२
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	०३	९६	०३
५	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१८	११४	३
६	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महावि., शिरवळ	०६	२१	०३
७	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	०५	६५	०४
८	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड	००	०७	००
९	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०३	०२	०१
१०	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	०३	०४	०४
११	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०१	०१	००
१२	वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	००	०१	००
१३	कृषि विज्ञान केंद्र, सांगली	००	००	००
१४	कृषि विज्ञान केंद्र, नागपूर	०१	०१	००
१५	कृषि विज्ञान केंद्र, ठाणे	००	००	००
	एकूण	६३	३९५	३३

७.१२ रेडीओ आणि दूरदर्शन कार्यक्रम

आजकालचे शेतकरी इंटरनेटद्वारे रेडिओ आणि टेलिव्हिजन वापरण्यात पारंगत आहेत आणि यामुळे या माध्यमांचा वापर करण्यात शेतकऱ्यांमध्ये विशेषत: तरुणांमध्ये लक्षणीय वाढ झाली आहे. रेडिओ आणि टेलिव्हिजन यांसारख्या इलेक्ट्रॉनिक माध्यमांच्या वापराने शेतकऱ्यांसाठी संशोधनावर आधारित नवकल्पना आणि नवीन तंत्रज्ञानाचा प्रसार करण्यासाठी त्याची परिणामकारकता सिद्ध केली आहे. विद्यापीठातील तज्ञ प्राध्यापकांनी एकूण १०८ रेडिओ आणि १३ दूरदर्शन कार्यक्रमात भाग घेतला. दूरदर्शन आणि आकाशवाणीच्या प्रादेशिक सल्लागार बैठकीत सहभाग घेऊन रेडिओ आणि दूरदर्शनला प्रोत्साहन दिले जाते आणि आकाशवाणी आणि दूरदर्शनच्या त्रैमासिक वेळापत्रकात या विषयांचा समावेश करण्यासाठी अधिकाधिक संशोधनावर आधारित नवीन तंत्रज्ञानाचा सल्ला दिला जातो.

'पशुवैद्यक शास्त्रातील संधी' या विषयावर दूरदर्शनवर आयोजित कार्यक्रमात मार्गदर्शन करतांना डॉ. एस.व्ही. उपाध्ये, संचालक शिक्षण आणि अधिष्ठाता,

दूरदर्शनवर आयोजित कार्यक्रमात लम्पी त्वचा रोग आजारावर मार्गदर्शन करतांना डॉ. ए.यू. भिकाणे, संचालक, विस्तार शिक्षण

७.१३ उन्नत भारत अभियान

उन्नत भारत अभियानाची थीम प्राध्यापकांच्या मार्गदर्शनाखाली महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांच्या माध्यमातून संशोधन आणि विकास संस्थांकडून उपलब्ध तंत्रज्ञान कॉलेज-नॉलेज-व्हिलेज मार्गाचा अवलंब करुन गावांपर्यंत पोहोचविणे ही आहे.

दत्तक घेतलेल्या किंवा कार्यान्वित गावांद्वारे शेतकऱ्यांपर्यंत अद्ययावत तंत्रज्ञानाचा प्रसार करण्यासाठी विद्यापीठ कार्यरत आहे. भारत सरकारच्या महत्त्वाकांक्षी ग्रामीण विकास कार्यक्रम उन्नत भारत अभियान अंतर्गत आत्मनिर्भर भारताचे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी उच्च शिक्षण संस्थांना गावांशी जोडून ग्रामीण भागातील शाश्वत विकासासाठी एकूण ३० गावे दत्तक घेण्यात आली आहेत.

तक्ता क्र. ७.१३ महाविद्यालयनिहाय दत्तक गावात आयोजित विस्तार कार्ये

अनु. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	दत्तक गावांची संख्या	विस्तार कार्यांची संख्या	सहभागी तज्ञांची संख्या	सहभागींची संख्या
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	५	३६	२९	२५८४
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	५	०९	१८	२२०
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	५	३	११	१०८
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	५	७७	११	४४८
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	५	१०	२२	९३६
६	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	१	४	३	२६३
७	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड	१	१३	०७	४५८
८	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१	१३	०८	४७६
९	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	१	०५	१०	१४४
१०	मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१	०३	०६	३६
	एकूण	३० गावे	१७३	१२५	५६७३

या गावांतील विविध विकासात्मक कार्यक्रमांचे आयोजनासाठी दत्तक घेतलेल्या गावांमध्ये विद्यापीठाच्या शास्त्रज्ञांच्या भेटींचा समावेश आहे. या कार्यक्रमात आणखी सुधारणा करण्यासाठी विद्यापीठाने एक अनोखे पाऊल उचलले असून अर्थसंकल्पीय तरतुदीद्वारे या कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीसाठी प्रति गाव रु. ५०,०००/- अशा प्रकारे दरवर्षी एकूण रु. १५.०० लाखांच्या निधीची तरतूद पुढील पाच वर्षासाठी करण्यात आली आहे. गेल्या वर्षभरात शेती भेटी, शेतकरी शास्त्रज्ञ मेळावा, गटचर्चा, जनजागृती मोहीम, वृक्षारोपण, स्वच्छता मोहीम, चारा उत्पादन, मूल्यवर्धित दूध, मांस आणि मत्स्य उत्पादने तयार करणे, रूग्णवाहक पशुवैद्यकीय सेवा, पशु आरोग्य शिबिरे, प्रशिक्षण अशा १७३ विविध कार्यक्रमांच्या माध्यमातून प्रात्यक्षिके, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय आणि मत्स्यव्यवसाय इत्यादी क्षेत्रातील नवीन तंत्रज्ञानाविषयी मार्गदर्शन करण्यात आले ज्यात विद्यापीठाने दत्तक घेतलेल्या गावातील एकूण ५९७३ शेतकऱ्यांना याचा फायदा झाला.

मुंपम, मुंबईच्या तज्ञांकडून खाद्य मिश्रण तयार करण्याचे प्रात्यक्षिक

आजिवली गावात पशुवैद्यकीय शास्त्रातील संधीबाबत शालेय विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन

नापवैम, नागपूर तर्फे परसोडी वाकी येथे शास्त्रोक्त परसातील कुक्कुटपालन या विषयावर व्याख्यान

नापवैम, नागपूर तर्फे जागतिक महिला दिनानिमित्त महिला मेळावा

उदगीरच्या पिंपरी गावात पशु आरोग्य शिबिराचे उद्घाटन

पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, उदगीर मार्फत आयोजित पशु आरोग्य शिबिरात आजारी जनावरांची तपासणी

दत्तक गावातील शालेय विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करताना
पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळचे तज्ञ

पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळतर्फे आयोजित शिबिरात
शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन करताना तज्ञ

दुर्तम, वरुड तर्फे सावंगी पुसद येथे 'रक्तगट तपासणी' या विषयावर
आयोजित कार्यशाळेत मोफत रक्तगट तपासणी

पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला मार्फत
मोरगांव(भाकरे)येथे कुक्कुट पक्षी वाटप

घोनशी ता.-जळकोट, जिल्हा-लातूर येथे पनीर आणि फ्लेवर्ड दुध
तयार करण्याचे प्रात्यक्षिक

घोनशी ता.-जळकोट, जिल्हा-लातूर येथे शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन

दत्तक गाव हैबतपूर, ता. उदगीर, जि. लातूर येथे शेतकरी शास्त्रज्ञ
मेळावा

मत्स्यविज्ञान महाविद्यालय नागपूर मार्फत
पेटकालडोंगरी येथे वैयक्तिक स्वच्छता कार्यक्रम

७.१४ पशू आरोग्य शिबिरे

घटक महाविद्यालयांद्वारे त्यांच्या कार्यक्षेत्रात पशु आरोग्य शिबिरांचे आयोजन हे ग्रामीण शेतकऱ्यांसाठी तज्ञ सेवा प्रदान करण्यासाठी आणखी एक अभिनव पोहोच कार्यक्रम आहे ज्यामध्ये ९६ पशु आरोग्य शिबिरांमधून १६४१० जनावरांवर उपचार करण्यात आले. याशिवाय, विद्यापीठातील तज्ञांद्वारे शेतकऱ्यांना शेतीतील जनावरांची उत्पादकता आणि उत्पादन वाढवण्यासाठी अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाबाबत मार्गदर्शन करण्यात आले.

तक्ता क्र. ७.१४ पशू आरोग्य शिबिरांमध्ये उपचार केलेली प्रकरणे

अ.क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	पशू आरोग्य शिबिरांची संख्या	शिबिरात उपचार घेतलेली जनावरे संख्या
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	१०	२७७८
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	१५	१९८६
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	१६	१५६६
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	२७	३८८४
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	१६	२६४६
६	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	०७	३१६७
७	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड	०१	३८
८	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	०१	१८०
९	वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	०२	३०
१०	कृषि विज्ञान केंद्र, सांगली	०१	१३५
	एकूण	९६	१६४१०

शिबीरात जनावरांची तपासणी करतांना तज्ञ

शिबीरात शस्त्रक्रिया करतांना तज्ञ

वन्यजीव तज्ञांकडून हत्तींची आरोग्य तपासणी

जनावरांची स्त्रीरोग विषयक तपासणी करतांना तज्ञ

७.१५ रूग्णालयातील उपक्रम

विद्यापीठाची पशुवैद्यकीय महाविद्यालये, संस्था आणि वन्यजीव बचाव केंद्र पशुपालकांच्या फायद्यासाठी नियमितपणे पशु आरोग्य सेवा सुविधांची तरतूद करण्यासाठी जनावरांवर उपचार करण्यात सहभागी आहेत. याशिवाय शैक्षणिक पशुचिकित्सा संकूलाचे अधिकारी महाविद्यालयांद्वारे आयोजित केल्या जाणाऱ्या पशु आरोग्य शिबिरांमध्ये सक्रिय सहभाग घेतात.

शैक्षणिक पशुचिकित्सा संकूलाचे अधिकाऱ्यांकडून एकूण १,८१,७७८ प्रकरणांवर उपचार करण्यात आले ज्यामध्ये रूग्णालयात उपचार करण्यात आलेली प्रकरणे १,६२,७८५ आहेत आणि २,५८३ जनावरांवर महाविद्यालयांद्वारे प्रदान केल्या जाणाऱ्या फिरते रूग्णालयात उपचार करण्यात आले. उपचार केलेल्या प्रकरणांमध्ये ८०,०८६ पशुऔषधी, ६८,२७३ शस्त्रक्रिया आणि १५,६४३ स्त्रीरोग प्रकरणांवर उपचार करण्यात आले.

तक्ता क्र. ७.१५ महाविद्यालयनिहाय दवाखान्यात आणि फिरते रूग्णालयात उपचार घेतलेली जनावरे संख्या

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	उपचार घेतलेली जनावरे संख्या		एकूण	महसूल उत्पन्न (रु)
		दवाखान्यात उपचार घेतलेली जनावरे	फिरते रूग्णालयात उपचार घेतलेली जनावरे		
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	९४६०१	४१७	९५०१८	१५५६८५०
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	३६७८२	४९	३६८३१	१०६५५११५
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	५०४७	१४४	५१९१	६६१३१०
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	७६४१	४४८	८०८९	२०६७०९२
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	१०६३७	५५०	१११८७	३०९२९९०
६	स्ना. पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	७७२८	९७५	८७०३	१५०२५५०
७	वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	३४९	०	३४९	०
	एकूण	१६२७८५	२५८३	१६५३६८	१,९५,३५,९८७

विद्यापीठाच्या रुग्णालयातील तज्ञांनी ५५०५ केसेससाठी क्ष-किरण तंत्रज्ञान तर ३५३२ केसेससाठी अल्ट्रासोनोग्राफी तंत्रज्ञान यासारख्या आधुनिक इमेजिंग तंत्रज्ञानाचा वापर केला.

तक्ता क्र. ७.१६ महाविद्यालयनिहाय पशुचिकित्सा संकूल येथे रोगनिदान सेवा

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	इमेजिंग तंत्रज्ञान	
		क्ष - किरण	अल्ट्रासोनोग्राफी
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	३५	१०१
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	१४३३	७७४
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	३७१	३९१
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१०३२	१७९
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	२१७५	१७४०
६	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	४३४	३२४
७	वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	२५	२३
	एकूण	५५०५	३५३२

७.१६ प्रयोगशाळेमार्फत रोगनिदान सेवा

विविध प्रयोगशाळांमार्फत रोगनिदान सेवांमध्ये पशुवैद्यकीय महाविद्यालये आणि माफसूच्या संस्थांच्या विकृतीशास्त्र, परजीवीशास्त्र, जीवरसायनशास्त्र, सुक्ष्मजीवशास्त्र आणि शैक्षणिक पशुचिकित्सा संकूल येथील प्रयोगशाळांमध्ये प्रक्रिया केलेले नमुने समाविष्ट आहेत.

तक्ता क्र. ७.१६ संस्थानिहाय प्रयोगशाळेमार्फत पुरविण्यात आलेल्या रोगनिदान सेवा

अ. क्र.	महाविद्यालयाचे नांव	प्रक्रिया केलेल्या नमून्यांची संख्या				
		संपूर्ण रक्त गणना	ब्लड स्मीअर	विष्ठा तपासणी	जैवरासा-यनिक	इतर तपासणी
१	मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	८१४	१५२	८४४	१०३१	३०१
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	२७५८	१२२१	२०२	७०६६	४०४
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	१११	७९	१३	१४३०	१४
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१२९९	९८०	१०९	४९८	५५७
५	क्रा.ना.पा. पशुवैद्यक महाविद्यालय, शिरवळ	४८५७	२९३०	१४४	४९५	१९६६
६	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	६८८	६०४	२३	१२३	१०७
७	वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा	१२२	१२२	४५२	८१	१०
	एकूण	१०६४९	६०८८	१७८७	१०७२४	३३५९

संपूर्ण रक्त गणनासाठी एकूण १०६४९ रक्त नमुन्यांचे विश्लेषण करण्यात आले, ६०८८ ब्लड स्मीअर तपासण्यात आले, १७८७ विष्ठा नमुने परजीवी संसर्गासाठी तपासण्यात आले आणि १०७२४ जैवरासायनिक तपासण्या रुग्णालयांमार्फत करण्यात आल्या.

७.१७ वंध्यत्व जागृती मोहीम:

विदर्भ मराठवाडा दुग्ध विकास प्रकल्पाअंतर्गत, विद्यापीठाने राष्ट्रीय दुग्ध विकास बोर्ड (एनडीडीबी) च्या सहकार्याने १९ वंध्यत्व शिबिरांमध्ये सहभागी होण्यासाठी विद्यापीठाच्या घटक महाविद्यालयातील तज्ञांची नियुक्ती केली ज्यामध्ये दुभत्या गायी आणि म्हशींमधील ८४९ वंध्यत्व प्रकरणांवर उपचार करण्यात आले. तज्ञांनी शेतकऱ्यांना प्रजनन व्यवस्थापनाबाबत मार्गदर्शन केले. सन २०२४ मध्ये महाराष्ट्रातील विदर्भ आणि मराठवाडा विभागातील निवडक आठ जिल्ह्यांमध्ये आठ स्त्रीरोगतज्ञांनी प्रत्येक महिन्याला एक दिवस याप्रमाणे वंध्यत्वाच्या आव्हानात्मक प्रकरणांवर उपचार केले.

अंतर्गत आयोजित वंध्यत्व जागृती शिबिरे

७.१८. लम्पी त्वचा रोग नियंत्रण मोहीम

संचालक विस्तार शिक्षण, नोडल अधिकारी आणि टास्क फोर्स सदस्य या नात्याने त्यांनी राज्याचे पशुसंवर्धन विभाग आणि विद्यापीठातील तज्ञ यांच्याशी समन्वय साधून लंपी त्वचारोग नियंत्रण मोहिमेत सक्रिय सहभाग घेतला आणि चार ऑनलाइन बैठकीद्वारे पशुवैद्यकांना मार्गदर्शन केले ज्यामध्ये ३०५ पशुवैद्यकीय अधिकाऱ्यांना लाभ मिळाला. एलएसडी नियंत्रणाच्या विविध पैलूंवरील एकूण चार सल्ले उदा. वेक्टर कंट्रोल, एलएसडी बाधित पशुंचे संगोपन आणि काळजी, लम्पी स्किन डिसीजच्या क्लिनिको-थेरपीटिक व्यवस्थापनासाठी उपचार प्रोटोकॉल आणि एलएसडीच्या प्रतिबंधासाठी वासरांचे व्यवस्थापन यासाठी मार्गदर्शक तत्त्वे विद्यापीठाने जारी केली आहेत. कर्मचाऱ्यांनी लम्पी त्वचा रोगाची काळजी आणि व्यवस्थापन यावर तीन पत्रके देखील प्रकाशित केली आणि क्षेत्रातील तज्ञ सेवांचा विस्तार करण्यासाठी एलएसडी प्रभावित गावांना भेट दिली.

७.१९ माफसू संग्रहालयाची स्थापना

डॉ. एन. व्ही. पाटील, माननीय कुलगुरू, मपमविवि, नागपूर यांच्या हस्ते दि. ३ डिसेंबर २०२३ रोजी विद्यापीठ स्थापना दिनी माफसू संग्रहालयाचे उद्घाटन झाले. माफसू संग्रहालय हे ऐतिहासिक आणि शैक्षणिकदृष्ट्या महत्त्वपूर्ण कलाकृतींनी सुसज्ज आहे.

माफसू संग्रहालय विद्यापीठाच्या पशु विज्ञान, दुग्धतंत्रज्ञान आणि मत्स्य विज्ञान या तीन प्रमुख क्षेत्रांच्या चित्ररूपी देखाव्यांचे परिपूर्ण चित्रण आहे. संग्रहालय विविध विभागांद्वारे या प्रमुख क्षेत्रांबद्दल उपयुक्त माहिती प्रदर्शित करत आहे. संग्रहालयात कुक्कुटपालन, पशुधन जैवविविधता, दुग्ध तंत्रज्ञान, मत्स्यपालन विकास, टॅक्सीडर्मी, वन्यजीव, एक आरोग्य, पशुवैद्यकीय, दुग्धव्यवसाय आणि मत्स्यव्यवसाय क्षेत्रातील संधी, भारतातील पशुपालन क्षेत्राचा ऐतिहासिक विकास आणि पशुंचे सांगाडे यासह तिनही क्षेत्रांविषयी वैविध्यपूर्ण कलाकृतींचे लघु माहितीपट प्रदर्शित करण्यासाठी सुसज्ज असे ॲम्फीथिएटर उपलब्ध आहेत. विज्ञानप्रेमी नागरिक तसेच शेतकरी, पशुपालक, उद्योजक, कृषी आणि संबंधित क्षेत्रातील अभ्यासक आणि विद्यार्थ्यांसाठी ही एक संधी आहे.

डॉ. एन. व्ही. पाटील, माननीय कुलगुरू, मपमविवि, नागपूर यांच्या हस्ते माफसू संग्रहालयाचे उद्घाटन

माफसू संग्रहालयाची झलक

माफसू संग्रहालयाची झलक

८. मपमविवि,नागपूर द्वारे स्वाक्षरी केलेले सामंजस्य करार (MoUs)

मपमविवि,नागपूरने २०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षात विविध संशोधन आणि विकास उपक्रमांसाठी कृषी उत्पादक कंपनी, गैर-सरकारी संस्था, महिला आर्थिक विकास महामंडळ, राष्ट्रीय संशोधन संस्थां, कुक्कुट व्यावसायिक संघटना, प्राणीसंग्रहालय, इत्यादीसह अनेक महत्त्वाचे सामंजस्य करार (MoUs) स्वाक्षरी केले. हे सहयोग सुरू असून विविध तज्ज्ञता क्षेत्रांमध्ये विस्तारित आहेत. या भागीदारी धोरणात्मक सहकार्याद्वारे विविध प्रवाहांना पुढे नेण्यासाठी मपमविवि,नागपूरची वचनबद्धता अधोरेखित करतात. २०२३-२४ या वर्षात झालेल्या सामंजस्य करारांची यादी खाली दिली आहे.

१. पाणी फाउंडेशन, मुंबई आणि मपमविवि,नागपूर
२. कारखेडा कृषी उत्पादक कंपनी लि., अकोला आणि मपमविवि,नागपूर
३. रिलायन्स फाउंडेशन, मुंबई आणि मपमविवि,नागपूर
४. सेलमेड बायोटेक प्रायव्हेट टेक्नॉलॉजी लि., न्यू दिल्ली आणि मपमविवि,नागपूर
५. महिला आर्थिक विकास महामंडळ (MAVIM), मुंबई आणि मपमविवि,नागपूर
६. भाकृअप-राष्ट्रीय पशु आनुवंशिक संशोधन संस्था, करनाल आणि मपमविवि,नागपूर
७. भाकृअप-राष्ट्रीय ऊंट संशोधन केंद्र, बीकानेर, राजस्थान आणि मपमविवि,नागपूर
८. भाकृअप- सेंट्रल इंस्टिट्यूट फॉर एरिड हॉर्टिकल्चर, बीकानेर आणि मपमविवि, नागपूर
९. गुजरात बायोटेक्नोलॉजी संशोधन केंद्र (GBRC), गांधीनगर आणि मपमविवि,नागपूर
१०. महाराष्ट्र प्राणी संग्रहालय प्राधिकरण (MZA) आणि वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र (WRTC), मपमविवि,नागपूर

१. पाणी फाउंडेशन, मुंबई आणि मपमविवि, नागपूर

विस्तार शिक्षण संचालनालय, मपमविवि, नागपूर यांनी दि. २९ एप्रिल २०२३ रोजी विद्यापीठ मुख्यालय येथे पाणी फाउंडेशनसोबत सामंजस्य करार केला. या सामंजस्य कराराच्या माध्यमातून जलसाक्षरता आणि जलसंधारणाचे उपक्रम हाती घेण्यात येणार आहेत. पशु आरोग्य शिबिरांचे आयोजन, वैज्ञानिक पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय आणि मत्स्यपालन, देशी पशुधन जर्मप्लाझमचे संवर्धन आणि राज्यातील पावसावर अवलंबून असलेल्या ग्रामीण भागात जनावरांचे उत्पादन आणि उत्पादकता सुधारण्यासाठी विविध पैलूंवर प्रशिक्षण देणे यासारख्या सहयोगी उपक्रमांमध्ये विद्यापीठ मदत करणार आहे.

डॉ. ए.यू. भिकाने, संचालक विस्तार शिक्षण आणि डॉ. सत्यजित भटकळ, सीईओ, पाणी फाउंडेशन यांची माफसुचे माननीय कुलगुरु डॉ. एस. आर. गडाख यांच्या उपस्थितीत सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी

२. कारखेडा ॲग्री प्रोड्युसर कंपनी लिमिटेड, अकोला आणि माफसु, नागपूर यांच्यात सामंजस्य करार

विस्तार शिक्षण संचालनालय, मपमविवि,नागपूर यांनी दि.२९ एप्रिल २०२३ रोजी विद्यापीठ मुख्यालय येथे कारखेडा ॲग्री प्रोड्युसर कंपनी लिमिटेड, अकोला सोबत सामंजस्य करार केला. शेळीपालनासंबंधीचे तांत्रिक ज्ञान सामायिक करण्यासाठी आणि शेळीपालनाच्या क्षेत्रात तंत्रज्ञान हस्तांतरित करण्यासाठी कारखेडा ॲग्री प्रोड्युसर कंपनी लिमिटेड, अकोला यांना मदत करण्यासाठी या सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी करण्यात आली आहे.

डॉ. ए. यू. भिकाने, संचालक विस्तार शिक्षण आणि श्री. नरेश देशमुख, संचालक, कारखेडा ॲग्री प्रोड्युसर कंपनी लिमिटेड, अकोला यांची माफसूचे माननीय कुलगुरू डॉ. एस. आर. गडाख यांच्या उपस्थितीत सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी

३. रिलायन्स फाउंडेशन, मुंबई आणि माफसु, नागपूर यांच्यात सामंजस्य करार

विस्तार शिक्षण संचालनालय, मपमविवि,नागपूर यांनी दि. २९ एप्रिल २०२३ रोजी विद्यापीठ मुख्यालयात रिलायन्स फाऊंडेशनसोबत सामंजस्य करार केला. रिलायन्स फाऊंडेशनकडे उपलब्ध असलेल्या डिजिटल तंत्रज्ञानाच्या माध्यमातून राज्यभरातील शेतकऱ्यांच्या फायद्यासाठी पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय आणि मत्स्यपालन क्षेत्रातील तांत्रिक ज्ञान सामायिक करण्याच्या दृष्टीकोनातून हा सामंजस्य करार करण्यात आला आहे.

डॉ. ए. यू. भिकाने, संचालक विस्तार शिक्षण आणि रिलायन्स फाउंडेशनचे श्री. सचिन मार्डीकर यांची माफसुचे माननीय कुलगुरू डॉ. एस. आर. गडाख यांच्या उपस्थितीत सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी

४. सेलमेड बायोटेक प्रा. टेक. लि., नवी दिल्ली आणि मपमविवि,नागपूर दरम्यान सामंजस्य करार

दि.२५ मे २०२३ रोजी मपमविवि,नागपूर आणि सेलमेड बायोटेक प्रा. टेक. लि., नवी दिल्ली यांच्यात परस्पर सहयोगाद्वारे स्त्रोत पेशी (स्टेम सेल) अनुप्रयोग विषयक संशोधन करण्यासाठी सामंजस्य करार झाला.

महाराष्ट्राच्या महिला आणि बालविकास मंत्री मा. मंगल प्रभात लोढा यांच्या उपस्थितीत डॉ. ए. यू. भिकाने आणि डॉ. इंदू जाखर, (आयएएस), व्यवस्थापकीय संचालक, एमएव्हीआयएम यांची सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी

५. महिला आर्थिक विकास महामंडळ, मुंबई आणि मपमविवि,नागपूर यांच्यातील सामंजस्य करार

विस्तार शिक्षण संचालनालय, मपमविवि,नागपूर यांनी दि. १ जून २०२३ रोजी महिला आर्थिक विकास महामंडळ, मुंबई सोबत सामंजस्य करार केला. या

सामंजस्य कराराद्वारे २०२३-२४ आणि २०२४-२५ या वर्षात महिला आर्थिक विकास महामंडळ, मुंबईने निर्देशित केलेल्या १०५० पशुसख्यांना आणि ४७० टीम लीडर महिलांना प्रकल्पासाठी विशेषत: तयार केलेल्या प्रशिक्षण मॉड्यूल्सद्वारे क्षमता-निर्मिती प्रशिक्षण दिले जाणार आहे. यासाठी रु. ४.१७ कोटी बजेट मंजूर केले आहे.

६. भाकृअप -राष्ट्रीय पशु आनुवंशिक संशोधन संस्था, करनाल आणि मपमविवि, नागपूर

मपमविवि, नागपूर आणि भाकृअप-राष्ट्रीय पशु आनुवंशिक संशोधन संस्था, करनाल यांच्यात पशु अनुवांशिक संसाधनांवर नेटवर्क प्रकल्पासंदर्भात सामंजस्य करार करण्यात आला. डॉ. एन, व्ही. पाटील, माननीय कुलगुरु, मपमविवि, नागपूर यांनी १९ ऑक्टोबर २०२३ रोजी विद्यापीठाच्या मुख्यालयात या सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी केली. नेटवर्क प्रकल्पांतर्गत महाराष्ट्र राज्यातील अवर्णीत पशुधनाचे वर्णाकन करण्यासाठी या सामंजस्य करारांतर्गत स्वाक्षरी करण्यात आली आहे.

७. भाकृअप-राष्ट्रीय ऊंट संशोधन केंद्र, बीकानेर, राजस्थान आणि मपमविवि, नागपूर

महाराष्ट्र पशु आणि मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ (MAFSU), नागपूर, १३ मार्च २०२४ रोजी भाकृअप-राष्ट्रीय ऊंट संशोधन केंद्र (NRCC), बीकानेर, राजस्थान सोबत औपचारिक सहकार्यासाठी सामंजस्य करार केला. संयुक्त संशोधन आणि विकासाचे प्रयत्न सुलभ करणे तसेच दोन संस्थांमधील ज्ञानाच्या देवाणघेवाणीला प्रोत्साहन देणे, हा या सामंजस्य कराराचा प्राथमिक उद्देश आहे. या सामंजस्य करारावर मपमविवि, नागपूरचे माननीय कुलगुरु डॉ. नितीन व्ही. पाटील आणि भाकृअप-राष्ट्रीय ऊंट संशोधन केंद्राचे संचालक डॉ. अर्तबंधू साहू यांनी त्यांच्या संबंधित संस्थांचे प्रतिनिधीत्व करत स्वाक्षऱ्या केल्या.

८. गुजरात बायोटेक्नॉलॉजी रिसर्च सेंटर, गांधीनगर, गुजरात आणि महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर यांच्यात सामंजस्य करार

दि. १३ मार्च २०२४ रोजी महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ (MAFSU), नागपूर आणि गुजरात बायोटेक्नॉलॉजी रिसर्च सेंटर (GBRC), गांधीनगर, गुजरात यांच्या दरम्यान सामंजस्य करार (MoU) करण्यात आला. या कराराचा उद्देश संशोधन व विकास क्षेत्रातील सहकार्य वाढवणे आणि दोन्ही संस्थांमध्ये ज्ञानविनिमयाला चालना देणे हा आहे. हा करार माननीय कुलगुरु डॉ. नितीन व्ही. पाटील, मपमविवि,नागपूर आणि गुजरात बायोटेक्नॉलॉजी रिसर्च सेंटरचे संचालक डॉ. सी. जी. जोशी यांच्या हस्ते औपचारिकरित्या स्वाक्षरीत करण्यात आला.

माफसुचे माननीय कुलगुरु डॉ. नितीन व्ही. पाटील आणि एनआरसीसी, बिकानेरचे संचालक डॉ. आर्तबंधू साहू यांची सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी

माफसुचे मा. कुलगुरु डॉ. नितीन व्ही. पाटील आणि जीबीआरसी, गुजरातचे संचालक डॉ. सी. जी. जोशी यांची सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी

९.भाकृअप- सेंट्रल इंस्टिट्यूट फॉर एरिड हॉर्टिकल्चर, बीकानेर आणि मपमविवि,नागपूर

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ (MAFSU), नागपूर आणि भाकृअप - सेंट्रल इंस्टिट्यूट फॉर एरिड हॉर्टिकल्चर (CIAH), बीचवाल, बीकानेर, राजस्थान यांच्यात दि. १३ मार्च २०२४ रोजी सामंजस्य करार झाला. या सामंजस्य कराराचा उद्देश संबंधित क्षेत्रातील सहकार्य वाढवणे, सामायिक संशोधन आणि विकास प्रकल्प, तसेच माहितीचा विनिमय सुलभ करणे हा आहे. यामध्ये विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण आणि नवोन्मेषी क्षेत्रातील पदव्युत्तर संशोधनाचे मुद्दे देखील समाविष्ट आहेत. मपमविवि,नागपूरचे माननीय कुलगुरु डॉ. नितीन व्ही. पाटील आणि भाकृअप - सेंट्रल इंस्टिट्यूट फॉर एरिड हॉर्टिकल्चर, बीचवाल, बीकानेरचे संचालक डॉ. जगदीश राणे यांनी औपचारिकरित्या या करारावर स्वाक्षरी केली.

१०.महाराष्ट्र प्राणी संग्रहालय प्राधिकरण आणि वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र , मपमविवि, नागपूर

या सामंजस्य करारानुसार महाराष्ट्र प्राणी संग्रहालय प्राधिकरण वैज्ञानिक व्यवस्थापनाला चालना देण्यासाठी क्षमतेचा विकास, संशोधन आणि संवर्धन प्रजनन हाती घेईल, तर वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र प्रामुख्याने वन्यजीवांचे आरोग्य व व्यवस्थापन या क्षेत्रात तांत्रिक कौशल्य आणि सहाय्य प्रदान करेल. समन्वित दृष्टिकोनातून मिळणाऱ्या योगदानाचा लाभ वन्यजीव संवर्धनात कार्यरत प्रशासक, प्राणीपालक, पशुवैद्यक, शास्त्रज्ञ आणि इतर महत्त्वपूर्ण हितधारकांना होईल. वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्राचे संचालक डॉ. शिरीष उपाध्ये आणि महाराष्ट्र प्राणी संग्रहालय प्राधिकरणचे सदस्य सचिव डॉ. प्रभुनाथ शुक्ला यांनी, डॉ. नितीन पाटील, माननीय कुलगुरू आणि डॉ. नितीन कुरकुरे, संचालक संशोधन यांच्या उपस्थितीत या सामंजस्य करारावर स्वाक्षरी केली.

महाराष्ट्र प्राणी संग्रहालय प्राधिकरण आणि
वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र यांचेत सामंजस्य करार

९. पुरस्कार/ सन्मान/पदके

९.१.विद्यापीठ / संस्था पुरस्कार

१. पवैम, परभणीच्या लाल कंधारी प्रक्षेत्राला प्रजाती संवर्धनासाठी राष्ट्रीय पुरस्कार

माफसू, नागपूर अंतर्गत, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी अंतर्गत लाल कंधारी संशोधन आणि शैक्षणिक संकूलला नोंदणी.त भारतीय जातींचे पाळीव पशुधनाच्या संवर्धनासाठी केलेल्या योगदानासाठी भाकृअप -नॅशनल ब्युरो ऑफ ॲनिमल जेनेटिक्स रिसोर्सेस, कर्नाल, हरियाणा द्वारे प्रजाती संवर्धनासाठी प्रतिष्ठित 'प्रजाती संवर्धन पुरस्कार-२०२३' दि. २३ डिसेंबर २०२३ रोजी देण्यात आला.

डॉ. सुहास अमृतकर २०२३ चा प्रजाती संवर्धनासाठी पुरस्कार स्विकारतांना

१. दुतंम, वरूड ला 'सेंटर ऑफ एक्सलन्स' पुरस्कार

राज्य शासनाने वरुड (पुसद) येथील दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालयाला 'सेंटर ऑफ एक्सलन्स' म्हणून मान्यता दिली आहे. डॉ. प्रशांत वासनिक, सहयोगी अधिष्ठाता, डॉ. स्नेहा शेंडे, करिअर कट्टाचे महाविद्यालय समन्वयक आणि करिअर कट्टाच्या जिल्हा समन्वयक डॉ. रंजना जिवणे यांना सेंटर ऑफ एक्सलन्स प्रमाणपत्र आणि रु. १ लाख महाराष्ट्र माहिती तंत्रज्ञान सहाय्य केंद्राद्वारे महाराष्ट्र राज्य शिक्षक विकास संस्था, पुणे येथे माननीय श्री चंद्रकांतदादा पाटील, उच्च तंत्रशिक्षण मंत्री यांच्या हस्ते दि.८ सप्टेंबर २०२३ रोजी प्रदान करण्यात आले.

दुतंम, वरुड यांचा महाराष्ट्र शासनाकडून सेंटर ऑफ एक्सलन्सने सन्मान

९.२. शिक्षक वर्गीय अधिकारी पुरस्कार

विद्यापीठाच्या प्राध्यापकांना व्यावसायिक संस्थांकडून सहा फेलो पुरस्कार मिळाले. याशिवाय, विद्यापीठाच्या कर्मचाऱ्यांना पंधरा नामांकित सोसायटीचे पुरस्कार, अठ्ठावीस उत्कृष्ट मौखिक आणि पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार आणि नऊ सामाजिक संस्थांकडून आणि इतर सोसायटीचे पुरस्कार मिळाले.

१. फेलो पुरस्कार

डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये, संचालक (शिक्षण) आणि अधिष्ठाता (पशुविज्ञान विद्याशाखा), डॉ. एन.व्ही. कुरकुरे, संचालक संशोधन आणि डॉ. एस.व्ही. कुरळकर, प्राध्यापक आणि विद्यापीठ प्रमुख, पशुअनुवंश व पैदासशास्त्र विभाग यांना 'दुग्धजन्य प्राण्यांची उत्पादकता वाढवण्यासाठी धोरणे' या विषयावर दि. १ जुलै, २०२३ रोजी गडवासू, लुधियाना, पंजाब येथे आयोजित २१ व्या राष्ट्रीय पशुवैद्यकीय विज्ञान अकादमीचा (NAVS) दीक्षांत समारंभ आणि वैज्ञानिक

डॉ. एस. व्ही. उपाध्ये एनएव्हिएस फेलोशिप स्विकारतांना

अधिवेशनादरम्यान राष्ट्रीय पशुवैद्यकीय विज्ञान अकादमी (NAVS) च्या प्रतिष्ठित फेलोशिपने सन्मानित करण्यात आले.

डॉ. एन. व्हि. कुरकुरे एनएव्हिएस फेलोशिप स्विकारतांना

डॉ. एस.व्ही. कुरळकर एनएव्हिएस फेलोशिप स्विकारतांना

शेरे-ए-काश्मीर कृषि विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विद्यापीठ, जम्मू येथे दि. १८ डिसेंबर २०२३ रोजी आयोजित VIPM च्या चौथ्या वार्षिक अधिवेशन आणि राष्ट्रीय परिसंवादादरम्यान अध्यापन, संशोधन आणि विस्तार या क्षेत्रातील उल्लेखनीय कामगिरीप्रित्यर्थ डॉ. ए. यू. भिकाने, संचालक, विस्तार शिक्षण, माफसु, नागपूर आणि डॉ. एस. पी. वाघमारे, प्राध्यापक आणि प्रमुख, पशुरोगचिकित्साशास्त्र विभाग, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला यांना VIPM फेलो पुरस्कार आणि डॉ. बी. एन. अंबोरे, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुरोगचिकित्साशास्त्र विभाग, क्रांनापापवैम, शिरवळ यांना असोसिएट फेलो पुरस्कार प्राप्त झाला.

डॉ.ए.यू. भिकाने व्हीआयपीएम फेलो पुरस्कार स्विकारतांना

डॉ. एस. पी. वाघमारे व्हीआयपीएम फेलो पुरस्कार स्विकारतांना

डॉ. बी. एन. अंबोरे व्हीआयपीएम असोसिएट फेलो पुरस्कार स्विकारतांना

२. जीवनगौरव पुरस्कार

डॉ. बी. डब्ल्यू. नरळदकर, सहयोगी अधिष्ठाता आणि प्राध्यापक, पशुपरजीवीशास्त्र विभाग, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी यांना दि. २९ नोव्हेंबर २०२३ रोजी पटना येथे पशुपरजीवीशास्त्र विषयातील अध्यापन, संशोधन आणि विस्तार या क्षेत्रातील उल्लेखनीय कामगिरीप्रित्यर्थ आयएएव्हीपीचा जीवनगौरव पुरस्कार देऊन सन्मानित करण्यात आले.

डॉ. बी. डब्ल्यू. नरळदकर आयएएव्हीपीचा
जीवनगौरव पुरस्कार स्विकारतांना

३. व्यावसायिक संस्था पुरस्कार

• डॉ. एम. एस. बावस्कर, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुप्रजनन व प्रसुतिशास्त्र विभाग, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर यांना दुर्ग येथे आयोजित इंडियन सोसायटी फॉर ॲडव्हान्समेंट ऑफ कॅनाइन प्रॅक्टिसच्या दि. २० एप्रिल २०२३ रोजी आयोजित १९ व्या वार्षिक अधिवेशनात 'प्रा. सुखदीप सिंग सिद्धू मेमोरियल पुरस्कार' प्राप्त झाला.

• डॉ. पी. ए. तेलवेकर, सहाय्यक प्राध्यापक, मत्स्यव्यवसाय विस्तार, अर्थशास्त्र आणि सांख्यिकी विभाग, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर यांना २८ एप्रिल २०२३ रोजी शिमला येथे आयोजित एससीएएलएफइ (SCALFE) कडून अध्यापनातील उत्कृष्टतेसाठी पुरस्कृत करण्यात आले. याच परिषदेमध्ये डॉ. एस. बी. गोरे, सहाय्यक प्राध्यापक, मत्स्य अभियांत्रिकी विभाग, मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर यांना उत्कृष्ट मत्स्य वैज्ञानिक पुरस्कार देण्यात आला.

डॉ. मिनाक्षी एस. बावस्कर
पुरस्कार स्वीकारताना

डॉ. एस. बी. गोरे,
पुरस्कार स्वीकारताना

• डॉ. व्ही. डी. लोणकर, सहाय्यक प्राध्यापक, क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ, यांना शेरे-ए-काश्मीर कृषि विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विद्यापीठ, काश्मीर येथे इंडियन पोल्ट्री सायन्स असोसिएशन कडून सर्वोत्कृष्ट आचार्य पदवी प्रबंध २०२३ साठी 'डॉ. डी. चौधरी पुरस्कार' देण्यात आला.

• डॉ. दिलीपसिंह रघुवंशी, प्राध्यापक आणि विभाग प्रमुख, पशुप्रजनन व प्रसुतिशास्त्र, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर यांना जी.एच. रायसोनी कॉलेज, नागपूर येथे दि. ५ ऑक्टोबर २०२३ रोजी आयोजित जस्ट, एग्रीकल्चर एज्युकेशन ग्रुप आणि एइइएफडब्लूएस सोसायटी, चंदीगड च्या 'कृषी, फलोत्पादन आणि संबंधित विज्ञानातील संशोधन आणि विकासावरील जागतिक अंतदृष्टी' गिरदाह २०२३ या विषयावरील पाचव्या आंतरराष्ट्रीय परिषदेत 'उत्कृष्ट विस्तार वैज्ञानिक पुरस्कार-२०२३' मिळाला.

डॉ. व्ही.डी. लोणकर सर्वोत्कृष्ट
पीएच.डी. प्रबंध पुरस्कार स्वीकारतांना

डॉ. डी.एस. रघुवंशी २०२३चा
सर्वोत्कृष्ट विस्तार वैज्ञानिक पुरस्कार स्वीकारतांना

• डॉ. एस. पी. लांडगे, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुसंवर्धन व पशुविस्तार शिक्षण, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर यांना जी.एच. रायसोनी कॉलेज, नागपूर येथे दि. ५ ऑक्टोबर २०२३ रोजी आयोजित जस्ट, एग्रीकल्चर एज्युकेशन ग्रुप आणि एइइएफडब्लूएस सोसायटी, चंदीगड च्या 'कृषी, फलोत्पादन आणि संबंधित विज्ञानातील संशोधन आणि विकासावरील जागतिक अंतदृष्टी' गिरदाह २०२३ या विषयावरील पाचव्या आंतरराष्ट्रीय परिषदेत 'उत्कृष्ट विस्तार वैज्ञानिक पुरस्कार-२०२३' मिळाला.

• डॉ. जी. एस. खांडेकर, प्राध्यापक, पशुशल्यचिकित्साशास्त्र विभाग, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई यांना दि. ०७. डिसेंबर २०२३ रोजी भुवनेश्वर येथे आयोजित इंडियन सोसायटी फॉर व्हेटरीनरी सर्जरी कडून 'डॉ. आय. एस. चंदना मेमोरियल आणि प्रशंसा पुरस्कार' प्राप्त झाला.

डॉ. एस. पी. लांडगे
सर्वोत्कृष्ट विस्तार शास्त्रज्ञ पुरस्कार स्विकारतांना

डॉ. जी. एस. खांडेकर
'डॉ. आय. एस. चंदना पुरस्कार' स्वीकारताना

• डॉ. व्ही. एस. वासकर, प्राध्यापक, क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ, यांना दि. ०७ डिसेंबर २०२३ रोजी हिस्सार येथे आयोजित इंडियन असोसिएशन ऑफ वेटरनरी पब्लिक हेल्थ कडून 'ए.टी. शेरीकर उत्कृष्ट सार्वजनिक आरोग्य पशुवैद्यक पुरस्कार' प्राप्त झाला.

• डॉ. जी.यू. यादव, सहाय्यक प्राध्यापक आणि डॉ. एस.डी. त्रिपाठी, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुशल्यचिकित्साशास्त्र विभाग, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई यांना दि. ०७. डिसेंबर २०२३ रोजी भुवनेश्वर येथे इंडियन सोसायटी फॉर व्हेटरीनरी सर्जरी कडून प्रशंसा पुरस्कार मिळाला.

• डॉ. आर. जे. झेंडे, प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय सामुहिक स्वास्थ्य विभाग, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई यांना दि. ७ डिसेंबर २०२३ रोजी इंडियन असोसिएशन ऑफ वेटरनरी पब्लिक हेल्थ, हिसारच्या राष्ट्रीय परिषदेत 'डॉ. आर.के. अग्रवाल अन्न सुरक्षा पुरस्कार' प्राप्त झाला.

• डॉ. व्ही.के. बसुनाथे, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुसंवर्धन व पशुविस्तार शिक्षण, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर यांना दि. २० डिसेंबर २०२३ रोजी जयपूर येथे झालेल्या आंतरराष्ट्रीय विस्तार शिक्षण कॉंग्रेसमध्ये 'बेस्ट एक्स्टेंशन प्रोफेशनल अवॉर्ड २०२३' देण्यात आला.

डॉ. आर. जे. झेंडे,
'डॉ. आर. के. अग्रवाल अन्न सुरक्षा पुरस्कार' स्वीकारतांना

डॉ. व्ही. के. बसुनाथे सर्वोत्कृष्ट विस्तार व्यावसायिक पुरस्कार स्विकारतांना

- डॉ. स्मिता कोल्हे, सहाय्यक प्राध्यापिका, क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ यांना दि. २० डिसेंबर २०२३ रोजी रायचूर, कर्नाटक येथीलकृषी आणि तंत्रज्ञानातील वैज्ञानिक विकासासाठी सोसायटी कडून 'एक्सलन्स इन एक्स्टेंशन' अवॉर्ड प्राप्त झाला.
- डॉ. पी. एम. सोनकुसळे, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय विकृतीशास्त्र विभाग, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर यांना दि. २२ डिसेंबर २०२३ रोजी इज्जतनगर येथे इंडियन असोसिएशन फॉर व्हेटरीनरी पॅथॉलॉजीस्ट कडून - सर्वोत्कृष्ट पोल्ट्री पॅथॉलॉजिस्ट पुरस्कार-२०२३' प्राप्त झाला.
- डॉ. एस.आर. वारके, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय सूक्ष्मजीवशास्त्र विभाग, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर यांना दिनांक २८ डिसेंबर २०२३ रोजी नवसारी, गुजरात येथील सोसायटी ऑफ एग्रिकल्चरल रिसर्च अँड सोशल डेव्हलपमेंट कडून 'महिला शास्त्रज्ञ पुरस्कार' आणि 'एक्सलन्स इन रिसर्च अवॉर्ड' मिळाला.

४. परिषद पुरस्कार

- माफसूच्या प्राध्यापकांना विविध व्यावसायिक संस्थांनी आयोजित केलेल्या विविध राष्ट्रीय स्तरावरील परिषदांमध्ये १६ उत्कृष्ट मौखिक आणि १२ उत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार प्राप्त झाले.
- डॉ. एस. बी. कविटकर, प्राध्यापक, पशुपोषण आहारशास्त्र विभाग, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर, डॉ. एस.जे. मनवर, प्राध्यापक आणि डॉ. एम. आर. वाडे, सहाय्यक प्राध्यापक, कुक्कुटपालन शास्त्र विभाग, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला यांना पशुपोषण आहारशास्त्र असोसिएशन कडून ०८ सप्टेंबर २०२३ रोजी तीन उत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार मिळाले.
- डॉ. मयुरा गोळे, सहाय्यक प्राध्यापिका, कुक्कुटपालन शास्त्र विभाग, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई यांना पेपर सादरीकरणासाठी द्वितीय पारितोषिक, डॉ. सुमित गायकवाड, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबईचे पीएचडी विद्यार्थी यांना उत्कृष्ट पेपर सादरीकरण पुरस्कार आणि डॉ. ए.आर. रत्नपारखी, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला येथील पीएच.डी. विद्यार्थी यांना दि. ८ सप्टेंबर २०२३ रोजी स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला येथे पशु पोषण संघटनेने आयोजित केलेल्या 'पशु पोषण: संभाव्य आणि भविष्यातील व्याप्ती' या विषयावरील राष्ट्रीय चर्चासत्र व कार्यशाळेत सर्वोत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरणाचा पुरस्कार प्राप्त झाला.

डॉ.मयुरा गोळे पेपर सादरीकरणासाठी द्वितीय पारितोषिक प्राप्त करताना

- डॉ. डी. टी. सकुंडे, सहाय्यक प्राध्यापक, क्रां.ना. पा. पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ आणि डॉ. एस. एम. कोलांगथ, विषय विशेषज्ञ, वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा, नागपूर यांना दि. ०७ आक्टोंबर २०२४ रोजी महू येथे एसव्हीएसबीटी कडून दोन उत्कृष्ट मौखिक आणि पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार प्राप्त झाले.

डॉ. एस. एम. कोलांगथ पोस्टर सादरीकरण करताना

डॉ. अनंत धोत्रे, सहाय्यक प्राध्यापक दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड यांना दि. १३ ते १४ ऑक्टोबर २०२३ या कालावधीत गडवसू, लुधियाना (पंजाब) कॉलेज ऑफ डेअरी सायन्स अँड टेक्नॉलॉजी येथे इंडियन डेअरी इंजिनिअर्स असोसिएशनने आयोजित केलेल्या आंतरराष्ट्रीय परिषदेत सर्वोत्कृट पेपर सादरीकरण पुरस्कार आणि सर्वोत्कृष्ट पीएच.डी. प्रबंध पुरस्कार देण्यात आला.

डॉ. अनंत व्ही. धोत्रे पुरस्कार स्वीकारताना

- डॉ. जे. जी. गुडेवार सहाय्यक प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय परजीवीशास्त्र विभाग, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई आणि डॉ. पी.डी. पवार, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय परजीवीशास्त्र विभाग, क्रां.ना.पा. पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ यांना दि. ०१ डिसेंबर २०२३ रोजी पाटणा येथे आयएव्हीपी कडून सर्वोत्कृष्ट मौखिक आणि पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार प्राप्त झाला.

- डॉ. एस. बी. आखरे, प्राध्यापक आणि डॉ. जी. ए. फिस्के, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय शस्त्रक्रिया विभाग, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर यांना ०८ डिसेंबर २०२३ रोजी भुवनेश्वर येथे इंडियन सोसायटी फॉर व्हेटरीनरी सर्जरी कडून सर्वोत्कृष्ट पेपर सादरीकरणासाठी सुवर्णपदक आणि दोन उत्कृष्ट पेपर सादरीकरण पुरस्कार मिळाले.

- डॉ.व्ही.एम. वैद्य आणि समुहाने दि. ७ ते ८ डिसेंबर २०२३ दरम्यान आयोजित आयएव्हीपीएचएस, हिसार, हरियाणाच्या १९ व्या वार्षिक परिषदेत पोस्टर तसेच मौखिक सादरीकरणासाठी द्वितीय क्रमांक पटकावला.

- डॉ. मयूर पावशे, विषय विशेषज्ञ (पशुप्रजनन स्त्रीरोग व प्रसूती शास्त्र विभाग), वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा यांना दि. ०८ डिसेंबर २०२३ रोजी मनुथी येथे इंडियन सोसायटी फॉर स्टडीज ऑन ॲनिमल रिप्रोडक्शन कडून सर्वोत्कृष्ट संशोधन लेख पुरस्कार मिळाला.

डॉ. व्ही. एम. वैद्य,
पोस्टर आणि ओरल प्रेझेंटेशनसाठी पुरस्कार स्वीकारत आहेत.

डॉ. एम. डी. पावशे यांना
सर्वोत्कृष्ट संशोधन लेख पुरस्कार मिळाला

- डॉ. एस. पी. वाघमारे, प्राध्यापक आणि पशुचिकित्सा केंद्र अधीक्षक, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला यांना दि. १८ डिसेंबर २०२३ रोजी जम्मू येथे व्हीआयपीएम कडून दोन उत्कृष्ट मौखिक पेपर सादरीकरण पुरस्कार मिळाले. त्यांना दि. १६ मार्च २०२४ रोजी अयोध्या येथे व्हीआयपीएम कडून सर्वोत्कृष्ट तोंडी पेपर सादरीकरणाचा पुरस्कार देखील प्राप्त झाला.

- शेरे-ए-काश्मीर कृषि विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विद्यापीठ, काश्मीर येथे १८ ते १९ डिसेंबर २०२३ दरम्यान आयोजित

व्हीआयपीएम आणि राष्ट्रीय सिंपोझियमच्या चौथ्या वार्षिक अधिवेशनादरम्यान डॉ. एस. जी. चव्हाण, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर यांच्या शोधनिबंधाला पोस्टर सादरीकरणासाठी प्रथम पारितोषिक मिळाले.

- दि. १७ ते १९ फेब्रुवारी २०२४ दरम्यान अपोलो कॉलेज ऑफ व्हेटरनरी मेडिसिन, जयपूर, राजस्थान येथे आयोजित पशु वैज्ञानिकांची संघटनेच्या दुसऱ्या वार्षिक अधिवेशनात आणि राष्ट्रीय परिसंवादात डॉ. एम. आर. जावळे, सहाय्यक प्राध्यापक, पशु पोषण विभाग, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर यांना उत्कृष्ट प्रमुख पेपर सादरीकरणासाठी सर्वोत्कृष्ट शास्त्रज्ञ पुरस्कार आणि डॉ. शितल चोपडे, सहाय्यक प्राध्यापक, पशु पोषण विभाग, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर यांना सर्वोत्कृष्ट मौखिक सादरीकरणाचा पुरस्कार मिळाला.

डॉ. महेश जावळे सर्वोत्कृष्ट शास्त्रज्ञ पुरस्कार स्विकारतांना

डॉ. शितल चोपडे उत्कृष्ट मौखिक सादरीकरणाचा पुरस्कार स्वीकारताना

डॉ. जी. एन. भंगाळे, सहायक प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय परजीवीशास्त्र विभाग, पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी यांना २२ फेब्रुवारी २०२४ रोजी नागपूर येथील इंडियन सोसायटी फॉर सॉईल सर्वे अँड लँड यूज प्लॅनिंग कडून सर्वोत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.

डॉ. गजेंद्र भंगाळे पुरस्कार स्विकारतांना

व डॉ. एम. पी. कावरे, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय विकृतीशास्त्र विभाग, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर यांना दि. २४ फेब्रुवारी २०२४ रोजी हैदराबाद येथील एएएचपी कडून सर्वोत्कृष्ट पोस्टर पुरस्कार मिळाला.

५. माफसू पुरस्कार

महाराष्ट्र पशू व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर च्या २३ व्या स्थापना दिनानिमित्त दि. ३ डिसेंबर २०२३ रोजी नागपूर येथे सर्वोत्कृष्ट अधिकारी व कर्मचाऱ्यांना उत्कृष्ट शिक्षक पुरस्कार, सर्वोत्कृष्ट संशोधक पुरस्कार, सर्वोत्कृष्ट संशोधन प्रकाशन पुरस्कार आणि वर्ग २,३ आणि वर्ग ४ संवर्गामधील उत्कृष्ट कर्मचारी पुरस्कार प्रदान करण्यात आले.

डॉ. जी.आर. गंगणे, माफसुचा उत्कृष्ट शिक्षक पुरस्कार स्विकारतांना

डॉ. ए.पी. ढोक माफसुचा उत्कृष्ट संशोधक पुरस्कार स्विकारतांना

डॉ. महेश गुप्ता आणि सहकारी माफसुचा उत्कृष्ट संशोधन प्रकाशन पुरस्कार-२०२२ स्विकारतांना (पशुवैद्यकीय विद्याशाखा)

श्रीमती ए. एन. व्यवहारे आणि सहकारी माफसुचा उत्कृष्ट संशोधन प्रकाशन पुरस्कार-२०२२ स्विकारतांना (दुग्ध तंत्रज्ञान विद्याशाखा)

श्री. नितीन साहेबराव कदम उत्कृष्ट कर्मचारी पुरस्कार (वर्ग- ३) स्विकारतांना

६. शासकीय व इतर संस्था पुरस्कार

- डॉ. व्ही. डी. लोणकर सहायक प्राध्यापक, कुक्कुटपालन शास्त्र विभाग, क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ यांना नॅशनल इन्स्टिट्यूट फॉर सोशल इकॉनॉमिक डेव्हलपमेंट बेंगळुरूकडून संशोधन, अध्यापन आणि प्रकाशन कार्यासाठी 'डॉ. एपीजे अब्दुल कलाम जीवनगौरव राष्ट्रीय पुरस्कार' दि. ०६ मे २०२३ रोजी बेंगळुरू येथे प्राप्त झाला.
- डॉ. एस. जी. देशमुख, सहायक प्राध्यापक, पशुप्रजनन स्त्रीरोग व प्रसूती शास्त्र विभाग, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान संस्था, अकोला यांना दि. २१ मे २०२३ रोजी अमरावती येथे राजीव गांधी कृषी विज्ञान प्रतिष्ठान, अमरावती यांच्याकडून राज्यस्तरीय 'राजीव गांधी कृषी रत्न पुरस्कार-२०२३' प्राप्त झाला.
- डॉ. अतुल ढोक, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुपोषण आहारशास्त्र विभाग, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर यांना दि. १८ जून २०२३ रोजी पुणे येथे महाराष्ट्राच्या जेष्ठ पशुवैद्यक प्रतिष्ठानने 'उत्कृष्ट शिक्षक पुरस्कार' प्रदान केला.

डॉ. अतुल ढोक, पुरस्कार प्राप्त करतांना

• डॉ. एस.आर. वारके, सहाय्यक प्राध्यापक, सूक्ष्मजीवशास्त्र विभाग, नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर यांना दि. १७ जुलै २०२३ रोजी आयडीयाथोन कडून पशु आरोग्य आयडीयाथोन, २०२३ थीममध्ये द्वितीय पारितोषिक आणि पशुधन प्रहरी कडून भारताच्या प्रजासत्ताक दिन प्रसंगी दि. २६ जानेवारी २०२४ रोजी उत्कृष्ट वैयक्तिक कामगिरीबद्दल आणि पशुवैद्यकीय सेवेच्या उत्कृष्ट कामगिरीबद्दल पुरस्कार मिळाला.

• डॉ.एम.एस.बावस्कर, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुप्रजनन स्त्रीरोग व प्रसूती शास्त्र विभाग, नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर यांना पशुधन प्रहारीकडून दि. २८ सप्टेंबर २०२३ रोजी 'लुई पाश्चर पुरस्कार-२०२३' आणि दि. २६ जानेवारी २०२४ रोजी 'क्रांती ज्योती सावित्रीबाई फुले वुमन अचिव्हर्स अवॉर्ड-२०२४' मिळाला.

श्री. महेश देशमुख, सहाय्यक प्राध्यापक, दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर यांना सहकार महर्षी पद्मश्री डॉ. विठ्ठलराव विखे पाटील फाउंडेशनतर्फे दि. १९ ऑक्टोबर २०२३ रोजी नांदेड येथे माननीय श्री राधाकृष्ण विखे पाटील, पशुसंवर्धन मंत्री, महाराष्ट्र राज्य याच्या हस्ते 'कृषीरत्न २०२३ पुरस्कार' प्रदान करण्यात आला.

मा. राधाकृष्ण विखे पाटील, महसुल व पशुसंवर्धन मंत्री यांच्या हस्ते कृषीरत्न २०२३ पुरस्कार स्वीकारताना श्री. महेश देशमुख

• डॉ. एच. वाय. पालमपल्ले, उपसंचालक, पशुधन प्रक्षेत्र, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई यांना दि. ०६ डिसेंबर २०२३ रोजी नाशिक येथील ॲग्रो केअर कृषी मंच स्टार्टअपकडून 'महा ॲग्रो आयडॉल अवॉर्ड २०२३' प्राप्त झाला.

• डॉ. सी.एस. मोटे सहायक प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय विकृती शास्त्र विभाग, क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ आणि डॉ. एम.व्ही. इंगवले, सहायक प्राध्यापक विभाग. पशुप्रजनन स्त्रीरोग व प्रसूती शास्त्र विभाग, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान संस्था, अकोला यांना क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ येथील पशुवैद्यकीय माजी विद्यार्थी संघटनेकडून अनुक्रमे 'सर्वोत्कृष्ट संशोधन कार्यकर्ता पुरस्कार २०२२-२३' आणि 'सर्वोत्कृष्ट पशुवैद्यकीय शिक्षक पुरस्कार २०२२-२३' प्राप्त झाला.

• डॉ. ए. यू. भिकाने, संचालक विस्तार शिक्षण, माफसु, नागपूर यांना ७ जानेवारी २०२४ रोजी मुंबई येथे पशुवैद्यकीय चिकित्सक कल्याण संघ, मुंबई तर्फे 'कर्तृत्व गौरव २०२४' पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. त्यांना माननीय सरसंघचालक, राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघ डॉ. मोहन भागवत यांच्या हस्ते हा पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

माननीय डॉ. मोहन भागवत यांच्या हस्ते कर्तृत्व गौरव २०२४ पुरस्कार स्वीकारताना डॉ. ए. यू. भिकाने

- डॉ. एम. पी. कावरे, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय विकृती शास्त्र विभाग, नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर यांना दि. २६ जानेवारी २०२४ रोजी पशुधन प्रहरीकडून 'क्रांती ज्योती सावित्रीबाई फुले वुमन अचिव्हर्स अवॉर्ड-२०२४' मिळाला.
- डॉ. पी. एस. बनकर, सहाय्यक प्राध्यापक, पशुअनुवंश व पैदास शास्त्र विभाग, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान संस्था, अकोला यांना दि. ०५ मार्च २०२४ रोजी आसाम येथील आयओएएसडी कडून 'डिग्निटरी फेलो . आयओएएसडी ' मिळाला.
- डॉ. पी. व्ही. पाटील, प्रक्षेत्र व्यवस्थापक, उदगीर यांना असोसिएशन ऑफ प्लांट सायन्स रिसर्चर, डेहराडून, उत्तराखंड यांचे कडून दि. ११ ते १२ मार्च २०२४ दरम्यान गीता विद्यापीठ, पानिपत येथे आयोजित ६व्या वनस्पती विज्ञान संशोधक संमेलन-२०२३-२४ मध्ये 'विस्तारात उत्कृष्टता पुरस्कार' मिळाला.

९.३. विद्यार्थी पुरस्कार

महाराष्ट्र पशू व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूरच्या विद्यार्थ्यांना राष्ट्रीय स्तरावरील विविध स्पर्धांमध्ये २७ पुरस्कार मिळाले. राष्ट्रीय स्तरावर १६ मौखिक सादरीकरण पुरस्कार आणि १० पोस्टर पुरस्कारांचा समावेश आहे.

९.३.१. सर्वोत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार

- डॉ. वृषाली धस आणि डॉ. सुकीर्ती शर्मा, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूरच्या विद्यार्थीनींनी दि. २७ एप्रिल २०२३ रोजी स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला येथे आयोजित राष्ट्रीय क्लिनिकल केस कॉन्फरन्समध्ये सर्वोत्कृष्ट क्लिनिकल केस पेपर सादरीकरण पुरस्कार प्राप्त केले.
- डॉ. पी. कुदळे, डॉ. अनिल कुमार जामी, डॉ. अश्विन चोपडे, डॉ. आशुतोष चौधरी, डॉ. सोमेश चव्हाण, स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला या विद्यार्थ्याला स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला येथे दि. २७ एप्रिल २०२३ रोजी आयोजित राष्ट्रीय क्लिनिकल केस कॉन्फरन्समध्ये उत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.
- स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला येथे दि. ०८ सप्टेंबर २०२३ रोजी आयोजित एनएसडब्लूएएनए परिषदेत नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूरच्या यश गर्ग आणि डॉ. दीपश्री दास विद्यार्थ्यांनी सर्वोत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार प्राप्त केले.
- डॉ. स्नेहल जगदाळे, पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणीच्या विद्यार्थिनीला दि. ०८ सप्टेंबर २०२३ रोजी स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान संस्था, अकोला येथे आयोजित राष्ट्रीय क्लिनिकल केस कॉन्फरन्समध्ये पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.
- डॉ. अर्चना एन, स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान संस्था, अकोलाच्या विद्यार्थिनीला दि. ०८ सप्टेंबर २०२३ रोजी स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान संस्था, अकोला येथे आयोजित राष्ट्रीय क्लिनिकल केस कॉन्फरन्समध्ये सर्वोत्कृष्ट पोस्टर प्रेझेंटेशन पुरस्कार मिळाला.
- दि. १५ सप्टेंबर २०२३ रोजी लाला लजपतराय पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान विद्यापीठ, हिसार येथे आयोजित इंडियन असोसिएशन ऑफ व्हेटर्नरी पब्लिक हेल्थ स्पेशालिस्ट परिषदेत नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूरच्या डॉ. हृषिकेश भुसे आणि डॉ. पिंकी रॉय या विद्यार्थ्यांनी पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार प्राप्त केला.
- काश्मीर येथे दि. १५ सप्टेंबर २०२३ रोजी झालेल्या इंडियन पोल्ट्री सायन्स असोसिएशन कॉन्फरन्समध्ये, पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणीचे विद्यार्थी श्री. एस. एस. गादेवार यांना सर्वोत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.

- डॉ. ए. नायर आणि डॉ. एम. बागंग, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबईच्या विद्यार्थ्यांनी दि. ०८ डिसेंबर २०२३ रोजी इंडियन असोसिएशन ऑफ व्हेटर्नरी पब्लिक हेल्थ स्पेशालिस्ट, हिसार, हरियाणा येथे सर्वोत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार प्राप्त केला.
- स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान संस्था, अकोलाचे विद्यार्थी डॉ. सारंग भरमे आणि डॉ. परीक्षित कातखेडे यांना दि. १८ डिसेंबर २०२३ रोजी जम्मू येथे झालेल्या चौथ्या व्हीआयपीएम परिषदेत तोंडी पेपर सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.
- डॉ. अनिकेत भिलावडे, पदव्युत्तर स्कॉलर यांनी शेरे-ए-काश्मीर कृषि विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विद्यापीठ, काश्मीर येथे दि. १८ ते १९ डिसेंबर २०२३ दरम्यान आयोजित व्हीआयपीएम आणि राष्ट्रीय सिम्पोजियमच्या चौथ्या वार्षिक अधिवेशनात तिसरा सर्वोत्कृष्ट मौखिक सादरीकरण पुरस्कार पटकावला.
- दि. २२.१२.२०२३ रोजी स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान संस्था, अकोला येथे आयोजित नॅशनल क्लिनिकल केस कॉन्फरन्समध्ये स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान संस्था, अकोला येथील डॉ. व्ही.एस. देगलूरकर आणि डॉ. टी. चोपडे या विद्यार्थ्यांना सर्वोत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.
- दि. २५.०१.२४ रोजी चेन्नई येथे आयोजित पशुपोषण आहारशास्त्र सोसायटीच्या २० व्या द्विवार्षिक आंतरराष्ट्रीय परिषदेत परभणीच्या पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालयाची विद्यार्थिनी कु. कोमल हिला सर्वोत्कृष्ट पोस्टर सादरीकरण पुरस्कार मिळाला.
- स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान संस्था, अकोला येथील डॉ. प्रगती गुट्टे विद्यार्थिनीला १६.०३.२०२४ रोजी अयोध्या येथे पहिल्या VIPM क्लिनिकल केस कॉन्फरन्समध्ये सर्वोत्कृष्ट मौखिक क्लिनिकल केस सादरीकरण पुरस्कार मिळाला

Yash Garg receiving
Best oral paper Presentation Award'

Dr. Dipashri Das receiving
Best oral paper Presentation Award'

Dr. Pragati Gutte receiving
Best oral paper Presentation Award'

Dr. Vaishnavi Degloorkar receiving
Best Poster Presentation Award

Dr. Aniket Bhilawade receiving the
Best Oral Presentation Award

Dr. Sarang Bhasme receiving
Best Oral Presentation Award

९.३.२. इतर पुरस्कार

- कु. वैष्णवी देवकर, क्रां.ना.पा. पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ मधून पशुवैद्यकीय व पशुसंवर्धन पदवीची इंटर्नशिप विद्यार्थिनीची १ जुलै २०२३ ते ३१ ऑक्टोबर २०२३ या चार महिन्यांसाठी दुबई इक्वाईन हॉस्पिटल, दुबई येथे जागतिक आंतर-निवासी कार्यक्रमासाठी निवडण्यात आली.
- श्री शुभम पांडुरंगजी मांधळे, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूरच्या विद्यार्थ्याने महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ, नाशिक येथे दि. १२ ते १५ जानेवारी २०२४ दरम्यान आयोजित कुलगुरू ब्रिगेड राज्यस्तरीय आंतरविद्यापीठ संशोधन (कृषी आणि पशुसंवर्धन श्रेणी (पदव्युत्तर स्तर)) अधिवेशनात द्वितीय क्रमांक मिळवला आणि त्याला ' एचडी वायफाय कृत्रिम रेतन गन' विकसित करण्यासाठी रु.३०,०००/- ची अविष्कार संशोधन फेलोशिप प्राप्त झाली.
- डॉ. सुजाता भाटकर, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूरच्या विद्यार्थिनीनी दि. १९ जुलै २०२३ रोजी लुधियाना येथे ॲनिमल हेल्थ आयडियाथॉन-२०२३ प्राप्त केले.
- दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूडचा विद्यार्थी श्री. अभिषेक शिंदे याला दि. १२ मार्च २०२३ रोजी इंडियन डेअरी असोसिएशनद्वारे मुंबई येथे आयोजित वेबिनारमध्ये रील्स मेकिंग स्पर्धेत प्रथम पारितोषिक मिळाले.
- डॉ. टी. जे. वैद्य, नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूरच्या विद्यार्थ्याला मार्च-२०२४ मध्ये क्रॉनिकल ऑफ एक्वाटिक सायन्स जर्नल कडून वैज्ञानिक लेखन स्पर्धेचे पारितोषिक मिळाले.

Felicitation of Vaishnavi Devkar on her selection for
global interiresidential Program at Dubai

Mr. Shubham Mandhale receiving
Avishkar Research

१० मान्यवरांची भेट

१. माननीय राज्यपाल श्री रमेश बैस यांची महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूरला भेट

माननीय कुलपती, माफसु आणि महाराष्ट्राचे राज्यपाल, श्री. रमेश बैस यांनी दि. १३ डिसेंबर २०२३ रोजी महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूरच्या मुख्यालयाला भेट दिली. डॉ. नितीन पाटील, माननीय कुलगुरू, माफसु यांनी माननीय कुलपती श्री. रमेश बैस यांचा सत्कार केला. माननीय कुलपतींनी भ्रुण प्रत्यारोपण प्रयोगशाळा आणि वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरवाडा, नागपूरलाही भेट दिली आणि केंद्रातील सुविधांचे कौतुक केले तसेच केंद्राच्या कार्याबद्दल समाधान व्यक्त केले.

माननीय राज्यपाल महोदय, श्री रमेश बैस यांचा सत्कार करताना डॉ. एन.व्ही. पाटील, माननीय कुलगुरू, माफसू, नागपूर

भ्रुण प्रत्यारोपण प्रयोगशाळेला माननीय राज्यपाल महोदयांची भेट

माननीय राज्यपाल महोदयांची वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरवाडा येथे भेट

२. डॉ. अशोक काळे यांची पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणीस भेट

डॉ. अशोक काळे, सेवानिवृत्त प्राध्यापक, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, जळगाव, महाराष्ट्र यांनी दि. ११ एप्रिल २०२३ रोजी क्षयरोगाच्या विशेष संदर्भासह संसर्गजन्य रोग या विषयावर व्याख्यान देण्यासाठी पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथे भेट दिली.

डॉ. अशोक काळे पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथे व्याख्यान देताना

३. भारतीय पशुवैद्यक संशोधन संस्थेच्या वरिष्ठ शास्त्रज्ञांची नापवैम, नागपूर ला भेट

डॉ. टी. संगरान, पशुपरजीवीशास्त्र विभागाचे वरिष्ठ शास्त्रज्ञ, भारतीय पशुवैद्यक संशोधन परिषद यांनी दि. १७ एप्रिल २०२३ रोजी नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर च्या पशुपरजीवीशास्त्र विभागाला भेट दिली.

४. पाणी फाउंडेशनचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी डॉ. सत्यजित भटकळ यांची मविम, नागपूरला भेट

डॉ. सत्यजित भटकळ, मुख्य कार्यकारी अधिकारी, पाणी फाउंडेशन यांनी २९ एप्रिल २०२३ रोजी मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूरच्या मत्स्यबीज उत्पादन केंद्राला भेट दिली.

५. प्रा. मोहन गुप्ता, संस्थापक संचालक, इंडिया एफइटीपी, चेन्नई, यांची वसंप्रके, गोरेवाडा येथे भेट

प्रा. मोहन गुप्ते, संस्थापक संचालक, इंडिया एफइटीपी, चेन्नई, आणि माजी संचालक, भारतीय वैद्यकीय संशोधन परिषद- नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ एपिडेमिओलॉजी, चेन्नई यांनी २९ एप्रिल २०२३ रोजी 'जागतिक पशुवैद्यकीय दिन' निमित्त सन्माननीय अतिथी म्हणून वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरवाडा येथे भेट दिली.

डॉ. सत्यजित भटकळ, सीईओ,
पाणी फाउंडेशन यांची मत्स्यबीज उत्पादन केंद्राला भेट

वसंप्रके, गोरेवाडा येथे प्रा. मोहन गुप्ते यांचे स्वागत करताना
डॉ.व्ही.एम. धूत

६. संशोधक, एक्ट्रेक, नवी मुंबई यांची नापवैम, नागपूर येथील प्रयोगशाळा पशुगृहाला भेट

डॉ. अरविंद इंगळे, संशोधक, एक्ट्रेक, खारघर नवी मुंबई यांनी दि. ९ मे २०२३ रोजी पशुवैद्यकीय औषध व विषशास्त्र विभागांतर्गत स्थापन केलेल्या प्रयोगशाळा पशुगृहाला भेट दिली तसेच प्रयोगशाळेतील प्राण्यांच्या प्रयोगातील प्रगतीबद्दल चर्चा केली.

७. श्रीमती मोहिनी नाईक, सामाजिक कार्यकर्त्या, पुसद यांनी दुतंम, वरुडला भेट

श्रीमती मोहिनी नाईक, सामाजिक कार्यकर्त्या, पुसद यांनी दि. १ जून २०२३ रोजी पारंपारिक दुग्धजन्य पदार्थांच्या उत्पादनाची माहिती घेण्यासाठी दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुडला भेट दिली.

डॉ. अरविंद इंगळे प्रयोगशाळेतील प्राणी प्रयोग या
विषयावर व्याख्यान देताना

सामाजिक कार्यकर्त्या, श्रीमती मोहिनी नाईक यांची दुतंम,
वरुड येथे भेट

८. संचालक, एडीएल, पेन स्टेट, युएसए यांची मुंपवैम, मुंबई येथील पशुवैद्यकीय सामूहिक स्वास्थ्य विभागाला भेट

डॉ. बी. जयराव, संचालक एडीएल, पेन स्टेट, युएसए यांनी दि. ३ जून २०२३ रोजी मुंबई पशुवैद्यक महाविद्यालय, मुंबईच्या प्राध्यापकांचे प्रशिक्षण घेण्यासाठी पशुवैद्यकीय सामूहिक स्वास्थ्य विभागाला भेट दिली.

९. डॉ. गुरुचरण दत्ता, भारतीय पशुवैद्यकीय परिषदेचे सदस्य यांची क्रांनापापवैम, शिरवळ येथे भेट

भारतीय पशुवैद्यकीय परिषदेचे सदस्य डॉ. गुरुचरण दत्ता यांनी दि. ५ जून २०२३ रोजी क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळला भेट दिली आणि पशुवैद्यकीय शिक्षण विनियम २०१६ च्या किमान मानकांच्या तरतुदींच्या पूर्ततेबाबत उपलब्ध भौतिक सुविधा, पायाभूत सुविधा आणि मनुष्यबळाची पडताळणी केली.

डॉ. बी. जयराव, संचालक एडीएल, पेन स्टेट, यूएसए व्याख्यान देताना

डॉ.गुरुचरण दत्ता, भारतीय पशुवैद्यकीय परिषदेचे सदस्य, क्रांनापापवैम, शिरवळ येथील सुविधांचा आढावा घेताना

१०. केंद्रीय प्राणीसंग्रहालय प्राधिकरण टीमची वसंप्रकें, गोरेवाडा आणि बाळासाहेब ठाकरे गोरेवाडा आंतरराष्ट्रीय प्राणीशास्त्र उद्यान आणि नापवैम, नागपूर ला भेट

डॉ. ए. अदिती शर्मा, कु. निविदेता आणि डॉ. कमलेश कालिके यांचा समावेश असलेल्या तीन सदस्यांच्या केंद्रीय प्राणीसंग्रहालय प्राधिकरण पथकाने वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा आणि बाळासाहेब ठाकरे गोरेवाडा आंतरराष्ट्रीय प्राणीशास्त्र उद्यान, नागपूरला दि. १४ जून २०२३ रोजी भेट देऊन संशोधन केंद्रात चालवलेले उपक्रम आणि निर्माण केलेल्या सुविधांची पाहणी केली. दि. १५ जून २०२३ रोजी केंद्रीय प्राणसंग्रहालय प्राधिकरण , नवी दिल्ली येथे वन्यजीवांमध्ये एकात्मिक आरोग्य केंद्र स्थापन करण्यासाठी पशुवैद्यकीय सार्वजनिक आरोग्य विभाग, नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूरच्या एकात्मिक आरोग्य प्रयोगशाळेलाही टीमने भेट दिली.

११. राष्ट्रीय समन्वयक, NAHEP CAAST, भाकृअप, नवी दिल्ली यांची मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई येथील पशुवैद्यकीय सामूहिक स्वास्थ्य विभागाला भेट

डॉ. ए. अग्रवाल, राष्ट्रीय समन्वयक, NAHEP CAAST CAAST, भाकृअप, नवी दिल्ली यांनी दि. ७ जुलै २०२३ रोजी जागतिक पशुविज्ञान दिन कार्यक्रमाच्या उद्घाटनासाठी मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई येथील पशुवैद्यकीय सामूहिक स्वास्थ्य विभागाला भेट दिली.

डॉ. सुजित कोलंगथ केंद्रीय प्राणीसंग्रहालय प्राधिकरण टीमशी संवाद साधताना

डॉ. ए. अग्रवाल, व्याख्यान देतांना

१२. डॉ. एम. भिडे यांची पशुवैद्यकीय सामूहिक स्वास्थ्य विभाग, मुंपवैम, मुंबई ला भेट

कोसिस, स्लोव्हाकिया येथील पशुवैद्यकीय औषध आणि फार्मसी विद्यापीठातील प्रा. डॉ. एम. भिडे यांनी दि. १२ जुलै २०२३ रोजी मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबईच्या प्राध्यापकांचे प्रशिक्षण घेण्यासाठी पशुवैद्यकीय सामूहिक स्वास्थ्य विभाग, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई येथे भेट दिली.

१३. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, अण्णा साहेब शिंदे फाउंडेशन, मुंबई यांची पशुअनुवंश व पैदास शास्त्र विभाग, नापवैम, नागपूरला भेट

श्री किरण पटवर्धन, मुख्य कार्यकारी अधिकारी, अण्णा साहेब शिंदे फाउंडेशन, मुंबई यांनी दि. २३ ऑगस्ट २०२३ रोजी गवळावू संवर्धन कार्यासाठी नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर आणि मुंपवैम, मुंबई यांच्यात सामंजस्य करार तयार करण्यासाठी नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर, पशुअनुवंश व पैदास शास्त्र विभागाला भेट दिली.

कोसिस, स्लोव्हाकिया येथील पशुवैद्यकीय औषध आणि फार्मसी विद्यापीठाचे डॉ. एम. भिडे, प्राध्यापक, व्याख्यान देताना

सीईओ, अण्णा साहेब शिंदे फाउंडेशन, मुंबई यांची नापवैम, नागपूरला भेट

१४. जॉन मॉस्केडा यांची पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणीला भेट

जॉन मॉस्केडा, प्राध्यापक, परजीवीशास्त्र, मेक्सिको यांनी दि. २६ ऑगस्ट २०२३ रोजी 'टिक आणि टिक जन्मजात रोगजनकांचे नियंत्रण : संशोधनाच्या संधी' या विषयावर व्याख्यान देण्यासाठी पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणीला भेट दिली.

१५. मुख्य अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, नांदेड यांची दुतंम, उदगीर येथे भेट

श्री बी.एस. पांढरे, मुख्य अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, नांदेड विभाग यांनी दि. १८ सप्टेंबर २०२३ रोजी दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर परिसराला भेट दिली आणि संस्थेच्या नवीन महाविद्यालय इमारतीच्या बांधकामाबाबत आढावा बैठक घेतली.

जॉन मॉस्केडा व्याख्यान देताना

दुतंम, उदगीर येथे महाविद्यालयाच्या इमारतीच्या बांधकामाबाबत आढावा बैठक

१६. माननीय प्रधान सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण व प्रधान सचिव, गृह, महाराष्ट्र शासन यांची वसंप्रकें, गोरेवाडा येथे भेट

श्री. विकास रस्तोगी, माननीय प्रधान सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य आणि श्रीमती. रस्तोगी, प्रधान सचिव, गृह विभाग, महाराष्ट्र सरकार यांनी दि. १७ डिसेंबर २०२३ रोजी वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्राच्या नवव्या स्थापना दिनानिमित्त निमंत्रित प्रमुख पाहुणे म्हणून वन्यजीव संशोधन व प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा येथे भेट दिली.

१७. संचालक भाकृअप-राष्ट्रीय मांस अनुसंधान संस्था, हैदराबाद यांनी पशुवैद्यकीय सामूहिक स्वास्थ्य विभाग, नापवैमला भेट

डॉ. एस.बी. बारबुधे, संचालक भाकृअप-राष्ट्रीय मांस अनुसंधान संस्था, हैदराबाद यांनी दि. १२ जानेवारी २०२४ रोजी सहयोगी संशोधन कार्यासाठी नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूरच्या पशुवैद्यकीय सामूहिक स्वास्थ्य विभागाला भेट दिली.

डॉ. दौलतसिंग झाला, शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय, अहमदाबाद यांनी दि. १२ जानेवारी २०२४ रोजी पशुवैद्यकीय सामूहिक स्वास्थ्य विभागातील सुविधा पाहण्यासाठी नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूरला भेट दिली.

वसंप्रकें टीम सह श्री. विकास रस्तोगी आणि श्रीमती रस्तोगी

डॉ. एस.बी. बारबुधे यांची नापवैम, नागपूर येथील पशुवैद्यकीय सामूहिक स्वास्थ्य विभागाला विभागाला भेट

१८. माननीय डॉ. अनिल काकोडकर, अध्यक्ष, राजीव गांधी विज्ञान आणि तंत्रज्ञान आयोग, मुंबई यांची मविम, नागपूरच्या मत्स्यव्यवसाय प्रकल्पाला भेट

माननीय डॉ. अनिल काकोडकर, अध्यक्ष, राजीव गांधी विज्ञान आणि तंत्रज्ञान आयोग, मुंबई आणि डॉ. प्रगती गोखले, सल्लागार आणि कार्यालयीन प्रभारी, राजीव गांधी विज्ञान आणि तंत्रज्ञान आयोग, नागपूर यांच्यासह नियामक मंडळाचे माननीय सदस्य विज्ञान आणि तंत्रज्ञान संसाधन केंद्र, गडचिरोली यांनी श्रीनिवासपूर, ता. चामोर्शी येथील FRP पोर्टेबल कार्प हॅचरीला दि. २६ जानेवारी २०२४ रोजी भेट दिली. डॉ. काकोडकर यांनी चामोर्शी येथे हॅचरी चालवणारे शेतकरी आणि मत्स्यव्यवसाय हित गट (FIG) च्या इतर सदस्यांशी संवाद साधला.

माननीय डॉ. अनिल काकोडकर यांची गडचिरोली जिल्ह्यातील मत्स्यव्यवसाय प्रकल्पाला भेट

१९. भाकृअप-राष्ट्रीय पशु आनुवंशिक संसाधन ब्यूरो, कर्नाल आणि भाकृअप-राष्ट्रीय संशोधन केंद्र वराह, गुवाहाटी मधील तज्ञांची क्रांनापा पवैम, शिरवळला भेट

प्रख्यात शास्त्रज्ञ आणि तज्ञ डॉ. एस.के. निरंजन, प्रमुख शास्त्रज्ञ, भाकृअप-राष्ट्रीय पशु आनुवंशिक संसाधन ब्यूरो, कर्नाल आणि डॉ. पी.जे. दास, प्रमुख शास्त्रज्ञ, भाकृअप-राष्ट्रीय संशोधन केंद्र वराह, गुवाहाटी यांनी दि. ९ फेब्रुवारी २०२४ रोजी सर्वेक्षणासाठी क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळला भेट दिली. क्रांनापा पवैम, शिरवळच्या वराह संशोधन केंद्राने करकंबी वराहाच्या जातीच्या नोंदणीचा प्रस्ताव भाकृअप-राष्ट्रीय पशु आनुवंशिक संसाधन ब्यूरो, कर्नाल कडे सादर केला आहे.

भाकृअप चे तज्ञ डॉ. एस.के. निरंजन, डॉ. पी.जे. दास, डॉ. एम.डी. मेश्राम सहयोगी अधिष्ठाता यांच्यासह, महाविद्यालयाच्या भेटीदरम्यान

२०. उपविभागीय अधिकारी, पुसद यांची दुतंम, वरूड येथे भेट

श्री. आशिष ब्रिजवाल, उपविभागीय अधिकारी, पुसद यांनी दि. ३ मार्च २०२४ रोजी वरुड येथील दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड येथे स्वच्छ दूध उत्पादनातील उद्योजकता या विषयावरील चर्चेसाठी भेट दिली.

११. बांधकामे

विद्यापीठाच्या बांधकाम विभागाकडे राज्यभर पसरलेल्या विद्यापीठ क्षेत्राच्या सर्व कॅम्पसच्या विकासाची आणि देखभालीची जबाबदारी आहे. या विभागाचे नेतृत्व सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडून राज्य सरकारने नियुक्त केलेल्या कार्यकारी अभियंत्याकडे आहे.

विद्यापीठातील पायाभूत सुविधा विकास विभागाने २०२३-२४ दरम्यान ४८२.२१ लाख रुपयांचे काम यशस्वीरित्या पूर्ण केले आहे आणि २०३८७.४३ लाख रुपयांची चालू विकास कामे हाताळत आहे. प्रमुख चालू कामांमध्ये दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर, जिल्हा लातूर येथे प्रशासकीय इमारतीचे बांधकाम, कृषी विज्ञान केंद्रांच्या प्रशासकीय आणि वसतिगृह इमारतींचे बांधकाम, मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई येथील गोरेगाव कॅम्पसमध्ये ३०० विद्यार्थ्यांसाठी वसतिगृहाचे बांधकाम आणि पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथील अतिथीगृहाचे बांधकाम यांचा समावेश आहे.

११.१. पुर्ण झालेली बांधकामे

अ.क्र.	कामाचे नाव	एकुण किंमत (रु. लक्षात)	लेखाशिर्ष
	विद्यापीठ मुख्यालय		
१	म.प.म.वि.वि. अंतर्गत उपहारगृह ईमारतीमध्ये फर्निचरचा पुरवठा करणे.	५.८७	विद्यापीठ महसूल
२	म.प.म.वि.वि. अंतर्गत चेनलिंक फेन्सींगचा पुरवठा करणे तसेच किरकोळ कामे करणे.	९.९६	विद्यापीठ महसूल
३	म.प.म.वि.वि. अंतर्गत जुने अस्तित्वातील शेडचे दुरुस्तीचे काम करणे.	८.९०	विद्यापीठ महसूल
४	म.प.म.वि.वि. अंतर्गत जुने अस्तित्वातील शेडचे विद्युतीकरणाचे काम करणे.	१.२२	विद्यापीठ महसूल
५	म.प.म.वि.वि. अंतर्गत प्रशासकीय ईमारतीमध्ये फायर फायटींग सिस्टीम बसविण्याचे काम करणे.	९.९१	विद्यापीठ महसूल
६	नागपूर येथील माफसु मुख्यालय, परीक्षा विभाग इमारत, विद्यापीठ ग्रंथालय आणि विस्तार शिक्षण विभाग इमारत येथे एअर कूलर (डेझर्ट कूलर) ची देखभाल आणि नवीन एअर कूलर, एअर कंडिशनर, एलईडी पॅनेल फिटिंग बसवणे.	२.९७	विद्यापीठ महसूल
७	विस्तार शिक्षण विभागातील शेतकरी वसतिगृह इमारत, ग्रंथालय इमारत आणि माफसूची प्रशासकीय इमारत येथील आर्मेड केबल, पथदिवे, यूपीएस आणि इतर दुरुस्तीसह विद्युतीकरणाची देखभाल करणे.	२.९८	विद्यापीठ महसूल
८	म.प.म.वि.वि. अंतर्गत कौशल्य विकास ईमारत, मौजा तेलंगखेडी मध्ये किरकोळ दुरुस्तीचे कामे करणे.	९.८५	विद्यापीठ महसूल
९	माफसू, नागपूर येथील अधिष्ठाता (दुग्धतंत्रज्ञान) आणि नियंत्रक यांचे केबिनच्या विद्युतीकरण नूतनीकरणाचे काम करणे	१.१७	विद्यापीठ महसूल
१०	शेतकरी निवास येथील तळमजल्यावरील टॉयलेट ब्लॉक, रॅम्प आणि गार्ड रूमची दुरुस्ती आणि विस्तार शिक्षण संचालनालयाची दुरुस्ती व नुतनीकरणाचे काम करणे.	९.५२	विद्यापीठ महसूल

११	म.प.म.वि.वि. अंतर्गत शेतकरी निवास येथील गार्ड रूमचे विद्युतीकरण तसेच ग्रंथालयाची प्रशासकीय इमारत आणि विस्तार शिक्षण संचालनालय इमारतीचे विद्युतीकरण नूतनीकरण.	१.९९	विद्यापीठ महसूल
१२	म.प.म.वि.वि. अंतर्गत कौशल्य विकास केंद्र इमारतीचे जुने कंपाउंड वॉल चे फॅब्रीकेशन आणि नुतनीकरण करणे.	९.४२	विद्यापीठ महसूल
१३	म.प.म.वि.वि. अंतर्गत नियंत्रक यांचे दालनातील तसेच अधिष्ठाता (दुग्धतंत्रज्ञान) यांचे दालनातील दुरुस्ती व नुतनीकरणाचे काम करणे.	४.५२	विद्यापीठ महसूल
	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर		
१४	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर अंतर्गत पशुपैदास प्रक्षेत्र युनीट नं. २ येथे एच.डी.पी.ई. पाईप लाईन चा पुरवठा करणे.	६.४६	विद्यापीठ महसूल
१५	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर अंतर्गत मोठे जनावरांसाठी ओ.पी. डी. वार्डचे बांधकाम करणे.	९.९७	विद्यापीठ महसूल
१६	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर अंतर्गत ॲनाटॉमी विभागातील प्रसाधनगृहाची दुरुस्ती व नुतनीकरणाच काम करणे	९.९०	विद्यापीठ महसूल
१७	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर अंतर्गत लहान जनावरांसाठी ओ. पी.डी. वार्डचे बांधकाम करणे.	९.९७	विद्यापीठ महसूल
	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी		
१८	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथे आर्मेड केबल विथ फीडर पीलरचे पुरवठा करणे	१.९९	विद्यापीठ महसूल
१९	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथे मुलींचे वसतीगृहाची दुरुस्ती करणे.	९.७८	विद्यापीठ महसूल
२०	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथे टीव्हीसीसी ईमारतीचे मेन पॅनेलचे दुरुस्ती व नुतनीकरण करणे.	२.९०	विद्यापीठ महसूल
	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर		
२१	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथे मुलांचे वसतीगृहाचे विद्युतीकरणाचे नुतनीकरणाचे काम करणे	९.९७	विद्यापीठ महसूल
२२	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथील मुलांचे वसतीगृहाचे नुतनीकरणाचेकामकरणे.	२५.९३	महाविद्यालय महसूल
२३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर जि. लातूर येथे लेयर शेड (१००० पक्षी) चे बांधकाम करणे.	१९.८९	महाविद्यालय महसूल
	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, शिरवळ		
२४	शिरवळ येथील क्रांनापा पवैम येथील मुलांच्या आणि मुलींच्या वसतिगृहाच्या इमारतीचे आणि उपकेंद्राचे विद्युतीकरण नूतणी करणाचे काम करणे.	७३.८२	महाविद्यालय महसूल /विद्यापीठ महसूल
	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड, पुसद		
२५	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड, पुसद येथील मुलांच्या वसतिगृहाच्या छतावरील प्रोफाइल छताचे पत्रे बदलणे आणि मुलींच्या वसतिगृहाच्या इमारतीच्या टेरेसच्या मजल्यावर वॉटरप्रूफिंगचे काम आणि विद्युतीकरणाचे काम करणे.	५०.०२	महाविद्यालय महसूल
	कृषी विज्ञान केंद्र, नागपूर		
२६	कृषी विज्ञान केंद्र, सर्व्हे नं. ३१, मौजा दुधबर्डी, ता. कळमेश्वर, जि. नागपूर येथील संरक्षक भिंतीचे तसेच सेक्युरीटी केबीनचे बांधकाम करणे.	१७३.३३	विद्यापीठ महसूल
	एकुण रक्कम रु.	४८२.२१	

११.२ सुरू असलेली बांधकामे

अ.क्र.	कामाचे नाव	एकुण किंमत (रु. लक्षात)	लेखाशिर्ष
	विद्यापीठ मुख्यालय		
१	कौशल्य विकास केंद्र ईमारतीमध्ये फर्निचरची व्यवस्था करणे.	३१.२५	भाकृअप/ विद्यापीठ महसूल
२	मपमविवि, अंतर्गत प्रशासकीय ईमारतीच्या मागील बाजूस किरकोळ बांधकाम करणे.	९.९९	विद्यापीठ महसूल
	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई		
३	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, गोरेगाव कॅम्पस, मुंबई येथे ३०० मुलांचे वसतीगृहाचे बांधकाम करणे.	२०१३.७२	राज्य शासन निधी
४	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, गोरेगाव, मुंबई येथे महाविद्यालय ईमारतीचे बांधकाम करणे.	७१४६.००	राज्य शासन निधी
	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर		
५	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर अंतर्गत पशुवैद्यकीय दवाखाना येथेसंरक्षण भिंतीचे बांधकाम करणे.	१२७.७२	महाविद्यालय महसूल
६	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर अंतर्गत ग्रंथालय ईमारतीचे मागील बाजुस संरक्षण भिंतीचे बांधकाम करणे.	६८.२४	विद्यापीठ महसूल
७	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर अंतर्गत कमांडीग ऑफीसरचे निवासस्थानाची दुरुस्ती करणे.	९.९८	विद्यापीठ महसूल
८	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर अंतर्गत यु. जी. वसतीगृहाकरीता फर्निचरचा पुरवठा करणे.	५४.७४	विद्यापीठ महसूल
९	नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय येथे पी-५ प्रकारच्या निवासस्थानाची दुरुस्ती व नुतनीकरणाचे बांधकाम करणे.	९.९५	विद्यापीठ महसूल
	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी		
१०	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथील अतिथीगृहाचे बांधकाम करणे.	२९३.००	महाविद्यालय महसूल
११	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथील अतिथीगृहाचे ईमारतीचे विद्युतीकरणाचे काम करणे.		
१२	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथील मुलांचे व मुलींचे वसतीगृहाकरीता फर्निचरचा पुरवठा करणे	२.३०	विद्यापीठ महसूल
१३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी येथे मुलांचे वसतीगृह ईमारतीचे दुरुस्तीचे काम करणे.	४९.७९	महाविद्यालय महसूल
	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर		
१४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथील व्ही. आय. पी. अतिथीगृह (२ व्हीआयपी व ४ सर्वसाधारण सुट) चे बांधकाम करणे.	३३५.००	राज्य शासन निधी
१५	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर येथील मुलांचे वसतीगृहाचे नुतनीकरणाचे काम करणे.	५०.००	महाविद्यालय महसूल
	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ		
१६	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ जि. सातारा येथेगट नं. २३८ ला संरक्षक भिंतीचे बांधकाम करणे.	९७.७२	महाविद्यालय / विद्यापीठ महसूल

१७	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यक महाविद्यालय शिरवळ येथे मुलांचे व मुलीचे वसतीगृह ईमारतीचे ईमारतीस विद्युतीकरणाचे, वॉटर प्रुफींगचे तसेच टॉयलेट ब्लॉकचे दुरुस्ती व नुतनीकरणाचे काम करणे.	७३.८२	महाविद्यालय / विद्यापीठ महसूल
१८	क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यक महाविद्यालय येथे मुलांचे वसतीगृह ईमारतीचे बांधकाम करणे.	१५९२.००	राज्य शासन निधी
	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था अकोला		
१९	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था अकोला येथे मुलांचे वसतीगृह ईमारतीचे बांधकाम करणे.	४१५.८२	विद्यापीठ / महाविद्यालय महसूल
२०	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था अकोला येथे मुलांचे वसतीगृह ईमारतीचे विद्युतीकरणाचे काम करणे		
	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर		
२१	दुग्धतंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर जि. लातूर येथे प्रशासकीय ईमारतीचे बांधकाम करणे.	५९१८.००	राज्य शासन निधी
	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर		
२२	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर येथे प्रशासकीय ईमारतीचे बांधकाम करणे.	५६६.५७	राज्य शासन निधी
२३	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर येथील ईमारतीमध्ये विद्युतीकरणाचे, नेटवर्कींग आणि सीसीटीव्ही सिस्टीम बसविण्याचे काम करणे	३३.७७	
	कृषी विज्ञान केंद्र, सांगली		
२४	कृषी विज्ञान केंद्र , मौजा-तडसर, ता. कडेगाव जि. सांगली येथे प्रशासकीय ईमारतीचे बांधकाम करणे.	३९९.६२	आय.सी.ए.आर/ विद्यापीठ महसूल.
२५	कृषी विज्ञान केंद्र , मौजा-तडसर, ता. कडेगाव जि. सांगली येथे प्रशासकीय ईमारतीचे विद्युतीकरणाचे तसेच फायर फायटींग सिस्टम बसविण्याचे काम करणे.		
२६	कृषी विज्ञान केंद्र, तडसर, ता. कडेगाव जि. सांगली येथे प्रशासकीय ईमारतीला ट्रांसफॉर्मर तसेच सीसीटीव्ही सिस्टम बसविण्याचे काम करणे		
२७	कृषी विज्ञान केंद्र, ता. कडेगाव जि. सांगली येथे शेतकरी निवास ईमारतीचे बांधकाम करणे.	१३६.४३	आय.सी.ए.आर/ विद्यापीठ महसूल
	कृषी विज्ञान केंद्र, नागपूर		
२८	कृषी विज्ञान केंद्र, मौजा दुधबर्डी ता. कळमेश्वर, जि. नागपूर येथे प्रशासकीय ईमारतीचे बांधकाम करणे.	३८७.९६	आय.सी.ए.आर/ विद्यापीठ महसूल.
२९	कृषी विज्ञान केंद्र, मौजा दुधबर्डी ता. कळमेश्वर, जि. नागपूर येथे प्रशासकीय ईमारतीचे विद्युतीकरणाचे तसेच फायर फायटींग बसविण्याचे काम करणे.		
३०	मपमविवि, अंतर्गत कृषी विज्ञान केंद्र, दुधबर्डी ता. कळमेश्वर जि. नागपूर येथे शेतकरी निवास ईमारतीचे बांधकाम करणे.	१२९.९०	आय.सी.ए.आर/ विद्यापीठ महसूल
	कृषी विज्ञान केंद्र, जि. ठाणे		
३१	कृषी विज्ञान केंद्र येथील गट क्र. ३८५ नागाव ता. मुरबाड जि. ठाणे येथे शेतकरी निवास ईमारतीचे बांधकाम करणे.	१८४.४०	आय.सी.ए.आर/ विद्यापीठ महसूल.
३२	कृषी विज्ञान केंद्र येथील गट क्र. ३८५ नागाव ता. मुरबाड जि. ठाणे येथे शेतकरी निवास ईमारतीचे विद्युतीकरणाचे तसेच फायर फायटींग सिस्टम बसविण्याचे काम करणे.		
३३	कृषी विज्ञान केंद्र, नागाव जि. ठाणे येथील प्रशासकीय ईमारतीचे बांधकाम करणे.	२४९.७४	आय.सी.ए.आर/ विद्यापीठ महसूल
	एकूण	२०३८७.४३	

१२. लेखा व वित्त

विद्यापीठाला राज्य सरकार, भारत सरकार, भारतीय कृषि अनुषंधान परिषद इत्यादी विविध स्रोतांकडून आर्थिक मदत मिळते. राज्य सरकार वेतन आणि पेन्शनसाठी अनुदान देते जे पूर्णपणे वेतन आणि पेन्शन देण्यासाठी वापरले जाते. याशिवाय, राज्य सरकार आकस्मिक अनुदान प्रदान करते जे विकासात्मक उपक्रमांसाठी आणि विद्यापीठाच्या अध्यापन, संशोधन आणि विस्तार उपक्रमांना पाठिंबा देण्यासाठी वापरले जाते. विद्यापीठ विविध उपक्रमांद्वारे महसूल निर्माण करते जे विकासात्मक उपक्रमांसाठी, सुविधा मजबूत करण्यासाठी आणि घटक महाविद्यालयांच्या अध्यापन, संशोधन आणि विस्तार कार्यक्रमांना पाठिंबा देण्यासाठी वापरले जाते. बाह्य निधीद्वारे मिळणारे अनुदान मुख्यत्वे विशिष्ट संशोधन/विस्तार प्रकल्पांसाठी असते आणि बाह्य निधी एजन्सींनी मंजूर केलेल्या संशोधन/विस्तार प्रकल्पांच्या अंमलबजावणीसाठी वापरले जाते.

अंतर्गत संसाधन निर्मिती

विद्यापीठाचे मुख्यालय आणि त्याच्या घटक महाविद्यालये विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक शुल्क, कृषी उत्पादनांची विक्री, चारा विक्री, चारा बियाणे आणि ठोंबांची विक्री, पक्ष्यांची विक्री, अंडी विक्री, टीव्हीसीसी सेवा, निदान सेवा, दूध आणि दुग्धजन्य पदार्थांची विक्री, माशांची विक्री, मत्स्यबीज विक्री, पशुधन विक्री, सल्लागार सेवा, विविध भागधारकांसाठी प्रशिक्षण, क्लिनिकल उत्पादने, टॉक्सिकोपॅथोलॉजी अभ्यास, उत्पादनांचे प्रमाणीकरण अशा विविध उपक्रमांद्वारे मोठ्या प्रमाणात आर्थिक संसाधने निर्माण करण्यास सक्षम आहेत.

१२.१ महाराष्ट्र शासनाकडून प्राप्त अनुदान वर्ष २०२३-२४ (रु. लाखात)

विद्यापीठाला नॉन-प्लॅन योजने अंतर्गत वेतन, सेवानिवृत्ती वेतन आणि आकस्मिक खर्च यासाठी १७,१७९ लाख रुपये आणि राज्य सरकारकडून प्लॅन योजने अंतर्गत ५,००० लाख रुपये मिळाले.

अ. क्र.	विवरण	प्राप्त अनुदान	खर्च
अ.	योजनेत्तर योजना		
१	वेतन व भत्ते	११९४४	११९३४
२	निवृत्ती वेतन	४९५५	४७९९
३	आकस्मिक खर्च	२८०	२८०
	एकूण अ	१७१७९	१७०१३
ब	योजना		
१	माफसु अर्थ / महा आय टी प्रणालीवरील खर्च	४३	४३
२	बांधकाम	४९५७	४९५७
	एकूण ब	५०००	५०००
	एकूण अ + ब	२२१७९	२२०१३

१२.२ बाह्य निधी (रु. लाखात)

(भारतीय कृषि अनुषंधान परिषद, नवी दिल्ली/केंद्र शासन/राज्य शासन/इतर संस्था यांचेकडून प्राप्त अनुदान)

विद्यापीठाला शिक्षण, एआयसीआरपी, कृषि विज्ञान केंद्र आणि भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद द्वारे प्रायोजित इतर योजनांसाठी भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद कडून १४८५.२४ लाख रुपयांचा निधी प्राप्त झाला. प्रायोजक संस्थांकडून जसे की डीएसटी, आयसीएमआर आणि इतर प्रायोजक संस्थांकडून १४३.८४ लाख रुपयांचा निधी मिळाला तसेच राज्य सरकारने माविम आणि स्मार्ट प्रकल्पांच्या अंमलबजावणीसाठी ३०३.६ लाख रुपयांचा निधी प्रदान केला.

अ.क्र.	विवरण	प्राप्त अनुदान	खर्च
अ. भाकृअप निधी			
१	शिक्षण विभाग	२०७.१९	१९२.९८
२	कापणीनंतर अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञानावर आधारित प्रकल्प	७५.३	४१.६३
३	कृषि विज्ञान केंद्र	४८६.११	३२८.४८
४	इतर भाकृअप समर्थन	७१६.६४	६९१.०६
	एकूण	१४८५.२४	१२५४.१५
ब.इतर राष्ट्रीय संस्थांकडून प्राप्त निधी			
१	विज्ञान आणि तंत्रज्ञान विभाग, नवी दिल्ली	४.६२	१.७८
२	भारतीय वैद्यकीय संशोधन परिषद, नवी दिल्ली	९०.७५	८१.३४
३	इतर	४८.४७	२१.५८
	एकूण	१४३.८४	१०४.७
क. राज्य शासन निधी			
१	स्मार्ट सेल, पशुसंवर्धन विभाग,महाराष्ट्र शासन	९१.५६	६५.५४
२	महिला आर्थिक विकास महामंडळ, मुंबई	१५३.५८	१५०.२४
३	इतर	५८.४६	३४.७
	एकूण	३०३.६	२५०.४८
	एकूण (अ + ब +क)	१९३२.६८	१६०९.३३

१२.३ खाजगी एजन्सीकडून निधी(रु. लाखात)

अ.क्र.	विवरण	प्राप्त अनुदान	खर्च
१	खाजगी एजन्सी योजना	६२.६४	३५.२५
	एकूण	६२.६४	३५.२५

१२.४ विद्यापीठ महसूल(रु. लाखात)

अ.क्र.	विवरण	प्राप्त अनुदान	खर्च
१	विद्यापीठ महसूल	३३८२	३३८२
	एकूण	३३८२	३३८२

१२.५ विद्यापीठ महसुलातून प्रशासन कार्यालय, शिक्षण,संशोधन व विस्तार विभागामार्फत झालेला खर्च (रू लाखात)

अक्र	संस्थेचे नाव	प्रशासन कार्यालय	शिक्षण	संशोधन	विस्तार	एकूण खर्च
१	मुंबई पशुवैद्यकीय महाविद्यालय मुंबई	१२५	५५	४५	३२	२५७
२	नागपूर पशुवैद्यक महाविद्यालय, नागपूर	२६०	२११	०	२	४७३
३	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	१९२	३	१	१	१९७
४	पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी	१४	१५७	०	७	१७८
५	क्रांनापा पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ	१४४	१२८	२९	७	३०८
६	स्नातकोत्तर पशुवैद्यक व पशुविज्ञान संस्था, अकोला	२६	२९	३४	२८	११७
७	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरूड (पुसद)	५७	१	०	०	५८
८	दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर	६०	१	०	०	६१
९	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर	२४	२	१	०	२७
१०	मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय उदगीर	४९	१	०	०	५०
११	पशु पैदास प्रक्षेत्र, बोरगाव मंजू (अकोला)	११	०	९	०	२०
१२	पशु पैदास प्रक्षेत्र, (नागपूर)	५९	६	०	०	६५
१३	पशु पैदास प्रक्षेत्र, (इगतपुरी)	८	०	०	०	८
१४	पशु पैदास प्रक्षेत्र, (उदगीर)	२५	०	०	०	२५
१५	विद्यापीठ उपकेंद्र, उद्गीर	२४	१	०	०	२५
१६	मपमविवि विद्यापीठ (मुख्यालय), नागपूर	४३५	७७	३६	५२	६००
	एकूण	१५१३	६७२	१५५	१२९	२४६९

मुंबई पशुवैद्यकिय महाविद्यालय, मुंबई

नागपूर पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, नागपूर

पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, परभणी

पशुवैद्यक व पशुविज्ञान महाविद्यालय, उदगीर

क्रांतीसिंह नाना पाटील पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, शिरवळ

स्नातकोत्तर पशुवैद्यकीय व पशुविज्ञान संस्था, अकोला

दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वरुड

दुग्ध तंत्रज्ञान महाविद्यालय, उदगीर

मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, नागपूर

मत्स्य विज्ञान महाविद्यालय, उदगीर

वन्यजीव संशोधन आणि प्रशिक्षण केंद्र, गोरेवाडा, नागपूर

कृषि विज्ञान केंद्र, दुधबर्डी, नागपूर

डॉ. नितीन पाटील यांनी स्वीकारली माफसूच्या कुलगुरुपदाची सूत्रे

संग्रहालय म्हणजे विज्ञानाची तीर्थक्षेत्रे

भरड धान्याचे संवर्धन, वापर काळाची गरज

कुक्कुटपालन व शेळीपालनातून अल्पभूधारक शेतकरी व भूमिहीनांची आर्थिक उन्नती शक्य

कुक्कुट पालनाचे शास्त्रोक्त प्रशिक्षण बळ देईल

Indian youths have urge to learn & experiment: Dr Agrawal

पशुपालन में महिलाओं की भूमिका महत्वपूर्ण

राज्य शासनाकडून पुसद येथे 'सेंटर ऑफ एक्सलन्स' मंजूर

गोड्या पाण्यातील मत्स्यबीजांचे उत्पादन वाढविण्यावर भर द्यावा

'एलायझा किट'ला पेटंट

गोरेगाव येथे निवासी शेळीपालन प्रशिक्षण

विदर्भातल्या दूधगंगेसाठी किसान से किसान तक!

मुक्त संचार गोठा काळाची गरज

डॉ. भिकाने यांचे मत ‖ डोकी येथे पशुपालक शेतकऱ्यांचा संवाद मेळावा उत्साहात

माफसू, महिला विकास महामंडळात सामंजस्य करार

माफसूत पशुसखींचे निवासी कौशल्यवृद्धी प्रशिक्षण

महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ

फुटाळा तलाव मार्ग, नागपूर - ४४० ००१ महाराष्ट्र

फोन नं. : ०७१२.२५११२७३ ई-मेल : registrar@mafsu.ac.in वेब: www.mafsu.ac.in

टोल फ्री क्रमांक - १८००-२३३-३२६८